RECOMANDARE

Sunt tot mai puţini cei ce l-au cunoscut pe Părintele Arsenie Boca. Tot mai puţini sunt cei ce-şi amintesc de Părintele Arsenie şi pot să dea mărturie despre el. Din toţi aceia câţi mai sunt, nu toţi au competenţa necesară, iar unii dintre ei au un cerc prea restrâns de acţiune şi de răspândire a cuvântului. Mai sunt şi din aceia care, deşi sunt bine informaţi, au ezitări când e vorba să dea mărturie despre cel ce a fost, este şi va fi Părintele Arsenie, în cer şi pe pământ. În acelaşi timp, sunt însă mulţi, în vremea noastră, cei ce doresc să afle şi să ştie câte ceva despre Părintele Arsenie cel de odinioară, dar cu acţiune şi în vremea noastră, mai ales prin lucrarea sa, intitulată **Cărarea Împărăţiei**.

Eu însumi am fost întrebat adeseori în mânăstirea noastră, în alte mânăstiri şi în multe oraşe: „Ce ne puteţi spune despre Părintele Arsenie?" La fel, mi s-a cerut de multe ori: „Spuneţi-ne ceva despre Părintele Arsenie." De fiecare dată am răspuns cu plăcere la aceste solicitări şi am pus în atenţia ascultătorilor tot ce am socotit mai important din cele ce le ştiu despre acest om mare, ca şi care nu ştiu să mai fi fost unul asemenea dintre cei cunoscuţi de mine, ca lucrători în Biserică. Aceasta a fost până acum.

De acum înainte şi deocamdată, cel mai bun răspuns, răspunsul cel mai autorizat la întrebarea „Cine a fost, ce a făcut şi ce a gândit Părintele Arsenie?" ni-l dă cartea de faţă, pe care o recunoaştem ca cea dintâi carte competentă despre Părintele Arsenie, o carte serioasă şi vrednică de a fi luată în seamă, pe care o recomandăm cu toată inima, în vederea folosului duhovnicesc.

Autorul cărţii de faţă a făcut această lucrare ca proiect de teză de licenţă în teologie. El a lucrat cu seriozitatea cuvenită, a adunat material, l-a selectat şi l-a organizat cu rigorile cerute pentru o lucrare ştiinţifică. Lucrarea a fost apreciată ca foarte bună, iar autorul ei, pe nume Ioan Gânscă (Ionuţ, cum îi zicem noi, prietenii) a fost declarat licenţiat în teologie. Ea este a doua lucrare de licenţă a autorului, pentru că ei îi premerge licenţa realizată la Facultatea de Arte Vizuale, cu care a obţinut titlul de licenţiat la prima facultate.

Când Ionuţ mi-a oferit un exemplar din lucrarea sa despre Părintele Arsenie, am aranjat lucrurile în aşa fel ca această lucrare să-mi fie imprimată pe casete ca s-o pot studia, iar studiind lucrarea, mi-am dat seama de valoarea ei şi l-am îndemnat s-o tipărească, spre a

ajunge la cititori. La fel au gândit şi alţi prieteni ai noştri şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, iată că s-a ajuns la această carte, care porneşte la propovăduire ducând la cititori nu numai informaţii despre Părintele Arsenie, ci şi multe din gândurile lui, cuprinse în partea de mijloc a cărţii, intitulată „O sinteză a gândirii Părintelui Arsenie în 800 de capete". Sinteza gândirii Părintelui Arsenie este prezentată pe idei puse în ordine alfabetică, aşa încât cititorul se poate orienta şi îşi poate alege ceea ce-l interesează în primul rând.

Ca unul care am contribuit şi eu la această lucrare cu informaţiile pe care le-am dat, dar şi ca unul care am insistat pentru tipărirea ei, bineînţeles, o recomand din toate puterile mele. O recomand pentru toate categoriile de vârstă, dar în mod special pentru tinerii intelectuali şi, mai cu seamă, pentru studenţi. Tinerii, care au viaţa în faţă şi se pregătesc pentru viitor, e bine să pornească în viaţă cu nişte lucruri ştiute, cu nişte lucruri învăţate de la Părintele Arsenie, care le vorbeşte din carte.

Socotesc că nu-i cazul să insist asupra faptului că recomand această carte, deoarece cartea se recomandă ea însăşi pe sine. Ceea ce trebuie să fac eu, este doar să spun cu apăs că această carte nu este o carte de lectură, ci este o carte de studiu. O singură lectură, o lectură superficială, este pur şi simplu fără rost. Cartea fiind foarte densă, mai ales în partea în care se prezintă gândirea Părintelui Arsenie, ea nu poate fi asimilată şi impropriată decât insistând şi revenind. Deci, când recomand cartea, recomand şi această stăruinţă asupra cuprinsului ei.

Ionuţ Gânscă ne face un mare dar, prin cartea pe care ne-o oferă spre luare aminte, pentru binele nostru şi al celor din jurul nostru şi pentru înmulţirea binelui din această lume. Îi mulţumim şi îi suntem recunoscători că ne-a oferit această carte, care nu-i o carte ca cele multe, ci este o carte de referinţă, al cărui folos îl vor cunoaşte toţi cei ce vor lua aminte la cele scrise în carte şi le vor împlini după a lor putere. Nouă nu ne rămâne decât să mutăm gândurile din carte în mintea noastră şi să le dăm viaţă, prin împlinirea lor cu fapta. Dacă vom face aşa, va fi ca şi când Părintele Arsenie va fi între noi, cu povăţuirile sale de odinioară. Luând aminte la gândurile Părintelui Arsenie, va fi ca şi cum l-am fi întâlnit fiecare dintre noi, la Mânăstirea de la Sâmbăta, la Mânăstirea Prislop, la Bucureşti şi Drăgănescu, ori la Sinaia. Pentru noi, cei de azi, cartea de faţă ţine loc de orice loc pe unde a putut fi întâlnit Părintele Arsenie. Ea este Părintele Arsenie adus

lângă noi, cu cuvântul său, care e acelaşi pentru noi, cum a fost pentru cei care l-au auzit rostit prin viu grai.

Pentru toate acestea,
„Să mulţumim Domnului”, „Sus să avem inimile!”

Arhimandrit Teofil Părăian
Mânăstirea Brâncoveanu,
Sâmbăta de Sus

ARGUMENT

„Aduceţi-vă aminte de mai-marii voştri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviţi cu luare aminte cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa” (Evrei 13, 7).

Acest îndemn, pe care îl pun ca început al lucrării de faţă, mi-a fost pus în vedere în chip deosebit în urmă cu câţiva ani de un pustnic, pe când mă aflam într-un pelerinaj la Muntele Athos. Eram împreună cu trei prieteni (dintre care unul – Ioan, Dumnezeu să-l odihnească – s-a mutat la Domnul) şi eram tare bucuroşi de întâlnirea noastră cu dânsul. Eram dornici de cuvânt de învăţătură, aşa că Părintele a fost bun şi ne-a vorbit. Nu ne-a spus prea multe, deşi nouă poate că nu ne-ar fi ajuns nicio noapte întreagă să-l ascultăm.

Au trecut anii, însă reţin şi acum din acea întâlnire mai ales îndemnul din Evrei 13, îndemn cu care am început.

De atunci încoace, am încercat, după puterile mele, să împlinesc acest cuvânt, să-l fac lucrător. Şi, împreună cu câţiva prieteni, ne-am propus, pe lângă rânduiala şi profesia pe care o are fiecare în parte, următorul obiectiv: recuperarea şi promovarea gândirii şi a scrierilor marilor părinţi duhovniceşti ortodocşi, în special români.

Este un demers care îşi arată actualitatea şi necesitatea mai ales azi, când lumea creştină a cam început să orbecăiască ea însăşi „în noaptea neştiinţei şi a lipsei de sfat, de unde vin toate relele care chinuiesc pe oameni, întunecă vremile şi prea adesea cruntă pământul” (Arsenie Boca).

Deci motivele pentru care avem nevoie şi trebuie să ne îngrijim de aceşti Părinţi, pe drept cuvânt, „ca de ochii din cap”, sunt evidente,

întrucât ei sunt luminătorii trupului eclesial, ei sunt „luminătorii lumii” – „Luminătorul trupului este ochiul; de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat. Iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat” (Matei 6, 22-23).

Aşa am ajuns, cu ajutorul lui Dumnezeu, să ne îngrijim de editarea câtorva cărţi de spiritualitate ortodoxă şi de organizarea unor expoziţii de fotografii, documente şi scrisori, acestea din urmă, închinate Părintelui Paisie Olaru de la Sihla.

Prin urmare, şi studiul de faţă, închinat şi el unui Părinte, se înscrie în acelaşi demers, de redescoperire şi promovare a gândirii părinţilor duhovniceşti, pentru că, fără nicio îndoială, Părintele Ieromonah Arsenie Boca este unul din mai-marii noştri, căruia i se cuvine amintirea noastră, după cum se zice în Epistola către Evrei.

Aşadar, să aducem lui Dumnezeu jertfă de laudă, adică rodul buzelor, care preaslăvesc numele Lui (cf. Evrei 13, 15).

Ca absolvent al unei Academii de Arte Vizuale, pot afirma că mi-ar fi mult mai uşor să zugrăvesc, nu prin cuvinte, ci cu ajutorul penelului, sau să modelez în lut chipul Părintelui Arsenie Boca. Dar, şi în această situaţie, mă simt oarecum ca şi Anania, zugravul Regelui Avgar al Edessei, care, cu toate că era un „zugrav iscusit”, nu a reuşit să „isvodească” chipul Mântuitorului.1

Desigur, nu se pune problema că aş fi şi eu un zugrav iscusit, dar mi-a venit în minte această comparaţie pentru că mă simt şi eu neputincios din pricină că, studiind personalitatea şi scrierile Părintelui Arsenie, la câte am reuşit eu să ajung, îmi dau seama că dimensiunea spirituală a Părintelui Arsenie Boca e greu de cuprins în cuvinte (de „zugrăvit”) şi, pe lângă aceasta, mai mărturisesc, ca mulţi alţii, că „cunosc mult prea puţin din tot ce Părintele Arsenie a reprezentat pentru neamul nostru”.2

La toate acestea se mai adaugă, să-i zic aşa, încă o dificultate, şi anume faptul că vorbesc despre un călugăr, şi-atunci s-ar putea pune întrebarea: cum pot eu înţelege un călugăr din afara acestei condiţii, care, atâta timp cât nu ai trăit-o, rămâne o taină, cum pot eu să vorbesc (fără să exagerez) şi să înţeleg gândirea unui călugăr pe care mulţi îl socotesc un sfânt, sau unii chiar un geniu?

Deci, se poate totuşi vorbi, se poate scrie, fără a te afla în treabă şi fără a aluneca în disertaţii pietiste sau în aprecieri „suficiente şi

deştepte”?

Când ai un îndrumător, se poate. Iată de ce, în această situaţie aflându-mă, m-am bucurat de sprijinul şi călăuzirea unui bun prieten, Părintele Arhimandrit Teofil Părăian, care de la bun început m-a ajutat, m-a sfătuit şi mi-a oferit cele mai multe din materialele pe care le-am folosit în această lucrare.

Pe de altă parte, având în vedere prietenia mea cu Părintele Teofil (care l-a cunoscut pe Părintele Arsenie şi ale cărui ziceri, Părintele Teofil, se ştie foarte bine, le popularizează cu timp şi fără timp) şi având în vedere şi faptul că am făcut şi eu, ca oarecând Părintele Arsenie, o Academie de Arte Frumoase, m-am simţit oarecum dator să studiez şi, în cele din urmă, să „isvodeasc” chipul Părintelui Arsenie Boca.

Gândită şi redactată iniţial ca lucrare de licenţă, cartea de faţă a ajuns în mâinile, şi cred că şi în inimile, mai multor prieteni şi cunoscuţi ai mei, căci aşa se explică faptul că ei au insistat şi m-au sprijinit ca s-o şi tipăresc. Le mulţumesc tuturor, în special Părintelui Arhimandrit Teofil Părăian şi dau slavă lui Dumnezeu, Căruia mă rog să mă ajute să nu greşesc.

Ioan Gânscă

VIAŢA ŞI LUCRAREA PĂRINTELUI ARSENIE BOCA

Părintele Arsenie Boca s-a născut la 29 septembrie 1910, la Vaţa de Sus, lângă Brad, judeţul Hunedoara. Părinţii săi, Iosif şi Cristina, i-au pus la botez numele Zian.1

Şcoala primară şi liceul

Zian Boca face şcoala primară în satul natal (4 clase) şi apoi intră la Liceul Naţional Ortodox „Avram Iancu” din Brad, al cincilea liceu românesc din Transilvania, după cele de la Blaj, Beiuş, Braşov şi Năsăud, ctitorie a Mitropolitului Andrei Şaguna, pe care-l absolvă în 1929.2

Coleg de bancă l-a avut pe viitorul preot Petru Boldor (ce semna cu pseudonimul D’or Uragan), autorul amplului poem **Horia redivivus** (poem care îl face pe Nichifor Crainic să exclame: „Onomatopee! În toată literatura universală nu cunosc o metaforă de o asemenea amploare”), şi autorul poeziei **Sfântul**, închinată Părintelui Arsenie.

Mărturiile colegului de bancă, cuprinse într-un caiet (jurnal) ascuns cândva de Romulus Neag (absolvent şi el al liceului mai sus amintit), îl înfăţişează pe Zian ca „Excepţional de înzestrat, de-o voinţă extraordinară, o memorie formidabilă, o putere de muncă şi o tenacitate ieşite din comun”.

„Manifestă încă de acum deschiderea spre universalitate; de o curiozitate intelectuală remarcabilă, totul îl interesează. Întocmai cum un fluviu adună în albia sa afluenţii dintr-un întreg bazin hidrografic, se varsă în mare, de aici se pulverizează în cosmos şi din nou se revarsă pe pământ sub forma ploii roditoare, refăcând «circuitul elementelor», el asimilează informaţii din toate domeniile cunoaşterii, pe care le trece prin filtrul personalităţii sale şi le transfigurează într-un mod de existenţă, prevestindu-l pe teologul erudit şi duhovnicul deschis spre sufletul omului, ridicând braţe de energie spre tainele universului”.3

Liceul Naţional Ortodox din Brad, cu un corp didactic de elită, format la universităţile din ţară sau de la Viena, cu profesori mireni şi teologi, își pune profund amprenta asupra receptivităţii intelectuale şi sensibilităţii sufletești a tânărului Zian Boca, liderul recunoscut şi respectat de profesori şi colegi.

„«Statură pozitivistă», excelează la matematică, fizică, chimie, biologie, are preocupări care depăşesc nivelul programelor şcolare în domeniul artelor: desen, caligrafie, muzică. Munceşte suplimentar la desen şi pictură cu profesorul Körmendy, cântă la flaut, multiplică partituri pentru profesorul de muzică Gheorghe Pârvu.

De la această vârstă, este extrem de interiorizat, solitar. Spre sfârșitul clasei a VII-a, le-a făcut colegilor mărturisirea că la orele de desen şi pictură i s-a descoperit ideea potrivit căreia «omul nu este numai carne, sânge şi oase, ci există şi altceva. Inspiraţia nu ţine de materie, de raţiune». Se prefigurează de acum teologul din viziunea lui Nichifor Crainic preocupat să aducă teologia în arena largă a vieţii intelectuale care să îmbrăţişeze o misiune spirituală totalitară, universalitatea manifestărilor omeneşti, aşa cum Ieromonahul Arsenie Boca va confirma mai târziu în opera sa de valoare universală **Cărarea Împărăţiei**: «… precum urmărim o armonie între facultăţile sufleteşti, tot aşa trebuie să urmărim o armonie şi între cunoştinţele din cât mai multe domenii, precum şi o sinteză a acestora cu viaţa. Multă ştiinţă apropie pe om de Dumnezeu, puţină ştiinţă îl îndepărtează şi de ştiinţă

şi de Dumnezeu. Iar omul atâta preţuieşte câtă apropiere de Dumnezeu şi-a câştigat în sine. Dumnezeu i-a dat o valoare mare, însă trebuie şi el să şi-o câştige» (**Cărarea Împărăţiei**, p. 210)”.4

În două momente deosebite se ştie că Părintele Arsenie a revenit la liceul din Brad: revederea cu colegii după 50 de ani de la absolvire şi cu ocazia celebrării centenarului celui de al cincilea liceu românesc din Transilvania, în 1969.5

Gorunul lui Zian

În afara matricolelor şcolare, alte documente care să ateste trecerea prin liceul brădean a lui Zian Boca s-au pierdut, rămâne însă peste timp o mărturie vie pe care Părintele Boldor o evocă cu emoţie:

„Era în primăvara anului 1929, de 10 mai, după o serbare în piaţa oraşului, când promoţia de absolvenţi din acest an, în frunte cu dirigintele, profesorul Candin Ciocan, se deplasează în curtea liceului pentru a sădi un stejar, ca un simbol al biruinţei, intrat în tradiţia poporului român. Mă pregăteam să iau puietul, când dirigintele mă opreşte: «Nu Boldor, ci Boca Zian plantează pomul». M-am uitat cu ciudă la diriginte şi cu aceeaşi ciudă mi-am înfipt degetele în rădăcinile puietului. Zian ţinea şi scutura puietul să se taseze pământul, eu îl presam, apoi fiecare coleg stropeşte cu stropitoarea la rădăcină, după care l-am legat de tutore. Cu toţii atunci am hotărât ca stejarul plantat să poarte numele Gorunul lui Zian, şeful promoţiei de absolvenţi a liceului. El s-a dezvoltat frumos, ca un simbol al vigorii, al trăiniciei, al frumuseţii, al înălţimii idealului spiritual-moral pe care educatorii noştri ni le-au insuflat, ca să facă din noi caractere tari, puternice, personalităţi proeminente în slujba patriei şi neamului”.6

Institutul Teologic

Cu zestrea intelectuală şi spirituală dobândită la Brad, se înscrie la Institutul Teologic din Sibiu (1929-1933) unde este „extrem de sârguincios şi studios”, încât între colegi are aureola unui „Sfânt”.

Cu toate că au şezut pe aceeaşi bancă, vreme de patru ani, pe când făceau studiile de Teologie la Sibiu, Părintele Teodor Bodogae mărturiseşte despre Părintele Arsenie că n-a ajuns să-i poată cunoaşte toate adâncurile sufletului. Totuşi, Părintele Teodor Bodogae, în textul de pomenire pe care îl publică în „Telegraful Român”, la scurtă vreme de la mutarea la cele veşnice a Părintelui Arsenie, socoteşte concludente următoarele aspecte ale personalităţii colegului său7:

„Poate că faptul că nu s-a prea bucurat în tinereţe de căldura

unei vieţi familiale explică firea sa puţin sociabilă, retrasă, introvertită. Vacanţele le petrecea adeseori la o rudenie a sa. Ne-a impresionat tăria de voinţă cu care răbda frigul, fiind îmbrăcat adeseori în îmbrăcăminte redusă. Tot astfel abţinerea de la bucate mai grele, renunţând regulat la «porţia» de carne din Institut.

Nu l-a pasionat prea mult studiul limbilor străine. Cunoştea totuşi foarte bine limba franceză şi citea cu aviditate studii de psihologie, de caracterologie, de grafologie, căutând să se adâncească în descifrarea tainiţelor sufletului. A iubit de mic desenul, sculptura şi mai ales pictura. Îmi amintesc şi acum de uşurinţa cu care interpreta la flaut compoziţii destul de pretenţioase. Toate acestea erau tot atâtea dovezi care ne ajutau să întrevedem în el pe pictorul şi pe duhovnicul de mai târziu, care căuta să redea în compoziţii clare şi în analize psihologice destule adâncuri ale sufletului omenesc.

Se ştie că în această privinţă fostul Mitropolit Nicolae Bălan l-a trimis cu bursă la Academia de Arte Frumoase din Bucureşti, unde a făcut studii deosebite cu profesorul Costin Petrescu. În acest context maestrul Costin Petrescu i-a încredinţat pictarea la Ateneul Român a scenei privitoare la Mihai Viteazul. Cine vrea să se convingă că în urma acestor studii Părintele Arsenie n-a pus în fresca de pe pereţii bisericilor la care a pictat doar scene şi compoziţii creştine remarcabile, ci a sesizat, în linii şi culori, adevăruri vii şi luminoase ale vieţii harice, cum puţine s-au realizat la noi, acela n-are decât să cerceteze pictura bisericească din Drăgănescu (Ilfov) ca să nu mai vorbim de tot atâtea lucrări de coloristică şi de modelaj cunoscute atât la Sâmbăta, cât şi la Prislop. Nu trebuie uitate nici coperţile minunate ale primelor patru volume ale **Filocaliei** şi ale **Vieţii în Hristos**.

În sfârşit, la «mişcarea» de reînnoire religioasă de la Mănăstirea Sâmbăta, prin care s-a încercat din totdeauna mai ales depistarea patimilor omeneşti şi vindecarea lor prin lucrarea de înduhovnicire creştină, Părintele Arsenie şi-a adus o contribuţie deosebită, care nu trebuie uitată, chiar dacă în metodologia ei au mai rămas multe aspecte de îndreptat.

Pentru toată strădania de bine, Dumnezeu să-l odihnească cu aleşii Săi."8

„Extrem de rezervat, reţinut, şi solitar", continuă să studieze în particular pictura într-o cămăruţă rezervată în calitate de infirmier al Institutului.

La intervenţia profesorului Nicolae Popovici, proaspăt reîntors de la studii în străinătate, Părintele Arsenie (Boca Zian), după absolvirea Institutului Teologic (1933), este trimis cu bursă la Institutul de Belle-Arte din Bucureşti. Aici urmează cursuri de medicină (în special cele de anatomie, ale Profesorului Rainer Francisc – cf. Pr. Nicolae Streza), participă cu interes la prelegerile de mistică ale lui Nichifor Crainic, şi frecventează şi alte cursuri în domeniul culturii şi artei.9

Ucenicia la Muntele Athos

La puţină vreme după terminarea Institutului de Belle-Arte, urmează o scurtă perioadă de ucenicie în monahism la Sfântul Munte Athos, când ar fi refăcut, după spusele unora, total sau parţial, „călătoria Sfântului Apostol Pavel din Grecia”.

Mitropolitul Nicolae Bălan, care o restaurat Mănăstirea de la Sâmbăta, mănăstire Voievodală zidită de Constantin Brâncoveanu, dar dărâmată şi rămasă în ruină până în 1928, când s-a îngrijit de restaurarea bisericii şi de reînfiinţarea Mănăstirii, voia să aibă acolo numai absolvenţi de Teologie. Cu gândul acesta a pornit. Aşa că „Mănăstirea a început cu trei oameni mari” (Arhimandritul Teofil Părăian), cu trei candidaţi la călugărie, cu trei absolvenţi de Teologie, şi anume cu: Părintele Arsenie, cu Părintele Nicolae Mladin, care a ajuns profesor la Teologie prin purtarea de grijă a Mitropolitului Nicolae Bălan, iar din 1940 cu Părintele Serafim, care venea de la studii din Grecia.

Dar Mitropolitul Nicolae Bălan îşi dădea seama că începe cu oameni nepregătiţi în altă mănăstire şi atunci i-a trimis la Sfântul Munte. Părintele Arsenie a stat acolo trei luni, din 1939 din martie începând, iar Părintele Serafim a rămas acolo 6 luni şi un an şcolar la Atena la Teologie.

Se spune despre Părintele Arsenie că la Sfântul Munte Athos a căutat să fie sub ascultarea unui părinte aspru, care să-l povăţuiască cu autoritate. Şi se spune că ar fi ajuns la un duhovnic10 care i-ar fi zis de la început: „Măi, tu nu eşti în stare de nimic! Nici la măturat nu eşti bun!”. Şi Părintele Arsenie s-a gândit atunci: „Aici e de mine, la ăsta stau!”. (cf. Arhimandritul Teofil Părăian)

Sigur este că, la reîntoarcerea în ţară, aduce câteva manuscrise ale **Filocaliei** pentru fostul său profesor de la Sibiu, Părintele Dumitru Stăniloae, cu care colaborează la realizarea în limba română a acestei

monumentale lucrări.11

Ctitor de frunte al Filocaliei româneşti

Fiecare cititor poate afla din prefeţele primelor 4 volume ale **Filocaliei** româneşti (nu cele editate de Editura Harisma, unde, în mod surprinzător, prefeţele primelor ediţii nu apar şi deci nici menţionarea demersurilor Părintelui Arsenie) contribuţia însemnată a Părintelui Arsenie la traducerea **Filocaliei**, prin care Părintele Stăniloae, aşa cum zicea Părintele Arhimandrit Serafim Popescu de la Sâmbăta de Sus, „a adus cerul ortodox pe pământul românesc".

Contribuţia Părintelui Arsenie a fost mare şi aceasta s-a concretizat asfel: Dânsul a adus cu sine de la Sfântul Munte Athos copii de pe manuscrise mai vechi şi a insistat apoi pe lângă Părintele Stăniloae pentru traducerea **Filocaliei**; Părintele Arsenie a scris după dictatul Părintelui Stăniloae; a realizat coperta **Filocaliei**; a susţinut lucrarea de tipărire prin numărul mare de abonamente pe care le-a procurat. De aceea, pe bună dreptate, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae l-a numit „Ctitor de frunte al Filocaliei româneşti".

Reproducem aici două fragmente din prefeţele volumelor 1 şi 2 ale **Filocaliei**, pentru a sublinia mai bine eforturile Părintelui Arsenie la această lucrare extrem de importantă pentru spiritualitatea ortodoxă:

„La unele scrieri am folosit şi copii de pe manuscrise româneşti mai vechi, de la Athos, aduse de P.C. Sa (Părintele Serafim Popescu) şi de Părintele Arsenie. (…)

Un cald cuvânt de mulţumire trebuie să aduc P.C. Părinte Ieromonah Arsenie, de la Mănăstirea Brâncoveanu, bunul meu student de odinioară, care mi-a rămas mereu aproape. P.C. Sa a binevoit să scrie după dictatul meu cea mai mare parte din traducere, la prima ei redactare. În afară de aceasta, prin prezenţa aproape necontenită şi prin stăruinţa ce-a pus-o pe lângă mine de-a face această traducere, mi-a alimentat curajul în mod considerabil ca să pot duce până la capăt o muncă atât de ostenitoare, pe care altfel nu cred că aş fi săvârşit-o. Tot P.C. Sa a executat şi coperta."12

„Ajutorul hotărâtor la tipărirea acestui volum l-a dat însă iarăşi bunul meu fost student, Părintele Ieromonah Arsenie de la Mănăstirea Brâncoveanu. Datorită abonamentelor masive ce le-a procurat P.C. Sa, am putut face faţă unor greutăţi ce se ridicau ca munţii în calea tipăririi acestui volum. P.C. Sa poate fi numit pe drept cuvânt ctitor de

frunte al Filocaliei româneşti. După imboldul ce mi l-a dat necontenit la traducerea acestei opere, acum susţine cu putere neslăbită lucrarea de tipărire. Dacă Dumnezeu va ajuta să apară întreaga operă în româneşte, acest act va rămânea legat într-o mare măsură de numele P.C. Sale şi de mişcarea religioasă pe care a trezit-o în jurul Mănăstirii de la Sâmbăta de Sus, pe cele mai autentice baze ale tradiţiei ortodoxe și cu mijloacele celei mai curate duhovnicii, ale învăţăturii stăruitoare și ale dragostei de suflete."13

Intrarea în monahism la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus

Zian Boca s-a închinoviat la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus în iunie 1939,14 fiind deja diacon celib (probabil hirotonit în 29 septembrie 1935, cf. Părintele Veniamin Tohăneanu).

După aproape un an de zile, în 3 mai 1940, are loc tunderea în monahism la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, primind acum numele de Arsenie. Evenimentul este consemnat și de „Revista Teologică" din 1940, editată la Sibiu.

„Pelerinajul de la Mănăstirea Brâncoveanu a întrunit la rugăciunea de obște și în acest an, în Vinerea din Săptămâna Luminată (deci de praznicul Izvorului Tămăduirii n.n.), cler și popor din tot jurul. Î.P.S. Mitropolit Nicolae şi P.S. Episcop Nicolae Colan al Clujului, au slujit Sfânta Liturghie și au cuvântat închinătorilor.

Cu acest prilej – se spune mai departe – s-a săvârşit impresionanta slujbă a tunderii în monahism a Părintelui Ierodiacon Arsenie Boca. Despre nevoinţele şi virtuţile acestui prim cetăţean al restauratei ctitorii voevodale de la Sâmbăta de Sus, vorbim altundeva."15

Tot aici mai aflăm următoarele:

„Cu prilejul îndătinatului pelerinaj anual de la Sfânta Mănăstire Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, a fost tuns în monahism tânărul diacon Zian V. Boca, luând numele de Arsenie.

Cuviosul Ierodiacon Arsenie Boca este absolvent al Academiei noastre Teologice «Andreiane». Remarcat încă de pe băncile şcolii pentru deosebitele-i înclinări spre viaţa monastică, a fost trimis de Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului la Şcoala de Arte Frumoase din Bucureşti, pentru a-şi perfecţiona marele său talent de pictor, iar apoi la Sfântul Munte Athos şi la Atena. Întors în ţară, şi-a petrecut viaţa la Sfânta Mănăstire Brâncoveanu, departe de forfota lumii, alternând

rugăciunea cu studiul picturii bisericeşti. E un caracter integru şi un monah de aspră tărie duhovnicească.

Vechiul şi statornicul gând al Î.P.S. nostru Mitropolit Nicolae de a alcătui o trupă de călugări luminaţi, prin aceste intrări în cinul monahal, este pornit pe calea înfăptuirii”.16

Şi presa vremii ţine să vorbească despre „mişcătoarea şi emoţionanta tundere în monahism” a unuia din „luminaţii absolvenţi ai Academiei Andreiane”:

„Duhul lui Brâncoveanu se va fi bucurat împreună cu îngerii din ceruri că în această zi mare, «Vinerea» din Săptămâna Învierii Domnului, «Isvorul tămăduirii», poporul român ortodox venit pe timp ploios, ca să-şi întâmpine ierarhul care îi poartă bucuriile şi necazurile în sufletul său de mare român şi de mare creştin, a simţit încă o dată cum se revarsă peste el binefacerile cerului la rugăciunile şi binecuvântările pe care cei doi ierarhi, Î.P.Sf. Mitropolit Nicolae, şi P.S. Nicolae Colan al Clujului înconjuraţi de sobor de preoţi, le îndreptau către Cel Atotputernic.

În adevăr, săvârşirea sfintei liturghii a fost pentru toţi cei ce veniseră la Sâmbăta de Sus, prilej de bucurii care au făcut să stoarcă lacrimi din ochi. Vreau să vorbesc de mişcătoarea şi emoţionanta tundere în monahism pe seama acestei ctitorii voevodale, a unuia din mulţii şi luminaţii absolvenţi ai «Academiei Andreiane», părintele diacon Boca, diplomat al Şcoalei de Belle-Arte din Bucureşti. Moţ după locul de naştere, crescut şi îndrumat în studiul teologiei, tânărul monah a înţeles să dea ascultare gândurilor marelui Ierarh al Bisericii noastre, consacrându-şi viaţa lui Hristos prin studiul picturii bisericeşti, pe care s-o desfăşoare acolo în liniştea munţilor pe care Brâncoveanu îi alesese ca loc de retragere şi de rugăciune.

Iată de ce, cred că duhul lui Brâncoveanu a tresăltat de bucurie văzându-şi opera reînviată şi împodobită în chip atât de minunat de Mitropolitul Ardealului din România Mare, care se pare că a fost înscris în planul Providenţei să reia şi să afirme în chipul cel mai solemn testamentul Voevodului martir împotriva tuturor gândurilor celor rele atât dinlăuntrul, cât şi din afara hotarelor ţării noastre.”17

Preot-duhovnic la Mănăstirea Brâncoveanu

În 10 aprilie 1942 Părintele Arsenie a fost hirotonit preot.18

„În Vinerea Izvorului Tămăduirii din acest an (1942 n.n.) a avut

loc la Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus obişnuitul pelerinaj.

Pelerinii, veniţi în număr destul de mare, faţă de timpurile grele ce le străbatem şi de vremea ploioasă, au avut mari bucurii duhovniceşti.

S-a slujit Sfânta Liturghie atât la altarul mănăstirii, cât şi în aerul liber. Î.P.S. Sa a hirotonit cu acest prilej pe Cuviosul prodiacon Arsenie Boca întru ieromonah, iar pe tânărul, absolvent de Teologie, Vasile Şortan întru diacon pentru trebuinţele mănăstirii.

Predica înălţătoare şi duioasă a Î.P.S. Sale a stors lacrimi pelerinilor.

A urmat sfinţirea apei la fântâna tămăduitoare şi un Sfânt Maslu cu mare sobor de preoţi.

Mănăstirea lui Constantin Brâncoveanu a reînviat în toată puterea duhovnicească. Peste Ţara Oltului suflă cu putere duhul lui Dumnezeu prin mijlocirea mănăstirii reînviate din mormântul în care o aşezaseră adversarii neamului şi ai credinţei drepte”.19

Curentul spiritual de la Sâmbăta sau „Filocalia pentru toţi”

„În anii de ctitorie la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, se remarcă în chip strălucitor ca «pictor de suflete după modelul Domnului nostru Iisus Hristos» (Nichifor Crainic). Se reînvie acum o tradiţie a marilor pelerinaje la locurile sfinte. La acea «bulboană spirituală uriaşă», mulţimile nu mai contenesc, cum exclamă cu admiraţie Nichifor Crainic: «Ce vreme înălţătoare când toată ţara lui Avram Iancu se mişca în pelerinaj, cântând cu zăpada până la piept spre Sâmbăta de Sus, ctitoria voievodului martir».”20

După numai un an de la hirotonia întru preot a Părintelui Arsenie, deci în 1943, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae mărturisea, cu sufletul plin de bucurie, despre lucrarea duhovnicească cu totul deosebită a fostului său elev, „încrestând”, cum zice chiar dânsul, „faptele care ilustrează modul în care trebuie să se lucreze în zilele noastre şi care pot influenţa astfel asupra altora, preoţi şi credincioşi”.

„De mult ne simţeam datori să scriem în această foaie despre lucrarea duhovnicească ce se săvârşeşte zi de zi la Mănăstirea Brâncoveanu, cu largi şi adânci efecte în viaţa poporului nostru.

Într-o foaie ca a noastră, nu se dau numai îndemnuri pentru ceea ce ar trebui să se facă în scopul întăririi credinţei, ci se încrestează faptele care ilustrează modul în care trebuie să se lucreze

în zilele noastre şi care pot influenţa astfel asupra altora, preoţi şi credincioşi.

Cu atât mai mult eram datori să vorbim despre o lucrare de proporţiile celei de la Sâmbăta de Sus, care taie azi brazdă adâncă în viaţa sufletească a unor întinse cercuri de credincioşi.

Am evitat totuşi până acum să scriem, mai ales pentru că simţeam că mişcarea de la Mănăstirea Brâncoveanu e ceva care se situează deasupra întâmplărilor în jurul cărora se pot face exerciţii gazetăreşti; ea trebuie să continue a se desfăşura dincolo de zgomotul şi de curiozitatea întreţinute în jurul unor realităţi umflate de gazete, ca lucrurile sfinte şi mari, ca creşterea grâului, ca viaţa intimă a familiei, ca respiraţia continuă, ca rugăciunea zilnică.21

Dar precum se opreşte omul măcar câteodată din galopul atenţiei spre atâtea lucruri neesenţiale şi zgomotoase, privind într-o meditaţie serioasă la ceea ce e cu adevărat plin de valoare pentru exitenţa sa, tot aşa era necesar să aducem vorba cândva despre ceea ce se petrece la Mănăstirea Brâncoveanu, ca să nu merităm bănuiala de cine ştie ce păcat.

O facem deci cu riscul de a supăra pe Părintele Arsenie, ostenitorul smerit de la Sâmbăta, care consideră vorba bună care i se spune ca cel mai mare rău ce i se poate face.

Gândul Î.P.S. Mitropolit Nicolae de-a iniţia prin restaurarea mănăstirii martire a lui Constantin Brâncoveanu nu numai reînfiinţarea monahismului din Transilvania, ci, cu voia lui Dumnezeu, o refacere generală a duhului călugăresc ortodox, atât de scăzut în ultimele timpuri, a început să-şi arate rodul cel mai promiţător.

Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus nu e loc pitoresc de excursii şi de distracţii înrămate în chenare arhaice, ci mediu de zguduiri sufleteşti înnoitoare, de întâlniri serioase ale sufletelor cu vocea lui Dumnezeu care le obligă la o viaţă scoasă din mocirla inconştienţei şi plăcerilor uşoare.

Pe pajiştile mănăstirii şi prin încăperile ei se află zilnic 200-300 de fiinţe omeneşti îngenuncheate pe sub streaşinile ei în rugăciune şi scrutându-şi trecutul de păcate a căror povară nu o mai pot suporta.

Mulţi dintre ei, veniţi de la sute de kilometri, stau acolo câte 2 până la 5 săptămâni, hrănindu-se numai cu pâine şi apă, dar simţindu-se atât de bine şi de întremaţi, încât nu le-ar mai veni să plece, iar dacă pleacă se întorc la scurte intervale.

Cine îi urmăreşte dimineaţa în timpul predicilor Părintelui Arsenie, trecând rând pe rând din starea de încântare pentru frumuseţile duhovniceşti care le sunt dezvăluite, la hohotele de plâns pentru păcatele lor, nu mai poate fi în mod continuu omul care a fost.

Dar ceea ce te covârşeşte lângă aceşti oameni este încordarea cu care aşteaptă să le vină rândul la mărturisirea păcatelor, când fiecare ştie că Părintele va sta numai cu el 4-5 ore în convorbire intimă purificându-i toate măruntaiele sufletului şi toate colţurile trecutului de petele chinuitoare ale păcatului. Te înduioşează să-i auzi sărmanii alergând în întâmpinarea Părintelui cu strigătul: «Părinte, dar de mine când vezi, că nu mai pot purta povara pe mine».

În ce constă taina acestor impresionante efecte ale lucrării Părintelui Arsenie şi care sunt elementele programului său de lucru?

Fără îndoială că mijlocul prin care lucrează Dumnezeu în suflete este cuvântul pe care îl rostim în numele Lui. Dar cuvântul are o eficacitate deplină numai când are acoperirea aurului care este viaţa celui ce-l rosteşte. Atunci e un cuvânt ce se rupe dintr-o fiinţă care a devenit rug al credinţei şi mută focul la auzitori. Despre viaţa Părintelui Arsenie nu e necesar să vorbim, căci asprimea ei e cunoscută şi nu vrem să-l supărăm lăudându-l.

Cuvântul său porneşte din neclintirea de stâncă a celui ce nu se târguieşte şi nu se clatină ca trestia bătută de vânt, ci e întreg așa cum îi este vorba: curat, opus oricărei patimi şi oricărui gând de mândrie.

Programul Părintelui Arsenie? Prin ceea ce a făcut din sine şi prin ceea ce propovăduieşte, este o vie restaurare a celui mai autentic duh ortodox. La noi credeau mulţi că tradiţia răsăriteană, cu duhul ei de înfrânare, e prin definiţie ceva pasiv, lipsit de forţă. Cine vrea să vadă gâlgâitul vieţii celei mai cuceritoare şi forţa cea mai copleşitoare, n-are decât să meargă la Sâmbăta de Sus.

Predica de la Sâmbăta de Sus are ca obiect principal combaterea păcatului prin trezirea gândului la prezenţa vie a lui Hristos. De aceea treapta în care culminează pregătirea pelerinului este mărturisirea. Te minunează acuta sensibilitate faţă de povara insuportabilă a păcatului ce se trezeşte în oameni la Sâmbăta.

Părintele Arsenie arată cât de mult se poate înflăcăra prin trăire tot tezaurul dogmaticei şi al disciplinei răsăritene. Hristos lucrează numai prin Sfintele Taine şi în Biserică. Fiecare credincios e obligat să rămână între semenii săi, rugându-se pentru ei, crezând pentru ei,

fiind răspunzător pentru ei. Orice individualism sau mândrie dornică de afişaj, de nuanţă sectară este lovit în cap. Smerenia şi puritatea vieţii sunt condiţiile sau mai bine zis condiţia neapărată a mântuirii.

Ne este imposibil să redăm măcar schematic toate laturile propovăduirii de la Sâmbăta de Sus.

Ţinem doar să mai accentuăm importanţa naţională pe care o are lucrarea de acolo. Peste neamul nostru s-a abătut ca un adevărat flagel obişnuinţa avorturilor. Nimic nu poate zăgăzui revărsarea lui. Statul ca entitate impersonală îl combate. Dar organele personale ale lui îl practică şi îl promovează. Numai o zguduire religioasă a conştiinţelor poate ajuta aici. Părintele Arsenie a identificat aici o mare racilă şi a pus fierul roşu pe ea. Se cunosc deja numeroase cazuri de familii care, trezite la conştiinţa acestui păcat, s-au recules cu hotărâre. E de aşteptat ca această trezire să treacă de la om la om şi să putem înregistra nu peste mult efecte remarcabile.

În orice caz mişcarea de înnoire, de radicalizare a vieţii creştine în sensul restaurării ei sănătoase, chiar de va fi reprezentată numai prin elemente puţine în satele noastre, va exercita o influenţă binefăcătoare asupra unor cercuri cât se poate de largi."22

Atras de mişcarea de la Sâmbăta, Petru Boldor (colegul de bancă de la Liceul din Brad) petrecea aici trei săptămâni, când l-a auzit pe Părintele Stăniloae afirmând cu admiraţie: „Părintele Arsenie e un fenomen unic în istoria monahismului românesc".23

Prin urmare, reţinem „importanţa naţională" pe care o avea lucrarea de acolo şi faptul, pe care trebuie să-l recunoaştem şi noi astăzi, că „Ne este imposibil să redăm măcar schematic toate laturile propovăduirii de la Sâmbăta de Sus" (Părintele Dumitru Stăniloae).

În anii aceia de profundă efervescenţă spirituală, de trăire în duhul Sfinţilor Părinţi, în lăcaşul de închinăciune de la Sâmbăta de Sus, Părintele zideşte în sufletul miilor de oameni care caută aici răspuns la marile întrebări existenţiale. Într-o scrisoare trimisă fostului său coleg de bancă de la liceul din Brad (Petru Boldor), Părintele Arsenie se destăinuie: „M-am înhămat la carul unui ideal cam greu: Transformarea omului în Om, fiul mai mic al lui Dumnezeu şi frate al Fiului Său mai mare. Însă toate idealurile mari au în ele ceva paralizant: nu te lasă să te preocupi de nimicurile acestei vieţi".24

Mănăstirea Sâmbăta, o altă „Filocalie"

„Spaţiul din jurul bisericii era o veritabilă lucrare de artă, cu

mici izvoraşe, podeţe ca într-o lume de basm, mici bazine de apă cristalină de munte, lăsând să se întrevadă reflexe diamantine de roci alese ca pietre semipreţioase, totul înconjurat de boschete înflorite şi pajişti ireale prin frăgezimea lor.”25

Părintele Arsenie nu se străduia numai cu cuvântul rostit să împodobească sufletele credincioşilor cu virtuţi şi să-i facă pe aceştia sensibili la armonie și frumos, ci și împrejurimile mănăstirii, pe care dânsul, ca un artist, le-a aranjat și îngrijit în așa fel încât totul să arate ca un colţişor de rai (fotografiile din acea vreme sunt foarte grăitoare în acest sens), mărturiseau în chip tăcut despre misiunea doxologică și iconografică a omului, prin aceasta Părintele arătând că îndemnul „Fiţi desăvârşiţi, precum și Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârşit este” înseamnă şi: „Fiţi frumoşi, precum şi Tatăl vostru Cel din ceruri este frumos”.26

Legătura Părintelui Arsenie cu rezistenţa anticomunistă din munţi

Între rezistenţa anticomunistă care exista în Munţii Făgăraşului şi Părintele Arsenie Boca, în acea perioadă duhovnic la Sâmbăta, s-a spus şi se mai spune că a fost o legătură, şi anume că Părintele i-a ajutat „direct” pe luptătorii din munţi, „moral și material”. Așa mărturisesc supravieţuitorii rezistenţei anticomuniste, care, în 1995, au ridicat în faţa Mănăstirii Sâmbăta o cruce-monument „în memoria celor ce s-au jertfit în luptele cu comunismul ateu” și pe care monument, la „loc de cinste”, au trecut numele Părintelui Arsenie Boca, din următoarele motive: „În calitate de stareţ al Mănăstirii Brâncoveanu, a ţinut ca nimeni altul flacăra credinţei, împotriva comunismului ateu, aducând lumea lângă altarele lui Hristos. Am evaluat această rezistenţă ca fiind mai importantă decât lupta politică sau armată anticomunistă; Părintele Arsenie Boca i-a ajutat direct pe luptătorii din Rezistenţa făgărăşeană, în anii 1945-1948, moral şi material; Cu sprijinul său s-au ţinut aici, în anul 1947, consfătuirile ce au dus la o unitate de luptă a tuturor forţelor anticomuniste din ţară; Pentru atitudinea sa anticomunistă, Părintele Arsenie a fost alungat, arestat în mai 1948, torturat de Securitate şi condamnat la închisoare şi Canal, peste tot fiind un exemplu de demnitate şi un sprijin pentru fraţii săi de suferinţă. A fost ţinut apoi cât mai departe de Sâmbăta, până la moarte, umilit şi izolat, dar permanent căutat de năpăstuiţii din regiune, cărora le dădea sfaturi şi îmbărbătare. Pentru toate acestea

am socotit că Părintele Arsenie Boca a fost omul cu cel mai mare aport în lupta anticomunistă. Şi, ca un semn de înaltă preţuire, i-am trecut numele pe crucea ridicată la mănăstirea unde a fost atâţia ani stareţ. Fie-i pomenirea neîntinată!”.27

Despre legătura Părintelui Arsenie cu rezistenţa din munţi, în afară de supravieţuitorii rezistenţei anticomuniste făgărăşene sau de alţi foşti deţinuţi politici28 ne vorbeşte chiar Mitropolitul Ardealului, Î.P.S. Părinte Antonie Plămădeală.

„De rezistenţa din munţi se vorbea şi în ziare, deci nu era un lucru de care să nu se ştie. Se ştia că există grupuri de ofiţeri, se ştia de grupul din părţile Timişoarei, de grupul din Carpaţii Meridionali. Eu ştiam chiar mai mult decât atât. Am avut relaţii cu Părintele Arsenie Boca, la acea vreme stareţ la Mănăstirea Brâncoveanu, care era mentor spiritual al întregii Transilvanii şi chiar dincolo de hotarele munţilor. Veneam şi-mi petreceam vacanţele aici. (...)

Student la Bucureşti fiind am auzit de mişcarea de la Sâmbăta, dar nu numai eu, ci mulţi alţii. Cu banii pe care am putut să-i economisim din bursă, am venit într-o primă vacanţă la Sâmbăta. (...) După ce am făcut o primă vacanţă aici, după ce am avut o primă discuţie cu Părintele Arsenie aici, el a pus cumva ochii pe mine. Deşi aici veneau studenţi de la Cluj şi din alte părţi, eu am devenit preferatul lui. (...)

În felul ăsta, el a căpătat în mine o încredere deosebită, atât de mare, încât ieşeam numai eu cu el uneori, la plimbare pe lac. O dată a avut îndrăzneală, dar şi-a mărturisit şi încrederea în mine, încredere pe care eu nu am călcat-o niciodată, că ne-am întâlnit acolo cu cei din munţi, cărora el le umplea sacii cu mâncare. Asta deja vă poate spune ceva!

Cel care a ridicat de curând troiţa aceasta din faţa Mănăstirii Brâncoveanu în memoria celor care au murit în rezistenţa din munţi ştie foarte bine aceste lucruri. Delegaţi de-ai lor, îmbrăcaţi în ciobani, veneau aici în mănăstire şi Părintele Arsenie le umplea desagele cu pâine, cu slănină şi cu de toate. La multe din acestea am fost şi eu martor. Nu se poate spune, cum a spus un anumit părinte, care a şters numele Părintelui Arsenie de pe această cruce, că înseamnă că l-am politizat pe Părintele Arsenie. Nu este adevărat! Eu ştiu lucrurile aşa cum s-au petrecut şi nu înseamnă că-l politizez pe Arsenie şi că îl scot din rândul sfinţilor aşa cum încearcă el să o facă... El apăra atunci o

cauză sfântă, care era a libertăţii şi a credinţei şi îi ajuta pe cei din munţi, indiferent de ce culoare politică erau ei.

Deci, eu am fost martor cum Părintele Arsenie le transmitea şi le dădea traistele acestea pline cu alimente pentru cei din munţi. Eu am fost martor, de mai multe ori, la convorbirile Părintelui Arsenie cu Nicolae Pătraşcu, cel care a fost după Codreanu şi după Sima, conducătorii Mişcării Legionare din România, şi cel care a făcut pactul cu Teohari Georgescu în legătură cu încadrarea legionarilor în noua societate. Sigur, era un pact de formă, pe care nu l-au respectat şi pentru care Pătraşcu a fost după aceea arestat şi a şi murit în închisoare, dar eu am asistat la convorbirile lui Pătraşcu cu Părintele Arsenie Boca. Eu am asistat la convorbirile pe malul lacului ale Părintelui Arsenie cu cei paraşutaţi prin anii aceia din Germania, care venau să organizeze rezistenţa românească. Cred că printre ei era şi Vică Negulescu, cel care a scris, de curând, o carte şi nu spune că Părintele Arsenie era legionar cumva. Nu! El o făcea în numele credinţei creştine şi în numele datoriei lui îi ajuta pe cei persecutaţi.”29

Cu toate acestea însă, „toţi cei ce au participat la acele cursuri de spiritualitate creştină din anii 1946-1948, care alcătuiesc **Cărarea Împărăţiei**, ştiu foarte bine că Părintele n-a îndrumat pe nimeni la rezistenţă şi nesupunere, ci tuturora le-au spus că n-au căderea şi puterea să împiedice ce trebuie să vină, îmbiindu-le trăirea cu toată sinceritatea a idealului creştin, sintetizat în Predica de pe Munte, pe care l-a mărturisit până în ultimele ceasuri ale vieţii. Deci Dumnezeu este Cel care rânduieşte ce trebuie să vină asupra oamenilor, în funcţie de purtările lor, de ascultarea lor de Dumnezeu, şi de încreştinarea vieţii lor cea de toate zilele”.30

Este foarte potrivit să menţionăm aici mărturia realistă a Părintelui Arhimandrit Teofil Părăian şi să luăm aminte la ea:

„Părintele Arsenie spune undeva, într-o predică de-a lui, este undeva scris, că antisemitismul nu ţine de creştinism, că creştinul nu-i voie şi nu poate să fie antisemit. Pe monumentul de la Sâmbăta scrie: «Mamă ţară, ei pentru tine au murit». Şi este scris (era) numele Părintelui: «Ieromonah Arsenie Boca». Ori Părintele nu a murit pentru ţară. Părintele poate că o fi avut o legătură cu vreunul dintre ei, dar nu avea niciun rost. Adică partizanii, în momentul în care au ajuns în munţi, nu au mai putut face nimic pentru ţară, pentru binele ţării, cu

credinţă religioasă. De ce? Pentru că ei, din momentul în care s-au retras în munţi, nu au mai făcut altceva decât să-şi păzească pielea. Au rezistat cât au rezistat, dar, se ştie, unii dintre ei au fost prinşi, iar alţii au murit în luptele cu Securitatea."

Chilia din munte

„Cât de frumoase sunt pe munţi picioarele trimisului care vesteşte pacea, a solului de veste bună, care dă de ştire mântuirea ..." (Isaia 52, 7).

Părintele Arsenie a avut mereu în vedere nevoinţele ascetice şi aceasta începând încă de timpuriu, de când era student, încât între colegi era considerat un „sfânt".

„Dintr-o autentică dorinţă de trăire spirituală, fără îndoială şi cu multă sinceritate, a început să ducă o viaţă foarte ascetică. Pleca dimineaţa la pădure, având cu el o scândurică subţire pe care îngenunchea la rugăciune şi medita îndelung."31

Prin urmare Părintele Arsenie avea deja o pregătire ascetică când s-a aşezat la mănăstire. Şi atunci, dorinţa construirii unei chilii în inima muntelui şi dorinţa retragerii ne pare firească.

După constatările la faţa locului ale Părintelui Boldor, la izvorul văii Sâmbăta, pe o muchie de „cleanţ", cu un povârniş aproape vertical, terasează stânca. În interiorul masivului, „scobeşte" o deschizătură cu înălţimea 1.65-1.75 m şi lăţimea de 0.80 m, pe care o lărgeşte în interior, cu intenţia de a realiza o chilie în „inima" muntelui. Ivindu-se fisuri în stâncă, construieşte o schelă suspendată în faţă, spre cursul văii, şi „atacă" frontal muntele printr-o deschidere boltită de circa 2 m, înaintează cam 1 m, după care lucrarea se opreşte.32

„Părintele Arsenie a fixat un loc socotit de retragere, care până la urmă nu a fost de retragere, nici pentru el şi nici pentru altcineva, pentru că e în apropiere o cabană turistică. Nu Părintele a săpat singur chilia, aşa cum se crede. Părintele a lucrat cu oameni. (Părintele dacă a vrut să facă o treabă găsea totdeauna priză la oameni. Oamenii veneau şi îl ajutau. Dacă găsea la râu o piatră mare care se potrivea undeva la mănăstire, imediat aranja cu cineva să aducă piatra cu un car cu bivoli.)

Chilia e un început, un hol din care urma să se desfacă o cameră în stânga. A renunţat pentru că a constatat că se infiltrează apă. Şi atunci, a renunţat şi din motivul acesta, a renunţat şi pentru că el a plecat, şi s-a renunţat şi pentru că erau partizani pe munte şi să nu se

facă o legătură între Părintele şi partizani.” (Arhimandritul Teofil Părăian)

(Nu ştim dacă Părintele Arsenie ar fi vrut să se retragă acolo cu totul sau numai în anumite perioade, însă suntem convinşi că dacă s-ar fi retras, nu o făcea de dragul senzaţionalului sau ca să se pregătească pentru vreo datorie oarecare, ci ar fi făcut-o cu convingerea, dragostea şi dorinţa pe care au avut-o şi alţi oameni cu viaţă îmbunătăţită care „au fugit de lume” din dorinţa, care-i mistuia, de a rămâne singuri cu Dumnezeu.)

Dar, în cele din urmă, şi cu Părintele Arsenie s-a întâmplat ca şi cu alţi părinţi duhovniceşti: Dumnezeu a primit iubirea lor şi i-a trimis înapoi în lumea din care doreau să se retragă ca tămăduitori ai ei.

„Chiar dacă nu i-ar fi trimis înapoi, fuga lor ar fi fost la fel de creatoare şi ar fi avut o însemnătate uriaşă pentru societate; fiindcă monahul ajută lumea nu prin cele pe care le spune sau face, ci prin însăşi existenţa sa, prin stare de rugăciune neîncetată care se identifică cu sinea lor cea mai lăuntrică. Dacă Antonie cel Mare şi Sfântul Serafim de Sarov n-ar fi făcut nimic altceva decât să se roage în pustia în care se găseau, ar fi fost la fel de mari făcători de bine pentru semenii lor. Dar Dumnezeu i-a menit din veci să slujească celorlalţi într-un mod mai direct. Această slujire directă şi văzută era însă o consecinţă esenţială a slujirii nevăzute pe care o aduceau prin rugăciunea lor.”33

Chilia Părintelui a rămas până astăzi un loc de pelerinaj unde credincioşii se roagă, pun o floare sau aprind o lumânare.

Ultimul mare praznic sărbătorit de Părintele Arsenie la Sâmbăta

Acesta a fost de Izvorul Tămăduirii (7 mai) din anul 1948, şi, după spusele unui martor, a fost cel mai înălţător dintre toate praznicele la care participase până atunci la Sâmbăta. Mişcarea religioasă de aici avea deja anvergură naţională.

„Am fost şi în anul acesta în pelerinaj la Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus din jud. Făgăraş. Cu toate că sunt un vechi cercetător al mănăstirii, prăznuirea de acum m-a covârşit cu desăvârşire.

Timpul era nehotărât, pe alocuri plouase şi-n alte părţi se pregătea de ploaie. Vineri, în ziua praznicului, a început ploaia din zori la mănăstire, o ploaie măruntă şi deasă, stăruitoare. Cu toate că ploaia era binevenită pentru pământul însetat, fiind o binecuvântare de la Dumnezeu, ne săgeta totuşi inima, întrucât ea avea să împiedice pe

credincioşii pelerini din satele vecine de a veni la praznic. Şi ploaia a ţinut până către ora 8. Atunci, ca prin minune, norii s-au risipit şi raze aurii de soare şi lumină au înveselit făptura gingaşă a mănăstirii.

Câteva sute de închinători veniseră din ajun, iar acum au început să curgă miile din toate părţile. Veneau cu căruţe pe drumul cel mare pietruit, şiruri, şiruri. Veneau apoi cete, cete, pe jos, bărbaţi şi femei, bătrâni şi tineri, fete şi copii. Tineretul din Drăguş, Vişti, Arpaşe, Sâmbete, Lisa şi alte sate, în hainele de sărbătoare, măiestrit cusute şi împodobite în cele mai felurite şi mai plăcute culori. Închinătorii cei mai îndepărtaţi au fost cei din părţile Braşovului, ale Branului, ale Târnavelor, cu excepţia unor oaspeţi distinşi şi studenţi de la Bucureşti.

Liturghia arhierească

La ora 9.30 clopotele mănăstirii au început să sune într-un dangăt prelung şi într-o armonie cerească. Două zeci şi patru de preoţi în odăjdii de mare sărbătoare au ieşit întru întâmpinarea Î.P.S. Sale Nicolae, Mitropolitul Ardealului, care venea ca în fiecare an să slujească la altarul ridicat în mijlocul pădurii de fag. Miile de închinători îşi arătau bucuria şi mulţumirea sufletească şi îngenuncheau cu evlavie în faţa înaltului păstor, primindu-i binecuvântarea.

În tot decursul Sfintei Liturghii, alte şi alte cete de închinători soseau, astfel încât la ceasul predicii am putea spune că se aflau în jurul altarului cam 10.000 de suflete. Întreg acest popor păstra cea mai adâncă reculegere şi urmărea cu evlavie desfăşurarea Sfintei Liturghii. Răspunsurile liturgice le-a dat şi în anul acesta corul din Făgăraş, sub foarte iscusita conducere a D-lui Prof. Roşeală, iar troparul Învierii, Hristos a Înviat, răsuna ca un strigăt de biruinţă din miile de piepturi ale închinătorilor.

Predicarea Evangheliei

Vatra Mănăstirii de la Sâmbăta a ajuns astăzi un puternic amvon de propovăduire. Obişnuit, pelerinii vin la Mănăstire pentru a se împărtăşi cu Sfintele Taine şi pentru a asculta cuvânt de învăţătură şi zidire sufletească. Aceste daruri li se împărtăşesc în toată vremea. Mănăstirea de la Sâmbăta în această privinţă corespunde pe deplin cerinţelor vremii de astăzi: ea este o şcoală de luminare a poporului, de deşteptare din somnul păcatelor, de orientare la o viaţă curată şi de folos oamenilor şi plăcută lui Dumnezeu. Nu numai la marile praznice,

ci duminică de duminică şi sărbătoare de sărbătoare, slujitorii mănăstirii, ieromonahi cuvioşi ca: Arsenie, Mihail, Serafim, ierodiaconul Nicolae, toţi licenţiaţi şi doctori în Teologie, ţin sus predicarea cuvântului Evangheliei, dând cu putere învăţătură poporului. Ba unii din părinţii mănăstirii au ţinut cicluri întregi de predici, pentru tot poporul în general şi pentru studenţi şi tineret în special. (Aici se face referire la Părintele Arsenie, care, se ştie, organiza acele „vacanţe spirituale” la care participau cu mult interes tineri şi studenţi din Bucureşti şi din alte centre universitare.) În felul acesta predicarea Evangheliei la mănăstire e socotită ca ceva de sine înţeles şi aşteptată cu sete de închinători.

În ziua praznicului, rostirea cuvântului fu începută de către Î.P.S. Sa Mitropolitul nostru Nicolae. Mulţimea s-a strâns şi mai mult în jurul altarului. Era în faţa noastră o mare de capete, mii de perechi de ochi atârnau de figura senină, impunătoare, brăzdată de cei 66 de ani, dar plină de părintească iubire, a Î.P.S. Sale Nicolae, Mitropolitul nostru. Predica Î.P.S. Sale curgea natural, ca o apă limpede din izvorul său. A mânecat de la cuvintele Mântuitorului: «De înseteează cineva, să vină la Mine şi să bea» (Ioan 7, 37), punând în faţa ascultătorilor icoana vie, plină de lumină şi putere dumnezeiască a Mântuitorului Hristos. Mulţimea asculta mişcată şi sorbea cu nesaţiu din cuvintele vieţii.

Au urmat apoi la rând alţi 8 predicatori, protopopi, preoţi şi diaconi: Părintele Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, a vorbit cu adâncime despre Hristos, fântâna vieţii şi a nemuririi. Părintele consilier Nanu din Sibiu, cu străfulgerări de lumină, a mărturisit despre realitatea Învierii lui Hristos şi despre datoria noastră de a învia cu El. Protopopul Făgăraşului, Traian Ciocănelea, a zugrăvit icoana duioasă a unei cete de femei, în frunte cu o bătrână de 70 de ani, care au ţinut să facă pe jos, refuzând de a se urca în camion, pelerinajul la mănăstire. Părinţii ieromonahi: Arsenie, Serafim şi Mihail au vorbit despre marile daruri ale mănăstirii şi despre trebuinţa înnoirii sufleteşti a închinătorilor.

Părintele Mladin a evocat în cuvinte de foc mucenicia pentru Hristos a celor credincioşi, arătând că ctitorii de la Sâmbăta fac parte din ceata mucenicilor credinţei lui Hristos.

În încheiere, Părintele consilier Secaş din Sibiu a lăudat râvna închinătorilor, mai ales a femeilor, a căror râvnă este deosebită. A îndemnat apoi pe ascultători să-şi păstreze credinţa şi să împlinească

cu sfinţenie datinile strămoşeşti. În fine, a adus mulţumiri tuturora pentru osteneala ce şi-au dat venind în pelerinaj.

Cele nouă predici, prin frumuseţea şi puterea lor, au înviorat pe ascultători, lucrând adânc în sufletul fiecăruia.

Fântâna cea frumoasă

Ca şi altă dată s-a făcut sfinţirea apei la fântâna de lângă altarul bisericii şi Taina Sfântului Maslu pentru bolnavi. Lucrul deosebit al acestui an a fost sfinţirea fântânii, botezată «cea frumoasă» din partea Î.P.S. Sale. Această fântână, clădită în mijlocul grădinii de pomi este o nouă înfăptuire după desenele şi planurile Părintelui Arsenie. Este o lucrare de mare artă. Numele primit la Botez şi l-a dobândit pe bună dreptate”.34

Fireşte că regimul comunist nu putea tolera aşa ceva şi era de aşteptat ca în cele din urmă să reacţioneze. Avalanşa poporului şi a tineretului spre Mănăstirea Brâncoveanu i-a speriat. Se bănuia că acolo unde este o aşa de mare adunare de oameni trebuie să fie neapărat şi instigaţie. Şi cine altcineva putea fi spionat şi arestat decât „instigatorul”, care devenea incomod şi care, în mentalitatea lor, putea ajunge oricând periculos având în vedere popularitatea pe care a are.35

Otilia Rădulescu Aroneasa mărturiseşte că l-a reîntâlnit pe Părintele Arsenie în vara anului 1948 la Securitatea din Braşov, unde a fost dusă şi dânsa pentru cercetări.

„Din spusele gardianului Raicu, un om în vârstă, care (după posibilităţile lui) m-a ajutat foarte mult, ocrotindu-mă, Părintele Arsenie era închis în subsolul clădirii. Datorită însă entuziasmului enoriaşilor din Schei care aduceau zilnic, în grupuri compacte, mâncare la poartă, sau poate altor interese, în ultima săptămână a lunii iulie, Părintele era scos la soare timp de o oră pe zi, pe o terasă a clădirii. La terasa aceasta aveam şi noi acces. Eu şi prietena mea Ita Tâmpănaru, eram «cazate» într-un birou gol şi la amiază, când era ceva mai multă linişte, puteam ieşi la aer. Părintele Arsenie era îmbrăcat în alb şi părea detaşat de tot ce-l înconjura. Din când în când se uita însă la noi, cu o privire pătrunzătoare. Puţinele cuvinte pe care ni le adresa erau pline de înţelepciune şi încurajare.(…) De altfel era ştiut că Părintele Arsenie, arestat ca legionar, nu era văzut cu ochi buni de guvern şi, poate, nici de mai marii Ierarhiei Bisericeşti.

Totuşi, harul său le impunea respect şi teamă.”36

Aceasta era starea lucrurilor când Părintele Arsenie a plecat la Prislop.37

Chemat la treapta arhieriei

Într-o cuvântare rostită (liber) la 5 iunie 1998 în aula Palatului Patriarhiei, cu prilejul comemorării a 50 de ani de la întronizarea Patriarhului Justinian, Î.P.S. Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului Feleacului şi Clujului, îşi aduce aminte că Patriarhul Justinian se gândea să-l cheme pe Părintele Arsenie la treapta arhieriei.

„În această ordine de idei, surprinzătoare a fost aplecarea lui Justinian, fost preot de mir, nu numai pentru viaţa monahală, ci şi pentru marile curente duhovniceşti. Primul dintre acestea, ca amploare, a fost cel creat de Părintele Arsenie Boca, pe atunci în Mănăstirea Sâmbăta de Sus, a cărui puternică influenţă spirituală cuprinsese, practic, întreaga ţară. Ştiu cu siguranţă că Patriarhul se gândea să-l cheme la treapta arhieriei, dar, precum se cunoaşte, Arsenie a fost arestat, dus în lagăre de muncă forţată şi apoi, practic, obligat să rămână inactiv."38

Stareţ şi duhovnic la Prislop

„La 25 noiembrie 1948, mitropolitul de atunci al Ardealului, Dr. Nicolae Bălan (1929-1955), a adus personal la Prislop pe Ieromonahul Arsenie Boca, licenţiat în Teologie de la Sibiu şi absolvent al Academiei de Arte Frumoase din Bucureşti, până atunci stareţ al reînviatei ctitorii brâncoveneşti de la Sâmbăta de Sus, care, cu două veacuri în urmă, avusese aceeaşi soartă ca şi Prislopul, fiind distrusă cu tunurile din ordinul generalului Bukow. Au fost de faţă noul vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, preotul Traian Belaşcu, cel care, cu câteva săptămâni în urmă, a condus acţiunea de revenire a preoţilor şi credincioşilor uniţi la sânul Bisericii strămoşeşti, arhidiaconul Ioan Circov de la catedrala mitropolitană din Sibiu şi preotul Traian Faur din Silvaşu de Sus. Mănăstirea era într-o stare jalnică, părăsită de ultimii trei vieţuitori uniţi – cu pereţii tuturor clădirilor plini de igrasie şi ameninţaţi cu dărâmarea, cu porţiuni mari din terenul aflat în preajma clădirilor duse de torentele pârâului Silvuţ, cu acoperişurile clădirilor mâncate de rugină, cu o gospodărie anexă foarte săracă şi neîngrijită."39

„Poate că a fost o soluţie pe vremea aceea, pentru că Părintele începuse să fie prigonit şi urmărit de Securitate. Dar a avut loc şi un eveniment care s-a numit atuncea «revenirea greco-catolicilor în sânul Bisericii Ortodoxe». Şi Părintele Arsenie poate că trebuia să plece de la

Sâmbăta, să nu mai fie în atenţia mulţimii și în atenţia Securităţii. În urma acestui eveniment al «revenirii», Mănăstirea de la Prislop, care a fost de fapt iniţial ortodoxă, dar a devenit greco-catolică, a fost părăsită de călugării greco-catolici. Erau câţiva și au plecat și a rămas mănăstirea goală. Și Mitropolitul Nicolae Bălan trebuia să se îngrijească de reactivarea Mănăstirii, mai ales că bunurile fostei Biserici Greco-catolice au trecut în patrimoniul Bisericii Ortodoxe. Şi Mitropolitul l-a dus pe Părintele Arsenie să organizeze Mănăstirea de la Prislop. Acesta este motivul știut al mutării.

Părintele Arsenie, după ce s-a aşezat acolo, a avut şi el motivele lui ca să nu se mai întoarcă la Sâmbăta. În 1954 a fost o rebeliune la noi la Mănăstire. Ceva de neînchipuit: călugări să se răzvrătească! S-au răzvrătit împotriva Mitropolitului Nicolae Bălan care a restaurat mănăstirea, care i-a făcut călugări, care i-a hirotonit. A fost un preot şi 4 monahi. Și părintele acela care a fost conducătorul acestei rebeliuni a fost sancţionat de Mitropolit, la fel ca şi ceilalţi patru. Preotul a fost caterisit și exclus din monahism și ceilalţi au fost excluși din monahism. Şi atunci, părintele acela, înainte de a fi depus din treaptă a zis: «Părintele Arsenie nu a fost bun – l-a dat afară. Părintele Mihail nu a fost bun – un părinte care s-a mutat la o altă mănăstire; Eu nu-s bun. Cine-i bun?!». Şi atunci, un părinte de la Sibiu, Părintele Ieronim Grovu, care a fost conducătorul lucrărilor de restaurare de la Mănăstirea de la Sâmbăta, fiind el pe atunci consilier la Mitropolie la secţia economică, avea nişte scrisori. A scos din arhiva Mitropoliei nişte scrisori ale Părintelui Arsenie adresate Mitropolitului, scrise de la Prislop, şi nişte scrisori adresate Părintelui Ieronim Grovu – pe acestea le avea acasă, nu erau în arhiva Mitropoliei – și astea le-a adus la Mănăstire și le-a predat Părintelui Serafim să le citească obştii şi să se ştie de ce Părintele Arsenie nu a mai venit la Mănăstire, respectiv să se ştie că Mitropolitul l-a chemat pe Părintele Arsenie înapoi la Sâmbăta. Între timp ce s-a întâmplat: Mănăstirea Prislop a ajuns în Eparhia Aradului, deci Mitropolitul l-a chemat pe Părintele Arsenie, nemaifiind în Eparhia lui, l-a chemat la Sâmbăta. «Părinte Arsenie, hai la Sâmbăta, că eşti din eparhia mea, nu rămâne la Arad.» Şi Părintele Arsenie l-a rugat pe Mitropolit să îl lase în continuare la Prislop ca să consolideze relaţia între ortodocşi şi foştii greco-catolici şi Părintelui Grovu i-a scris, rugându-l să intervină la Mitropolit să îl lase la Prislop. Şi cu acest prilej Părintele Arsenie i-a scris Părintelui Grovu că «Oamenii sunt tot

oameni». Adică cât s-a străduit el să realizeze ceva pentru ei (pentru cei de la Sâmbăta), însă oamenii au rămas tot oameni, nu i-a schimbat cu nimic. Asta era amărăciunea Părintelui." (Arhimandritul Teofil Părăian)

Dar şi aici, cum vom vedea, Părintele a fost căutat de Securitate. Mutarea, aşa cum s-ar putea crede, nu a fost şi nici nu putea fi o rezolvare a acestei probleme.

Deci, Părintele Arsenie, îndrumat de Mitrolopitul Nicolae Bălan, a plecat la Mănăstirea Prislop unde a fost numit stareţ apoi duhovnic, loc unde îşi va pune iarăși pecetea de ziditor de suflete şi ziditor de aşezăminte. Este cunoscut faptul că Părintele Arsenie a lucrat constant la Prislop, prin implicarea personală în restaurarea mănăstirii şi în toate celelalte munci de aici: tencuiala pentru pregătirea frescei, ridicarea schelei pentru pictura cu care dorea chiar dânsul să împodobească biserica, icoanele de pe tâmpla altarului, sculptarea iconostaselor şi a stranelor – în general lucrarea întregului mobilier liturgic, restaurarea bisericii şi a clădirilor anexe, la care a adăugat altele noi, amenajarea şi decorarea întregii curţi, un adevărat parc natural (ce ne aduce aminte de cel de la Sâmbăta), străjuit de o clopotniţă pe stâncă, gândită şi zidită tot de Părintele Arsenie.40

Primul hram la Prislop a fost în data de 8 mai 1949, de pomenirea Sfântului Ioan Evanghelistul şi a constituit „prima mare bucurie ortodoxă a mănăstirii, după două veacuri de năpăstuiri".41

La 14 septembrie 1949, ziua Înălţării Sfintei Cruci, Vlădica Andrei a săvârşit, în curtea mănăstirii, prima liturghie arhierească ortodoxă. Cu acest prilej, Părintele stareţ Arsenie a fost hirotesit protosinghel. În cadrul aceleiași slujbe au fost tunşi în monahism: Stelian Manolache, cu numele de Dometie, şi Leonida Plămădeală42, care a primit numele de Antonie.43

În curând au fost hirotoniţi tot de Episcopul Andrei, unul ca ieromonah, celălalt ca ierodiacon. Cei doi tineri monahi însă n-au rămas mult timp la Prislop.44

Activitatea Părintelui Arsenie ca stareţ se încheie în 1950, pentru că între timp Prislopul devenise mănăstire de maici cu viaţă de obşte. În aprilie 1950, la decizia episcopului Andrei, au rămas primele 6 surori, care au fost închinoviate aici în luna mai 1950, punând începutul vieţii de obşte. Dintre acestea, sora Julieta Constantinescu, licenţiată în Teologie şi cu diplomă de absolvire a Facultăţii de

Filosofie din Bucureşti, a fost tunsă în monahism la 6 august, de praznicul Schimbării la Faţă, primind numele de Zamfira, în amintirea celei de a doua ctitoră a mănăstirii. În 1951 Monahia Zamfira a fost numită stareţă a mănăstirii. Părintele Protosinghel Arsenie Boca a rămas în continuare la Prislop ca preot-duhovnic, ajutat pentru o vreme şi de Ieromonahul Dometie Manolache.45 Deci mănăstirea devenise între timp de maici, iar stareţa lor era acuma Monahia Zamfira Constantinescu.46

Aşa cum am amintit puţin mai sus, Părintele Arsenie a fost în continuare urmărit de Securitate. Oamenii autorităţii de stat îl „ridică" pe Părintele Arsenie pentru anchetă în noaptea de 15 spre 16 ianuarie 1951. Într-o scrisoare din 26.01.1951, Părintele Dometie scria către Episcopia Ortodoxă Română a Aradului:

„…la ora 5 dimineaţa, părintele Arsenie Boca, stareţul astei mănăstiri, a fost ridicat de un grup de 10 oameni din partea autorităţii. Nu ni s-a prezentat niciun ordin. Procedeul a fost brutal. Au intrat în chiliile surorilor, vorbind necuviincios. Toate acestea, fără nicio motivare."47

Într-o altă scrisoare, scrisă tot în data de 26.01.1951, Părintele Dometie împreună cu maicile Prislopului solicită sprijinul ierarhului Aradului, pentru stareţul lor. Aşa cum am zis, Părintele Arsenie s-a întors la Prislop după un an, adică în 1952, de Buna Vestire. Ajuns acasă, îi scrie episcopului Andrei al Aradului următoarele:

„De Buna Vestire, cu ajutorul lui Dumnezeu, am ajuns acasă, la Prislop: sănătos, mult folosit şi tot atâta de senin.

Bucuria n-are multe vorbe, de aceea, dimpreună cu obştea, V-o împărtăşim aşa cum e: cu recunoştinţă şi smerită metanie, pentru că faceţi parte, în toate privinţele, din motivele ei.

Am aflat că după Paşti veniţi la noi. Vă aşteptăm, aşa cum vechii creştini îşi aşteptau Părinţii. Dar, pe lângă motivul străvechi, mai e şi unul local, mai nou: îndeplinirea ultimelor forme în conducerea obştei de aci, – ceea ce-mi va asigura şi mie răgazul preocupării şi de ceilalţi talanţi ce-i am, cu care încă n-am lucrat nimic pentru Iisus.

Al Prea Sfinţiei Voastre fiu duhovnicesc, Arsenie. Prislop, 3.04.1952."48

Se ştie că în această perioadă Părintele Arsenie a fost dus la Canal unde a stat 9 luni de zile. În cartea **Vifornița cea mare** a lui Dimitrie Bejan49 aflăm că Părintele Arsenie a fost dus, înainte de a fi la

Canal50, şi la Ocnele Mari. Nu spune însă în ce an.

Părintele Arsenie a rămas duhovnic al Mănăstirii Prislop până în 1959, când, prin actul Episcopiei Aradului nr. 2407/1959 semnat şi parafat de Prea Sfinţitul Episcop Andrei Mageru, a fost îndepărtat din mănăstire.51 La fel s-a procedat şi în cazul stareţei Mănăstirii Prislop, Monahia Zamfira Constantinescu, cu actul nr. 2408/1959. Prin urmare maicile au fost alungate iar mănăstirea desfiinţată.52 În incinta ei s-a organizat un Cămin de bătrâni.53

După anul redeschiderii Mănăstirii Prislop, adică 1976 şi pe parcursul a mai mult de două decenii, toate lucrările efectuate au respectat planurile Părintelui Arsenie, viaţa însăşi a mănăstirii fiind tributară rânduielilor pe care obştea încropită în 1949 şi transformată în mănăstire de maici în luna aprilie 1950, le-a respectat cu sfinţenie.54

Pribegia în Bucureşti

După ce a fost alungat de la Prislop, Părintele Arsenie şi-a început pribegia în Bucureşti. A fost angajat la Biserica Sfântul Elefterie ca pictor secund pe lângă pictorul Vasile Rudeanu, iar în 1961 a fost angajat la Atelierul de pictură al Patriarhiei de la Schitul Maicilor cu încadrarea de muncitor pictor.55

Este foarte important să amintim aici că „Părintele Arsenie nu a voit să încalce decizia unui ierarh, în semn de adevărată ascultare călugărească, nemaislujind, ci doar participând la slujbe, ca şi cântăreţ de strană, rămânând încă duhovnic, fără a spovedi, ci doar în înţelesul de îndrumător spiritual, pentru generaţii de preoţi şi credincioşi, care i-au păstrat şi îi poartă o recunoştinţă aleasă”.56

Pictarea bisericii din Drăgănescu

Ieşind la pensie, o pensie minoră, în 1968 a început pictura bisericii parohiale din Drăgănescu, de lângă Bucureşti, la care a lucrat vreme de 15 ani. Părintele Arsenie a pictat-o de două ori, aceasta pentru că, pe alocuri, din pricina lumânărilor, pictura s-a „pangarit” (afumat), după expresia Sfinţiei Sale. (La anumite compoziţii se observă cu uşurinţă cele două straturi picturale.) Aici, cum chiar dânsul spunea, a fost căutat de o „adevărată avalanşă de oameni”.

Pictura de la Drăgănescu nu este una obişnuită, în înţelesul că Părintele Arsenie nu s-a limitat strict la programul iconografic clasic.

Încercând să actualizeze mesajul Evangheliei, Părintele a introdus în pictura de aici, pe lângă scenele clasice, deja consacrate, şi

compoziţii de-a dreptul şocante care au un rol vădit catehetic şi care se adresează oamenilor zilelor noastre.

Dacă i s-a interzis să predice, o face acum într-alt chip, cu ajutorul penelului şi al culorilor. Oamenii care-l căutau aveau ce învăţa doar din lectura picturii, care le grăia direct, fără ocolişuri şi pe înţelesul tuturor, „ca să nu mai orbecăiască şi ei în noaptea neştiinţei şi a lipsei de sfat, de unde vin toate relele care chinuiesc pe oameni, întunecă vremile şi prea adesea cruntă pământul”.57

„Mica biserică de la Drăgănescu are norocul să simtă pe zidurile ei zugrăvite predicile fierbinţi, pe care miile de oameni le ascultau la Sâmbăta de Sus.

E o pictură nouă ca şi predica de atunci.”58

Ca „predica” de acum să fie cât mai convingătoare, Părintele, cu splendida-i caligrafie, aşterne pe ziduri, lângă scenele reprezentate, numeroase sentinţe scurte, lămuritoare, care reprezintă o sinteză a gândirii Sfinţiei Sale. Ele nu sunt simple vorbe de spirit, ci mai degrabă sunt aşchiile ţâşnite din coerenţa şi vigoarea unui trunchi cu rădăcini adânci.59

Ar mai fi foarte multe de spus şi în ceea ce priveşte felul în care Părintele Arsenie a gândit programul iconografic în ansamblul lui, adică dispunerea fiecărei compoziţii în parte, însă nu acesta este scopul lucrării de faţă. Totuşi, nu se poate trece cu vederea o amplă compoziţie pe care Părintele a zugrăvit-o pe absida altarului. Ea ne prezintă momente „Din viaţa şi patimile Cuviosului Ştefan cel Nou, pe vremea Împăratului iconoclast Constantin Copronimul, care a tiranisit biserica între anii 741-775; Iar cuviosul primind mucenicia la 53 de ani ai vârstei sale în 28 ale idelor lui noemvrie, cu vina de pe urmă: «Ştefan mi-a făcut temniţa mănăstire!»”.60

Este ştiut faptul că în nicio altă biserică nu este zugrăvită pe absida altarului mucenicia acestui Cuvios, care oricum este destul de rar reprezentată. Deci pictarea ei aici este firesc să ridice semne de întrebare, mai ales că ocupă un loc important în absidă, atât în ceea ce priveşte dimensiunea ei, cât şi în ceea ce priveşte spaţiul pe care se desfăşoară, şi anume cel din dreptul ochilor. Prin urmare, este limpede că Părintele Arsenie nu a pus întâmplător această compoziţie aici.

Nu aş vrea să fiu înţeles greşit şi să se creadă că, în cele ce urmează, doresc să accentuez doar latura profetică a personalităţii Părintelui Arsenie, însă, căutând un răspuns la semnificaţia amplasării

compoziţiei cu pricina în acel loc însemnat, nu pot să nu observ asemănările dintre cele două vieţi – a Cuviosului Ştefan cel Nou şi a Părintelui Arsenie – şi mai ales faptul că amândoi s-au săvârşit din viaţă în 28 ale lunii lui noiembrie!61

Aşezământul de la Sinaia

După izgonirea forţată din mănăstire în anul 1959, obştea s-a reorganizat într-un Aşezământ mănăstiresc în oraşul Sinaia, care acum este metocul Mănăstirii Prislop. În acest aşezământ Părintele Arsenie şi-a avut chilia şi atelierul de pictură din anul 1969 până în anul 1989, când s-a săvârşit din viaţă. Aici şi-a lăsat într-o rânduială desăvârşită şi predici şi meditaţii şi desene, dar şi ultima dorinţă de a nu-i fi date publicităţii.62

Scrierile Părintelui Arsenie

Pe lângă faptul de a fi fost un mare propagator al gândirii patristice, al gândirii filocalice, Părintele Arsenie a fost şi un înzestrat scriitor bisericesc.

Scrierile Părintelui Arsenie au circulat între credincioşi în mai multe variante. Cea mai cunoscută dintre ele şi cea mai răspândită a fost **Cărarea Împărăţiei**. Mai erau apoi cunoscute şi multiplicate (dactilografiate) şi predici ale Sfinţiei Sale şi, o dată cu acestea, mare căutare au avut şi fotografiile Părintelui Arsenie din perioada de când era la Sâmbăta, fotografii care erau şi sunt puse de mulţi credincioşi lângă icoane.

De viaţa şi opera Părintelui s-au interesat şi se interesează oameni şi teologi de seamă, credincioşi care l-au cunoscut sau nu l-au cunoscut, care l-au cercetat sau nu l-au cercetat, care l-au ascultat sau nu l-au ascultat vreodată, aşa încât, în acest context, scrierile Părintelui e firesc să cunoască o rapidă răspândire.

Dar, văzând câte variante ale scrierilor Părintelui Arsenie circulă, cei care-i deţin manuscrisele s-au gândit că în cele din urmă este mai bine să le publice, chiar dacă Părintele Arsenie nu a dorit acest lucru. S-a început cu câteva cuvinte de învăţătură publicate în revista „Gândirea”, Serie nouă, iar în 1995 şi în 2000 s-a ajuns să se tipărească (în două ediţii deci) „forma definitivă a **Cărării Împărăţiei**, cum (Părintele) a gândit-o şi cum a lăsat-o în 1949, după care vor urma predicile – care şi ele circulă în nu ştiu câte variante –, pe care şi le-a legat singur într-un volum – se pricepea să lege foarte frumos cărţile – după o anumită ordine şi cu o caligrafie unică”.63

S-au mai tipărit şi se mai tipăresc şi în continuare predicile şi meditaţiile Părintelui Arsenie cuprinse în manuscrisul numit **Fiii Învierii**, în „Foaia duhovnicească pentru popor – Străjerul Ortodox”.

De o largă răspândire s-a bucurat şi scrierea **Pravila Albă**, un manuscris care i s-a furat Părintelui Arsenie şi care pe urmă a fost modificat şi rescris. Iată caracterizarea pe care o face Părintele pe un asemenea exemplar: „**Pravila Albă** – model de strâmbare a unui original furat”.64

I s-a mai atribuit şi scrierea numită **Sundar Singh vorbeşte globului pământesc**, mai puţin răspândită decât celelalte. Iată caracterizarea pe care o face Părintele şi asupra acesteia: „Sundar Sing – Ce frumos scrie Sundar Singh şi de ce proastă calitate e apocrifa aceasta, a unui fanatic, incult şi mincinos”.65

O altă scriere care o găsim deja publicată în câteva site-uri ortodoxe web este **Trepte spre vieţuirea în monahism**, care se adresează în special monahilor care doresc să-şi rânduiască viaţa interioară în vederea urcuşului duhovnicesc. În final lucrarea mai cuprinde şi o tâlcuire a rânduielii tunderii în monahism.

Trebuie amintite aici şi zicerile Părintelui Arsenie, care şi ele circulă, şi pe care mai ales Părintele Arhimandrit Teofil Părăian le popularizează cu timp şi fără timp. (Nu există carte a Părintelui Teofil în care să nu apară cel puţin o zicere a Părintelui Arsenie. Cele mai frumoase şi cunoscute cuvinte ale Părintelui Arsenie le-am cuprins în cartea Părintelui Teofil **Veniţi de luaţi bucurie**, de editarea căreia m-am ocupat personal.)

La fel, nu trebuie uitat că Părintele Arsenie a lăsat acel program de angajare într-o viaţă duhovnicească autentică în cinci puncte: „Oxigen, glicogen, somn, păstrarea hormonilor şi concepţia de viaţă creştină”, îndreptar de viaţă care nu a fost cuprins în vreo scriere publicată (de pildă **Cărarea Împărăţiei**), ci a fost auzit de către un tânăr din gura Părintelui Arsenie, lucru care nu înseamnă deloc că nu ar fi şi acesta foarte important.

Tot aici trebuie să amintim şi scrisorile pe care Părintele Arsenie le-a trimis celor apropiaţi, pentru că, să nu uităm, scrisorile Părinţilor sunt unele dintre cele mai frumoase opere din literatura patristică. Unele dintre ele au fost deja făcute cunoscute cititorilor, iar altele probabil că vor urma a fi publicate. Până una alta, mai ales de când există posibilitatea ca ele să fie fotocopiate (xeroxate), copii după

scrisorile Părintelui au ajuns la foarte mulţi credincioşi.

Îndrumător al monahilor

„De vrei să te faci călugăr, fă-te ca focul!” (Părintele Arsenie Boca)

Părintele Arsenie a fost cercetat de mulţi doritori de viaţă monahală. Le spunea Părintele: „Măi, nu toţi cei din lume se prăpădesc, nici toţi cei din mănăstire se mântuiesc”.

Era şi un foarte bun psiholog. Dintr-o singură privire şi schimbând două-trei cuvinte putea să înţeleagă şi să cântărească exact ce-i de făcut cu doritorul de călugărie ce-i stătea în faţă. Nimeni nu putea înşela ochiul său ager cu prefăcătorii sau vicleşuguri. Nu stătea să se tocmească cu nimeni în privinţa asta. Spunea răspicat ce avea de spus. Dar, înainte de a da un verdict în ceea ce priveşte recomandarea pentru călugărie, Părintele Arsenie „căuta să vadă prin tine dincolo de tine”. Lua foarte în serios problema călugăriei. Foarte elocventă în acest sens este relatarea despre întâlnirea din 1942 dintre Părintele Arsenie şi pe atunci tânărul de 13 ani Ioan Părăian (azi Arhimandritul Teofil Părăian) care dorea să rămână în Mănăstirea de la Sâmbăta:

„Când m-am dus eu la Mănăstirea de la Sâmbăta în 1942 să mă fac călugăr, aveam treisprezece ani şi jumătate. Părintele era acolo. M-a luat la spovedit, am stat de vorbă, mi-aduc aminte şi de amănunte, de întrebările pe care mi le-a pus, între care o întrebare care am spus-o eu de multe ori, prin care vroia să intre dincolo de mine, prin mine dincolo de mine. Mă întrebă dacă mi-a venit în gând vreodată să omor un om. Mie mi s-a părut foarte curios la vârsta aceea că m-a întrebat dacă mi-a venit în minte să omor vreun om, că nu-mi venise niciodată un gând de acesta, nici până atunci, şi nici de atunci încoace, dar i-am mai auzit pe oameni zicând: «Te omor, fire-ai ...» şi nu ştiu ce. Şi nu m-am gândit decât după aceea că Părintele a vrut să vadă de unde vin, care sunt străfundurile existenţei mele. De ce? Pentru că Părintele avea în gândurile lui şi după aceea în afirmaţiile lui, zicerea aceasta că copilul e oglinda părinţilor, că moştenim din străfunduri de existenţă lucruri pozitive şi negative, că fiecare dintre noi aducem o încărcătură în existenţa noastră.

A zis odată părintele către unul: «Mă, tu eşti sinteza harababurii din casa voastră». Deci, părintele îşi dădea seama de anumite lucruri, pe care ceilalţi nu le observau, sau treceau pe lângă ele, sau, în orice

caz, nu aveau posiblitatea să le formuleze aşa de fain: «Tu eşti sinteza harababurii din casa voastră».

Deci, dacă vrei să ştii cine eşti, cercetează-te şi vezi de unde ai venit! Şi părintele, bineînţeles că ştia toate lucrurile acestea, că noi nu începem propriu-zis de la conceperea noastră, ci începem cu rădăcini, mai departe, Dumnezeu ştie de unde, îi cumulăm pe părinţii noştri, pe bunicii noştri.

Eu aveam o bunică, mama mamei, şi când zicea câte cineva de un nepot al ei: «Seamănă cu dumneata», ea răspundea: «Păi numai de-ar semăna cu mine, că-i bine».

Vedeţi, sunt nişte lucruri pe lângă care noi trecem uşor. Adevărul este că fiecare dintre noi suntem o sinteză, a unei harababuri, a unei linişti, Dumnezeu ştie cum suntem, cine suntem. Dar lucrurile acestea trebuie rezolvate, şi dacă nu le rezolvăm noi, nu le rezolvăm niciodată şi nu le rezolvă nimeni. Şi atunci părintele ştiind lucrul acesta, şi având capacitatea aceasta de a intui esenţialul în orice chestiune, ca şi când ar fi zis către mine: «Uite ce-i, tu vrei să te faci călugăr? Păi îţi spun eu ce să faci tu, dacă vrei să te faci călugăr. Nu te faci călugăr, dar faci ce fac călugării: zici rugăciunea cu care se mântuiesc călugării». Şi mi-a spus să zic: «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul». Mi-a zis aşa: «S-o zici cu gândul, deci cu cuvântul gândit, nu cu cuvântul vorbit, deşi se poate şi cu cuvântul vorbit, e voie, dar s-o zici cu cuvântul gândit». Nu mi-a dat nicio explicaţie, bineînţeles că s-a gândit la asta, ca să o zic cu cuvântul gândit, pentru că lupta se dă în gând, şi atunci, ca să scoatem din lucrare gândurile negative, trebuie să avem gânduri pozitive; nu mi-a făcut niciun fel de teorie, ci mi-a zis aşa: «Zici în gând, Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul», lipeşti de respiraţie rugăciunea, în felul următor: între respiraţii zici «Doamne», trăgând aerul în piept, o dată cu asta zici «Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu», şi dând aerul afară din piept, o dată cu asta zici «miluieşte-mă pe mine, păcătosul». Atât mi-a spus, despre altceva nu mi-a spus nimic. Am mai vorbit noi de una, de alta, am plecat, mi-am văzut de şcoală, am făcut liceul, am făcut Teologia şi după unsprezece ani m-am făcut călugăr. Deci, înainte cu unsprezece ani de a mă face călugăr, ştiam rugăciunea cu care se mântuiesc călugării şi foloseam rugăciunea cât o puteam folosi.

Interesant, însă, că Părintele nu mi-a dat directiva să iau

legătura cu vreun practicant al rugăciunii, cu vreun duhovnic, cu cineva care să mă îndrumeze, doar mi-a spus să mă angajez la rugăciune. Nu mi-a spus cât să zic, de câte ori să zic, cât timp să stau în rugăciune, să am o pravilă, cât timp să zic rugăciunea, dar s-o zic. Bineînţeles că mi-am văzut de treabă, nu m-am gândit niciodată că trebuie să o fac cu exclusivitate, dar am ştiut de rugăciune şi de câte ori îmi aduceam aminte ziceam: «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul», cum m-a învăţat părintele: între respiraţii: «Doamne»; trăgând aerul în piept: «Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu»; dând aerul afară: «miluieşte-mă pe mine, păcătosul». Bineînţeles, nu e absolut necesar să se facă aşa, dar aşa m-a învăţat părintele, şi eu aşa am făcut."66

Au ales calea călugăriei mulţi dintre tinerii care l-au căutat pe Părintele Arsenie. Amintim aici pe cei mai cunoscuţi: Leonida Plămădeală, viitorul Mitropolit al Ardealului, Stelian Manolache, devenit vestitul duhovnic de la Râmeţi, Julieta Constantinescu, ajunsă stareţă la Prislop, şi lista ar putea continua.67

Petru tinerii de atunci, dar şi pentru tinerii de azi care doresc să urmeze calea monahală, cât şi pentru cei care au făcut deja acest pas, Părintele Arsenie Boca a lăsat o scriere care se referă la creşterea duhovnicească a doritorilor de desăvârşire. Este vorba despre **Trepte spre vieţuierea în monahism**, o lucrare destul de puţin cunoscută, din pricină că încă nu a fost editată.

Dar negrăit mai importantă decât această scriere este pilda vieţii Părintelui Arsenie68, care arată călugărilor că pot trăi ca Părinţii din vechime, „că le poate fi viaţa aşa cum le este şi numele" (Arhimandritul Teofil Părăian), adică pot fi „bătrâni frumoşi", chiar şi în mijlocul unei lumi plină de confuzie, disperare şi abandonare a adevărului.69

Concepţia Părintelui Arsenie despre monahism

Părintele a văzut de-a lungul vieţii sale şi cazuri de călugări rataţi. Despre ei zicea: „Unii dintre călugări nu sunt călugări, ci cuiere de haine călugăreşti".

Pentru a evita apariţia acestora, Părintele Arsenie i-a scris Episcopului Aradului, Prea Sfinţitului Andrei Mageru, în eparhia căruia era în acei ani, spre a-i arăta cu iubirea, experienţa şi competenţa cu care scrisese **Cărarea Împărăţiei** şi **Trepte spre vieţuierea în monahism**, că înnoirea monahismului (atât de dorită şi atunci, ca şi

acum), de care depinde şi înnoirea mai generală a Bisericii şi a societăţii, nu se face prin înmulţirea numărului de mănăstiri şi schituleţe şi nici prin simple directive venite „de sus”.

Alcătuită cu precizie, claritate, profunzime şi cu o putere de discernământ cu totul aparte, epistola lămuritoare a Părintelui Arsenie – o adevărată sinteză a gândirii Sfinţiei Sale despre monahismul contemporan – poate fi socotită, pe bună dreptate, „un luminos punct de reper într-o eventuală încercare de înviorare a monahismului”.

„Am văzut şi răsăritul şi apusul multor mănăstiri.

Răsar, când grăiesc conştiinţei poporului prin simplă existenţa lor; şi apun, când această existenţă e pătată de nevrednicia vieţuitorilor lor. De răsăritul sau apusul acestora atârnă încrederea sau neîncrederea ce le mai rămâne oamenilor în forţa de creaţie a creştinismului. E destul să pomenim bisericile şi mănăstirile din Ardeal, înfiinţate de ctitorii de peste munţi, ai căror vieţuitori au ţinut trează în conştiinţă unitatea ortodoxă a neamului. Iar când vitregiile trecutului – urzite de Vatican – le-a dărâmat şi ars, s-au arătat mucenicii.

E un apus frumos.

Acesta ne-a ferit de cel ruşinos, al decadenţei actuale, când mănăstirile şi le desfiinţează călugării.

Aci e cazul de popas. Ce reînfiinţăm, care situaţie?

E frumoasă iniţiativa şi trebuie apreciată, dar fără oameni îndeajuns formaţi, care să conducă cuminte ceea ce se adună la întâmplare, nu se ajunge decât la o situaţie decadentă.

Iată câteva decadenţe:

Sărăcia, cu care uneori se începe o mănăstire, determină cerşetoria, umblatul cu «pantahuza», pretarea la slujbe pe rufărie, taxe pe slujbe – ruşini.

Din diferenţa de zestre, pe care şi-o aduce fiecare, se nasc în obşte atitudini umilitoare, întâietăţi nedrepte – destrămare sufletească.

Oamenii din afară, care ajută prin donaţii mai de seamă, ba şi care n-ajută cu nimic, dacă nu li se are grija, încep să se amestece în treburile interne ale mănăstirii, să învrăjbească obştea şi să se învrăjbească şi între ei înafară – smintelile.

Sănătatea fizică a fiecărui ins în parte trebuie medical şi dinainte ştiută. Aci e un punct gingaş, care nu mai trebuie neglijat. Nu

pot fi primiţi în această nevoinţă de o viaţă a sfaturilor evanghelice, decât oameni perfect sănătoși cu plămânii, inima, dar mai ales cu sistemul nervos, sângele și glandele endocrine. Acestea din urmă, pricinuind oarecare jenă, rămân de obicei la voia întâmplării și pradă unei păreri cu totul pe dos, mai ales între femei, că încetarea mai devreme a unor funcţii de natură endocrină, ar fi o învrednicire, un preludiu al sfinţeniei. De fapt e o tragedie care bate la uşă: dezorganizarea mintală, în diferite grade, de unde înclinaţia spre exagerări, denaturări, habotnicii, închipuiri, năluciri – toate tulburări psihice din cauze netratate. De multe ori, «înclinaţia spre mănăstire» nu e de fapt o înclinaţie, ci o infirmitate de adaptare, din cauze organice sau din alte cauze. Adevărata chemare însă nu are nimic cu infirmitatea. Curajul de a alege liber acest mod de mântuire nu aruncă ponoase pe celălalt mod de mântuire, al familiei. Infirmii văd în mănăstire: vis, uşurare, litanie, ca să sfârşească în decepţii şi sminteli. Adevăraţii chemaţi văd limpede eroica nevoinţă a desăvârşirii, fără ispita sfinţeniei.

De asemenea e foarte bine să se ştie de la început care e punctul de vedere al fiecărui ins asupra răului. Multe structuri psihice sunt pradă obsesiei răului, a păcatului, a diavolului, manihei asupra trupului și osânditori ai familiei – obsesii şi interpretări nesănătoase ca obiecte de cugetare, dovedind un climat nesănătos al minţii sau ducând la el. Speriaţii aceştia se dedau de capul lor la nevoinţe care le ruinează amândouă sănătăţile – nu sunt de nicio treabă în mănăstiri. Iar dacă totuși sunt primiţi, sub influenţa structurii lor, obștea poate ajunge pradă mâncătoriei, lucrăturilor, viciilor, străini la trapeză și rugăciune, ba chiar duşmani. Infirmii se fixează pe îngustimi neesenţiale creştinismului, ca de pildă pe amănunte de tipic, de calendar (stilismul), chiar de pravilă, îngustimi habotnice, care au pricinuit Bisericii numai supărări.

Întotdeauna se găsesc vieţuitori de mănăstire, dar foarte arareori se nasc povăţuitorii: stareţii şi duhovnicii. Aceştia trebuie să fie minţi luminate, vederi largi, buni cunoscători ai omului: limpezi în doctrină, îmbunătăţiţi în smerenie şi iscusiţi în dreapta socoteală şi, pe deasupra, structuri cu o fericită îmbinare între iubire şi autoritate. Din câte au ei de făcut pomenesc doar una:

Unificarea sufletească a obştii, ca toţi să fie într-un cuget. E atât de anevoios lucrul acesta dar şi atât de mare, încât atrage prezenţa

nevăzută a lui Iisus într-o atare obşte. Iubirea de Dumnezeu şi de oameni, într-o obşte de un cuget, e ridicată de Noul Testament la valoarea de argument al existenţei lui Dumnezeu. Aceasta este ultima Lui definiţie, poruncă şi rugăciune. Iată rostul şi sarcina povăţuitorilor. Ziduri se pot face uşor, gospodărie la fel, adunare de vieţuitori foarte uşor – greutatea-i la ales. Căci mulţi par buni, luaţi în parte, dar devin răi adunaţi laolaltă – devin ceea ce erau de fapt.

Obştile mari, mari din neprevedere, chiar de-ar avea povăţuitori cu calităţi, cu cât sunt mai mari cu atât au o viaţă mai scurtă. Fiecare ins e o lume de necunoscute. De aceea, a face unire între oameni, chiar puţini, e o dovadă de lucrare dumnezeiască şi, desăvârşit, numai El o poate face.

Deci, ca încheiere a părerilor: decât realizări sortite decadenţei, sub raportul aşezării, al înzestrării şi al componenţei personalului, mai bine fără ele. Căci pietrele, păstrate aşa: moment de culme al trecutului grăiesc mai bine conştiinţei poporului, decât realizările prezente fără nădejde. Nu multe mănăstiri, ci puţine: cât mai puţine, dar cu atât mai bune, şi nu prea mari.”70

Plecarea la cele veşnice

Părintele Arsenie a murit la Sinaia, în 28 noiembrie 1989, acolo şi-a dat sfârşitul.

„Se fac fel de fel de vorbe, fel de fel de aprecieri de către oameni necompetenţi, de către oameni care nu ştiu realitatea şi care vreau să îl pună pe Părintele în atenţia altora. Că a vorbit cu Ceauşescu, că i-a spus lui Ceauşescu că va muri, şi nu ştiu ce … Nu-i adevărat! Sunt nişte lucruri care nu s-au întâmplat şi pe care le inventează oamenii şi pe care le citesc credincioşii şi necredincioşii, după care trag nişte concluzii care nu sunt adevărate. A suferit, a avut ceva cu rinichii şi din aceasta i s-a tras şi sfârşitul. Apoi, la 79 de ani, nu se mai pune problema din ce pricină ai murit. Mori, că moare lumea la 79 de ani şi mai devreme. Deci Părintele Arsenie s-a sfârşit în Sinaia, la ora 9 şi ceva seara, în 28 noiembrie 1989.”71

Prohodit de o mulţime impresionantă de credincioşi, Părintele Arsenie a fost înmormântat în cimitirul Mănăstirii Prislop, în ziua de 4 decembrie 1989.

„Mormântul Sfinţiei Sale de la Mănăstirea Prislop, duhul Sfinţiei Sale de la Mănăstirea Sâmbăta-Brâncoveanu, ctitoria Sfinţiei Sale de la Sinaia, pictura Sfinţiei Sale de la biserica din Drăgănescu, vor vorbi şi

vorbesc chiar pentru foarte multă vreme, dacă nu cumva pentru totdeauna, despre trăirea în Hristos, credinţa în Hristos, dragostea faţă de Hristos, despre adevărul Bisericii Ortodoxe, mormântul Sfinţiei Sale şi crucea de la mormânt fiind dintre cele mai cunoscute şi importante în acelaşi timp şi discrete locuri de pelerinaj, unde vin creştini din toată ţara şi chiar şi din alte părţi. Vin, se roagă, aprind o lumânare, se închină şi cer mijlocirea prin rugăciunea de foc a Părintelui Arsenie pentru ei, pentru familie, pentru ţară, pentru lume, pentru Biserică, pentru noi toţi.”72

La parastasul de 12 ani, P.S. Părinte Daniil Partoşanul, în predica rostită cu acest prilej, tâlcuind duhovniceşte viaţa şi lucrarea Părintelui Arsenie Boca, a spus printre altele:

„Am meditat şi m-am gândit: Oare ce semnificaţie, printre multe altele, a avut pentru veacul nostru, pentru timpul nostru, pentru vremea noastră şi personalitatea şi activitatea şi lucrarea duhovnicească şi cea scrisă şi cea reprezentată estetic sau artistic, iconografic a Părintelui nostru Arsenie? Şi am găsit o asemănare, am găsit o comparaţie, cu ceea ce s-a petrecut în Babilon pe vremea Împăratului Belşaţar, când la ospăţul idolatru şi păgânesc al acestuia, Dumnezeu trimite o mâna care scrie pe tencuiala peretelui din interiorul palatului nişte cuvinte. Împăratul s-a cutremurat. N-a ştiut ce semnificaţie au aceste cuvinte şi nici altcineva din anturajul său, dar, proorocul Daniel, chemat de Împărăteasă, a venit şi a tâlcuit cuvintele: „Mene, mene, techel ufarsin” – „Număraţi, număraţi, cântăriţi şi împărţiţi”.

Aşa mi se pare că a făcut şi Prea Cuviosul Părintele nostru Arsenie, în veacul acesta, în Biserica noastră, în ţara noastră, în poporul nostru, în familiile noastre, în sufletele noastre: ne-a descifrat, ne-a tâlcuit, ne-a tălmăcit mesajul lui Dumnezeu, cuvântul lui Dumnezeu, harul şi darul lui Dumnezeu, ne-a citit chiar şi ne-a descifrat parte din semnele timpului pe care noi le trăim şi cu care suntem martori şi contemporani, pentru ca astăzi să ne trăim viaţa noastră creştineşte, în duh curat ortodox, în fidelitate şi credincioşie faţă de Biserica noastră Ortodoxă, cea una singură, sobornicească şi apostolească. De aceea suntem noi astăzi aici, ca şi femeia din Şunem pe Muntele Carmel, nu din curiozitate, nu din alte gânduri, ci din necesitate sufletească şi spirituală, pentru că, repet, avem nevoie, ca şi Sfântul Elisei, de pietrele Carmelului, avem nevoie de focul Carmelului,

avem nevoie de urmele paşilor Sfântului Ilie pe Carmel, avem nevoie de duhul şi puterea şi rugăciunea şi mijlocirea şi binecuvântarea Prea Cuviosului Părintelui nostru Arsenie Ieromonahul.”73

OMAGIU PĂRINTELUI DRAG

Noi, cei ce l-am cunoscut,
Şi Părinte drag l-am avut,
Simţim astăzi adâncă durere,
Dar şi mare mângâiere.
Căci noi ştim că şi acum,
Nu va înceta nici cum,
Viu să fie-n amintiri,
Chipul sfintei lui iubiri.
Şi cu toţi nădăjduim,
Cu Părintele să fim,
De vom împlini curat,
Sfaturile ce ne-a dat.
Iar acum la despărţire,
Cu smerenie şi iubire,
De la cel plecat în zare,
Cerem binecuvântare...

Cu nemărginită recunoştinţă,

Teodosia – Zorica Laţcu, împreună cu toţi credincioşii, copii ai Părintelui.

Braşov,
3-4.XII.1989

O SINTEZĂ A GÂDIRII PĂRINTELUI ARSENIE BOCA

Tradiţia vie a apoftegmelor

„Din fericire, Părinţii au vorbit iar unele din cuvintele lor au fost transmise posterităţii, prelungind de-a lungul veacurilor iradierea pe care au avut-o în timpul vieţii lor. Pe drept cuvânt, zicerile lor sunt numite «Apoftegmele Părinţilor», căci ele emană de la Părinţi ca atare, în însuşi exerciţiul paternităţii lor. Nu sunt cuvinte rostite în văzduh, nici sentinţe frumoase mai mult sau mai puţin pioase scrise de un

autor duhovnicesc. Sunt cuvinte ţâşnite din viaţă şi întrupate în viaţă, pentru a răspunde unei întrebări vitale, unei chestiuni stăruitoare şi presante. (...) Mai mult, trebuie remarcat că transmiterea orală a acestor cuvinte a trebuit să se facă cel mai adesea în acelaşi context al îndrumării duhovniceşti, fiii deveniţi părinţi transmiţând la rândul lor ucenicilor lor ceea ce primiseră. Apoi, când apoftegmele au fos aşternute în scris, ele au continuat să se transmită şi să se propage într-o tradiţie monastică vie. (...)

Începând de la sfârşitul secolului V circula în Palestina o culegere ce aduna în ordine alfabetică cuvintele şi faptele atribuite «bătrânilor» celor mai faimoşi. Era ca o galerie de portrete vii ale marilor strămoşi, în care monahii îşi puteau regăsi de acum, din generaţie în generaţie, portretele familiale ale celor pe care-i considerau întotdeauna drept părinţii lor, ai tuturor. Corespondenţa avvilor Varsanufie şi Ioan, faimoşii zăvorâţi din Gaza secolului VI, ne furnizează o mărturie deosebit de remarcabilă asupra locului pe care, prin intermediul apoftegmelor, Părinţii deşertului îl deţineau în viaţa monahilor palestinieni ai acestor epoci, şi nu numai ai monahilor, pentru că vedem aici că şi laicii puteau discuta între ei asupra Cuvintelor Părinţilor. Monahi şi laici rumegau apoftegmele ca pe cuvintele Sfintei Scripturi, găsind în ele o hrană pe gustul lor şi potrivită gustului fiecăruia, ca mana."1

Apoftegmele Părinţilor contemporani

Fireşte, şi zicerile şi apoftegmele marilor duhovnici contemporani exercită asupra credincioşilor noştri o atracţie evidentă. Cine nu cunoaşte astăzi, de pildă, cuvântul Părintelui Cleopa: „Mânca-v-ar Raiul!", sau zicerile Părintelui Paisie: „Să ne întâlnim la uşa Raiului!", sau „Să nu crezi tot ce auzi, să nu faci tot ce poţi, să nu spui tot ce ştii, să nu dai tot ce ai"?

Mulţi credincioşi le-au auzit şi le-au ţinut minte, în primul rând pentru că au în ele acea notă de spontaneitate, prospeţime şi dulceaţă specifică rostirii mai mult decât scrisului.

Când le citesc de prin cărţi parcă şi aud glasul Părintelui care le-a rostit. Mulţi credincioşi mărturisesc acest lucru. Cel mai adesea mi se întâmplă asta când citesc cuvintele Părintelui Teofil. Vocea inconfundabilă a dânsului le însoţeşte şi parcă le dă o putere şi mai mare. Acesta-i avantajul celor care „culeg" direct de la sursă astfel de ziceri.

La fel putem vorbi și despre cuvintele Părintelui Arsenie Boca, atât de citite şi citate în ultima vreme. Pe câţi prieteni sau credincioşi nu i-am auzit rostind ziceri de-ale Părintelui, sau în câte predici nu am auzit deja celebrele cuvinte: „Dragostea lui Dumnezeu pentru cel mai mare păcătos este mai mare decât dragostea celui mai mare sfânt faţă de Dumnezeu.”; „În mintea strâmbă şi lucrul drept se strâmbă.”; „Mustrarea învinge, dar nu convinge.”; „Cine face curte nu face carte.”; „Nu toţi din lume se prăpădesc, nici toţi din mănăstire se mântuiesc.”; „Cea mai lungă cale este calea care duce de la urechi la inimă.”?

Poate mai mult decât oricare alt duhovnic de la noi, Părintele Arsenie Boca are o mulţime de astfel de cuvinte care au o expresivitate proprie celebrelor apoftegme din Pateric. Oricine a citit măcar o predică a Părintelui, se poate convinge de această realitate. Zicerile, sentinţele Sfinţiei Sale, atât de aparte formulate, îl arată pe Părintele Arsenie ca pe un om cu o putere de sinteză deosebită, o putere de intuiţie și o putere de a cunoaşte totdeauna esenţialul într-o chestiune.1

Acesta este unul din motivele pentru care am socotit ca foarte binevenită realizarea, în partea a 2-a a lucrării de faţă, unei **Sinteze a gândirii Părintelui Arsenie Boca**, deci relizarea unei antologii, care să cuprindă cu precădere acele cuvinte scrise într-un limbaj aforistic.2 Un alt motiv care m-a determinat să fac această selecţie, este latura practică pe care am avut-o în vedere, adică folosul duhovnicesc al cititorilor.

Zicerile și fragmentele cuprinse aici au fost selectate din mai multe surse, pe care le voi enumera în cele ce urmează:

Cărarea Împărăţiei;

Predicile Părintelui publicate în revista „Gândirea” (Serie nouă);

Predicile din manuscrisul intitulat **Fiii Învierii,** publicate în „Străjerul Ortodox”;

Trepte spre vieţuirea în monahism;

Predicile din caietul Părintelui Ioan Fărcaș (predici copiate de Maica Miruna de la Sinaia, care era rudă cu Părintele Ioan Fărcaş din Blaj, de pe un caiet al Părintelui Arsenie cu notiţe, cu binecuvântarea Părintelui Arsenie, cu specificaţia ca să nu schimbe nimic din text. Părintele Ioan Fărcaş a înregistrat Părintelui Teofil, cu care este prieten, aceste predici pe bandă de magnetofon. Între timp acest caiet s-a pierdut, dar au rămas benzile magnetice.)

Caietul cu predicile şi zicerile culese de Părintele Petru Vanvulescu, un ucenic apropiat al Părintelui;

Cuvintele culese de Părintele Arhimandrit Teofil Părăian, adunate în cartea **Veniţi de luaţi bucurie**;

Cuvintele culese de cei care l-au cercetat duhovniceşte pe Părintele Arsenie.

Scrierile **Pravila Albă** şi **Sundar Singh vorbeşte globului pământesc**, atribuite de unii Părintelui Arsenie Boca, dar aspru caracterizate chiar de Părintele Arsenie, prima ca fiind „un manuscris furat, modificat şi rescris", iar cea de-a doua ca fiind „o apocrifă a unui fanatic, incult şi mincinos", nu le-am luat în discuţie.

Întrucât partea aceasta are structura unui dicţionar, cititorii vor putea afla, fără să mai caute ei înşişi în întreaga operă, ce anume îi interesează din gândirea Părintelui Arsenie. Forţa formativă şi varietatea ţintelor atinse de cuvintele Părintelui sper să-i convingă pe toţi de utilitatea acestui demers.

O SINTEZĂ A GÂDIRII PĂRINTELUI ARSENIE BOCA ÎN 800 DE CAPETE

ADEVĂRUL

1. Adevărul este fiinţă vie.

2. Iniţiativa omului spre Adevăr tot Dumnezeu o trezeşte.

3. Oamenii sunt oile cele mai greu de păstorit. Nu sunt toate oi, mai sunt şi berbeci şi ţapi; în veacul acesta oile sunt amestecate cu caprele. Nimic mai împărţit pe lume decât părerea oamenilor asupra adevărului. Oare este vina adevărului?

Dumnezeu a ştiut această infirmitate a omului, a aflării adevărului curat, de aceea a dat Bisericii şi slujitorilor ei legiuiţi – lor singuri –, grija învăţării lui curate.

4. „Scriptura nu se tâlcuieşte cum îl taie capul pe fiecare", strigă Sfântul Apostol Petru.

Adevărul nu se înfăţişează cum i se năluceşte oricărei minţi întâmplătoare. Creştinismul nu este ceea ce poate strâmba fiecare neputincios din el.

5. Cel mai greu păcat, veşnic fără iertare este starea omului împotriva adevărului.

ASCEZA

6. Termenul de curăţire (asceza) are două vârste şi s-a încetăţenit sub numele de purificare. Perioada ascetică cuprinde purificarea activă în care intră toate nevoinţele din partea omului şi purificarea pasivă, adică de curăţire a firii de patimi dincolo de puterile omului, pe care o face Dumnezeu Însuşi. El Îşi face loc curat în cei ce-L caută cu dragoste, dar puterile lor nu le mai ajung pentru aceasta şi atunci ei trebuie să sufere curăţiri mai presus de fire, ca să poată locui în ei cu slavă Cel mai presus de fire.

7. Faza de culminaţie a ascezei şi de adâncire a trăirii duhovniceşti se numeşte iluminare. În faza aceasta Darurile Duhului Sfânt primite la Botez se dezvoltă în toată deplinătatea lor şi întăresc sufletul pentru şi mai grele încercări. În faza aceasta pot apărea amăgiri şi daruri extraordinare şi cine le are e sfătuit să nu-şi lipească inima de ele, pentru că nu numai că nu înaintează, dar poate pierde şi tot ce a agonisit. Iar calea e din ce în ce mai subţire şi tot mai mult trebuie să te lepezi de toate.

8. Asceza are şi un caracter hristologic. În nevoinţe nu e numai omul, e şi Hristos prezent. În sforţările noastre e prezentă forţa din firea omenească a lui Hristos.

9. Partea începătorilor este nevoinţa de a seca izvoarele patimilor din pământul inimii, precum şi grija de a nu se sui cu mintea în văzduhul părerii, căci acolo bat furtuni mari şi se rup aripile minţii.

ASCULTAREA

10. Dintre cele trei făgăduinţe (monahale) cea mai grea e ascultarea, pentru că are de biruit mai mult patimile minţii care discută cu Dumnezeu în loc să asculte fără discuţie.

11. Dintre cele trei făgăduinţe monahale, ascultarea necondiţionată s-a dovedit cea mai grea, din două motive cu totul opuse: unul infirmitatea firii, iar celălalt personalitatea ei.

12. Disciplina ascultării ridică firea din infirmitate precum scoate şi mândria din personalitate. Ascultarea face şi pe leneşi şi pe vicleni să-şi dezgroape talantul, precum acoperă şi pe cei talentaţi de jefuirea slavei deşarte.

13. Chiar când se realizează sfinţenia, nici aceasta nu dezleagă de acoperământul ascultării.

14. De Dumnezeu ascultăm necondiţionat toată viaţa şi fără abatere. Dacă însă povăţuitorii noştri după Dumnezeu, stareţii şi duhovnicii, devin eretici şi, ca atare, se încarcă din partea Bisericii cu

pedeapsa afurisirii sau caterisirii, atunci suntem dezlegaţi de ascultarea lor, pentru că ei au strâmbat dreapta credinţă şi prin conştiinţa lor nu se mai exprimă voia lui Dumnezeu. Dar ascultarea de Biserică nu încetează.

15. Mănăstirile cu viaţă de sine au slăbit votul ascultării şi al sărăciei şi din pricina aceasta sunt o formă decadentă de monahism.

16. Spre folosul vieţii duhovniceşti eşti de mare câştig ascultând pe oricine.

17. Ascultarea e lepădarea de sine, luarea crucii în fiecare zi (Luca 9, 23).

18. Ascultarea stinge orice frământare şi opreşte orice iniţiativă, deci toată energia, cu vremea, trebuie să se convertească în virtuţi duhovniceşti.

19. Ascultarea stinge personalitatea de pe planul lumii şi, dacă e ceva de capul ascultătorului, toată înzestrarea lui se preschimbă în sfinţenie, pe care, de multe ori, se poate întâmpla să n-o ştie nimeni fără numai Dumnezeu.

20. Aşa creşte ascultătorul o personalitate a spiritului, când izbuteşte să treacă peste grămada sa de oase ca şi cum ar trece altul.

ATEISMUL

21. Obârşia ateismului este în Templul din Ierusalim.

22. Ateismul este o infirmitate, o monstruozitate şi o eroare fundamentală a naturii umane.

23. Dacă ai bate pe un ateu cu dovezile ca pisălogul în piuliţă şi tot nu vei desface pe nebun de la nebunia sa.

24. Mintea care cugetă că nu există Dumnezeu cade în propria sa sentinţă, căci a te lupta din toate puterile împotriva a ceea ce nu există dovedeşte nebunia acestei lupte, nonsensul, absurdul şi prin urmare şi (nebunia) minţii care o conduce.

25. Necredincioşii, spre ruşinea noastră, îşi cred necredinţei lor mai mult decât credem noi credinţa noastră.

AVORTURILE

26. Altă durere pe care o aveţi voi, mamelor, taţilor, sunt copiii lepădaţi. Acesta este un păcat strigător la cer. Este uciderea la mijloc, nu este cu nimic mai uşoară.

Ascultaţi toţi cu luare aminte: sângele lor cere răzbunare. De asemenea, nu vei avea noroc cu ceilalţi, ci numai plâns şi jale. Răzbunarea sângelui vărsat se face fără milă, ori îţi ia Dumnezeu şi pe

ceilalţi, ori vor cere însuşi capul mamei.

Ştiţi bine că aceasta se întâmplă la multe atunci pe loc. Iar aceasta aşa se tocmeşte că altă supărare vei avea în casă, că îţi pierzi cumpătul şi uiţi de marea milă a lui Dumnezeu, ce o are cu toţi păcătoşii, şi se apropie diavolul de tine şi îţi bagă în cap gândul să-ţi iei lumea în cap şi să-ţi faci capătul. Acesta este glasul împotriva tuturor celor care fac aşa.

27. Mare ispitire păţesc mamele care fac aşa, care au ucis copii. Iar dacă vrei să scapi tu şi ceilalţi copii, pe care i-ai făcut, trebuie să pui în loc tot atâţi copii, ai altor femei sărace şi să-i botezi, iar dacă nu, ia-i şi botezaţi gata şi să îngrijeşti de dânşii ca de copiii tăi, cu îmbrăcăminte, cu încălţăminte, făină, bani de şcoală, până ce sunt în stare să-şi câştige pâinea, şi ce scoţi din copiii tăi, să iasă şi din aceia. Iar toate necazurile pe care le vei avea în vremea aceasta, fie pentru ei, fie de la ei, să le rabzi pe toate, nădăjduind în mila lui Dumnezeu, că îţi va ierta păcatul, căci prin răbdare ispăşeşti păcatul. Milostenia cu osteneală, biruie înaintea judecăţii.

28. Vrei copii puţini, nu lăsa bărbatul să se atingă de tine. Însă ca să puteţi face lucrul acesta, trebuie să vă înfrânaţi cu postul, iar eu zic cu foamea. Căci trupului acestuia de pe noi nu-i pasă dacă ne bagă în focul iadului. De aceea, ar trebui ca nici nouă să nu ne pese de poftele lui, ci să le mai ucidem cu postul.

29. Te sfătuieşte bărbatul ca să ucizi copiii? Sfatul este ucigaş, nu-l asculta, ci mai bine rabdă să fii alungată de la casa lui şi Dumnezeu va vedea osteneala ta şi nu te va părăsi, ci te va milui, de vei fi vrednică. În toate acestea de până aici se încurcă oamenii care nu postesc, căci aceştia sunt izbiţi de toate relele care de la stomac încep, iar eu vă spun că şi de la brâu în jos.

Prin urmare, să vă pocăiţi şi să nu mai păcătuiţi. Să alergaţi la spovedanie curată şi la Sfânta Împărtăşanie, căci altfel nu vine ocrotirea lui Dumnezeu asupra voastră şi asupra avutului vostru. Nu uitaţi însă, că postul este poarta, iar patrafirul este uşa. Iar, cu acestea, vine ocrotirea vie a lui Dumnezeu, fără de care nu putem face nimic, «Mărturisi-voi Domnului fărădelegea mea şi îndată a ridicat pedeapsa păcatului meu» (Psalm 31). Asupra noastră atârnă pedeapsa păcatului şi urmează să-l ispăşim şi să-l scoatem din obicei. «De aceea, toată sluga să se roage la vreme, chiar potop de ar veni, să nu-l poată potopi». Vedeţi cum trebuie să vă fie aşezământul minţii, inimii şi

trupului vostru, curăţite, căci Dumnezeu nu păzeşte trup spurcat, inimă şi minte cu vicleşug, iar dacă ne îndreptăm, zilele se înseninează şi ne vom bucura.

30. Din cauza avorturilor românilor ne vor stăpânii ţiganii.

BĂTRÂNEŢEA

31. Nu mai sunt bătrâni – bătrâni venerabili, adevărate chipuri ale lui Dumnezeu printre oameni.

32. Şi bătrâneţea-i un cavou ajutător.

33. Rușine este bătrânului plin de pofte.

BEŢIA – CEI CE-ŞI BEAU MINTEA

34. Grozavă expresie şi adevărată cuvânt cu cuvânt. Ne reamintim efectul hormonilor asupra scoarţei cerebrale: excită spre poftele genezice. Exact acelaşi lucru îl face şi alcoolul, sub orice formă şi la orice grad de tărie; aprinde mintea spre aceleaşi pofte. Nu suplineşte însă niciun hormon în rolul său binefăcător, ci pe oriunde trece ameţeşte, arde şi atrofiază. Omoară alte milioane de celule nervoase şi fire telefonice. Toate isprăvile se trec la activ, întocmai ca mai sus şi se transmit zestre părintească la copii.

Mai grav: dacă prea din tinereţe se dedau flăcăii la must, se întâmplă că ajung neroditori. Glandele lor genezice se vor atrofia şi vor produce nişte celule incapabile de rodire. Se apără şi firea pe cât poate: nu ia în spate orice i se încarcă. Chiar dacă se dau la vin mai târziu şi încă nu scapă de pedepse. Așa de pildă, cercetătorii în chestiune au găsit forme monstruoase de spermatozoizi, având ba două capete, ba două cozi, ba alte forme, efecte ale beţiei. Beţia îşi înscrie urmările până şi în celula genezică, mică de 60 de miimi dintr-un milimetru.

Ceea ce e dureros e faptul următor: dacă se întâmplă vreo zămislire cu o atare sământă beată, şi care-i mai mult siluire decât iubire, urmaşul va fi, cu maximă probabilitate, epileptic – boală de nervi fără leac. Aceasta e cu atât mai sigur, cu cât la scârba şi spaima bietei mame, se mai adaugă şi bruftuluiala câtorva înjurături de Dumnezeu. Deci, dezechilibru în toate părţile, dezechilibru în mediul umoral, dezastre în patrimoniul erediar, dezechilibru moral, o mai fi având şi mama ceva de adaus, dacă nu alta, cel puţin spaima ce-o mănâncă, şi încă e de ajuns ca să se arate pe lume, în loc de un chip senin, un chinuit de draci şi martor la judecată împotriva părinţilor săi.

Sfârşitul beţivului e sau în şanţ sau în casa de nebuni; iar sufletul în iad încă de aici. Urmaşii lui – nu mai zic nimic, mila mă

oprește; totuși, mai am și o milă preventivă, pentru viitor, care mă face să scriu.

BISERICA

35. Ceea ce odinioară era corabia lui Noe peste puhoaiele potopului, aceea e Biserica lui Hristos – Cel cu cruce – peste puhoaiele pierzării. Deosebirea e aceea că corabia lui Noe a fost închisă pe dinafară de Dumnezeu și nimeni n-a mai putut intra (Facere 7, 16), pe când corabia Bisericii – coarbia cu crucea pe catarg – are intrarea deschisă și mai pot intra oameni învălmășiți de puhoaie. Acolo era Noe, aci Hristos, iar în valuri ucigașul, înecând pe oameni.

Se întâmplă însă ceva de neînțeles: că cei ce se chinuiesc în valuri, deși toți țin să trăiască, totuși nu toți vor să scape în coarbie. Mai mult chiar, scuipă mâinile ce li se-ntind de la intrarea corăbiei. Iar mâinile sunt brațele părintești: brațele celor șapte Sfinte Taine ale lui Dumnezeu care izbăvesc pe oameni din potop, născându-i din trup în Duh (Coloseni 2, 12), din amărâta viață la viața cerească.

BLESTEMELE

36. Nu ascultă Dumnezeu toate blestemele nebunilor, dar cei ce blestemă se osândesc.

BOGĂȚIA

37. Dacă de fapt și de drept, proprietatea și stăpânia lumii e a lui Dumnezeu, atunci omul e numai un fel de chiriaș, un fel de administrator și nicidecum proprietarul absolut al lumii. Că, de se va crede stăpân absolut al lumii, seamănă cu credința îngerului nebun. Pentru ca să înfrâneze pe om de la o căderea ca aceasta, Dumnezeu l-a numit iconom nedrept, pe de o parte, pe motivul că n-are proprietatea absolută, ci numai proprietatea relativă; iar pe de altă parte, ca să-l ferească de căderea în nebunia îngerului rău. Așadar, de îndată ce se dă pe sine proprietar absolut al lumii, se ciocnește cu Dumnezeu, Îl tăgăduiește, Îl înlătură, Îl expropriază, și cu asta crede întocmai ca Lucifer. Nu-și dă seama bietul om că, primind ispita, va fi zdrobit sub dărâmăturile propriei sale iubiri nebune.

Când omul se lipește de făptură, de avuție, de slavă, acestea i se fac mamona, care însemnează bani sau bogății. Deci nu poți sluji și lui Dumnezeu și lui mamona. Cu toate acestea, Dumnezeu laudă pe iconomul pârât, care și-a făcut prieteni din mamona nedreptății, și-i făgăduiește că-l va primi în împărăție când o va isprăvi de risipit, după legea dumnezeiască a iubirii de oameni – se înțelege că e vorba de

risipirea mamonei. De aici putem scoate înţelesul bogăţiei: nu sărăcia te mântuieşte, nici bogăţia nu te osândeşte; şi precum nici bogăţia nu te mântuieşte, aşa nici sărăcia nu te osândeşte, ci precum ai sufletul şi faţă de bogăţie şi faţă de sărăcie.

38. Eşti sărac şi zorit cu gândul după avuţie, iată că nu te mântuieşte sărăcia. Eşti bogat, dar desfăcut cu inima de bogăţia ta, iată că nu te primejduieşte bogăţia ta. Faptul cum stai cu sufletul: şi faţă de una şi faţă de alta, de asta atârnă mântuirea sau osânda ta.

39. Nici bogăţia, nici sărăcia în sine n-au calitatea de a osândi sau ferici pe planul veşniciei. Atitudinea sufletului faţă de ele este cea care determină veşnicia. Pot fi bogaţi care se mântuiesc şi pot fi săraci care nu se mântuiesc sau se osândesc. Dincolo de cele văzute, poate în fondul lor, este Raiul şi Iadul, două eternităţi paralele, cu o prăpastie de netrecut între ele.

40. Bietul Dumnezeu, săracul, n-are unde să-şi plece capul, că bogaţii şi pana cea vicleană a cărturarilor (Ieremia 8, 8) lumii acesteia L-au expropriat din dreptul de proprietate şi autor al lumii. Cine ştie, dacă nu cumva I-a rămas totuşi dreptul să se supere pe ei şi să le măture toate gândurile cu mamona lor cu tot. Căci dreptul de proprietate derivă din atributul de autor, mai mult ca din actul de proprietate. Deci, când clatină Dumnezeu mamona, e semn că n-a fost iconomisită bine de oameni, şi le cere socoteală; a zis doar: „Fii celor săraci ca un Tată!" (Înţelepciunea lui Isus Sirah). Deci, fiind în drepturile absolute peste valoarea economică, poate să-şi pună iconomi pe cine vrea, chiar şi pe cei ce-L tăgăduiesc. Cu această orânduire atotputernică, prin care Dumnezeu Îşi lucrează voia Sa, întrebuinţând chiar şi pe vrăjmaşii Săi, ca să-i trezească din împietrirea inimii cu care ţin Lazării la poartă.

41. Câtă vreme iconomisim averile după legea iubirii de oameni, Stăpânul averii ne-o menţine. Dar, dacă uzurpăm dreptul lui Dumnezeu şi punem altă lege în iconomia lumii, avuţia se ia de la noi sau se risipeşte. Cu orice altă lege decât cea a lui Dumnezeu avuţia se risipeşte.

42. Părinţii au zis că singura noastră avuţie cu adevărat sunt păcatele. Căci, după ei, nu eşti proprietarul decât al lucrului pe care l-ai făcut din nimic. Iar, împlinind condiţia asta, din nimic Dumnezeu a făcut făptura, iar făptura a făcut păcatul.

43. Nu poţi propovădui Împărăţia Cerurilor cu plumbul materiei

pe aripi.

44. Poate că şi de aceea mai clatină Dumnezeu bogăţia bogaţilor, ca totuşi să se mai mântuiască unii din ei.

45. Noi însă să ne îmbogăţim în Dumnezeu: cugetându-L, iubindu-L, împărtăşindu-ne cu El, silindu-ne a gândi şi a iubi ca El, între toate împrejurările vieţii. Iată adevărata bogăţie, care nu se va lua de la noi.

46. La două feluri de oameni le-a zis Dumnezeu „nebuni": la cei ce „zic că nu este Dumnezeu" (Psalmul 52, 1) şi bogaţilor, cărora stomacul e tot dumnezeul lor (Filipeni 3, 19).

47. Am băgat de seamă umblând că aproape la toate porţile bogaţilor a pus Dumnezeu câte un Lazăr. La mulţi le-a arătat şi le-a atras aminte de rostul lor. Bubele lui Lazăr şi toată mizeria lui cutremură fireşte, dar groaza ne cuprinde când sub strălucirea trupească a bogatului, vedem ascunsă neagra mizerie a unui suflet fără nicio virtute, fără nicio bunătate, un om decăzut al tuturor păcatelor, bubele spurcăciunii, pe care nu i le ling nici câinii. Pe acestea i le gâdilau dracii.

BOLNAVII

48. Dumnezeu a pedepsit până şi cu lepră. Deci lepra şi orice lepră, urmărite la obârşiile ei, arată că păcatul sufletului atrage după sine pedeapsa trupului, dar îi aduce sufletului smerenia, sănătatea minţii.

Boala apare întâi în psihic. Aceasta este o propoziţie a medicinii moderne. Scriptura vedem că întregeşte cu lămuriri ceea ce spune medicina. Este o retragere a lui Dumnezeu din susţinerea sănătăţii omului. Poate chiar o izgonire a Lui.

49. Cei bolnavi să ţină regimul bolii în loc de post.

50. La boli grave aleargă la cel mai bun doctor.

51. Din trei pricini se îmbolnăveşte trupul:

1. De otrăvuri din lipsa postului. Carnea este o otravă şi se mistuie tot cu ajutorul unei otrăvi care este fierea;

2. Din naştere, pentru că fie mama sau tata nu a fost treaz când s-a zămislit copilul. Fugiţi de bărbaţi când sunt ameţiţi de băutură, ca de foc;

3. Din desfrânare, pentru că trec măsura cuvenită şi începe să-i doară spatele, spinarea, şalele, slăbesc nervii, devin iuţi şi nerăbdători. Toate acestea, pentru că nu şi-au înfrânat poftele (puterile). Este

tocmai ca bogatul care sărăceşte. Aşa şi trupul care şi-a mâncat toată vlaga.

BOTEZUL

52. E foarte semnificativă întreita cufundare a celui ce se botează în numele Sfintei Treimi. Cufundarea aceasta totală înseamnează atât moartea Domnului pentru noi cât şi moartea omului vechi, omul păcatului. Numai cu preţul acestei morţi ne învrednicim de ungerea cu Sfântul Mir, prin care ni se împărtăşesc, după orânduirea lui Dumnezeu, Darurile Duhului Sfânt şi unirea cu Omul Cel nou, Cel venit din ceruri, prin Taina Sfintei Împărtăşanii.

53. Mântuitorul nostru nevăzut se îmbracă cu noi, şi pe noi ne îmbracă cu Sine: „Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi-mbrăcat" (Galateni 3, 27).

54. Omul cel dintâi, luat din pământ şi pământesc, se îmbracă în omul cel de-al doilea, care este din cer şi se face ceresc (1 Corinteni 15, 47). Iar primul om ceresc este Iisus Hristos: Omul Cel nou, care este chipul şi asemănarea lui Dumnezeu (Efeseni 4, 24). Făptura noastră cea sufletească sau duhovnicească se uneşte cu Dumnezeu, iar El Se face – aşa zicând – duhul nostru. Iată pe scurt ce este tămăduirea firii noastre sau înnoirea omului.

55. Toţi creştinii sunt botezaţi şi totuşi nu toţi se mântuiesc. De ce? Iată de ce: Darurile Botezului stau înlăuntrul făpturii noastre nevăzute, aşteptând sporirea vârstei şi vremea minţii, când, prin propovăduirea Bisericii, aflăm despre comoara cerească cea ascunsă în ţarina fiinţei noastre.

56. Curăţirea deplină a firii, întâmplată prin Botez, aşteaptă şi vremea minţii, când curăţirea e aflată efectiv prin porunci.

57. Deşi înzestraţi cu darurile Botezului, totuşi n-am scăpat de războiul momelilor. Momeala nefiind păcat, e permisă de Dumnezeu să cerce cumpăna libertăţii noastre. (...)

Sfântul Marcu Ascetul ne lămureşte: Hristos prin cruce şi prin Harul Botezului „slobozindu-ne de orice silă, n-a împiedicat aruncarea gândurilor în inimă. Aceasta pentru ca unele din ele, fiind urâte de noi, îndată să fie şterse; altele, fiind iubite, în măsura în care sunt iubite să şi rămână; şi astfel să se arate şi harul lui Dumnezeu şi voia omului, ce anume iubeşte: ostenelile din pricina Harului, sau gândurile din pricina plăcerii". Aici stă pricina pentru care noi, deşi botezaţi, totuşi mai avem trebuinţă şi de al doilea Botez, al pocăinţei, întrucât nu

suntem ca îngerii neschimbabili.

58. Darurile Sfântului Botez ne îmbie, lăuntric prin conştiinţă, şi dinafară prin cuvântul Bisericii, la împlinirea poruncilor lui Dumnezeu.

59. Cel cu un talant din Sfânta Evanghelie are numai botezul şi talantul lui i se va da celor fără botez, dar cu fapte.

60. Fiecare din noi, ori ştim, ori nu ştim, ori credem, ori nu credem, purtăm pe Hristos Iisus şi pe Duhul cel Sfânt în temelia făpturii noastre celei duhovniceşti. Hristos Iisus Cel cu Cruce, este aşadar piatra unghiulară, temelia zidirii noastre celei duhovniceşti. Aceasta e adevărat pentru toţi cei botezaţi.

61. În veacul al VIII-lea al erei creştine a fost, printre altele, o mare luptă pentru icoane. A trebuit un sobor ecumenic, ultimul sobor, al VII-lea, să apere cinstirea sfintelor icoane. Atunci erau iudeii care pârau icoanele la împăraţi, precum că sunt chipuri cioplite şi închinare la lemne. Deşi atunci s-a pus capăt răutăţii şi multe veacuri icoanele au fost în cinste, astăzi iarăşi li se găseşte vină. Atunci li se zicea că-s o închinare greşită lui Dumnezeu. Azi vina lor e că amintesc de Dumnezeu.

Dar mai e o icoană în primejdie: icoana lui Iisus, pe care o avem în noi, în fiecare – căci de la Botez fiecare suntem destinaţi să fim o icoană a lui Iisus. Împotriva acestei icoane a lui Iisus în noi se dă azi o luptă mai vrăjmaşă ca odinioară împotriva sfintelor icoane.

Se dă o luptă împotriva icoanei omului! Unde-i sunt apărătorii!?

CALEA MÂNTUIRII

62. Calea mântuirii e chiar cărarea pe care a mers Dumnezeu Însuşi ca om adevărat, făcându-ni-Se pildă întru toate (Ioan 13, 15) şi dându-ne îndrăzneală. Pe cărarea mântuirii încă merg două feluri de călători, căci de-atunci... un Tovarăş nevăzut şi bun merge cu noi, cu fiecare, în toate zilele, cu fiecare rând de oameni, până la sfârşitul veacului (Matei 28, 20): Dumnezeu Însuşi şi cu sfinţii Săi, întovărăşind nevăzut pe oameni.

63. Calea mântuirii, sau Cărarea, începe când omul vine – de cele mai multe ori abia viu din gâlceava cu moartea – şi intră în Biserica văzută, cea adevărată, care e: „Una, sfântă, sobornicească şi apostolească Biserică”.

64. Calea mântuirii o numim calea lui Dumnezeu, pentru că, cel dintâi, El a mers pe ea.

65. Cine vrea să vadă pe Domnul în veacul fără de sfârşit, după

înviere, trebuie să meargă cu El toată calea, iar nu numai până la un loc, sau numai până la o vreme. Rămaşi în urmă de frică (Apocalipsă 21, 8) sunt destui în toate vremile, dar mai ales în zilele noastre, temându-se ca nu cumva din cauza credinţei să-şi primejduiască viaţa aceasta. Noi însă zicem: unde e fericirea aceea, să cădem şi noi în „primejdia", în care a căzut Dumnezeu? Iar de nu ne primejduim pentru Dumnezeu, e semn că nu suntem vrednici.

66. E bine de observat că Iisus Hristos, întrupat în om adevărat, a biruit pe diavolul ca om, iar nu ca Dumnezeu; căci cu puterea de Dumnezeu, ca fulgerul l-a aruncat din ceruri (Luca 10, 18). Iisus a venit să se lupte cu diavolul, ca om adevărat, întrucât numai aşa ne putea împinge la toată îndrăzneala câtă trebuie; iar câştigând – ca om – o biruinţă desăvârşită asupra lui, biruinţa ne-a dat-o nouă, în dar, dar numai dacă ne luptăm şi noi ca El. Cu biruinţa Sa, Mântuitorul ne-a învăţat şi pe noi meşteşugul războirii, ne-a dat cunoştinţa şi ne-a dat şi puterea. Deci El e meşteşugul, cunoştinţa şi puterea; El e modelul de luptă, cât ţine cărarea. Mântuitorul de aceea a şi venit, ca să sfărâme lucrurile diavolului (1 Ioan 3,8) şi să surpe stăpânirea lui în care ţinea pe oameni.

67. Pe calea mântuirii nimeni nu poate merge singur de nu se va lăsa condus de mâna nevăzută a Mântuitorului, prin preoţii Bisericii, slujitorii Săi văzuţi. Căci zice: „Cine vă primeşte pe voi pe Mine Mă primeşte" (Matei 10, 40). Deci, în calea Duhului, nu poţi merge fără ucenicie la duhovnic.

68. Mulţimea ispitelor, vicleniile potrivnicului nevăzut, războindu-ne prin lucrurile sau oamenii văzuţi, oricând ar putea scoate pe ucenicul Domnului din calea mântuirii şi să-l rătăcească, dacă duhovnicul n-ar avea meşteşugul, ştiinţa şi puterea de la Dumnezeu, ca să împrăştie şi mereu să strice lucrăturile potrivnicului. Pricepem, prin urmare, că ucenicul sau credinciosul e dator cu ascultarea din dragoste către duhovnicul său, căci fără darul acestuia e cu neputinţă izbăvirea de necazuri şi mântuirea.

69. Ar trebui să urmăm Mântuitorului toată calea Sa pământească, măcar tot aşa de zornic, pe cât ne zoreşte foamea şi setea după cele pieritoare.

CANCERUL

70. De obicei, pătimesc de cancer cei ce nu postesc niciodată. Cancerul încă n-are leac şi apare fără alte explicaţii, decât ca o frână

pedepsitoare a desfrânării stomacului. Se vede că prin el se pedepseşte lăcomia mâncărilor şi obârşia desfrânării.

71. Cancerul, această misterioasă anarhie celulară, mi se pare că vine tot cam din aceleaşi pricini din care vine şi o anarhie socială, tot un dezechilibru dovedeşte în vreo zonă necunoscută a organismului, sau vreo slăbire în serviciul de siguranţă al sistemului nervos. Bănuiesc despre roiul celulelor canceroase că au chiar o altă formă cromozomică; în tot cazul recesivitatea e sigură.

CĂLUGĂRIA

72. De vrei să te faci călugăr, fă-te ca focul!

73. Mantia (călugărului), deşi e neagră, nu înseamnă gândul morţii, deşi cuvioşii adormiţi se înfăşoară în mantie. Mantia e o îmbrăcăminte plisată, ceea ce aminteşte o îmbrăcăminte de raze a unei lumini necreate, ţâşnind ca fulgerele din fiinţa lui Dumnezeu aşa cum s-au învrednicit s-o vadă pe Muntele Tabor Petru, Iacov si Ioan, şi aceasta numai cât îi este cu putinţă firii omeneşti. Aceasta este îmbrăcămintea nestricăciunii şi a sfinţeniei, lumina dumnezeiască în care au strălucit mulţi, „oameni după fire şi dumnezei după har” (Sf. Simeon Noul Teolog).

74. Camilafca (pe care o primeşte candidatul la călugărie n.n.) e un văl uşor, aproape străveziu, care pogoară de pe cap la corp. Deşi e negru şi el, nu înseamnă gândul morţii. E un simbol al minţii care, sub puterea curăţitoare a Harului, devine străvezie, devine de culoarea cerului şi se vede pe sine ca lumină înţelegătoare.

Aici e o mare taină a vieţii duhovniceşti. Altarul minţii în care s-a sălăşluit Hristos la Botez devine tot luminos şi lumina dumnezeiască din Iisus străbate catapeteasma, care este trupul în întregimea lui, şi astfel mintea noastră se uneşte cu mintea lui Hristos – cum spune Sfântul Apostol Pavel – şi tot trupul nostru se face primitor de lumină înţelegătoare. Iată unde are să ajungă rugăciunea minţii, să străbată nu numai luptele, ci şi nepătimirea.

Într-o atare tărie şi deplinătate de Duh mintea nu mai cugetă greşit sau rătăcit pe Dumnezeu ca obiect, ci ne întâlnim noi şi Dumnezeu în acelaşi subiect al unei altfel de cunoaşteri, mai presus de firea de dincoace a minţii (Dumnezeu este subiectul universului văzut şi nevăzut şi tot universul este obiectul cugetării lui Dumnezeu; deci Dumnezeu gândeşte lumea, iar nu făptura Îl gândeşte pe Dumnezeu; când face aceasta nu e de mirare că nu-L găseşte, de vreme ce-L face

ceea ce nu e: obiect). În felul acesta El Se face hrană minţii noastre, căci în ea s-a sădit putinţa unirii omului cu Dumnezeu.

75. Însemnătatea făcliei în rânduiala călugăriei vrea să spună că noi înşine trebuie să ne transformăm într-o făclie. Noi suntem pietrele, lemnele sau jertfa de bună voie pe altarul lui Ilie, altarul de dovedire al adevăratului Dumnezeu. Iar de foc se va îngriji Dumnezeu.

76. Intrarea în călugărie se săvârşeşte în vremea Sfintei Liturghii, îndată după intrarea cea mică cu Evanghelia. Spre ştiinţă, pe scurt, Sfânta Liturghie este slujba de căpetenie a Bisericii în care e prezentată viaţa şi învăţătura Mântuitorului, precum şi lucrarea de mântuire a omului prin Jertfa de pe Golgota. Sfânta Liturghie este repetarea sau continuarea peste veacuri a aceleiaşi jertfe şi taine. Fratele care vine la călugărie este o roadă a acestei jertfe. Braţele părinteşti îl aşteaptă deschise pe cruce. Aceasta e cea mai puternică chemare ce s-a putut face vreodată oamenilor.

77. Libertatea conştiinţei e cel mai adânc bun spiritual pe care-l avem la îndemână în viaţă. Acesta este factorul de care Biserica ţine seama şi garantează seriozitatea convingerii, alegerii şi statorniciei. Sila împrejurărilor, sila neputinţelor, sila înfrângerilor, dacă nu se vor converti în convingere, nu stau garanţie pentru călugărie. Făgăduinţele călugăriei sunt, aşadar, pe viaţă, viaţă petrecută într-o mănăstire.

78. Oamenii prea legaţi de fire nu au înţeles niciodată vieţuirea cea mai presus de fire, de aceea s-au temut de aceia cu o astfel de vieţuire ca de un rău, ca de o mustrare şi i-au făcut mucenici.

79. Cel mai frumos dar pe care îl putem face lui Dumnezeu e să ne dăruim Lui pe noi înşine, pe viaţă. Dumnezeu primeşte şi îmbrăţişază, apără şi întăreşte un asemenea dar. Abia cu această dăruire a dragostei prindem putere asupra greutăţii, asupra neputinţei si căpătăm curaj în nevoinţe. Un duh nou se sălăşluieşte întru noi din clipa aceasta. Îl avem noi mai de demult, dar acum a prins el inima noastră în razele lui. Căci duh dumnezeiesc este dragostea care a făcut sfinţi.

80. Călugăria e o logodnă cu modul mai presus de veac al vieţuirii îngereşti. (…) Logodna aceasta începe însă cu foarfecele, unelte care taie vălul necunoştinţei de Dumnezeu de pe suflet sau mrejile patimilor de pe minte. La această tăiere nu numai că te învoieşti, dar săruţi şi foarfecele, mijloacele fizice sau morale cu care se face această rupere a sufletului şi a minţii de patimi. Aceasta a fost

ultima zi din viaţă în care ai mai avut păreri personale si voinţă proprie. De la logodna cu îngerescul mod de viaţă sub o nouă lege, tăierea voii şi a toată părerea îţi este lege.

81. De la darea numelui, monahul e un nou botezat, care îşi înţelege personal Botezul. Aceasta nu e repetarea primului Botez, ci înnoirea lui. Viaţa lui viitoare, deşi continuată pe pământ, va avea să fie o slavă a Sfintei Treimi. Întreaga Sfântă Treime îşi face sălaş într-un ales. Chemaţii sunt mulţi, dar vin numai câte unii care se aleg. Cu acestea începe noua îmbrăcare în Hristos.

82. Pe această cale nu poti călători fără primejdie decât condus de mâna nevăzută a lui Dumnezeu, prin conştiinţa unei călăuze.

83. Călugăria se întemeiază pe sfaturile evanghelice.

84. Cinul monahal urmăreşte trăirea creştinismului până la măsurile desăvârşirii. Dar ca să facă firea omenească o cale atât de lungă trebuie înţelese bine mijloacele şi foarte bine cunoscută calea.

85. Fiţi de-a dreptul ucenicii lui Iisus, cum au fost apostolii; dar putem fi nişte ucenici mai smeriţi ai unui slujitor al lui Iisus, cum este duhovnicul. Călugăria nu se învaţă atât din cărţi, cât din această ucenicie.

86. Ştiind Iisus că patimile opresc sufletul de la calea Sa, întrucât îl lipesc de viaţa aceasta, ne-a cerut să ne lepădăm de tot ce avem, să urâm familia, ba să urâm şi propria noastră viaţă în condiţiile lumii acesteia (Luca 14, 26). Călugăria stabileşte o altă înrudire între oameni: rudenia cea după Duh. Căsătoria şi copiii îi părăseşti înainte de a-i avea şi n-o iei pe calea aceasta.

87. Nicio patimă nu vrea să părăsească firea fără nevoinţe, adică silinţe ale conştiinţei întărite de voinţă. Din pricina acestei lupte între convingeri şi patimi călugăria e dătătoare de har şi e numărată la Taina Pocăinţei.

88. Drepte sunt căile Domnului şi cei drepţi merg pe ele, dar îndărătnicii pe aceleaşi căi se poticnesc şi cad. Pentru calea călugăriei trebuie, prin urmare, sănătate deplină şi majoritate de minte.

89. Mulţi vin la călugărie cu o părere bună despre ei înşişi, părere pe care nemărturisit şi-o păstrează şi în mănăstire. Părerea sau iubirea de sine e o formă subţire a mândriei. În mănăstire visează sfinţiri şi litanii şi viaţă fericită, iar când aici dau de severitatea luptelor cu patimile, de tăierile dureroase ale pedepsirii întru toată fapta bună, visul se destramă şi începe dezamăgirea şi nemulţumirea,

camuflările mândriei. Dacă cel în cauză își închide sufletul de către povățuirea duhovnicească, pentru că aceasta taie amăgirea de sine din care creşte dezamăgirea, bobul de grâu se schimbă în tăciune și se crede grâu nedreptăţit. Aceasta este iubirea de sine pe care o menţine mândria şi punctul de vamă al diavolului.

90. Sufletele slăbănogite de mândrie stau totuşi pururea încordate în legitimă apărare de către orice îndregători, gata să-şi apere dreptatea şi să-şi justifice întristarea, să-şi explice ei mai bine cauza și niciodată nu simt trebuinţă să asculte şi să urmeze, dacă este o cale mai presus de ce pot ei pricepe. Aşa se explică îndepărtările, împuţinările și chiar întunecările de la rostul luminos al călugăriei.

91. Monahul leneş de mântuirea sa începe să uite înţelesul celor ce are de făcut, se mulţumeşte numai cu intrarea în călugărie, ca şi cum cu aceasta şi-ar fi ajuns scopul. Potoleşte râvna de războire cu slăbiciunile firii patimilor, îmbrăcămintea sa de luptător al duhului pierde însemnătatea ei de la început. Sandalele nu mai aleargă pe calea gătirii evangheliei păcii, calea duhului, ci o iau iarăși pe calea pământului. Nici nu observă monahul molatic de minte când a fost scos din luptă şi redus la un simplu cuier de haine călugăreşti. Cu alte cuvinte nu vede că a ajuns o mizerie căzută între tâlhari, un mincinos al Domnului Hristos.

92. Dacă monahul se complace într-o călugărie de uniformă şi nu-l doare stingerea luminilor sufletului său – întristarea e chipul unui suflet cu luminile stinse – înseamnă că a dat în micime de suflet şi a ajuns un om de nimic. Potrivit acestei îndreptări el caută altă hrană sufletului său: lauda oamenilor, aprobarea voilor sale. De povătuiţorii săi se desparte sufleteşte, judecându-i şi găsindu-le tot felul de pricini. Aşa se cuibăreşte viclenia în suflet şi îl face pe monah om cu două feţe, morminte văruite pe dinafară, neîngrijit pe dinăuntru, ipocrit.

93. Când monahul a realizat făţărnicia, a ajuns pe punctul de a părăsi călugăria. În ochii lui toţi sunt făţarnici, e o victimă nevinovată a nedreptăţilor, de aceea, osândindu-i, iese dintre ei. De aici se vede destul de limpede că mândria singură, chiar sub cea mai subţire formă a sa, cum e părerea de sine, dacă nu e tăiată din rădăcini, e în stare să risipească din suflet toată viaţa după duh. Nu e mândria urâciunea pustiirii? De aceea, când te crezi bun, să ştii că eşti nebun şi să aştepţi ocara ca să te curăţeşti. Întunecarea aceasta însă ne aduce aminte de învinuirile pe care le-a adus Iisus peste capul celor ce făţărniceau

virtutea.

94. Astăzi pentru obrazele celor din îndărătnicie părăsesc lupta călugării. Biserica încearcă pedepsirea, scoaterea din monahism, afurisirea sau caterisirea. Creştinii nu au de învăţăt nimic bun de la aceşti dezertori şi mincinoşi. Biserica, prin slujitorii ei, nu face degrabă lucrul acesta, dar ce nu poate rugămintea poate pedeapsa.

Plata neascultării de Biserică este pierderea mântuirii. Îndărătnicii dau, aşadar, de primejdia pierzării, ca să se dezmeticească. Aşa se întâmplă când se întăreşte fariseul şi slăbeşte vameşul.

95. Prinderea sufletului într-o viaţă dinafară de duh prin tărâţele vieţii, e totuna cu ducerea lui iarăşi în temniţa patimilor.

96. Călugăria nu creşte visători ai Împărăţiei lui Dumnezeu, ci oameni hotărâţi care duc trăirea creştinismului până la ultimele lui consecinţe de disciplină şi frumuseţe. Altfel Hristos nu ne-ar fi spus că „Împărăţia lui Dumnezeu” – chiar aceasta lăuntrică – „se ia cu năvală şi năvălitorii pun mâna pe ea” şi „Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea”.

97. Călugăria cere smerenie şi curaj. Smerenia şi curajul s-ar părea doi termeni opuşi. Cu toate acestea, în viaţa duhovnicească ei se armonizează, ba se şi completează. Absenţa sau împuţinarea unuia slăbeşte pe celălalt şi între ei trebuie ţinut un echilibru. Căci viaţa creştină orientată numai spre umilinţă ia o înfăţişare de sclavie spirituală, de pipernicire la literă şi pierde curajul. De asemenea, orientarea numai spre îndrăzneală personală şi spre profetism distruge bisericitatea şi sobornicitatea creştinismului, provocând fie erezie, fie schismă, deci pierde smerenia.

98. Călugăria slăbeşte în suflete slabe şi se întăreşte în suflete mari.

99. Mănăstirile cu viaţă de sine au slăbit votul ascultării şi al sărăciei şi din pricina aceasta sunt o formă decadentă de monahism.

100. Cea mai bună justificare a monahismului o fac cele trei rosturi cu care a străbătut el istoria: rostul spiritual, rostul cultural şi rostul social.

101. Acesta este rostul de căpetenie al monahismului: trăirea creştinismului până la tensiunile desăvârşirii, când existenţa lui Dumnezeu devine un fapt de natura evidenţei absolute pentru toţi. Călugării care realizează monahismul sunt în lume făcliile aprinse ale lui Dumnezeu. Ceilalţi, care nu-l realizează, umblă cu ele stinse, iar pentru înfrângerile lor morale Dumnezeu este hulit printre oameni

(Romani 2, 24). Dar nu aceştia califică monahismul, ci cei dintâi.

102. Călugăria dezleagă pe monahi de obligaţiile îngrijirii familiei în lume. Cu toate acestea, legătura nu e ruptă, ci rămâne în dreapta cumpănire a situaţiilor şi a celei mai bune soluţii. Dacă dai stareţului toată grija ta, o dai și pe aceasta, și cum va rândui, așa va rămâne. Prea multă întâlnire cu rudele nu e bună, pentru că ele aduc grijile lumeşti, tânguirea că au fost părăsite și felul de a gândi după lume. Sunt totuși rude care se bucură cu adevărat de calea noastră. O viaţă îmbunătățită a noastră le-ar fi singura mângâiere și bucurie care ar cântări în sufletul lor mai mult decât amărăciunile. Acesta-i primul folos sufletesc ce se aşteaptă de la noi. Iar al doilea e acela al rugăciunilor pentru mântuirea lor.

103. Precum când merg la oaste, oamenii lumii lasă toată grija de acasă, ca să nu-i încâlcească în vremea ostăşiei, aşa şi nevoitorii mântuirii lasă toată grija lumii pentru Împăratul cerurilor.

104. Lepădarea de lume e o convingere, pe care poţi s-o ai şi-n mijlocul lumii stând, precum poţi să n-o ai în mijlocul pustiei petrecând.

CĂLUGĂRII

105. Viaţa monahului este lăuntrică, duhovnicească, pe când viaţa în lume e înafară. Una cu alta nu seamănă.

106. Mirenii mai vin la mănăstire pentru rugăciune, călugării nu se mai duc în lume să se odihnească. Toate profesiunile au vacanţă sau concediu, numai călugăria nu. Așa ceva ar însemna încetarea călugăriei.

107. Călugărul trebuie să se ferească în sufletul lui de cel ce-l iubeşte, ca să nu fie rănit de slava deşartă, precum trebuie să se ferească şi de cei ce-l ocărăsc, ca nu cumva poate din nepăsarea lui să fie hulit Dumnezeu. De aceea călugării nu umblă printre oameni cu ochii pe ei, cătând cunoscuţi sau dorind să stea de vorbă, ci își văd de cale cu gândul la Dumnezeu.

108. Toţi călugării care pentru neapărată trebuinţă au mers prin oraşe au simţit trebuinţa ocrotirii lui Dumnezeu. Rugăciunile celor din mănăstire i-au însoţit ca o mână de apărare. Un drum în lume îţi face dovada statorniciei în calea cea duhovnicească. De altfel nici nu se trimit din mănăstire decât cei mai statornici în călugărie. În ce constă primejdia? Firea omenească a fost asemănată cu câlții, patimile cu focul. Dacă te atingi cu focul, câlţi fiind, patimile amorţite prin

înfrânare se aprind prin simpla vedere. Călugării trăiesc într-un altfel de foc al Duhului Sfânt. Acesta se stinge când se apropie de ei întinăciunea prin simţuri.

109. Chipul monahului a trezit întotdeauna şi în tot locul mâncărimea de limbă a mirenilor. Ei caută oarecum fie să defaime modul acesta de viaţă, fie să-l fericească pe al lor.

110. Mirenii ştiu toate înfrângerile călugărilor, dar nu ştiu niciodată pe vreunul din sfinţii care să fi biruit el aceste înfrângeri.

111. Mirenii văd pe călugări prin patimile de care sunt stăpâniţi ei şi nu le vine a crede că-i cu putinţă şi o viaţă de virtute. Virtutea e neînţeleasă, ba uneori e numită făţărnicie. Așa frate călugăre, învăluie pe oameni în dragostea ta cea din multă rugăciune și vei vedea trezindu-se în necunoscuţii cu care stai de vorbă şi o scânteie dumnezeiască, pe care nu şi-o pot exprima, ci numai o suspină.

112. Călugării, prin viaţa lor de obşte, sunt o icoană străveche a lumii noi.

113. De la aşezământul inimii în duhul lui Dumnezeu izvorăşte toată purtarea monahului către cele dinafară, iar cele dinafară, după modul cum le face, sporesc duhul celor dinlăuntru.

114. Un călugăr trist, este un călugăr cu luminile stinse.

CĂRTURARII

115. Sunt mulţi cărturari „aproape de Împărăţia lui Dumnezeu”. Sunt toţi cei care cred în Dumnezeu, dar nu cred în Iisus Hristos. Aceştia au simplificat tot aparatul religiei, ca odinioară cărturarul cu care a vorbit Iisus. Au rămas cu un Dumnezeu abstract, care nu le cere mai mult decât să-i recunoască existenţa. Se mulţumeau foarte bine cu un Dumnezeu pe Care Îl deduc ei, creat de ei, chiar un Dumnezeu al lor, deşi absolut, inaccesibil, dacă nu chiar inexistent.

Fără revelaţia lui Dumnezeu în Iisus Hristos şi fără angajarea în toate consecinţele concrete ale acestei Revelaţii, cărturarii rămân aproape pe „dinafară de Împărăţie”.

CĂSĂTORIA

116. La căsătorie nu ajunge numai numărul anilor, îngăduiţi de lege, ci se cere şi vârsta credinţei în Dumnezeu, prin care, „păzind hotarele legii”, să se asigure stăpânirea acestei patimi. Majoratul părţilor îl decide mintea, nu instinctul; credinţa, nu necredinţa; înfrânarea nu desfrânarea.

117. Viaţa noastră are trei faze în dezvoltarea ei: faza vegetativă – până la naştere; faza bio-psihică, fără limite precise; şi faza spirituală. Mulţi nu trăiesc decât primele două faze ale vieţii, iar mai sus nici n-au de gând s-ajungă. Trăind într-o căsătorie cu aceştia, nu poţi fi decât într-un permanent dezechilibru cu cerinţele spiritului. Viaţa acestora e o înjurătură continuă la adresa spiritului, iar pentru partea creştină e un fel de mucenicie fără nădejde sigură.

118. În opera recreaţiunii omului în Hristos, cele două părţi trebuie să se simtă că sunt chemate la cinstea de colaboratori ai lui Dumnezeu (1 Corinteni 3, 9), care urmăreşte printr-înşii o intenţie divină, îmbrăcată în pui de om. O căsătorie cu o aşa socoteală o binecuvintează Dumnezeu când ridică nunta de la instinct la rostul ei spiritual, la cinstea de Taină. E singura garanţie a unei căsătorii durabile şi plăcute lui Dumnezeu.

119. Prin Isaia proorocul, Cuvântul se tânguie: „Piere dreptul şi nimeni nu ia aminte; se duc oamenii cinstiţi şi nimănui nu-i pasă că din pricina răutăţii a pierit cel drept” (Isaia 57, 1).

Cum pier drepţii şi nimeni nu ia aminte?

Foarte simplu: că nu se mai nasc.

Şi e de vină omul? Trebuie să se întrebe omul, de ce nu se mai nasc drepţii?

Iată că trebuie, de vreme ce-i aflat de vină; iată că dispariţia dreptului e o problemă, de care suntem traşi la răspundere. Căsătoria are cuvântul.

120. De multe ori haosul îl anunţă prima celulă a mediului: familia necreşină.

121. Tinerii să se mute de la bătrânii care le strică casa.

122. Dacă nu-i dă pace la copil în vremea sarcinii, va avea precocitate sexuală.

123. În timpul sarcinii, mama să nu stea în fum şi să nu ia medicamente.

124. Copiii născuţi numai după distracţii şi destrăbălări au ieşit răi.

125. Femeia (luată din bărbat) are nevoie de completare endocrină prin contact de la bărbat.

126. Copiii nefăcuţi strică pe cei făcuţi.

127. Iobagii aveau câte 16 copii şi erau slugi.

128. Din 3 familii, 2 divorţează.

129. Căsătoria pentru mântuire și prunci, nu pentru plăceri.

130. Abstinența sexuală dă vigoare, dar din când în când, și mai rar, trebuie soții să se împreuneze, în afară de posturi (Sfântul Pavel).

CÂRMUITORII DE NEAMURI

131. Din toate timpurile se știe că, atunci când puternicii vremii ridicau mâna asupra slujitorilor lui Dumnezeu, n-a mai dăinuit puterea lor.

132. Cârmuitorii de neamuri, abia dacă mai pot fi văzuți ca muritori. Pe vremuri, iubirea îi trecea printre zeii nemuritori.

133. Cârmuirea neamurilor tot de sus se face.

CHEMĂRILE LUI DUMNEZEU

134. Dumnezeu își cheamă copiii prin mai multe graiuri, prin mai multe surle. Iată câteva dintre ele:

1. Chemarea lăuntrică a conștiinței;
2. Chemarea din afară a cuvântului;
3. Chemarea prin necazurile vieții;
4. Chemarea prin necazurile morții;
5. Chemarea prin semnele mai presus de fire;
6. Chemarea prin chinurile de pe urmă de la Antihrist;
7. Chemarea la judecată.

135. Dumnezeu ne caută, ne cheamă, ne strigă, dar dacă nu vrem să înțelegem, începe să ne urmărească cu primejdii și năpaste.

136. Când nu mai răspund oamenii la chemarea dragostei lui Dumnezeu, dau de asprimea dreptății Sale, când, spre pedepsirea răutății, îngăduie războaiele. Atunci viața oricui se află în primejdie de moarte, și a celor de acasă și a celor de pe fronturi.

CONCEPȚIA DE VIAȚĂ CREȘTINĂ

137. Așa suntem noi în condițiile vieții acesteia: o candelă cu untdelemn și fitil, dar încă neaprinsă.

Când ajungem la cunoștința a ceea ce suntem de fapt, că avem o înrudire cu Dumnezeu, că locuiește chiar în structura noastră spirituală, că suntem în pragul liberei alegeri a unei concepții de viață de care să ne țină chiar de n-om fi pe placul lumii, atunci Dumnezeu aprinde candela și luminează toată viața noastră cu concepția creștină despre lume și viață.

138. Obișnuit, concepția creștină nu prea e dusă, nici chiar de credincioși și nici chiar de cei ce o cunosc teologic destul de bine, până la finalitatea sa – mai păstrând și pentru egoism o bună parte de

„viaţă”. Cu alte cuvinte sunt puţine exemplarele omeneşti care îşi „riscă” toată viaţa lor pentru Dumnezeu, pentru cauza lui Dumnzeu în lume.

CONŞTIINŢA – GLASUL CONŞTIINŢEI

139. E un grai tăcut, o chemare lină, pe care o auzi sau o înţelegi că vine dinlăuntru, dar totuşi de dincolo de tine, de la Dumnezeu. Însuşi cuvântul con-ştiinţă înseamnează a şti împreună, la fel. Iar cei ce ştiu împreună, la fel, sunt Dumnezeu şi omul. Prin urmare cugetul sau conştiinţa e ochiul cu care vede Dumnezeu pe om şi acelaşi ochi cu care vede omul pe Dumnezeu. Cum Îl văd aşa mă vede – aşa simt că mă vede – vedere deodată dinspre două părţi.

140. Patimile, reaua voinţă şi peste tot păcatele, dar mai ales nebăgarea în seamă a acestui glas, îngrămădesc nişte valuri peste ochiul acesta, nişte solzi, care-i sting graiul, încât abia se mai aude. Atunci şi Dumnezeu se stinge din ochiul nostru încât ne pare că nici nu mai este Dumnezeu. Prin păcatele noastre, capătul omenesc al conştiinţei noastre s-a îmbolnăvit. Înţelegem prin urmare, cum se face că s-a întunecat Dumnezeu aşa de tare în ochii păcătoşilor, încât aceştia ajung de bună credinţă, în răutatea necredinţei care i-a cuprins şi li se pare că abia acum au ajuns la „adevăr”.

141. Glasul conştiinţei însă, fiind şi capătul lui Dumnezeu din fiii Săi, prin firea Sa, nu va putea fi înăbuşit mereu, toată vremea vieţii noastre pământeşti. Odată şi odată începe să strige la noi, pârându-ne înaintea lui Dumnezeu şi înaintea noastră de toate fărădelegile făcute; iar dacă nu ne împăcăm cu pârâşul acesta, câtă vreme suntem cu el pe cale (Matei 5, 25), drumeţi prin viaţa aceasta, avem cuvântul lui Dumnezeu, că El va asculta pâra şi-i va da dreptate, şi ne va băga în chinurile iadului.

142. Sunt oameni care s-au învechit în rele – nevrând să ştie de Dumnezeu – şi, mai către capătul zilelor, când îndărătnicia firii s-a mai stins, s-au pomenit cu o răbufnire năprasnică a conştiinţei bolnave, rupând toate zăgazurile fărădelegilor şi azvârlindu-le pe toate în faţa lor, încât şi somnul le-a fugit, iar la unii le-a fugit şi mintea. Căci cu adevărat a fugit mintea omului care o viaţă întreagă nu face altceva decât să stingă glasul conştiinţei. De aceea nu vrea Dumnezeu să ieşi din viaţa aceasta, fără să ştii şi tu că ţi-ai omorât sfătuitorul cel mai bun, ce-l aveai la îndemână pretutindeni, şi nu te lasă să pleci fără să vezi, încă de aici, unde te vei duce. Aşa sunt tocmite lucrurile, ca odată

să vadă fiecare, vrând-nevrând, ceea ce trebuia, prin credinţă, să vadă totdeauna.

143a. Conştiinţa, prin natura ei, nu aprobă niciodată viciul şi păcatul, prin natura ei e de a nu se lăsa învinsă, chiar dacă frâna ei nu e luată în seamă şi firea decăzută săvârşeşte păcatul peste opreliştea ei. De aici vin mustrările de conştiinţă – „pârâşul tău, cu care trebuie să te împaci pe drum", care „nu tace" până ce omul nu-şi revizuieşte înfrângerile sale şi nu se întoarce de la păcat, ca să poată primi iertarea lui Dumnezeu. În cazul când înfrângerile morale se ţin lanţ prin desimea sau gravitatea lor, urmează sancţiuni ale conştiinţei, mai grele decât mustrarea: dezechilibrul minţii – mai uşor sau mai profund, din care se mai poate reveni – şi celelate forme mai grave, schizofrenia, paranoia, nebunia acută şi, în final, sinuciderea.

Toate acestea sunt urmarea în organic a capitulării conştiinţei, ca organ spiritual al omului, şi, ca urmare, cufundarea lui în întuneric şi în muncă. Aceasta-i perspectiva lugubră a vieţii în păcat.

143b. Când ai conştiinţa curată să nu te temi niciodată de nimic.

COPIII

144. Însuşirile copilului atârnă de gradul de pervertire la care a ajuns instinctul maternităţii la femeie. Dacă i-a fost stârnită senzualitatea – ceea ce e o decădere de la rostul firii sale, o pervertire convenabilă pentru mascul – evoluţia embrionului în atari condiţii de viaţă intrauterină aduce pe lume un copil uşor aplecat spre onanie precoce şi târzie, şi va fi un copil arţăgos, ereditar nervos, şi predispus spre boli nervoase. Toată această povară îşi are rădăcina numai în această trezire afară de cale a senzualităţii mamei.

Invers, dacă mama n-a fost încă împinsă în acea aprindere a senzualităţii, nici în vremea dezvoltării intrauterine n-a fost tulburată de bărbat şi nici în vremea alăptării copilului, noul venit va fi un copil prea puţin înclinat spre trezirea genezică prematură, neatras spre onanie şi aproape deloc dispus spre nervozitate.

Dacă mama îşi perverteşte rostul maternităţii sale, aduce pe lume copii predispuşi unor pervertiri sporite care le va distruge sistemul nervos sau, de se vor căsători, vor mări decăderea şi necazurile. Ăsta-i ocolul de cercuri şi se soldează cu stingerea neamului celui ce apucă pe panta pervertirii rosturilor firii.

145. Toată vremea sarcinii şi a alăptării bărbatul trebuie să se înfrâneze, ca să nu tulbure viaţa viitoare a celui ce vine în lume cu un

anumit rost de la Dumnezeu.

146. Omul care se întunecă despre Dumnezeu și suflet, despre morală și orânduirea spirituală a venirii copiilor pe lume, omul care n-are niciun Dumnezeu și nu-l interesează nimic decât desfrâul lui, sigur că roada sa va însuma în sine toată lipsa lui de echilibru cu marele mediu divin, în care ne mişcăm, trăim şi suntem (Fapte 17, 28).

147. Naşterea de fii, deodată cu o petrecere de acest fel, e ceva care contravine instinctului poligamic şi fără altă socoteală al bărbatului fără Hristos; deci nu e cu putinţă împlinirea intenţiei divine, decât cu un soţ în stare de aceeaşi credinţă şi petrecere. Convingerea că se poate și ceea ce ni s-ar părea că nu se poate, e o putere nebănuită; un fel de amplificare a voinţei omului cu voinţa lui Dumnezeu.

Avem probe unde nici n-am bănui: în fizica modernă, despre puterile sufletului asupra lumii fizice, deci şi asupra trupului. Prin simpla atingere a unui obiect structura acestuia s-a schimbat întrucâtva. Prin simpla îndreptare a energiei cunoscătoare a sufletului asupra unui lucru, acesta se influenţează şi se schimbă întrucâtva, încât nu e identic în mod absolut cu el însuși de mai înainte de experienţă.

De aici reţinem faptul că organismul viu înregistrează cu atât mai uşor un bombardament al energiei sufletului şi-i pricinuieşte mutaţia infinitezimală, după dorinţă. Iar o mică schimbare în microbiologie dezlănţuie, prin amplificare, procese uriaşe în configuraţia persoanei, uneori chiar şi în macrobiologia societăţii.

Deci, cum să nu fie în stare blestemul unei babe, aproape cojită de materie, zvârlit cu urgia cea mai mare pe urma unui vinovat, ca voinţa ei să nu-l ajungă şi să nu-i schimbe configuraţia fizică şi psihică? Gândirea îndreptată ca o săgeată poate pricinui la ţintă leziuni organice. Şi iarăşi: cum să nu fie în stare rugăciunea cu iubire să-l folosească şi să-l schimbe, din rău în bun? Cu ce să fie mai prejos rugăciunea unei mame pentru mugurele său, zisă cu tot focul fiinţei sale, ca aceasta să nu-l folosească în chipul pe care îl doreşte? Mai mult: toate stările trupeşti şi sufleteşti ale celor doi părinţi, iar mai cu deosebire ale mamei în vremea celor nouă luni, se întipăresc în copil, cu tendinţe sau predipoziţii, pe care copilul le va avea pentru toată viaţa. Supărări, amărăciuni, dureri, predispun copilul la tristeţe, melancolie, nesănătate. Deci toate acestea trebuie ocolite. În vremea aceea, dacă mama fură oarece, copilul va fura toată viaţa. Se îmbată

mama o dată, copilul se va îmbăta toată viaţa – mai ales beţia are şi suport ereditar. Se roagă mama lui Dumnezeu, se va ruga şi copilul.

148. Nota sufletească dominantă în familie, cu deosebire din vremea aceea, şi mai ales a mamei, va fi caracteristica întregii vieţi a urmaşilor.

Acum e vremea când să faci ce vrei din copilul tău, acum eşti cu deosebire datoare să-l păzeşti de toate relele, cu care n-ai vrea să te supere, fiindcă numai acum poţi şi te ascultă cu desăvârşire.

149. Îndreaptă purtările tale, mamă, către Dumnezeu, Care săvârşeşte prin tine minunea îmbinării unui pui de om cu un pui de cer, răsplată de fericire pentru ostenelile tale.

În atari strădanii, orice mamă se va mântui.

Iată faza spirituală a vieţii de familie, răbdând pentru un rost divin o pravilă sfântă, despre care zice Sfânta Scriptură: „Cei ce au păzit pravila sfântă sfinţi-se-vor şi cei ce-ar învăţa-o vor şti ce să răspundă“ (Înţelepciunea lui Solomon 6, 10).

Iată de ce vin: Iisus la nuntă şi nuntaşii la judecată.

150. În copiii veniţi dintr-o vieţuire curată a căsătoriei, precumpănesc înclinările bune şi nu-i biruie împrejurările rele ale mediului, ce eventual l-ar găsi şi, poate că, chiar împotriva acestui mediu sunt rânduiţi. Ei sunt de mici mai străvezii pentru Dumnezeu şi prin aceasta se vede că au chemare să-I fie ucenici, iar, dacă vremea le-o va cere, Îi vor fi şi mucenici.

151. Împărăţia lui Dumnezeu este făgăduită copiilor, oamenilor ce o primesc fără discuţie, asemenea copiilor, oamenilor ce au venit la Iisus de copii. Deci, cum să nu Se supere Împăratul, când copiii sunt opriţi de a veni la Iisus, când Iisus este interzis?

152. Iată o supărare a lui Iisus. Supărarea că copiii nu sunt lăsaţi, de mici să vină la Iisus.

153. Cei care opresc copiii de la credinţă sunt osândiţi mai rău ca sinucigaşii.

154. Indiferent cum este dirijată educaţia copiilor, tot Dumnezeu este Tatăl sufletului şi cele ce lucrează educaţia pe dinafară, pot fi zădărnicite de cele dinlăuntru.

155. Lui Iisus lucrurile, întâmplările, oamenii de tot felul, până şi copiii Îi prilejuiau motive de revelaţie. De la toate lucrurile lumii Iisus ridică oamenii la raţiunile supranaturale ale Providenţei. Pe copii, de pildă, Iisus i-a găsit modelul sufletului deschis spre Dumnezeu. Ei,

deşi nu înţeleg nimic şi nu schiţează nicio împotrivire dialectică, cred totul şi pun întrebări uimitoare de credinţă. Pentru ei existenţa lui Dumnezeu şi prezenţa divină este un lucru de la sine înţeles. Nu în zadar s-au alăturat aceste două cuvinte: copilărie şi sfinţenie. De fapt, omul începe viaţa cu sfinţenie, apoi o pierde: devine păcătos, devine „întrebătorul complicat al veacului acestuia".

156. O natură bună (îmbunătăţită) îşi simplifică de la sine principiile şi marginile. S-ar apropia de natura originară, a cărui icoană, printre noi, numai copiii o au.

157. Dacă nu poţi vorbi cu copiii despre Dumnezeu, vorbeşte cu Dumnezeu despre ei.

158. Copiii nefăcuţi strică pe cei făcuţi.

COPIII ÎNDRĂCIŢI, NEASCULTĂTORI, NECREDINCIOŞI ŞI DESFRÂNAŢI

159. Toţi părinţii, luaţi aminte, ceilalţi, de asemenea, fiţi cu mare băgare de seamă, ca să nu cădeţi în astfel de greşeli, când vă va veni rândul. Copiii îndrăciţi vin din următoarele pricini:

1. Părinţii nu au păzit postul şi nu s-au putut înfrâna de la poftele trupeşti şi aşa au călcat zilele şi timpurile neîngăduite care sunt: Miercurea, Vinerea, Duminica, sărbătorile de peste an şi posturile întregi. Toţi copiii care rezultă, sunt neascultători, îndărătnici, pentru că nici părinţii lor nu au ascultat de poruncile lui Dumnezeu de a păzi zilele sfinţite.

Întrebaţi-vă cugetele şi vă vor spune ce este îngăduit. Astfel, îi veţi vedea plângând şi veţi plânge şi voi şi aşa veţi ispăşi păcatul în care i-aţi zămislit. Desigur că vă doare, dacă nu le-aţi fi făcut, nici nu v-ar fi durut.

2. Mamele nu s-au păzit până la curăţenie deplină şi aşa se nasc copii plini de bube şi pot muri. Şi dacă în vremea aceea tata a mai fost şi beat, se naşte un copil ce va fi slăbănog, fie cu mintea, fie cu trupul, fie cu amândouă. Şi iată cum vei avea pocania de la Dumnezeu cu propriul tău rod.

3. În vremea sarcinii nu te-ai păzit de bărbat, de aici mulţi copii se nasc morţi, sau mor de tineri, sau, dacă trăiesc alunecă în curvie, pentru că s-a întipărit pecetea curvească pe ei încă din pântecele mamei lor.

Se găsesc acestea în Sfânta Scriptură, căci toate prin câte trece mama, în vremea celor 9 luni de sarcină, fie bune, fie rele, se întipăresc

şi în copil. Când va creşte mare, toate îi vor răsări în oale.

COPIII NĂSCUŢI ÎN LANŢURI

160. Presupunem că un copilandru, la primele anunţări ale instictului, cade în viciul onaniei. Nu-l află părinţii, face excese, e din ce în ce mai retras, mai tăcut, mai obosit, nu mai învaţă la şcoală; memoria – scoarţa cerebrală a minţii – e atinsă; nu mai e agerită de hormonii ce izvorau din sectorul respectiv, încleştat de viciu. Cu alte cuvinte, mintea se tâmpeşte şi încă repede. Creşterea corpului încetinită, cearcănele vinete pe lângă ochi îl dau de gol – pentru cine ştie să vadă. Imaginaţia nu mai e vioaie, nu-i mai place joaca, parcă e bătrân, serios, şi, mâinile – cu care a greşit – îi tremură. Iarăşi dovadă că nervii sunt într-o primejdie.

Dacă n-are norocul să dea de un sfat, sau măcar de o carte, sporind cu vârsta, sporesc şi urmările viciului, după cum urmează.

Pomeneam că glandele genezice au o dublă funcţiune: una endocrină, vărsând hormonii în sânge, şi alta externă, formând celule genezice. De îndată ce viciul sau desfrânarea de orice fel, şi la orice vârstă – cazul e acelaşi – încleştează pe om, atunci ţesuturile glandelor masculine sau feminine, sunt peste măsură de mult solicitate şi silite să furnizeze material extern şi, prin urmare, nu mai pot secreta şi mediul endocrin. Acest dezechilibru se răsfrânge asupra sistemului nervos, în felul că celulele nervoase, nemaiavând agenţi simulatori cuveniţi, degenerează, mai întâi funcţional, şi insul respectiv începe să fie un fleşcăit; iar dacă desfrânarea continuă, celula nervoasă moare. Desfrânarea omoară milioane de celule nervoase.

Mai trebuie ştiut şi aceasta că toate ţesuturile se refac, afară de celula nervoasă. Omorâtă o dată, nu mai învie niciodată.

Presupunem că tânărul-bătrân vrea să fie şi el în rând cu lumea, vrea să se însoare. Nu izbuteşte. Nici pe el nu-l prea atrage femeia şi nici fetele nu se simt atrase spre el. Ce e la mijloc? Viciile instinctului i-au stins vioiciunea, i-au şters farmecul, l-au fleşcăit cu totul, nu mai aprinde dragoste, ci milă. De milă, ca de silă, nu faci casă.

Doctorii sfătuiesc: femeile sau căsătoria. Fireşte, un viciu nu va ieşi cu alt viciu, – chestiunea rămâne mereu într-un cerc vicios. Dar căsătoria, chiar dacă se face, poartă ponoasele trecutului şi mustrările viitorului.

Astfel bărbatului, de pe urma viciilor de tot felul şi de pe urma dezechilibrării funcţionale totale sau locale a sistemului său nervos, i

se întâmplă că pierde frâna nervoasă a ritmului său funcţional şi nu se va potrivi poate niciodată cu ritmul femeii sale – neostenită în astfel de vicii. Osteneala şi scârba ei abia acum încep, căci mereu va rămâne nemulţumită, ceea ce îi va pricinui nevroze, dureri regionale şi gânduri de căutare în altă parte. Nu e ea de vină că-l va părăsi, ci trecutul bărbatului se răzbună. Bărbatul, aşa cum l-au desfrânat viciile, nu mai corespunde instinctului maternităţii femeii sale, şi aşa trebuie sa-şi tragă plata: rămâne fără urmaşi şi fără soţie.

Dar, să presupunem că, totuşi-totuşi, i se va nimeri ca să aibă şi urmaşi. Aceştia vor purta următoarele poveri părinteşti: o sănătate şubredă, un chip îmbătrânit, diferite neputinţe fără leac, iar de scapă cu zile vor fi nişte chinuiţi ai soartei şi slabi de minte. Cum şi de ce? Iată cum şi de ce: ştim de adineaori că toate faptele insului se înseamnă în două locuri: undeva într-o contabilitate nevăzută, şi al doilea, ceva mai văzut, în grăuncioarele de cromatină, în genezele cromozomilor, adică în factorul biologic al eredităţii. Şi-a distrus părintele cu viciile lui milioane de celule nervoase? Acestea, nemairefăcându-se niciodată, ci totalul celor distruse şi sănătatea la care se găsea în momentul când îşi chema un urmaş pe lume, reprezentând situaţia lui, se şi însemnase în stocul de cromozomi, cu atâtea geneze recesive mai mult, ceea ce n-ar fi păţit dacă ar fi avut o purtare mai bună. Vreţi dovadă la îndemâna oricui? Iat-o, nu lovesc pe nimeni, dimpotrivă simt alăturea cu durerea oricui.

Să zicem că o pereche de oameni n-au avut pacoste cu viciile tinereţii, deci n-au sistemul nervos şubrezit dintr-o vină ca aceea. Totuşi, nevoile vieţii ostenesc nervii oricui. Această ostenire a vieţii e de fapt o ostenire a elanului, a agerimii, a vioiciunii rezistente a sistemului nervos şi a celorlate ţesuturi şi umori. Acestea toate se înscriu numaidecât în patrimoniul genetic al eredităţii, în vreme şi pe măsură ce se adaugă. Factorul biologic al eredităţii rezumă starea oricărui moment, precum şi situaţia biopsihică a părinţilor, fie aparte, fie angajaţi în procesul rodirii. Proba o dau copiii, care vin la intervale mai mari de vreme. Cei din tinereţe sunt mai vioi, mai sprinteni, mai sănătoşi, mai ageri la minte; pe când copiii veniţi mai la bătrâneţea părinţilor sunt mai molâi, mai împiedicaţi, mai bătrâni. Nu au nicio vină şi niciun leac. Aşa sunt construiţi genetic şi ireversibil, realizându-se armonia ce se vede, cu materialul ce li se dete, în răstimpuri de vreme. Revenind la corespondenţă, pricepem

mecanismul după care apare în lanţul cromozomilor roiul boabelor de neghină, genezele recesive şi ravagiile ce le pot face ele, dacă nu sunt scoase din lucru de perechea mai sănătoasă a celuilalt părinte.

Mai sunt şi urmări ale desfrânării şi destul de grele încă din tinereţe. Poate s-a bănuit din cele de până aici, că organismul întreg se piperniceşte, glandele în totalul lor rămân atrofiate, scoase din lucru şi cu toate urmările acestui dezechilibru umoral. Așa se ajunge pe rând la atrofierea diferitelor organe în iconomia generală a corpului şi aşa apar sterilitatea, nevrozele şi o stare generală de boală, sau o predispoziţie spre tot felul de boli.

Nu mai vorbesc de stările sufleteşti: frica, slăbirea minţii, obsesii, ideile fixe, răstălmăcirea înţelesurilor şi o continuă muncire de conştiinţă. E reacţiunea sufletului la starea mizerabilă în care i-a ajuns casa prin patimi.

CREDINŢA

161. Credinţa e un risc al raţiunii; Dar nicidecum o anulare ci dimpotrivă, o iluminare a ei. E o absorbire a sufletului într-un dincolo al lumii acesteia, în modul divin al existenţei.

162. Credinţa are revelaţia cu care omul credinţei nu se tocmeşte.

163. Dumnezeu ne însoţeşte mereu şi, pe măsură ce-L cunoaştem, viaţa noastră biologică şi psihologică se străbate tot mai tare de adevăr şi de lumina cunoştinţei. Asta e ceea ce posedă credinciosul printr-o cale mult prescurtată, cunoştinţa pe care savantul n-o poate prinde prin ştiinţă, ci numai dacă şi-a împins ştiinţa până la toate marginile şi i-a recunoscut neputinţa.

164. Religia se întemeiază pe grăuntele de credinţă.

Grăuntele de credinţă este, de fapt, grăuntele de comuniune în care suntem cu Dumnezeu.

165. Iisus răspunde odată ucenicilor Săi care-I „cereau mai multă credinţă", le-a spus cam aşa: să înceapă din a crede că au credinţă şi vor sfârşi prin a avea de fapt.

166. La temperaturile la care se alege aurul fiinţei noastre de zgura acestei fiinţe, în firea noastră apare modul divin de a fi, de a voi şi de a gândi.

167. Credinciosul în Dumnezeu depăşeşte limitele omului, care este creator numai în ordinea conceptelor şi nu intervine, ca Dumnezeu în ordinea realului.

168. Credinţa este un risc: împotriva raţiunii, împotriva vieţii, împotriva limitelor omeneşti, câteodată şi împotriva normalului. De aceea, sfinţii se şi fereau de a face minuni, deşi doar în multe cazuri era doar dovada iubirii de oameni şi alinarea suferinţei omeneşti. Este un factor de purificare.

169. Grija zilei de mâine este o grijă presantă. Când conducea pe israeliteni în pustie, Dumnezeu nu le îngăduia asigurarea zilei de mâine: mana se strica.

Pâinea cea de toate zilele o cerem pentru astăzi. Așa suntem sfătuiţi, chiar nevrând, să trăim prin credinţă.

Sfinţii pustnici au trăit numai în condiţia credinţei. Ei au crezut cuvântului lui Iisus, având mai întâi grijă de mântuire şi pe al doilea plan grija vieţii. De aceea crinii au ajuns până la strălucirile lumii divine.

170. Iisus era chemat de durerea unui tată, ca să întoarcă la viaţă o copilă de 12 ani.

Iisus iubea copiii, de aceea mergea la ei cu durerea iubirii. Totuşi o femeie bolnavă L-a mai zăbovit, ba L-a chiar furat pe drum. Stăruim puţin asupra acestui furt, unic în viaţa lui Iisus. Oare de unde ştia femeia aceasta, că atingându-se, chiar pe furiş, de marginea hainei lui Iisus, se va tămădui? O ştia din credinţă şi femeia nu s-a înşelat. Deşi puterea de tămăduire era de natură spirituală, totuşi, bolnava a furat-o printr-o atingere materială. Sluga sutaşului este un caz de tămăduire de la distanţă, prin credinţă, adusă de două delegaţii şi e pur spirituală. Aici Iisus „n-a simţit puterea care a ieşit din El". Aceasta înseamnă că boala a încetat, îndată ce organismul s-a refăcut la plinătatea lui spirituală. Sfinţenia este o energie, păcătoșenia – o degradare. Una reface organismul, alta dărâmă. Dărâmarea se opreşte îndată ce organismul împrumută, sau chiar fură, pe firul credinţei, acea energie rară a sfinţeniei. Iisus însă, a vrut să dea pe faţă credinţa femeii și sigur că a privit cu dragoste acest furt original.

171. Iisus doreşte de la toţi credincioşii lumii o linişte de adâncime: liniștea credinţei în Dumnezeu. Aceasta ar da să se înţeleagă că în jurul unui om liniştit (din cauza rădăcinilor lui în cer) se face linişte pe pământ.

172. Pământean fiind, a te hotărî să-L mărturisești pe Dumnezeu cu orice preţ şi luare în derâdere e o şi mai mare bucurie ce te poate duce până la deschiderea ochilor credinţei: să ţi se descopere

Iisus, Fiul lui Dumnezeu. El, Care e cu noi în toate zilele, până la sfârşitul veacurilor.

A vedea pe Iisus e o fericire ce nu se aseamănă cu nicio bucurie pământească, iar aceasta se întâmplă din când în când și din neam în neam, ca să nu se stingă dintre oameni siguranţa existenţei lui Dumnezeu.

Credinţa în Dumnezeu şi mărturisirea Lui sunt ieşirea sufletului din întuneric în lumina dumnezeiască, ieşirea în lumina veacului viitor.

173. Cât asculţi de Dumnezeu, atât ascultă şi Dumnezeu de tine.

CREŞTINISMUL

174. Creştinismul nostru ar fi în mare parte de neînţeles, dacă n-am considera şi realitatea personală a demonului, a îngerilor căzuţi. Credinţa noastră ar fi incompletă şi s-ar dizolva cu uşurinţă, dintr-o religie revelată, într-o doctrină umanitară, sau, în cazul cel mai bun, într-un raţionalism protestant, fără nimic supranatural şi personal.

175. Creştinismul e a doua creaţie a lumii, a doua creaţie a omului, o creaţie din nou a firii.

176. Focul iubirii divine, de dragul Adevărului, între potrivnici se aprinde şi se menţine.

Acesta-i paradoxul. Creştinismul reînvie în raport invers proporţional cu încercările de a-l stinge.

177. Ţintele ultime ale creştinismului nu sunt absorbite total de forma acestei trecătoare vieţi, ci trec dincolo de moarte. Sfântul Apostol Pavel frânează exagerarea accentului transcendent, care uneori dezorganizează normalul social. Unii creştini, contemporani cu Sfântul Apostol Pavel, din cauza nostalgiei după împărăţia spirituală, nu voiau să mai lucreze şi nu voiau să mai aibă copii. Drept aceea, apostolul ridică la rangul de imperativ şi naşterea copiilor la condiţia de mântuire a femeii căsătorite. De asemenea a pus capăt pentru totdeauna alarmismului omului şi oricărei fantezii aprinse spre apocaliptic, descalificându-le din cinstea unei minţi sănătoase.

178. Misterul creştinismului este misterul unităţii în dualitate găsindu-şi soluţia în Unitate-Trinitate. Iată de ce creştinismul are ca bază dogma hristologică a naturii teandrice a Fiului şi dogma Trinitară.

179. Creştinismul este o concepţie de viaţă, este stilul de viaţă a lui Iisus, concepţie pe care nu a zdruncinat-o nimic din cele ce s-au petrecut împotriva creştinismului, vreme de 2000 de ani. Toate celelalte înţelegeri ale lumii s-au învechit şi s-au stins. Singur

creştinismul este mereu nou, mereu divin.

180. Creştinismul nu e numai o afacere de Dumineca, ci o strădanie de toate zilele, toată viaţa, de a ajunge stilul de viaţă şi concepţie pe care ni le-a dat Iisus.

Dacă creştinismul nostru nu e strădania aceasta, care naşte fii lui Dumnezeu, el rămâne o simplă formalitate şi ne putem trezi fără ea.

181. Să băgăm de seamă ca nu cumva creştinismul să se ia de la noi. Pe simplul motiv că noi, creştinii, nu aducem roadele acestui creştinism: oameni după chipul lui Iisus.

CUNOŞTINŢA MÂNTUIRII

182. Cunoştinţa mântuirii (1 Timotei 2, 4), de unde odată lumina ca soarele între noroade, azi abia se mai zăreşte ca o stea, căci gloatele şed în întunerec (Matei 4, 6) şi în umbra morţii.

183. Cunoştinţa mântuirii trebuie, cu orice preţ, reaprinsă între oameni.

CUNOŞTINŢELE

184. Precum urmărim o armonie între facultăţile sufleteşti, tot aşa trebuie să urmărim o armonie şi între cunoştinţele din cât mai multe domenii, precum şi o sinteză a acestora cu viaţa.

CUVINTE INTERZISE

185. Cuvântul „nebun" este un cuvânt interzis. Cine zice fratelui său „nebunule" se pedepseşte cu matca focului. De ce? Fiindcă şi numai simpla alunecare a acestui cuvânt în obrazul unui om este în stare să-i desfigureze fizionomia minţii.

Este cunoscută experienţa mai multor inşi care au organizat odată următorul complot psihologic: şi-au ales victima şi s-au prezentat, pe rând, la intervale neregulate şi-au început a se nedumeri înaintea omului: Ce-i cu tine, parcă te-ai schimbat cumva! Şi s-au dus. Altă dată, al treilea îi spune marea sa uimire, că-l găseşte aşa de schimbat şi nu îndeajuns normal. Următorul îl găseşte cu totul curios la minte. Şi aşa şi ceilalţi, până când ultimul i-a propus să se ducă la un spital de boli nervoase şi să-şi repare deranjurile la minte. Şi biata victimă, pierzându-şi treptat liniştea şi neştiind capcana, a ajuns la nebuni. A trebuit să vină apoi toţi ca să-şi descopere complotul şi cu mare greutate i-a revenit omului mintea la loc. Adevărul, abia a putut limpezi mintea zăpăcită sistematic de minciună.

186. Cuvintele interzise orientează greşit sau dezorientează. Deci, trebuie să fii mai presus de cuvintele oamenilor: să nu te atingă

nici lauda, nici ocara din ele. Cuvintele sunt fiinţe vii, capabile să facă treaba la care au fost trimise. Şi fiindcă sunt fiinţe vii, viaţă din viaţă, pe cel care le-a creat ele-l însoţesc până la judecata de apoi, ca nişte copii ai lui, cu toate consecinţele lor. Mărturisirea lor cu pocăinţă mai poate schimba situaţia. Taina pocăinţei este o judecată milostivă. Aici, ce opreşte aceasta nu mai ajunge la cealaltă. „Zece porunci are înţelepciunea: de 10 ori să taci şi o dată să vorbeşti şi atunci puţin".

DESFRÂNAREA

187. Scurtarea vieţii a venit neamului omenesc ca o plată pentru căderea în desfrânare. Nici că se poate mai drept. L-a înzestrat Dumnezeu pe om cu atâtea daruri minunate, ca el să renunţe la ele şi să se coboare satisfăcut la singur rolul de mascul şi femelă? Asta-i toată aspiraţia lui? Neînvăţat la un ideal mai înalt, sau nevrând să ostenească mai sus, aşa după cum a rânduit Dumnezeu o instituţie, Biserica, tocmai cu acest scop, ca să-l îndrepte şi să-l ajute spre împărăţia spiritului, sigur că se află în disonanţă şi în dezechilibru cu Dumnezeu. De Dumnezeu nu scapi pe simplul motiv că nu-L asculţi sau Îi tăgăduieşti existenţa, şi-I nesocoteşti Biserica, pentru că El are o rânduială şi-ţi cere s-o urmezi.

Solomon, ca unul ce avea s-o păţească, a întrevăzut acestea: „Cei nelegiuiţi pedepsiţi vor fi... Femeile lor sunt fără minte şi copiii lor stricaţi, iar spiţa lor blestemată" (Înţelepciune 3, 10-12).

188. Preoţii vremurilor noastre, cu aceeaşi datorie ca Pavel, nu mai urmăresc desfrânarea ca pe un păcat care dărâmă alcătuirea omenească, în întindere şi în adâncime, ci o lasă să-şi facă de cap. Ei nu mai au îndrăzneala să o măture afară din taina căsătoriei creştine, de aceea se ajunge la sărăcirea roadelor ei, copiii. Aşa se întâmplă că: „lipsind preotului cunoştinţa legii şi bătrânului sfatul", cum se tânguia Iezechiil (Iezechiil 7, 26), oamenii orbecăie în mulţimea neştiinţei şi a lipsei de sfat, care s-au întins ca o noapte de osândă peste bieţii oameni. Acesta este un semn de primejdie, din amândouă părţile. Căci scrie: „Dormind oamenii, a venit vrăjmaşul şi a semănat neghină printre grâu şi s-a dus" (Matei 13, 25).

Deci nu fără rost atragem luarea-aminte că neghinele vrăjmaşului vor sălbătăci oile împotriva păstorilor…

189. Păcatul desfrâului şi a toată fărădelegea întârzie sau face cu neputinţă arătarea şi desăvârşirea vieţii lui Hristos în noi. Că numai de se va arăta viaţa lui Hristos în noi, vom cunoaşte ţinta spre care

trebuie să tindem şi ne vom înţelege rostul pe pământ.

DEZNĂDEJDEA

190. O mare parte din oameni cad în deznădejde în privinţa mântuirii lor. Deznădejdea e un chip greşit de meditaţie asupra relelor făcute; chipul bun e, dimpotrivă, nădejdea. Răul, nimicul, păcatul, diavolul nu sunt subiecte sănătoase de gândire, căci îmbolnăvesc mintea prin asociaţii de idei. Pocăinţa trebuie să fie o înseninare din ce în ce mai mare a sufletului şi a sănătăţii întregi.

191. Vrăjmaşul, care pustieşte prin patimi, când află că mintea, împinsă de strigarea conştiinţei, vrea să facă răscoală împotriva robiei sale, vine cu asuprire mare, dovedind sufletului că n-are chip de scăpare. Iar ca pedeapsă, precum că sufletul a îndrăznit una ca aceasta, diavolul umblă să-l dea legat la un chinuitor mai greu: duhul deznădejdii.

192. Aşa e de grea robia duhului acesta, încât sufletul, adunându-şi cele mai de pe urmă puteri, dă lupta deznădejdii. Atunci se află sufletul între viaţă şi moarte. Câte unii mai scapă, alţii o duc aşa, mai mult morţi decât vii; iar alţii, nemaiputând suferi, li se întunecă mintea şi fac şi păcatul cel mai de pe urmă: omorârea de sine. Şi în sfârşit, altora, de durere, li se rătăceşte mintea cu totul, dând în nebunie.

DISCIPLINA

193. Păstrarea capacităţii de încadrare în disciplină a unui suflet face dovada armoniei şi valorii sale.

DREAPTA SOCOTEALĂ

194. Dreapta socoteală-i mai mare ca postul.

DREPTATEA LUI DUMNEZEU

195. Legea nestrămutată a dreptăţii lui Dumnezeu aduce peste capul tău ce ai adus şi tu peste capul aproapelui tău. Ce ai făcut ţi se va face; ce ai zis ţi se va zice; ce încarci pe altul ai să duci şi tu.

Când dreptatea lui Dumnezeu se întoarce asupra noastră a sosit vremea de plată sau ispăşirea. Ispăşirea nu-i o pedeapsă de la Dumnezeu, ci un mijloc de înţelepţire, o îndreptare mai aspră. Iar fiindcă dreptatea lui Dumnezeu mereu ţine cumpănă între faptă şi răsplată, putem vorbi chiar de legea dreptăţii, ca o lege milostivă, prin care ne curăţim de petele faptelor rele. În vremea ispăşirii, când vin asupra noastră strâmtorările, dacă le răbdăm de bunăvoie, neumblând cu ocolirea, ne ajută Dumnezeu; iar de nu vrem să primim cele ce vin

peste noi, că nu le înţelegem, nu ne ajută Dumnezeu, deşi El ar fi vrut.

196. Dumnezeu nu pedepseşte toată răutatea tuturor, aici, şi numaidecât; precum nici nu slăveşte bunătatea tuturor, aici, şi numaidecât. Chiar dacă ar face aşa, atunci şi oamenii ar face binele de frică; mântuirea ar fi de silă, iar nu o faptă a libertăţii şi a dragostei. Apoi, dacă repede ar pedepsi tot răul, Dumnezeu ar fi un fricos, un neputincios, micit la o măsură omenească sau cel mult îngerească, şi ne-ar da să înţelegem că se teme de rău şi-şi apără stăpânirea, – cum fac oamenii. Ci tocmai pe faptul că îngăduie răilor să-şi facă de cap, şi-i lasă pe oameni neînfricaţi de pedeapsa năprasnică, ne dovedeşte atotputernicia Sa, veşnic liniştită asupra răului, – atotputernicie asupra căreia, prin virtutea credinţei, stăm liniştiţi şi noi, primind palmele şi scuipările răului, ca pe nişte mărturii ale neputinţei aceluia, în faţa atotputerniciei lui Dumnezeu, Care ne întăreşte cu liniştea Sa.

Cu aceea că nu pedepseşte răutatea numaidecât, îi întinde ispită puternică, să se desăvârşească şi ea, spre pedeapsă sigură în ziua judecăţii. Iar dacă, totuşi, uneori pedepseşte năprasnic vreo fărădelege, o face ca să mai pună frâu răutăţii între oameni, şi mai ales să nu scadă în credinţă începătorii, şi să nu se piardă dintre oameni cunoştinţa răsplătirii după fapte.

Deci, ori că răsplăteşte, ori că nu răsplăteşte, fie binele, fie răul, un lucru e sigur: că vine o răsplată sigură şi veşnică, şi că biruieşte binele asupra răutăţii. Apoi, prin răbdarea multor neştiuţi de oameni, atotputernicia şi dreptatea lui Dumnezeu, sfărâmă mereu porţile iadului, cu puterea Bisericii văzute şi nevăzute.

197. Când cineva, cu faptele sale păcătoase, cade din dragostea Tatălui său, dă de dreptatea Lui, care, ca pe un rob, îl va readuce la cale cu sila. Îi dă şi timp, doar va simţi să vină de bună voie; dacă însă nu bagă în seamă, îi ia şi timpul şi cade fără de veste urmărit de dreptate.

DUHOVNICUL

198. Mulţimea ispitelor, vicleniile potrivnicului nevăzut, războindu-ne prin lucrurile sau oamenii văzuţi, oricând ar putea scoate pe ucenicul Domnului din calea mântuirii şi să-l rătăcească, dacă duhovnicul n-ar avea meşteşugul, ştiinţa şi puterea de la Dumnezeu, ca să împrăştie şi mereu să strice lucrăturile potrivnicului. Pricepem prin urmare că ucenicul sau credinciosul e dator cu ascultarea din dragoste către duhovnicul său, căci fără darul acestuia e cu neputinţă izbăvirea de necazuri şi mântuirea.

199. Toată slujba lămuririi ucenicului în ale duhului, în ale celor nevăzute legi, de unde vin peste oameni toate cele văzute, n-o poate face decât duhovnicul. Lui i s-a dat meşteşugul, cunoştinţa şi puterea ca să ajute omului în încercări, să vrea şi el leacul ce i-l îmbie Dumnezeu, după felul şi trebuinţa bolii sale.

200. „Cine nu se leapădă de sine, nu poate să vie după Mine." (Luca 9, 23). Cine nu poate să întrebe şi nu se poate pleca sfatului unui părinte duhovnicesc, sau nici măcar nu-l caută, nu găseşte pe Iisus.

201. De aceea-s rânduiţi duhovnicii să cumpănească duhurile ce străbat mintea, să cunoască măsurile fiecărui ins, şi încotro îi înclină cumpăna.

202. Râvna fără întrebare şi părerea sar măsura.

203. Între cei trimişi de Dumnezeu, sunt şi oameni ce au darul să vadă dincolo de zare, să audă graiul şi cuvintele mai presus de fire. Dar aceştia, la vreme de mare însemnătate pentru ei, când li se deschide ochiul vederii şi urechile auzirii celor de dincolo, să nu întârzie a căuta povăţuirea unui duhovnic, care le va feri inima şi mintea de bucurie străină şi care îi va ocroti cu dulama smereniei.

204. Arătarea şi împlinirea în firea noastră a tuturor darurilor naşterii noastre de sus, din Duhul Sfânt, e ceea ce numim desăvârşirea, cea la măsura fiecărui ins.

Fiecare e înzestrat şi trimis să împlinească un rost al lui Dumnezeu între oameni. Dezvelirea şi înţelegerea acestui rost sau destin ascuns în noi, în fiecare, după atotştiinţa de mai înainte (Romani 8, 29) a lui Dumnezeu, nu poate fi dezgropat fără cunoştinţa şi luarea-aminte a unui duhovnic iscusit.

205. Duhovnicul sau stareţul ajută şi dezvăluie toate intenţiile lui Dumnezeu din fiii Săi, dăruite lor după măsura credinţei, ce vor avea s-o aibă.

206. Toţi nevoitorii trebuie să-şi găsească duhovnic, deoarece în cele duhovniceşti, tot ce nu e din povăţuire orânduită şi sub ocrotirea smereniei duce la înşelare şi la mai mare rătăcire, decât înseşi patimile.

207. Prin acea prietenie a duhovnicului cu Dumnezeu, despre care nu ne mai tocmim, el va întoarce sau va atrage voia omului la voia lui Dumnezeu, făcându-l să vrea şi el ce vrea Dumnezeu.

208. Duhovnicul va întoarce şi mintea noastră de la atâta umblare pustie în afară şi o va face scaun al lui Hristos-Dumnezeu, în care sunt ascunse toate comorile cunoştinţei şi ale înţelepciunii

(Coloseni 2, 3).

209. Soţul preot poate fi şi duhovnicul soţiei.

DUMNEZEU

210. Pe Dumnezeu Îl ai sădit, „inoculat”, latent, în structura ta spirituală. Tu eşti altoit cu un Om-Dumnezeu, absolut superior condiţiei tale pământeşti. Prin aceasta şi tu eşt fiu al lui Dumnezeu. (…) Ne-a dat şi nouă puterea să fim fiii lui Dumnezeu. Dacă cineva e conştient şi trăieşte această evidenţă interioară şi pe celălalt plan al existenţei, unuia ca acela niciun rău nu i se mai poate întâmpla. Nici omorâţi nu pot fi, pentru că într-înşii prezenţa divină e forţă care face deşartă orice zvârcolire a răului asupra lor.

211. Singura concepţie fără greşeală şi izbăvită de relativitate o are numai Dumnezeu – Absolutul –, începutul şi finalitatea lumii. El e Singurul a Cărui concepţie face din haos, cosmos.

212. Dumnezeu ne însoţeşte mereu şi, pe măsură ce-L cunoaştem, viaţa noastră biologică şi psihologică se străbate tot mai tare de adevăr şi de lumina cunoştinţei.

213. Dumnezeu se revelează smereniei.

214. Pe când dreptul cunoaşte un Dumnezeu personal, plin de iubire şi apropiat oamenilor, păcătosul simte un Dumnezeu aspru, ascuns, ameninţător, atotputernic şi tare departe.

215. Despre Dumnezeu nimenea nu poate grăi cu competenţă absolută decât numai El Însuşi, când străluceşte slava Sa pe chipul fiilor Săi, sfinţii.

216. Dragostea lui Dumnezeu faţă de cel mai mare păcătos e mai mare decât dragostea celui mai mare sfânt pentru Dumnezeu.

218. Dumnezeu nu uită de om cum uită omul de Dumnezeu.

219. Cel mai frumos dar pe care îl putem face lui Dumnezeu e să ne dăruim Lui pe noi înşine, pe viaţă. Dumnezeu primeşte şi îmbrăţişază, apără şi întăreşte un asemenea dar. Abia cu această dăruire a dragostei prindem putere asupra greutăţii, asupra neputinţei şi căpătăm curaj în nevoinţe. Un duh nou se sălăşluieşte întru noi din clipa aceasta. Îl avem noi mai de demult, dar acum a prins el inima noastră în razele lui. Căci duh dumnezeiesc este dragostea care a făcut sfinţi.

219. Dreptatea lui Dumnezeu, deşi cu milă, plăteşte fapta.

220. Dumnezeu este pretutindeni, cu toată puterea, mila şi ajutorul, pentru cei ce-L caută.

221. Dumnezeu ne poartă de grijă în toate amănuntele vieţii.

222. Dumnezeu nu ne cere minuni. Acelea le face El.

223. Este neînchipuit de mare nepotrivire între ce cer oamenii lui/de la Dumnezeu şi între ce cere Dumnezeu oamenilor.

224. Cred că cea mai deformată fiinţă în capul oamenilor este Dumnzeu.

225. Lumea întreagă condusă după legi împotriva lui Dumnezeu tot la Dumnezeu ajunge, dar la Dumnezeu ca „sfârşit" al lumii.

226. Grija omului de Dumnezeu simplifică grija omului de om.

227. Cât asculţi de Dumnezeu, atât ascultă şi Dumnezeu de tine.

228. Dumnezeu a făcut totul din partea Sa, mai urmează şi partea din partea noastră. Deciziile acestea sau fuga de ele hotărăsc veşnicia noastră.

229. Mărturisirea lui Dumnezeu cu preţul vieţii este preţul învierii oamenilor întru sfinţi.

ENDOCRINOLOGIE, NEUROLOGIE ŞI PSIHOLOGIE

230. Glandele care izvorăsc hormonii şi se află în sectorul cel mai de jos al corpului au, pe lângă alte rosturi, şi pe acela de a da o configuraţie specifică, foarte energică şi netă, corpului întreg, fie ca bărbat, fie ca femeie. Mai au pe urmă rostul să stimuleze funcţiunea celorlalte glande, ale căror hormoni încă au misiunea să agerească şi să activeze alte funcţiuni, printre alte zone ale corpului.

Toate împreună au rost şi influenţă cu deosebire asupra sistemului nervos şi a capitalei sale, creierul.

231. Instinctul, deşi e fără minte, totuşi nu poate trece la faptă, fără învoirea minţii şi fără încuviinţarea câtorva cenzuri. (Ce bine! Şi ce rău, când însăşi stăpânirea minţii e coruptă şi cenzura cumpărată!) Apoi, că hormonii, gloanţele instinctului, iau la ţintă capitala sistemului nervos, creierul, nu pe vreo cale a lor aparte, ci, aflându-se în orice moment în toată structura sângelui, la cel dintâi motiv semnalat de ochi, deodată se şi reped în poarta forului de judecată, anunţând ocazia şi poruncile instinctului. De altfel, ochii, urechile, nările şi gura sunt zone erogene; Tot atâtea porţi de cremene şi iască în care mediul din afară loveşte cu amnarul în mediul dinlăuntru şi-l aprinde cu scânteile poftelor spre văpaia faptelor.

Funcţiunile genezice se deşteaptă încă din vremea copilăriei, când mintea nu ştie să înfrâneze unele ca acelea.

De ce oare e rânduiala de-a-ndoaselea?

Dacă socotim datoria părinţilor de a-şi supraveghea şi de a-şi preveni copiii la vreme, despre aceste noutăţi gingaşe, fireşte că răspunderea căderilor nu rămâne numai în seama copiilor sau a lui Dumnezeu, ci părinţii au să dea seama. Copiii se reazimă pe mintea părinţilor.

În privinţă neurologică şi endocrină, deci după fire, aşa trebuie să fie: încă din copilărie să izvorască această energie interzisă, ca, sub acţiunea ei, să se dezvolte şi să se agerească întreg organismul şi cu deosebire sistemul nervos. Deci hormonii se dovedesc izvorând cu rost, dar acţiunea lor trebuie întovărăşită de înfrânare, altfel creşterea sănătoasă a organismului şi a sistemului nervos ar fi profund alterată, atât organic cât şi funcţional, fie că ar lipsi hormonii, fie că ar lipsi înfrânarea.

EREDITATEA

232. Intrăm în creştinism de mici, tare de mici, prin Botez. Atunci ni se „inoculează” creştinismul. Atunci suntem născuţi a doua oară din apă şi din Duh – Botezul (...)

Şi trec anii, pruncul se face copil, tânăr, student, asistent...

Şi vin împrejurări neprevăzute, spontane, care trezesc străfunduri, sau fac apel la străfunduri cu care încă nu făcusem cunoştinţă. Aceste împrejurări pot declanşa adevărate crize ale raţiunii sau ale conştiinţei. Nerezolvate la timp în lumina unei raţiuni supreme a existenţei, pot duce la dezechilibru, la sinucidere, la nebunie, sau la o blazare care nu mai deosebeşte binele de rău, ceea ce tot un dezastru sufletesc este.

Atenţie! Suntem invitaţi de o nevăzută orânduire a lucrurilor să facem apel, să aducem în sfera luminoasă a cunoştinţei şi resorturile latente ale fiinţei noatre, care, actualizate, depăşesc prin frumuseţe şi putere tot ce agonisisem până aici şi prin frumuseţea şi puterea lor intrinsecă, să ne redea liştea şi echilibrul pe care raţiunea noastră omenească – oricât ar fi de antrenată cu ştiinţa sau filosofia – nu le-ar putea restabili.

233. În realitate împrejurările, oricât de curioase ar fi – şi poate cu atât mai mult –, nu sunt decât excitanţii din afară care declanşează mecanismul nostru metafizic: creşterea noastră spirituală – devenim practic şi real, conştienţi şi de cealaltă dimensiune a existenţei, al cărei umil suport bilogic putem fi şi noi, cei în cauză.

234. Dacă omul călătoreşte neatent cu tranzitul său, poate ajunge la crize, la dezechilibru, la îndrăcire: pradă a unui duh rău sau a unor puteri rele, care-l scot clinic dintre oameni.

235. Ereditatea, mediul şi destinul sunt factorii de căpetenie care configurează diferenţialele persoanei omeneşti.

236. Forma, ritmul şi durata; astea dau tonul în materie de ereditate.

237. Problema eredităţii mai are un capăt, dincolo de biologie şi probabilitate. Chiar numai factorul eredităţii, ca să fie cunoscut îndeajuns, depăşeşte limitele ştiinţei pozitive.

238. Iată Genetica modernă, dată în nucleu lui Moise de Mântuitorul Însuşi prin revelaţie, acum 3500 ani pe muntele Sinai. Nu e nicio mirare: Iisus avea conducerea spirituală şi înainte de venirea Sa în trup omenesc. Pe urmă, că iniţia pe Moise în tainele eredităţii nu este nicio mirare, întrucât cine poate să cunoască mai bine omul, decât Cel ce l-a făcut şi i-a dat legile vieţii? Cuvântul acesta rămâne adevărat chiar dacă Dumnezeu ar fi făcut numai prima celulă vie şi în ea ar fi comprimat toate posibilităţile ulterioare de dezvoltare, până la formele prezente şi viitoare, încă nebănuite de noi. Dacă va fi fost creaţia aşa, Dumnezeu e cu atât mai mare.

239. Stăruim asupra faptului ca Iisus e creatorul omului şi ca gen aparte şi ca persoană îndeosebi până la sfârşitul vremii. În această creaţie conlucră cu părinţii pământeşti, menajându-le libertatea, dar prevenindu-i că, în cazul când Îi calcă legile, calcă viaţa propriilor lor copii.

„Eu, Domnul Dumnezeul tău, sunt Dumnezeu râvnitor, Care pedepseşte vina părinţilor în copii până la al treilea şi al patrulea neam – pentru cei ce Mă urăsc. ... Şi Mă milostivesc până la al miilea neam, către cei ce Mă iubesc şi păzesc poruncile Mele (Deuteronom 5, 9-10).

240. După textul Scripturii e clar că toată recesivitatea apare în părinţi de pe urma vreunui păcat. Ştiinţa, neavând termenul, nu poate da răspunsul la întrebarea: Cum au apărut în ascendenţi genezele defective, prin ce accident, sau după care legi? Sau, mai pe larg: Prin ce împrejurare, independentă şi anterioară procesului eredităţii, apar în cromozomi, de unde nu erau, aceste granule infinitezimale degenerative şi cu urmări dezastruoase, pentru o eventuală progenitură? Ca să răspund pe scurt, genezele recesive apar în ascendeţi în chip independent, nu după legile probabilităţii, ci după

legile care atârnă peste fărădelegi.

241. Toate faptele omului, toate mişcările lui se înseamnă undeva, într-o nevăzută carte și se înseamnă şi în sămânţa sa şi cu aceasta îşi trage urmaşii sub povara isprăvilor sale.

242. Înainte de a exista ca persoane pământeşti, existăm ca gând, ca intenţie a lui Dumnezeu.

243. De faptul că suntem oarecumva anteriori faţă de forma noastră pământească, Dumnezeu ne spune, învăţându-l pe Ieremia, când acesta încerca să se apere de misiunea cu care-l rostuise pe pământ: „Înainte de a te urzi în pântece... te-am sfinţit şi te-am rânduit prooroc printre popoare” (Ieremia 1, 5).

244. Cine ştie, dacă nu El are de adus în viaţa pământească, în fluviul timpului, atâtea feţe omeneşti, încât numărul lor să împlineacă toate posibilităţile de configuraţie câte le oferă structura noastră genetică? (Numărul combinărilor ce se pot face cu cele 24 de perechi de cromozomi, se ridică la astronomica cifră de 282.429.536.481 de posibilităţi.)

245. Ereditatea nu fixează poziţii fatale, din care nu putem ieşi, ci limite mai mult sau mai puţin fixe, după cum e vorba de o însușire sau alta, în cadrul cărora mediul ne fixează poziţia.

246. Când mediul interior sau exterior e favorabil genezelor recesive, energia lor latentă nu întârzie să răbufnească prin subconştient asupra conştiinţei, şi astfel s-o înlăture, s-o întunece, ş.a.m.d.

Tot într-o situaţie de contrast e şi trupul ce se roagă. De aceea unii, nesuferind contrastul, rezolvă situaţia greşit: nu se mai roagă. Sfinţii însă, purificându-și trupul de patimi, au izbutit să-l aducă în armonie cu ţintele superioare ale conştiinţei, încât trupul lor prezenta multe din caracterele sufletului. Dincoace, multe din patimile trupului se fac şi însuşiri ale sufletului.

247. E cu putinţă, pentru fericite excepţii, despovărarea de sub o moştenire mizerabilă? Da, e cu putinţă, cu preţul şi cu osteneala unei vieţi curate.

248. Iisus Hristos decide, în infinitul mic, ce calităţi sau defecte să fie expulzate prin cele două globule polare, care cuprind jumătate din numărul cromozomilor, şi nicidecum hazardul. El înclină să fie una sau alta din configuraţiile probabile pentru noi şi sigure pentru Dumnezeu; El formează destinul nostru în aşa fel încât o aşezare

specifică în infinitul mic să aibă urmări imense în configuraţia şi în faptele noastre viitoare. Toate acestea le face contabilitatea absolută a lui Dumnezeu, care creează în dependenţă cu omul şi potrivit cu faptele sale, ajungându-l cu răutăţile lui din urmă şi întorcându-i-le în braţe, sau iertându-l de ele, dacă s-a silit, prin lupta cu sine însuşi, să-şi dobândească iertarea.

249. Ieşirea din înghesuirea aceasta nu e cu putinţă decât trăind prezenţa nevăzută a lui Hristos în noi, trăind învăţătura creştină în toate fibrele fiinţei, ceea ce face cu putinţă lui Dumnezeu să scoată afară, prin mecanismul eredităţii, neghina recesivă şi, în vremea străduinţei celui în cauză, să facă să revină mulţime de geneze recesive în geneze dominante, ceea ce lui Dumnezeu Îi este foarte cu putinţă. Puterile credinţei, amplificate de puterea şi binecuvântarea lui Dumnezeu, au influenţă nebănuit de mare asupra eventualelor noastre infirmităţi.

250. Dumnezeu pe toţi îi trimite înzestraţi şi în stare să fie drepţi. Dar, trecând ei prin poarta naşterii pământeşti, iau în spate poveri părinteşti, care-i spetesc şi-i încovoaie spre pământ. Pe urmă, slăbiţi de osteneala vieţii și de mediul înconjurător, greu se vor decide să reprezinte cauza lui Dumnezeu.

EREDITATEA ŞI MEDIUL

251. Ereditatea nu fixează poziţii fatale, din care nu putem ieşi, ci limite mai mult sau mai puţin fixe, după cum e vorba de o însușire sau alta, în cadrul cărora mediul ne fixează poziţia.

252. Energia de creştere și orânduire a configuraţiei nu apare în mod automat în cromatină, ci ca o reacţie a cromatinei faţă de un diferenţial al mediului. Viaţa şi organismul nu sunt o simplă actualizare a virtualităţilor native date în sistemul genezelor, ci un rezultat al interferenţei dintre aceste virtualităţi şi mediu, în care configuraţia genezelor se dezvoltă. Surprindem la mijloc și un mic cerc vicios, dar real: structura genezelor atârnă de mediul – de toate mediile – în care s-au configurat; iar dezvoltarea lor în filogeneză atârnă, pe lângă acestea, şi de toate configuraţiile mediilor viitoare, din tot parcursul creşterii. Desigur că şi ideea aceasta nu poate fi împinsă până la absurd; dintr-un ou de muscă nu poţi ajunge la un pui de găină. Acţiunea mediului nu e fără frâu; are margini, şi încă bine definite, totuși destul de elastice ca să ne permită – zic specialiştii – ca printr-un mediu dirijat să obţinem o muscă numai cu un ochi, sau cu trei ochi.

A denatura firea e uşor, mult mai uşor, decât a scoate denaturarea introdusă în fire. Cu alte cuvinte, putinţele de dezvoltare, pe care le închide sistemul genetic, nu se reduc niciodată numai la una singură, ci la mai multe, chiar foarte multe. Din acestea foarte multe, mediul totdeauna alege una singură.

253. De multe ori haosul îl anunţă prima celulă a mediului: familia necreşină.

EXTREMELE

254. Au zis Părinţii că întotdeauna extremele sunt ale diavolului. Adică şi prea mare iubire de Dumnezeu – înainte de vreme – poate fi pricină de cădere: o iubire oarecum pământească, pătimașă, neliniştită, nesenină, necurată şi pironită.

FAPTELE BUNE

255. Omul nu se poate odihni în fericirea contemplaţiei până nu a biruit în sine contradicţiile, tendinţele rele, până nu şi-a unificat şi consolidat fiinţa ca să iubească numai binele. Iar aceasta nu se poate realiza decât prin acţiune prelungită, prin fapte convergente spre bine, prin câştigarea deprinderilor neclintite în săvârşirea binelui. Căci simpla gândire la bine şi chiar simpla voinţă de a face binele, fără trecerea deasă – şi aceea o vreme regulată – la facerea binelui, nu numai că e departe de a realiza această armonie, unitate şi siguranţă, ci, dimpotrivă, trezeşte opoziţia tendinţelor contrare. Un om de teorie se ştie că e un om slab, măcinat de contradicţii interne, mereu sporite prin reflexiunea care nu trece la fapte.

256a. Abia fapta aruncă o decizie în cumpăna acestor balansări şi care, mai ales prin repetare, aduce definitiv câştig la cauza tendinţelor bune. Nu degeaba virtutea înseamnează etimologic bărbăţie.

256b. Când un om face ceva cu intenţii bune trebuie să iasă bine.

257. Iisus vrea ca fapta bună să izvorască natural dintr-o natură bună în chip dezinteresat, cum creşte bobul de grâu şi cum izvorăşte apa din stânci, fără să se preocupe de bunătatea lor.

258. Faptele grăiesc mai tare şi-s mai decisive sus. Să le avem ca dar, nu ca blestem. Iată condiţia *sine qua non* a termenului „o turmă şi un păstor”.

FIREA OMENEASCĂ – CĂDEREA EI

259. Oameni suntem toţi; om însă, numai din când în când câte unul: acela care nu-şi dezminte obârşia divină; iar Om (cu „O” mare)

numai Unul, Iisus Hristos, Care pentru oameni, Dumnezeu fiind, S-a făcut Om.

260. Ştiam şi până la El că avem o obârşie divină, că suntem nemuritori cu sufletul, că este un singur Dumnezeu, spiritual, nevăzut – ştiau aceasta şi dacii lui Zalmoxis de pe meleagurile noastre –, dar cu venirea lui Iisus Hristos ca Om între oameni, în istorie, se repară structural firea omenească.

261. Omul dintâi, zidit după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, avea toată făptura sa întoarsă spre Dumnezeu, Care se răsfrângea într-însul ca soarele într-un bob de rouă.

Mintea, pofta şi iuţimea, sau cugetarea, iubirea şi voinţa, erau unite întreolaltă şi în aceeaşi vedere sau contemplare a lui Dumnezeu. Iar trupul, deşi pământ, neavând în sine poftă pătimaşă, întovărăşea – aşa zicând – contemplarea aceasta. Asta era temelia cea străveche, în care avea să crească de la chip la asemănare cu Dumnezeu.

262. Potrivnicul a dat primul război cu Adam în rai şi prin el, cu noi cu toţi, întrucât toţi eram în Adam (Romani 5, 12). E primul război pierdut de om. Înfrângerea lui însă o repetă întreg neamul omenesc, mii de ani de-a rândul; iar ceea ce a făcut Adam facem şi noi, fiecare. E limpede că la mijloc a fost o neascultare, o încovoiere a unei meniri dată omului de Dumnezeu (A se vedea şi Sfântul Maxim Mărturisitorul, Răspunsuri către Talasie, Filocalia vol. 3).

263. Iată cercul vicios pe care-l strângeau cu putere asupra firii omeneşti, Domniile şi Stăpâniile întunericului, îmbrăcându-se pe ascuns în simţirea cea după fire şi povârnind-o spre o lucrare contra firii şi contra ascultării de Dumnezeu.

264. Căderea firii în ispită e totuna cu o sfărmare, care l-a făcut pe om bucăţi. Astfel:

Mintea i-a fost amăgită de mândrie şi slavă deşartă, crezând ispititorului, că va fi ca Dumnezeu, cunoscând binele şi răul;

Simţirea sau dragostea i s-a întors spre trup, care s-a aprins de poftă pătimaşă;

Voinţa sau iuţimea în spaimă şi ruşine s-a întors şi, văzându-se gol, s-a ascuns de Dumnezeu.

Iar când l-a strigat Dumnezeu pe nume, nu L-a mai văzut, ci numai L-a auzit, de vreme ce vederea conştiinţei sale era acum întoarsă de la Dumnezeu la sine, căci s-a văzut gol. Deci, când să-şi recunoască greşeala, mintea îi era slăbită, inima rănită cu iubirea de

sine, încât cunoaşterea lui decăzută scoase vinovat pe Dumnezeu pentru pustiirea sa.

265. De atunci firea noastră se află în îndoită învrăjbire:

I. Învrăjbrea lăuntrică: cu Dumnezeu; cu sine însuşi;

II. Învrăjbirea în afară: cu semenii; cu firea toată.

Învrăjbirea aceasta ne urmăreşte ca o lege de pedeapsă dată firii; ea întunecă chipul nostru cel după Dumnezeu. Dar sufletul nu s-a întunecat de tot, căci a mai rămas conştiinţa, ca o stea ce nu s-a stins de pe cerul Raiului şi mereu ne aduce aminte de obârşia noastră dumnezeiască şi ne îmbie o refacere.

266. Răutatea e o osândă, o moarte anticipată, care chinuieşte firea, dar nu e naturală, e o venetică în fire. Pe aceasta vrea Dumnezeu să o izgonească din fire, dar cu ajutorul omului, care a introdus-o în fire. I-a dat omului apostolia acestei misiuni: „Iată eu vă trimit pe voi ca pe nişte miei în mijlocul lupilor”.

Firea perversă şi firea curată, originară, stau laolaltă în raportul în care se afla un miel care bea apă dintr-un râu, faţă de lupul care se afla mai la deal şi îi băga mielului de vină că-i tulbură apa, găsindu-i acestuia motivul „întemeiat” să-l mănânce. E absurditate multă şi variată lipită pe fire. Misiunea lui Iisus, dată şi mieilor, e descojirea firii de absurditate, de sălbăticie, de caricatura existenţei: demonicul.

Aceasta însemnează că Iisus contează pe un miez originar necontaminat, existent încă în fire, deşi comprimat, dar capabil să-şi recâştige dimensiunile şi valoarea paradisiacă: miezul capabil de Har. Precum că acestea sunt aşa, ne stau mărturie mieii lui Dumnezeu, sfinţii în preajma cărora se îmblânzeau fiarele.

267. Păcatul, sau decăderea firii, ne-a făcut să pierdem: pacea cu Dumnezeu, pacea dinlăuntrul nostru, pacea cu oamenii şi pacea cu toată firea. Ne-am sălbăticit în toate părţile, cât aproape „să se teamă” şi Dumnezeu de noi. Iată de ce şi fiarele fug de om.

268. Firea omenească a fost asemănată cu câlţii, patimile cu focul. Dacă te atingi cu focul câlţi fiind, patimile amorţite prin înfrânare se aprind prin simpla vedere.

269. Nu suntem din maimuţă, dar mergem cu paşi repezi spre ea.

FUMATUL

270. Fumatul slăbeşte nu numai plămânii, ci şi mintea omului, încât credinţa nu o mai vezi atât de curat.

271. Nu-l judeca pe cerşetor că fumează.

GADARENII ŞI SUFLETUL

272. Nimic n-a făcut Iisus la întâmplare. Astfel S-a suit în corabie, cu un scop bine determinat: acela de a dezlega un suflet de muncile legătorului de demoni, care se chinuia în ţinuturile gadarenilor.

Pe mare s-a stârnit fără veste o furtună. Iisus a certat pe cine avea de certat din spatele vântului și valurilor apei și s-a făcut liniște mare.

De cealaltă parte a mării, Îl întâmpină pe Iisus altă furtună, într-un suflet în care dracii stârniseră viforul cel mai de pe urmă al pustiirii și decăderii. Făcuseră dintr-un om o fiară care rupea lanţurile şi un criminal care pustiise aceea parte a gadarenilor. Diavolii îi dăduseră în locul însuşirilor de om, fioroasa libertate de a fi între oameni un drac. Ei bine, totuşi, omul acesta avea un suflet, Iisus propovăduise în multe locuri că „sufletul este mai de preţ decât toată lumea, şi ce-ar da omul în schimb pentru sufletul său?”. De aceea, cu prilejul îndrăcitului din Gadara, Iisus o ia pe altă cale: arată cu o minune preţul unui suflet. A pus în cumpănă un suflet, al celui mai decăzut dintre oameni cu preţul, deocamdată, al unei turme de 2000 de porci, nu încă cu toată lumea. Și a dat pierzării turma de porci a gadarenilor, pentru mântuirea unui suflet.

Cumpăna aceasta, între preţul unui suflet în ochii lui Dumnezeu și preţul turmei de porci în ochii gadarenilor a ieşit cu scandal. Şi poate tocmai scandalul ce a urmat pune mai bine în cumpănă valoarea sufletului, întrucât gadarenii au trebuit să mintă preţul sufletului pe care îl pierduseră ei în porci.

Răi de pagubă cum erau, tot oraşul ieşi întru întâmpinarea Lui şi văzându-L Îl rugară să Se ducă de pe hotarele lor (Matei 8, 34; Luca 8, 37). Cu alte cuvinte, pentru paguba pe care le-a făcut-o „L-au dat pe Dumnezeu afară din hotarele lor”. Ei s-au declarat pentru porci, nu pentru suflet! Iisus S-a conformat: „Intrând în corabie, S-a înapoiat”. Atâta avea de făcut: gadarenilor le-a dat un misionar. Şi un fost îndrăcit nu este un misionar de rând.

GÂNDURILE

273. E ştiut că pentru a scoate un gând rău din mintea cuiva, trebuie să i-o învălui de foarte multe ori cu cuvântul bun, ca s-o izbăveşti din robia gândului străin. Asta-i calea cea mai lungă: de la

urechi la inimă.

274. Gândurile pătimaşe nemărturisite sau simplu spuse au însuşirea că se întăresc şi se fac funii, cum zic părinţii, şi trag mintea la învoire şi la faptă, care este păcat.

275. Păcatul acesta este: înfrângerea morală a sufletului de către un gând rău. De aceea toate gândurile trebuiesc spuse înainte de a se întări şi de a birui mintea, căci deîndată ce sunt spuse le piere puterea de a obseda, asupri, stăpâni mintea.

276. Şi gândurile bune trebuie controlate cu o altă conştiinţă, mai limpede. Controlul tuturor gândurilor e lege în călugărie. Neîntrebat nimic nu e bine, nici ce e bine, pentru că singur nu te poţi apăra de săgeţile slavei deşarte.

277. „Gândurile”, oricât de „nebune” ar fi, încă nu sunt înfrângeri şi păcat, oricât „se impun”, muncind mintea. Păcatul începe de la învoirea spre faptă şi fapta propriu-zisă.

278. Toate patimile sau lucrările împotriva firii se ivesc mai întâi în minte, în partea cea mai subţire a făpturii noastre nevăzute. Aici vine un chip sau un gând al lumii acesteia şi stă ca o momeală. Iar mintea, dacă e neînvăţată sau neprevenită despre lucrătura străină, ca un miel neştiutor, vede lupul şi se duce la el, crezând că e oaie. Iar dacă lupul mai e şi viclean, se îmbracă în piele de oaie şi bietul miel neavând mirosul oii cercat, tot de-a zburda se duce în colţii lupului flămând.

279. Prima întâlnire între minte şi diavol e la linia momelii, pe care o flutură el în văzul minţii. Dacă mintea nu bagă momeala în seamă, vrăjmaşul stăruie cu ea, o arată mai sclipitoare, ca să o facă iubită minţii. Aceasta e a doua înaintare a războiului, sau asupreala. Dacă la asupreală a izbutit să fure mintea cu momeala şi să o facă să vorbească împreună, avem înaintare la unire.

Mintea însă se trezeşte c-a fost furată de gând străin şi că se află în altceva decât în ceea ce-i era dat după fire; iar când îşi dă seama de ea însăşi şi de cele în care se află, avem lupta cea de gând la o clipă hotărâtoare. Se va învoi mintea să meargă după momeală mai departe, sau se va întoarce de la dânsa? Aici e lupta şi clipele sunt scumpe; şi de cele mai multe ori viaţa întreagă a unuia sau a mulţime de inşi atârnă de lupta nevăzută a câtorva clipe. Dacă întârziem să ne luptăm, se poate întâmpla ca fără veste să fim învăluiţi la minte din partea poftei sau a iuţimii, asupra cărora încă aruncă vrăjmaşul aprinderea sa. Prin urmare, ostaş al lui Hristos, lupta trebuie dată grabnic şi după lege.

280. Încă din Vechiul Testament se cunoaşte războiul cel de gând, despre care David scrie acestea: „Fiica Babilonului (înţelegeţi: «satană, satană»), dornică de pustiire, ferice de cel ce-ţi va plăti după fapta ce ne-ai făcut tu nouă; ferice de cel ce va lua şi va lovi de piatră pruncii tăi" (Psalmul 136, 8).

281. Gândurile celui rău, nălucirile lui (ideiile fixe ale lui), momelile sale, aceştia sunt pruncii vaviloneşti sau „puii de drac", după cum îi numeşte Sfântul Maxim Mărturisitorul. Iar piatra este Hristos sau credinţa în El, temelia cetăţii sufletului, piatra cea din capul unghiului, pe care zidarii vremii de atunci n-au băgat-o în seamă (Matei 22, 42). (...) De piatra aceasta trebuie să lovim pruncii vaviloneşti. (...) De aceea Sfântul Ioan Scărarul zice: „Ca numele lui Iisus Hristos, armă mai tare, în cer şi pe pământ nu este!". Cerul este mintea şi pământul inima, în care trebuie să se depene rugăciunea neîncetată a preasfântului nume: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul", întorcându-se ca o armă mereu întinsă asupra vrăjmaşului.

282. Năvala de gânduri să nu descurajeze pe începători; toată grija să le fie să nu se nevoiască cu gândurile. A nu avea gânduri e tot aşa de cu neputinţă ca şi a crede că poţi opri vântul, dar, cu orânduire dumnezeiască, vin şi vremuri fără furtună.

283. Ferice de cel ce luptă duhovniceşte cu gândurile, lovindu-le de Piatra unghiulară a fiinţei omeneşti Iisus.

IERTAREA

284. Iertând, ştergi ce ierţi. Ce ierţi la altul, ţie ţi se şterge. Judecata aceasta te scoate de sub judecată.

285. Iertarea noastră de la Dumnezeu e pusă, deci, în atârnarea de noi. Dumnezeu consfinţeşte pentru noi decizia noastră pentru alţii. În cazul când, faptic, noi nu iertăm, rugăciunea noastră e întoarcere pe dos de faptele noastre şi sună cam aşa: Doamne, nu ne ierta nouă, căci nici noi nu iertăm altora!

IISUS – CINE ESTE IISUS?

286. Pentru noi Iisus e Sensul vieţii şi al Istoriei; reazemul ei în ispitele şi furtunile timpului. Iisus e asemănarea după care tânjim şi însetăm de-a lungul deşertului lumii: originalul nostru, autenticitatea noastră, dar, mai mult decât acestea, Iisus este Prietenul nostru, singurul Care ne rămâne credincios şi nu ne părăseşte niciodată. Şi mai mult: e Sfânta noastră Împărtăşanie cu desăvârşirea: foamea noastră

metafizică.

287. Iisus formulează o nouă ordine spirituală în om. Iisus S-a integrat naturii omeneşti, de aceea El e mereu viu: şi vine ca fiinţă supremă, şi e vie în noi, ca fiinţă supremă şi posibilitate nesfârşită de desăvârşire.

„Nu ştiţi că Hristos e în voi? Afară, cumva, dacă sunteţi creştini netrebnici." (II Cor. 13, 5). „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine. Pentru voi, fiii mei, trăiesc durerile de mamă, până ce Hristos va prinde chip în voi" (Galateni 4, 19). Deci, cum spune Clement Alexandrinul: „Dumnezeu S-a făcut om, ca de la om să înveţe cum se face omul Dumnezeu". Acesta e omul cel nou, făptura cea nouă, omul născut de sus, omul cu reflexul veşniciei lui Iisus, răsfrânt în afară de chip, simplu în toată fiinţa Sa. Fiindcă Iisus e omul cerului şi S-a ţesut pe Sine în firea cea omenească, de aceea, El Se impune tuturor oamenilor şi tuturor veacurilor, cu atât mai mult cu cât ar vrea unii să scape de El.

Iisus cere istoriei decizia existenţei Sale. Dar istoria s-a arătat neputincioasă din primele ei zile. Aşa a rămas şi mai rămâne. Prin faptul că Iisus S-a ţesut destinului omenesc şi prin faptul că omul trebuie să se decidă ce face cu Iisus, se explică de ce istoria omului e aşa de zbuciumată şi veşnicia lui e aşa de hărţuită şi muşcată de şerpii îndoielilor şi ai contrazicerilor. Aşa se explică de ce pentru Iisus oamenii s-au iubit şi s-au urât, s-au măcelărit şi s-au ajutat, au cunoscut extremităţile pasiunii şi ale jertfei. De El a atârnat roata conştiinţei, a frumosului şi a rătăcirii. El este forţa interioară pe care forţa veacurilor n-au putut-o istovi. Amintirea Lui e vie pretutindeni, pe zidurile bisericilor şi ale şcolilor, pe vârful clopotniţelor, pe toate drumurile, la căpătâiul paturilor şi al mormintelor. Distrugeţi ferestrele de biserici, luaţi icoanele din altare şi de pe la case! Viaţa lui Iisus umple muzeele şi bibliotecile. Daţi foc Liturghierelor, ceasloavelor şi cărţilor de rugăciune; Îl veţi descoperi pe El şi toate cuvintele Lui în toate cărţile literaturilor, ba chiar şi cei care-L blestemă nu fac altceva decât să-L mărturisească fără să vrea prezenţa Lui.

Răsunetul tuturor romanilor, stăpâni ai lumii, a încetat o dată cu zilele lor şi cine se mai gândeşte să moară pentru faima lor postumă? În jurul multora s-a făcut mai multă gălăgie ca în jurul lui Iisus; iar după mii de ani, numai în jurul lui Iisus îşi pun oamenii problema şi

astăzi, pe viaţă şi pe moarte, ca-n primele zile.

Numai cineva mai viu ca romanii şi care e cu adevărat un idol nemincinos al omului, poate înteţi lupta aceasta permanentă între oameni. Şi astăzi, ca în ziua Naşterii Sale, unii Îl iubesc, iar alţii Îl urăsc. Oamenii sunt antrenaţi înşişi într-o patimă pentru Patima Lui, iar alţii într-o patimă pentru iubirea Lui. Unii sunt în destinul lui Iisus, iar alţii fără destin, nici sens. Deci, dacă întrebarea: „Cine este Iisus?” a crescut în veacuri şi cere fiecărei generaţii un răspuns decisiv, noi nu putem răspunde decât într-un glas cu Tatăl, într-o rostire cu îngerii, într-o propovăduire cu apostolii, într-o mărturisire cu mucenicii şi cu toţi sfinţii şi într-o afirmare cu toată creştinătatea a două milenii: „Acesta este Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii”. Salutul permanent al fiecărui Toma, din îndoiala omenească şi certitudinea dumnezeiască.

Dacă cineva a ajuns la siguranţa aceasta şi poate acoperi cu viaţa, în acela s-a născut Iisus, naştere care deschide calea veşniciei, încă fiind în veac. Cu Iisus se naşte şi explicaţia omului şi explicaţia lumii.

Cine este Iisus? — s-a întrebat Irod, care aflând de la magi cine-I, L-a osândit la moarte, crezând că omorând 14.000 de prunci, va scăpa de Iisus. S-a întrebat Irod Tetrarhul, care auzind toate câte făcea Iisus, nu se dumirea ce să creadă despre Dânsul.

Se întrebau cărturarii şi fariseii, smintindu-se pentru formalităţi înfrânte; se întrebau cine-I acesta de iartă şi păcatele?

Se întrebau până şi apostolii cine-I acesta că ascultă de El vânturile şi marea?

Şi s-a întrebat un şir întreg de nedumeriţi.

S-a întrebat puterea lumească.

S-a întrebat toată trufia minţii.

S-a întrebat toată necredinţa.

Toţi aceştia L-au refuzat, L-au osândit şi L-au omorât pe Iisus şi aceasta s-a întâmplat permanent în istorie. Cine este Iisus pentru noi?

Pe contemporanii lui Iisus îi înţelegm că le era greu să-L creadă pe Dumnezeu. Dar după dovada Învierii Sale, după dovada dumnezeirii Sale, după apariţia Sa mai presus de fire, prin uşi încuiate, petrecere nevăzută cu oamenii, arătându-Se lui Pavel şi altora din veac în veac, nu mai putea fi fără răspuns.

Răspunsurile teologice sunt ştiinţa.

De aici, pentru noi, Iisus e sensul vieţii, reazimul şi în ispite şi în

furtuni. Asemănarea după care tânjim şi însetăm de-a lungul deşertului vieţii. Originalul nostru, autenticitatea noastră.

Dar mai mult decât acestea este prietenul nostru Care sigur nu ne părăseşte niciodată; e Sfânta noastră Împărtăşanie, cu desăvârşire şi foamea noastră metafizică. (...)

288. Împăratul Însuşi Se va face slujitorul celor ce L-au aşteptat cu toată fiinţa. De altfel, acesta e Iisus: Împăratul slujitor al destinului omenesc. Iisus a reîntors sensul existenţei iarăşi în Ţara de obârşie: Împărăţia Sensului şi a explicaţiei depline.

Atunci se va odihni sufletul omului de neliniştea sa.

Dar întrucâtva se linişteşte sufletul omului şi până atunci: ştiindu-le acestea precis.

Iată o făclie (cunoştinţa în parte) până vine Lumina.

IMAGINAŢIA

289. Riscurile imaginaţiei sunt ocolite în duhovnicia răsăritului (nălucirile false).

De aceea, Răsăritul meditează fără imagini, chiar contra imaginilor, chiar vedeniile reale le refuză, nu din rea credinţă sau din împotrivire, ci din grija de a nu greşi, primind orice. Şi se ştie că Dumnezeu nu se supără când se stă pe acest punct de vedere. Singura pomenire ortodoxă este aceea care nu pune niciun tipar pe minte, care nu statorniceşte nicio imaginaţie sau imagine. Exemplu: „Adevăr", „Duh", Numele lui Iisus din rugăciunea călugărilor: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul".

(Exemple practice: fiindcă noi nu putem fi contemporanii lui Iisus, este Iisus contemporanul nostru peste veacuri. Inspirăm atotprezenţa Sa în Prea Sfânt Numele Său şi expirăm aerul stricat al păcatelor noastre. Inspiri Duhul Sfânt, Duhul lui Dumnezeu şi expiri duhul rău din tine.)

INSTINCTELE

290. Ca neamul oamenilor să dăinuiască şi peste triajul morţii, Dumnezeu a sădit în fire câteva legi fundamentale numite instincte (...) care sunt norme fixe de viaţă. Numai omul poate interveni cu voinţa, cu libertatea şi cu funcţia conştiinţei să modifice natura acestor norme fixe.

Această modificare a funcţiei instinctelor, când nu e păstrată în starea lor originară, poate fi făcută în două sensuri opuse: înspre dereglarea lor, când devin patimi şi, în sens opus, înspre convertirea

sau sublimarea lor, prin virtute, prin luptă metodică, prin nevoinţă.

291. Cum devine „patimă” un instinct sădit ca lege de existenţă a firii? Iată răspunsul unui profesor creştin de medicină: „Împlinirea oricărui instinct al firii e însoţită de o plăcere. Omul, numai omul, din toate vieţuitoarele, vrea să despartă funcţia biologică a instinctului în două: vrea să separe rostul instinctului de plăcerea ce-l însoţeşte, alegându-şi plăcerea şi refuzându-i rostul”.

Omul reuşeşte această denaturare, căutată intenţionat – arbitrar – dar în dauna sănătăţii, cu preţul pierderii libertăţii, a dereglării altor instincte superioare, cu inevitabile urmări ereditare ş.a.m.d.

292. În creier funcţionează un centru de cenzură (medical „inhibiţia”) care are la dispoziţie tot mecanismul bio-chimic necesar (neuro-psihic, neuro-endocrin, neuro-motor, neuro-static), capabil să aprobe sau să frâneze tot ce obligatoriu trebuie să treacă pe la acest centru de informaţie.

293. Între cenzura minţii (centrul inhibitor al creierului) şi între puterea de impunere a forţei oarbe se creează o tensiune, o luptă, război chiar, sau dezechilibru total.

Instinctele, câtă vreme cineva nu iese din rânduiala lor, nu-i dau omului lupte, pentru că acestea primesc aprobarea, satisfacerea şi rostul lor concret. Cum însă marea majoritate a oamenilor au dereglat rostul normal al acestor forţe oarbe ale firii – urmărind exclusiv plăcerea ce-o conferă, dar refuzând rostul –, oamenii au ajuns în robia patimilor. În cazul robiei, cenzura minţii a slăbit considerabil şi patimile conduc mintea, iar omul şi-a pierdut libertatea. Omul care a ajuns rob patimilor sale nu mai are mărturia conştiinţei pentru faptele sale – care a ajuns într-un fel de „adormire”, ca în somn, deşi conştiinţa nu doarme; e într-o stare de necredinţă, de uitare de Dumnezeu, omul trăieşte în stare de păcat. Căci „păcat” aceasta înseamnează: înfrângerea morală a conştiinţei de către satana, prin patimile trupului.

294. Forţa instinctelor – forţele oarbe ale firii, altfel în serviciul vieţii rânduite –, creşte când degenerează în patimi, întrucât ele au slăbit stavila cenzurii raţiunii, iar de acum caută să o surpe cu totul şi lumina conştiinţei să o stingă.

295. O mare dizarmonie constă în faptul că instinctul bărbatului e în conflict cu instinctul femeii. Instinctul bărbatului vrea mereu femeia, ca prilej al descărcărilor sale genezice. Instinctul femeii însă e maternitatea. Copilului până se desprinde de mamă, îi trebuie doi ani,

deci, după rânduiala firii, trebuie să fie lăsată în pace.

Deci, ce va face bărbatul? Sau își va perverti soţia, făcând-o să umble și ea după plăcerea pătimașă, căutând să scape de rostul firii sale, sau o va face criminală, punând-o să-și ucidă în pântece fiinţa fără apărare, sau va practica scârba onaniei cu femeia sa (Facere 38, 9), păzind-o de rostul zămislirii, dar necinstind-o, cum nu se mai poate spune. Alţii recurg la sterilizare, alţii la aventuri, sau la lupanare. Un atare bărbat nu-și va mântui soţia prin nașterea de fii (1 Timotei 2, 15), ci o va osândii cu ucigașii și curvarii, printre care și el de asemenea va fi (Apocalipsă 21, 8).

Prea puţini sunt bărbaţii care-și stăpânesc instinctul iraţional, prin puterile raţionale ale sufletului, reglementându-l potrivit cu rostul său originar. Și iarăși, și mai puţini sunt cei ce convertesc energia prin înfrânare, săltând sensul firii la rosturi mai presus de fire.

296. Plăcerea, căutată numai pentru ea însăși, cheamă repetarea din ce în ce mai deasă a actului, până ce ajunge la distrugerea sistemului nervos. Mai mult chiar: ea aprinde organismul și-l împinge până dincolo de posibilităţile sale funcţionale; ea provoacă frângerea oricărei cenzuri morale și-și duce supușii până la doaga nebuniei.

ISPĂȘIREA

297. Când dreptatea lui Dumnezeu se întoarce asupra noastră a sosit vremea de plată sau ispășirea. Ispășirea nu-i o pedeapsă de la Dumnezeu, ci un mijloc de înţelepţire, o îndreptare mai aspră. Iar fiindcă dreptatea lui Dumnezeu mereu ţine cumpănă între faptă și răsplată, putem vorbi chiar de legea dreptăţii, ca o lege milostivă, prin care ne curăţim de petele faptelor rele. În vremea ispășirii, când vin asupra noastră strâmtorările, dacă le răbdăm de bunăvoie, neumblând cu ocolirea, ne ajută Dumnezeu; iar de nu vrem să primim cele ce vin peste noi, că nu le înţelegem, nu ne ajută Dumnezeu, deși El ar fi vrut.

298. Pe când dreptul cunoaște un Dumnezeu personal, plin de iubire și apropiat oamenilor, păcătosul simte un Dumnezeu aspru, ascuns, amenințător, atotputernic și tare departe. Dar sunt păcătoși cu totul vrăjmași lui Dumnezeu, care nici nu îngăduie să li se zică păcătoși. Aceștia nu sunt împreună-lucrători cu Dumnezeu. Peste lucrul lor trebuie să vină corecturi divine. Așa se face că simţim un Dumnezeu atotputernic, care restabilește, peste voinţele oamenilor, echilibrul creaţiei și echilibrul vieţii, stricat de fărădelegile oamenilor.

Acţiunea aceasta a lui Dumnezeu, prin care constrânge faptele oamenilor cu urmările lor, o numim ispăşire.

Ispăşirea e un chip de veghe a lui Dumnezeu în destinul insului şi în destinul neamurilor. Dar cu toate că răul se pedepseşte prin sine însuşi, iubirea divină dă totuşi putinţă de ieşire din înfundătura răutăţii ce se pedepseşte pe sine însăşi: de se va găsi cineva să stea bun pentru fraţii săi înaintea lui Dumnezeu.

299. De obicei oamenii stârnesc cu faptele lor anumite furtuni nevăzute: acestea tot în capul lor se întorc, dar în chipul cel mai văzut cu putinţă. Dumnezeu, ştiind de mai-nainte sfârşitul tuturora, rânduieşte fiecăruia ispăşiri în lumea aceasta.

ISPITELE

300. Vrăjmaşul, ca să-şi ajungă ţinta fărădelegii, îmbie sufletului ispita întâi, cea prin plăcere, aducându-i momeli plăcute la vedere şi bune la gustare, potrivite cu fiecare putere frântă a sufletului în parte.

301. Deşi înzestraţi cu darurile Botezului, totuşi n-am scăpat de războiul momelilor. Momeala nefiind păcat, e permisă de Dumnezeu să cerce cumpăna libertăţii noastre.

302. Sfântul Marcu Ascetul ne lămureşte: Hristos prin Cruce şi prin Harul Botezului „slobozindu-ne de orice silă, n-a împiedicat aruncarea gândurilor în inimă. Aceasta pentru ca unele din ele, fiind urâte de noi, îndată să fie şterse; altele, fiind iubite, în măsura în care sunt iubite să şi rămână; şi astfel să se arate şi Harul lui Dumnezeu şi voia omului, ce anume iubeşte: ostenelile din pricina Harului, sau gândurile din pricina plăcerii”. Aici stă pricina pentru care noi, deşi botezaţi, totuşi mai avem trebuinţă şi de al doilea Botez, al pocăinţei, întrucât nu suntem ca îngerii neschimbabili.

303. Încercările şi neliniştile vremii au şi ele un rost: ne provoacă la găsirea sensului ce-l avem în Dumnezeu, ca ultim reazim etern al liniştii, iar pe de altă parte ne conduc la găsirea de noi înşine, ca făpturi renăscute în Dumnezeu şi ajunse la libertatea spiritului.

304. Câtă vreme mergem în voia valurilor, în voia firii povârnite spre păcat, n-avem nicio luptă, nu ne trezim din cursele vrăjmaşului (2 Timiotei 2, 26); stăm de bună credinţă că mergem bine, ne isprăvim zilele în fericire şi coborâm cu pace la iad! Dar deîndată ce aflăm ce înzestrare avem şi ne trezim spre ce trebuie să fim, puterile iadului vor sări să ne ceară socoteală pentru nesupunere. Dar nu vor sări cu toată urgia răutăţii, că nu le lasă Dumnezeu, ci cu vicleşuguri şi curse, cu

minciuni şi cu înfricoşare şi cu alte nemaipomenite zavistii. Pe de altă parte, se vor folosi de unelte ale lor (Ioan 8, 44), oameni amăgiţi de ei, care le-ar face toate câte-i învaţă dracii – dacă ar fi după ei. De aceea zice Înţeleptul: „Fiule, când vrei să te apropii să slujeşti Domnului, găteşte sufletul tău spre ispite” (Înţelepciunea lui Isus Sirah 2, 1).

305. Zice un Sfânt Părinte: „Ia ispitele şi îndată nu mai e nimeni care să se mântuiască”. Războiul ispitelor e focul care lămureşte ce suntem fiecare: lemne, pietre, aramă, paie, câlţi sau „pământ şi cenuşă” (Facere 18, 27), aurul smereniei – dulama lui Dumnezeu.

306. Războiul duhovnicesc seamănă întrucâtva cu războiul lumii. Şi unul şi altul te desface de viaţa aceasta. Numai ispitele, necazurile şi tot felul de încercări ale războiului nevăzut izbutesc să ne tocească pe deplin gustul de lumea aceasta şi să ne ducă la un fel de moarte faţă de lume, care-i smerenia deplină şi condiţia de căpetenie a rugăciunii neîncetate.

307. Dacă mintea se va afla iubind o momeală străină şi sfatul viclean, va înclina cumpăna liberei alegeri spre momeala şi sfatul străin. Aşa se deschide spărtură în cetate şi se năpustesc puhoaie de vrăjmaşi care aşteptau ascunşi afară. Şi repede urmează jalnică pustiire în cetatea sufletului: împlinirea cu lucrul şi repetarea faptei aceleia, până ajunge deprindere sau obicei.

308. De unde atâta pustiire? De la o clipă fără de Dumnezeu a minţii, clipă în care vrăjmaşul i-a furişat undiţa iadului pe gât, învăluită meşteşugit într-o momeală a unui lucru sensibil al lumii de aici. Potrivnicul ispiteşte cu momeala plăcerii pe tot omul spre patima spre care-l prinde că are povârnire mai mare: pe cel aplecat spre trup, cu desfrânarea; pe cel înclinat spre gânduri, cu înţelepciunea veacului acestuia (1 Corinteni 1, 20), care pe mulţi i-a rătăcit de Dumnezeu şi pe puţini i-a întors; pe cei dornici de Cuvântul lui Dumnezeu îi ispiteşte cu Biblia (2 Petru 1, 20), încât în zilele noastre se văd mulţi călători la iad cu Scriptura în mână. Toţi cei ce umblă după plăceri, de orice fel, nu vor scăpa de primejdii, căci sub orice plăcere e încolăcit un şarpe.

309. Vicleanul are două feluri de momeli, după iubirea omului, care înclină fie spre pierzare, fie spre mântuire. Este şi o „ispită a mântuirii” în care au căzut mulţi înşelaţi, zicând că-s mântuiţi, când de fapt ei n-au săvârşit nici alergarea şi nici după lege n-au luptat. Este şi ispita sfinţeniei, este şi ispita misiunii sau a trimiterii de la „Dumnezeu”, precum este şi ispita muceniciei. În toate aceste ispite

cad cei ce ocolesc osteneala, minţile înguste, care spun că nu mai au nimic de făcut, decât să creadă şi să se socotească a fi şi ajuns sfinţenia, misiunea, mucenicia şi celelate năluci ale minţii înşelate.

310. Câte unii mai aprinşi la minte, fie de la fire, fie de la boli, neavând cercarea dreptei socoteli, scâncesc în inima lor după daruri mai presus de fire, îmbulziţi nu de vreo virtute, ci de iubirea de sine. Având aceştia iubire fără minte pe care vor să o cinstească cu daruri mai presus de fire, Dumnezeu îngăduie duhului rău să-i amăgească desăvârşit (2 Tesaloniceni 2, 11) ca pe unii ce îndrăznesc să se apropie de Dumnezeu, necuraţi la inimă. De aceea, pentru îndrăzneală, îi dă pe seama vicleanului să-i pedepsească. Astfel, când atârnă de la Dumnezeu o atare pedeapsă pentru oarecare, îl cercetează satana luând chip mincinos al lui Hristos şi, grăindu-i cu mare blândeţe, îi trânteşte o laudă cu care-l câştigă fulgerător şi poate pentru totdeauna, ca pe unul ce, pe calea cea strâmtă (Matei 7, 14) şi cu chinuri ce duce la Împărăţie, umblă după „plăceri duhovniceşti". Iată-l cu momeala pe gât. De-acu, după oarecare şcoală a rătăcirii, când încrederea îi va fi câştigată desăvârşit şi îi va fi întărită, prin potriviri de semne prevestite ajunge încrezut în sine şi în hristosul lui, încât şi moarte de om e în stare să facă, întemeindu-se pe Scriptură.

311. Iubind cele rele, pe firul acestei iubiri, intră vrăjmaşul în cetate; adică prin cele de-a stânga, relele. Când însă vede că nu poate amăgi pe om cu cele de-a stânga, sare în cealaltă margine, de-a dreapta de tot, căutând să-l amăgească, ca să-i dea omul crezare. Îi trânteşte o laudă pentru mulţimea credinţei în Dumnezeu şi a iubirii virtuţii, şi-l îndeamnă ca fără măsură şi fără întrebare să se silească în acestea. Pe unul îl trezea la rugăciune, silindu-se să-i strecoare în minte şi în inimă părere mare despre sine, precum că pe „el" îl trezesc „îngerii" la pravilă. Sau dacă cel ochit spre înşelare nu-i chiar aşa de virtuos, îi mai îngăduie să fumeze, să bea, zicându-i gândurile că-i trebuie putere şi nu-i păcat. Pe unul l-a săgetat arătându-se în chipul lui „Hristos" şi spunându-i: „Pentru dumneata mai răsare soarele!". Douăzeci şi cinci de ani pe urmă l-a mai dăscălit, ca să ajungă să se creadă pe sine că el e fiul omului din Scriptură şi dreptul judecător, care va despărţi oile de capre şi va întemeia Împărăţia lui Dumnezeu pe pământ, şi că în zilele lui va fi sfârşitul şi judecata, care se va face prin el. (De fapt era sfârşitul judecăţii sale, pe care o vedea, nu la sine, ci în afară, la toată lumea.) De fiecare dată când îl zorea credinţa aceasta trecea, după câte

o ispravă, şi pe la casa de nebuni.

312. De aceea sunt îngăduite încercările, fiindcă numai ele coc sămânţa pe pământ, a „dumnezeilor” după har.

IUBIREA

313. Iubirea de Dumnezeu şi iubirea de oameni în care atârnă toată Legea şi Proorocii (Matei 22, 37-40), împlinindu-le Iisus ca nimeni altul, prin aceasta se vedea limpede că Iisus e Dumnezeu şi Dumnezeu este iubire (1 Ioan 4, 8). Pe acestea două ni le-a dat ca porunci. Aci stă taina pentru care poruncile lui Dumnezeu bat pe vrăjmaşul, când are cine le trăi. Căci iată: Dumnezeu Se ascunde în poruncile Sale, după cum ne asigură Sfinţii Marcu Ascetul (Sfântul Marcu Ascetul, Despre legea duhovnicească, Filocalia, Sibiu, 1946, ed.I., vol.1, p.249; şi ed.II, vol.1, Sibiu, 1947, p. 247) şi Maxim Mărturisitorul (Sfântul Maxim Mărturisitorul, Capete gnostice, Filocalia, Sibiu, 1947, ed.I, vol.2, p.193).

Trăirea acestor porunci arde pe diavol aşa de cumplit, încât acesta răscoală puterile iadului şi cu ele aţâţă pe oamenii lumii, care-s biruiţi de el, şi-i năpusteşte împotriva lui Iisus şi a oricărui ucenic al Lui.

314. „Dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privinţa unui lucru (mântuirea) pe care îl vor cere: se va da lor de către Tatăl Meu, Carele este în ceruri. Că unde sunt doi sau trei adunaţi întru numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor” (Matei 18, 19-20).

Cuvintele acestea, pe lângă înţelesul literei, mai au şi următorul înţeles: pământul este trupul, iar mai cu deosebire inima; cei doi sau trei sunt puterile sufletului care, dacă se vor învoi pe pământ, adunându-se într-un gând, va fi şi Dumnezeu în mijlocul lor. Unirea puterilor sufletului pe pământul inimii, însemnează iubirea, căci numai ea uneşte cele învrăjbite. Iar iubirea, cerând ceva de la Dumnezeu, Tatăl răspunde celor doi sau trei de pe pământ, dăruindu-le iubirea Sa din ceruri, care este Fiul Său, şi aşa ne aflăm având pe Dumnezeu, Carele este iubire, în mijlocul nostru.

315. Minunea adunării puterilor sufletului, învrăjbite de fapta ucigaşă a păcatului, nu e cu putinţă decât în numele lui Dumnezeu.

Rugăciunea neîncetată a fericitului nume: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul”, după îndemnarea Sfântului Pavel: „Neîntrerupt vă rugaţi”, săvârşeşte minunea unirii în dragoste a celor învrăjbite întreolaltă de păcat.

316. Iubirea înclină libertatea ca pe o cumpănă.

317. „Așa a iubit Dumnezeu lumea încât şi pe singurul Său Fiu L-a dat, ca tot cel ce crede într-Însul, să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică” (Ioan 3, 16). E mai mare iubirea aceasta decât iubirea care a creat lumea. De data aceasta stăvilarele dragostei se ridică şi aceasta se naşte pe pământ, în persoana lui Iisus, pârjol de Cer în inimile oamenilor.

318. Dragostea în Duhul lui Hristos, în trei vârste se vede:

În iubirea aproapelui ca pe tine însuţi (Matei 19, 19);

În iubirea mai mult ca pe tine însuţi – iubirea de vrăjmași (Matei 5, 44);

În iubirea ca jertfă pentru oameni (Ioan 15, 13).

Până la măsura iubirii de vrăjmaşi sunt datori să ajungă toţi creştinii, care au de gând să se mântuiască; pe când la vârsta a treia a iubirii, foarte puţini ajung.

319. Iubirea n-are marginile omului, nici spaţiul, nici timpul; nu piere niciodată, e puternică, încât străbate dincolo de mormânt şi ajunge pe cel iubit; străpunge iadul care nu-i poate sta împotrivă şi străbate cerul.

320. Iubirea e însuşirea lui Dumnezeu prin care a creat lumea văzută și nevăzută și toată făptura care-L cunoaşte de Tată e străbătută de iubire. Dacă am stărui cum trebuie în iubirea aceasta fără margini, s-ar răsfrânge și în noi obârşia noastră divină, chipul şi asemănarea fiilor cu Tatăl, am avea și noi mulţime de însuşiri dumnezeieşti, prin har nu prin natură, în primul rând n-am fi aşa de mărginiţi într-o mulţime de privinţe.

321. Iubirea e calea cea mai scurtă şi mai presus de orice cale, spre desăvârşire (1 Corinteni 12, 31); printr-însa avem înlăuntrul nostru Împărăţia Cerurilor.

322. Focul iubirii divine, de dragul Adevărului, între potrivnici se aprinde şi se menţine.

IUBIREA DE SINE

323. Sfântul Maxim Mărturisitorul numeşte iubirea de sine „primul pui al diavolului”. Ea e cealaltă parte din piedica a doua ce ne-o stârneşte potrivnicul în noi înşine: iubirea trupească de sine, începătura mândriei. Împotriva ei ne-a cerut Mântuitorul să ne hotărâm pentru lepădarea de sine, zicând: „Oricine voieşte să vie după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa în fiecare zi şi să-Mi

urmeze Mie” (Luca 9, 23). Lepădarea aceasta însă o poate face numai cine s-a ridicat cu mintea mai presus de cele deşarte şi s-a desfăcut din toată dragostea lumească şi şi-a strămutat puterea dragostei sale, toată, către Dumnezeu. Sau, cu alte cuvinte: pe cine l-a ajutat Dumnezeu să iasă din legăturile iubirii de lume, îl ajută să iasă şi din legăturile dinlăuntru ale iubirii de sine.

324. Iubirea trupească de sine şi plină de trufie, numai dragostea aprinsă a lui Dumnezeu o poate scoate şi desăvârşit s-o facă scrum, prin umilinţele cu care o arde.

325. Noi nu prea putem şti în câtă primejdie ne bagă iubirea de sine, dar o putem deduce din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, Care, cu iubire de oameni, ajută mântuirea noastră, îngăduind încercări, certări şi ocări peste capul nostru, cu rostul ca să ne scârbim de noi înşine şi să ni se tocească tot gustul de cele de aici, căci altfel nu putem muri nouă înşine ca să viem lui Dumnezeu (Galateni 2, 19). De aceea toţi Părinţii au fugit de laudă şi au iubit ocara şi toată năpăstuirea, ca pe unele ce ucid puii vicleni şi aduc mult folos de la Dumnezeu.

326. Cei ce prin darul lui Dumnezeu se izbăvesc şi de legăturile dinlăuntru ale iubirii de sine, se poartă şi se mărturisesc pe ei înşişi străini şi călători (Evrei 11, 13) aici pe pământ. De aceea „suspinăm în acest trup, dorind să ne îmbrăcăm cu locuinţa noastră cea din Ceruri” (2 Corinteni 5, 2).

327. „Puiul de drac” al iubirii de sine, făcându-se bărbat şi ajutat prin vedenii mincinoase de tatăl său, tatăl minciunii, strâmbă mintea bietului om, încât i se va părea păcatul virtute dumnezeiască. Ba încă, omorând pe cei ce nu cred ca el, i se va părea că face slujbă lui „Dumnezeu” (dumnezeul care l-a înşelat pe el) (Numerii 25, 7-13).

328. Cu îngăduirea lui Dumnezeu, Satana îi cerne şi îi culege pe toţi cei ce mai umblă în lumea aceasta după plăceri, chiar duhovniceşti, numai să-i prindă, că încă nu s-au lepădat desăvârşit de iubirea de sine şi de orice spurcăciune a vieţii, după atâta şi atâta propovăduire a Bisericii: căci patima aceasta face pe om să cadă, lovit de săgeţile laudei şi să se trezească cu mintea înşelată şi sărită din socoteala smereniei.

329. Precum în viaţa pământească lucra Harul asupra celor ce se sfinţeau şi sporea în ei iubirea, iar la dezlegarea lor din trup, rămânând în Împărăţia Harului, acesta sporeşte, desăvârşind în ei iubirea; aşa prin contrast, în starea de iad a conştiinţei, în împărăţia

fără de Har, lucrează demonii asupra sufletelor chinuite şi sporesc în ele ura. Ura aceasta care nu poate face nimic, zvârcolirea neputinţei furioase, ura demonilor care chinuiesc sufletele şi văd că nu isprăvesc nimic, ura aceasta arde, ura aceasta infernală e focul nestins, care nu luminează nimic. Sufletele acelea, care s-au amăgit de poftele lumii, de slava deşartă şi de trufia vieţii (1 Ioan 2, 16), înşelate de iubirea de sine care le-a povăţuit la toate poftele, iată-le înecându-se în ura care le arde şi care s-a întărit peste ele ca o mare împărăţie a răului. În această împărăţie infernală i-a dus iubirea de sine, primul pui al diavolului şi tată a toată amăgirea.

Într-o aşa împărăţie au să sufere toţi cei ce n-au scos cu desăvârşire iubirea de sine din lăuntrul lor, ci au mângâiat-o cu toate plăcerile şi i-a surprins moartea încă neînţelepţiţi la minte şi necurăţiţi la inimă. Au plecat cu nădejde, le rămâne nădejdea. Şi dacă se va afla cineva dintre rudenii sau urmaşi, ca să împlinească pentru ei faptele iubirii, cu acestea acopăr mulţime de păcate şi-i scot din moarte (Tobit 4, 10). Iar dacă Dumnezeu nu pune nimănui în gând să împlinească mila şi pocăinţa pentru ei, e semnul că nu are planul să-i scoată din muncă.

IUDA – IUDELE

330. Structura lui era o dezarmonie, un haos. De aceea satana întru ale sale a intrat.

331. Iuda nu mai este un anonim, de acum Iuda este o mare putere: a devenit o minte satanică. „Marele Iuda”. Iată oamenilor mici, o cale de a ajunge „mari”. De acum Iuda va fi prototipul tuturor trădătorilor.

Iuda va avea ucenicii lui până la sfârşitul lumii, care aceeaşi treabă o vor face-o: vânzând, reclamând, trădând, dând la moarte: părinţi, fraţi, surori, bărbaţi, preoţi, sfinţi… Iuda multiplicat, vinde pe Iisus mereu.

Fiii diavolului îi cumpără lui Iuda ucenici. Şi cu preţuri derizorii fiindcă se îmbie mulţi.

ÎMPĂRĂŢIA LUI DUMNEZEU

332. Împărăţia lui Dumnezeu are două vârste.

Prima vârstă a Împărăţiei lui Dumnezeu e deodată cu venirea lui Iisus între oameni. El e Fiul şi energia spirituală a Împărăţiei. El, născut în fiecare suflet prin Duhul Sfânt, în suflete devenite fecioare, se multiplică – aşa zicând – dar neîmpărţindu-se, locuind deodată între o

mulţime de fraţi, făcându-i oameni cereşti, chiar dacă după omul dinafară aceştia sufăr toate umilinţele şi necazurile veacului acestuia – şi mai ales dacă le sufăr mulţumind şi binecuvântând pe Dumnezeu întru necazuri.

Împărăţia, în vârsta ei primă e nevăzută; e mai mult dedusă din „răbdarea sfinţilor”. Ea nu are decât o evidenţă interioară pentru cel ce o trăieşte şi, în lipsă de argumente decisive, el nu are decât afirmarea ei prin jertfa vieţii – ultimul cuvânt.

În acest interval al Împărăţiei nevăzute creştinul se bucură întru necazuri, arde într-însul focul aruncat de Iisus pe pământ: focul iubirii de oameni.

În rezumat, Împărăţia lui Dumnezeu e oriunde se află un om centrat lăuntric de Iisus. Nu e o împărăţie de vedenii – cum cer oamenii. Aci se pune accentul pe virtute, nu pe daruri neobişnuite sau viziuni. „Cea mai minunată viziune e un om care se distinge prin puritatea şi smerenia sufletului său” (Halkiu, Sancti Pahomii, Vitae Graecae, Bruxeles, 1932, Vita prima 48).

A fi luminat de cunoştinţa de Dumnezeu, curat şi smerit cu inima, e singurul argument valabil al Împărăţiei. Într-un aşa suflet se străvede Iisus. El nu trebuie să vorbească, e destul să existe; existenţa lui grăieşte mai tare decât cele ce ar spune.

A doua vârstă a Împărăţiei lui Dumnezeu va veni pe văzutele: ca fulgerul de la răsărituri până la apusuri, fiindcă e deodată cu a doua venire a lui Iisus, în slavă şi mărire.

Până atunci Împărăţia lui Dumnezeu e contestată; – vinovăţia o purtăm şi noi „creştinii netrebnici” (2 Corinteni 13, 5) –, dar atunci va fi afirmată de Însuşi Împăratul Cerurilor. Nu numai afirmată: ci de istov desfăşurată, din nevăzută ce era, în slava ei orbitoare şi transformatoare de eon, în Cer nou şi pământ nou (Matei 19, 28).

Creştinismul e văzut ca a doua creaţie a omului. Când va veni Împărăţia lui Dumnezeu, întru slava ei orbitoare, toată făptura se va înnoi – dar „ca prin foc” – şi va deveni spirituală, înghiţită de slavă şi statornicită pentru nesfârşitul veşniciei.

Şi când te gândeşti că în fiecare om – luat la întâmplare – e ascunsă Împărăţia lui Dumnezeu, în grăunte nevăzut: desăvârşirea, niciunul din „necazurile de faţă”, (fie ele mii de ispite, fie şi cercarea cu moartea), nu pot să ne despartă pe noi de dragostea lui Iisus, Cel ce ne lucrează desăvârşirea, destinul şi obârşia noastră de fii ai lui

Dumnezeu.

O astfel de zare a destinului nu se desluşeşte însă omului care nu vrea să sufere nimic.

333. Împărăţia cerurilor, comprimată într-o sămânţă mică, a luat-o un Om şi-a aruncat-o în grădina Sa, lumea şi s-a făcut (creştinul) copac mare şi păsările cerului s-au sălăşluit în ramurile lui.

Împărăţia cerurilor nu este pentru păsări, ci pentru oamenii care trăiesc „ca păsările” – mai desprinse de pământ și firea pământească, trăind mai după firea lor cerească trăind mai „în grija lui Dumnezeu” decât în grija vieţii. Păsările acestea sunt „vulturii” care se vor aduna ca să judece lumea (I Cor. 6, 2), când pământul va fi stârv.

334. Împărăţia lui Dumnezeu este un aluat pe care l-a luat o femeie (Sfânta Fecioară Maria) şi l-a pus în trei măsuri de făină (în firea omenească de acum întreită): sufletul, trupul şi Duhul, până a dospit toată.

335. Pentru veşnicia noastră în împărăţia lui Iisus nici preţul vieţii şi niciun alt preţ nu este prea mare.

336. Necazurile de acum nu sunt vrednice de a fi în cumpănă cu slava noastră viitoare.

337. Sunt multe chipuri de a intra în Împărăţia lui Dumnezeu, dar numai o singură uşă: Iisus.

338. Dacă nu puteţi înţelege Împărăţia lui Dumnezeu, cel puţin primiţi-o ca un copil în care nu se întâmplă nicio răvășire dialectică.

339. Iisus nu ne lasă numai cu presimţirea – chiar întărită – a Paradisului pierdut, nu ne lasă cu o simplă certitudine a inimii – pe care de fapt o are oricine care-şi vinde averea (marea avere „eul”, „conştiinţa eului”, conştiinţa de „sine”) şi o dă săracilor –, ci ne vorbeşte de făclia aprinsă a cunoaşterii acestei Împărăţii şi a aşteptării ei stăruitoare.

ÎNDUMNEZEIREA

340. Firea întreagă suspină după arătarea fiilor lui Dumnezeu (Romani 8, 19), adică după îndumnezeirea omului. În cale stă infirmitatea firii şi o putere potrivnică nevăzută care caută să înfrâneze sufletul de la un zbor mai înalt decât viaţa veacului acestuia.

ÎNFRÂNAREA

341. Este o corespondenţă între trup şi suflet, între calitatea trupului şi calitatea sufletului; o întrepătrundere ondulatorie. Presupuneţi o noapte cu lună şi un lac liniştit, în care cineva aruncă

două pietre în puncte diferite; se văd valurile apei, întretăindu-se în cercuri şi, pe ele, mişcându-se, petece de lună. Cam aşa ceva ar fi atingerea sufletului cu undele trupului, deşi sufletul e de altă natură, nu mai puţin deosebită de trup decât oglindirea de lună pe vălurelele apei. Şi totuşi se răsfrâng întreolaltă.

342. Hormonii, prin trup, influenţează spiritul; într-un fel al bărbatului şi într-alt fel, al femeii. Astfel bărbatul dobândeşte, pe lângă configuraţia vigorii anatomice şi sentimentul virilităţii sale. Intelectualitatea biruie asupra sensibilităţii; puterile minţii se dovedesc creatoare. Cu alţii e activ; înclinat mai mult spre tiranie, decât spre supunere; mai curând spre brutalitate, decât spre bunătate. Cu cât notele diferenţiale sunt mai accentuate, cu atât avem de-a face cu un caracter mai agresiv. Mi se pare că tot aici trebuie căutat şi suportul trufiei.

Poate de aici îşi are obârşia faptul că, mai ales bărbaţii, nici lui Dumnezeu nu vor să se supună, iar când se aprind la mânie, nu găsesc cuvânt mai expresiv ca înjurătura de Dumnezeu şi de toate cele sfinte. Caracterul agresiv al masculului se observă ca o notă comună şi în firea animală. Omul gândeşte cu toate organele sale.

343. Foliculina, hormonul feminin, are o acţiune cu totul diferită. Astfel, pe lângă configuraţia anatomică, proprie destinului de mamă, îi păstrează totuşi însuşirile copilăriei: voce subţire, înfăţişare de copil, prietena copiilor; mai mult sensibilă decât intelectuală, mai mult primitoare decât creatoare. Presimte prin instinct, nu prin judecăţi. Mintea ei e inima. E înclinată mai bucuros spre suferinţă şi supunere, decât spre asuprire şi dominaţie şi, după Scriptură, veşnic atrasă (preocupată) spre bărbat (Facere 3, 16).

Deci, dacă am socoti numai capătul fiziologic al deosebirii bărbat-femeie, găsim o mare disonanţă. Tot rostul fiziologic al bărbatului – ca de altfel al întregului regn animal – nu e altul decât aventura, cu prima întâmplată în cale.

Bărbatul e poligam din fire – aşa ca evreii de odinioară şi ca turcii de dăunăzi. Înţeleptul Solomon avea o mie de femei, însă i-au plătit femeile bine – că l-au smintit la minte, încât s-a lepădat de Dumnezeu (3 Regi 11, 3-4).

Tot rostul şi configuraţia femeii e maternitatea. Chiar şi mântuirea ei e condiţionată de naşterea de fii – dacă stăruie cu deplină înţelepciune în credinţă, în iubire şi în sfinţenie (1 Timotei 2, 15).

Între instinctul poligamic şi instinctul maternităţii e un adevărat conflict biologic şi pricină de tragedii. Ce vrea unul, nu corespunde cu ce vrea altul. Drept aceea, li s-au dat oamenilor normele divine şi minte, ca să trăiască într-o rânduială după fire – rânduială morală şi spirituală, dispuse ierarhic – iar nu să-şi facă de cap, trăind împotriva firii, împotriva moralei, împotriva spiritului, cu totul anarhic, ceea ce de multe ori au să plătescă cu capul, sau ei, sau urmaşii lor.

344. Organismul întreg şi îndeosebi sistemul nervos se dezvoltă bine datorită şi hormonilor genezici – însă numai sub o cenzură de înfrânare. De aceea, până la căsătoria legală, toţi tinerii trebuie să fie curaţi, cu fecioria păzită, şi băieţi şi fete. Minunea e şi cu putinţă şi cu trebuinţă.

345. Bărbaţii cu un sistem nervos rezistent sunt capabili de înfrânare. Pe când slabii, nervoşii, dezechilibraţii devin şi mai anormali în urma înfrânării poftelor lor genezice. Persoanele tari se fac mai tari prin această formă de asceză.

ÎNJURĂTURILE

346. Aşa sunt gândurile de hulă: răbufniri de păcură în raza de soare.

347. Faptul dragostei trupeşti lasă o puternică impresie în toată pivniţa fiinţei, în acea zonă de nouă zecimi a subconştientului. Aci, fapta, rezumată în simbol, se sedimentează ca un conflict cu conştiinţa. Cenzura morală astupă un depozit de dinamită, după ce n-a reuşit să-l refuze. O înjurătură de Dumnezeu e explozia acestui depozit. Iată de ce, când înjură bărbaţii folosesc cuvântul – ce nu se scrie – al iubirii trupeşti. Partea de înjosire şi păcat a acestei iubiri pe care o simt în trupul lor, le izbucneşte din subconştient şi, cu ea, izbesc furios cenzura morală şi idealul de dragoste – pe Dumnezeul celui pe care-l înjură. O înjurătură e un moment de îndrăcire a mâniei, o clipă de întunecare a minţii – aşa plăteşte cenzura conştiinţei negrija de mai înainte.

Înjurăturile dovedesc, prin urmare, că această iubire între trupuri a fost închisă într-un blestem, într-o ruşine şi într-o necesitate. Totul, schematizat în simboluri, coboară în întunericul subconştientului. Când deci pe unii cu cenzura slabă – înţelegeţi genetic slăbiciunea aceasta – îi scoate din sărite vreo împrejurare oarecare, afluxul de sânge şi fiere la creier face de li se întunecă orice conştiinţă şi încep rafalele înjurăturii.

348. Unii înjură pe Dumnezeu pe faţă. Alţii Îl înjură când se roagă. Situaţia îngrozeşte pe cei ce pătimesc neputinţa asta. Ea vine, din cât se poate vedea, din poveri ereditare, din fapte consumate, din auzire, din conţinutul memoriei conştiente sau inconştiente, printr-un mecanism al suprapunerii de imagini, şi anume, peste cele cuvioase, cele necuvioase, stârnite de hormoni, sau, în sfârşit, prin mecanismul de contrast.

349. Înjurăturile au aceeaşi obârşie ca hulele; numai că unele sunt învoite de minte, celelalte sunt cenzurate. De aceea vinovăţia celor de pe urmă e neasemănat mai mică. Hulele dovedesc o vinovăţie mai veche nu una de acum. Ele sunt o pedeapsă, însă nu duc la nebunie, cum se tem cei mai mulţi. Înjurătura însă îl dovedeşte pe respectivul că, cel puţin în momentul acela, e un iresponsabil, deci dezechilibrat în structura genetică, în mediul umoral, în serviciul de cenzură şi în sistemul nervos. Temniţa îi deschide porţile şi-l va lua în braţe, de nu va fi cu luare-aminte.

350. Mai bine o rugăciune pentru cel care înjură decât observaţie.

ÎNTRISTAREA

351. Întristarea e chipul unui suflet cu luminile stinse.

ÎNVIEREA

352. Iisus ne aduce Învierea – firul transcendenţei noastre, pe care ni-l leagă de inimă.

353. Învierea este noul stâlp de foc, care conduce de două mii de ani neamul creştinesc prin pustia acestei lumi. Din lumina lui este făcut destinul care ne atrage Acasă.

JERTFA

354. Nici Dumnezeu n-a avut alt cuvânt mai tare decât jertfa. Jertfa e maxima apropiere a voinţei şi iubirii lui Dumnezeu de libertatea omului. Ea e hotarul de atingere între voinţa divină şi libertatea omului.

JUDECATA DREAPTĂ A LUI DUMNEZEU

355. Dumnezeu nu pedepseşte toată răutatea tuturor, aici, şi numaidecât; precum nici nu slăveşte bunătatea tuturor, aici, şi numaidecât. Chiar dacă ar face aşa, atunci şi oamenii ar face binele de frică; mântuirea ar fi de silă, iar nu o faptă a libertăţii şi a dragostei. Apoi, dacă repede ar pedepsi tot răul, Dumnezeu ar fi un fricos, un neputincios, micit la o măsură omenească sau cel mult îngerească, şi

ne-ar da să înţelegem că se teme de rău şi-şi apără stăpânirea, – cum fac oamenii. Ci tocmai pe faptul că îngăduie răilor să-şi facă de cap şi-i lasă pe oameni neînfricaţi de pedeapsa năprasnică, ne dovedeşte atotputernicia Sa, veşnic liniştită asupra răului – atotputernicie asupra căreia, prin virtutea credinţei, stăm liniştiţi şi noi, primind palmele şi scuipările răului, ca pe nişte mărturii ale neputinţei aceluia, în faţa atotputerniciei lui Dumnezeu, Care ne întăreşte cu liniştea Sa.

Cu aceea că nu pedepseşte răutatea numaidecât, îi întinde ispită puternică, să se desăvârşească şi ea, spre pedeapsă sigură în ziua judecăţii. Iar, dacă, totuşi, uneori pedepseşte năprasnic vreo fărădelege, o face ca să mai pună frâu răutăţii între oameni şi, mai ales, să nu scadă în credinţă începătorii şi să nu se piardă dintre oameni cunoştinţa răsplătirii după fapte.

Deci, ori că răsplăteşte, ori că nu răsplăteşte, fie binele, fie răul, un lucru e sigur: că vine o răsplată sigură şi veşnică şi că biruieşte binele asupra răutăţii. Apoi, prin răbdarea multor neştiuţi de oameni, atotputernicia și dreptatea lui Dumnezeu sfărâmă mereu porţile iadului, cu puterea Bisericii văzute şi nevăzute.

356. O judecată dreaptă şi veşnică nu se face decât chemându-se toţi martorii, toţi oamenii, din toate vremile, să-şi vadă toate faptele şi să-şi cunoască toate urmările lor şi pe dreptate să-şi ia plata veşnică. Atunci mateloţii lui Columb vor vedea turma de nebuni pentru care au să dea seama, că le-au adus cu fapta lor germenele nebuniei. Luther se va vedea pricinuitorul puzderiei de secte, iar înşelaţii lui se vor apăra şi ei de urgia judecăţii, zicând: „Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am profeţit şi cu numele Tău am scos demoni şi în numele Tău multe minuni am făcut?” Dar capătă răspunsul: „Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Duceţi-vă de la Mine, cei ce lucraţi fărădelegea!” (Matei 7, 22-33) şi vor merge cu lucrătorii fărădelegii toţi cei ce-au ascultat de ei. Şi aşa mai departe, fiecare va vedea şi va culege roadele, nebănuit de mari, ale faptelor sale, fie bune, fie rele. Căci viaţa pământeană era vremea semănatului, iar viaţa viitoare, vremea secerişului.

357. Pe pământ sunt adeseori puzderii de legi omeneşti; la judecata lui Dumnezeu sunt numai două: legea iubirii de Dumnezeu şi legea iubirii de oameni, în care se cuprinde toată Scriptura. În loc de dosare, sunt cărţile morţii şi Cartea Vieţii, în care-s scrise toate faptele oamenilor.

358. În ziua judecății se împlinește desăvârșit cuvântul „Mila și adevărul merg înaintea Ta” (Psalm 88, 15), căci atunci oamenii vor fi întrebați despre: 1. faptele iubirii și 2. mărturisirea dreptei credințe, după cuvântul: „Cine se va rușina de Mine și de cuvintele Mele în neamul acesta preacurvar și păcătos, și Fiul Omului se va rușina de el când va veni întru mărirea Tatălui Său, cu sfinții îngeri” (Marcu 8, 38).

Mila și adevărul, iubirea și curajul mărturisirii lui Dumnezeu, iar pe de altă parte, ura și minciuna, acestea îi despart pe oameni în două, în buni și răi, precum desparte păstorul oile de capre; oile de-a dreapta și caprele de-a stânga.

359. Pentru o greșeală vremelnică, o pedeapsă veșnică?

Întrebarea aceasta zvâcnește aproape în toate mințile. Într-adevăr, pentru că n-ai fost milostiv cu săracii, frații mai mici ai lui Dumnezeu, pentru că nu le-ai dat să mănânce, nu i-ai îmbrăcat, nu i-ai primit când erau străini, nu i-ai cercetat când erau în temniță, numai pentru atâta vină, făcută într-o viață scurtă, se poate ca Dumnezeu să te dea focului și diavolilor să te muncească în vecii vecilor? Ce taină ar putea răspunde și la întrebarea aceasta?

Totuși este răspuns: Cel flămând și însetat, gol, străin și bolnav și, peste toate acestea, în temniță, în înțelesul tainic, nu sunt numai săracii, ci Mântuitorul Iisus Hristos Însuși, pe Care Îl avem noi, în fiecare, de la Botez.

360. Față de Hristos Iisus din noi și de Duhul Său cel Sfânt, temelia și viața noastră cea după Dumnezeu, putem avea în vremea vieții noastre pământești una din cele două atitudini: fie trădarea lui Iuda, fie iubirea lui Ioan. De la acestea se decide soarta noastră în vecii vecilor. Dacă am trăi anii lui Matusalem tot așa am face.

Prin urmare: „Nu este nedreptate la Dumnezeu”, când ne dă o plată veșnică pentru o mică decizie.

361. Mulți oameni, mai puternicii veacului, sunt refractari propovăduirii cuvântului, dar unii din ei se biruiesc de ultimul cuvânt al sfinților, cel acoperit cu prețul vieții. La urma tuturor este dreapta judecată a lui Dumnezeu și este dreaptă pentru că la toți Dumnezeu le-a prilejuit o mărturisire a cuiva și deci nu vor avea cuvânt de scuză că n-au auzit de Dumnezeu.

Aceasta este rațiunea ascunsă a Providenței: toată lumea ispitită să se ciocnească de Iisus.

LEPĂDAREA DE LUME

362. Lepădarea de lume are două trepte. Întâi ne lepădăm de lumea din afară şi de tot ce ne-ar putea ţine legaţi de ea. În al doilea rând ne lepădăm şi de toate asemănările noastre lăuntrice cu lumea. Acestea sunt patimile, năravurile şi toate slăbiciunile noastre personale.

363. Să desăvârşim lepădarea de lume cu lepădarea de sine.

364. Lepădarea de lume e o convingere, pe care poţi s-o ai şi-n mijlocul lumii stând, precum poţi să n-o ai în mijlocul pustiei petrecând.

LEPĂDAREA DE SINE

365. Lepădarea de sine nu este cu neputinţă sau înfrângere. Dimpotrivă, e descătuşarea unei foarte mari puteri sufleteşti. Mărturie la îndemână ne stau însăşi prilejurile. Dacă le câştigăm, adică ne comportăm prin ele după Duhul lui Dumnezeu, simţim în suflet o pace şi o creştere sufletească. Pe când, dacă le pierdem, adică ne comportăm după om sau după patimi, simţim o tulburare, o mustrare de conştiinţă şi o împuţinare sufletească. Lepădarea de sine dovedeşte credinţa şi dragostea pe care o avem către Iisus. Din aceasta izvorăşte o mare trăire sufletească. Lepădarea de sine trebuie să ne-o facem a doua natură, ca să ne însoţească toată calea călugăriei şi să caracterizeze călugăria.

În felul acesta seacă izvorul şi rădăcina patimilor.

366. Lepădarea de sine nu se realizează dintr-o dată sau o dată pentru totdeauna, ci trebuie timp şi răbdare. Timp pentru deprindere şi răbdare pentru greutatea ei. Răbdare trebuie să avem mai întâi cu noi înşine, ca să nu cădem în întristare, apoi trebuie să aibă şi alţii răbdare cu noi, până deprindem desăvârşit lepădarea de sine. Dacă învăţăm practic lepădarea de sine şi sporeşte dragostea în inima noastră, răbdarea încetează de a mai avea înfăţişarea negativă, de necaz şi se schimbă în bucurie, cu toată întristarea mea sunt covârşit de bucurie.

367. Când avem lepădarea de sine şi dragostea, ocara ni se face ca lauda şi lauda ca ocara. Răbdarea mai este şi nevoinţă, adică pedepsirea de bună voie a firii cu tot felul de osteneli.

368. Bobul care nu vrea să moară, fie chiar şi de grâu, nu mai aduce nicio roadă.

369. Mântuirea se lucrează numai pe ruinele egoismului.

LIBERTATEA OMULUI

370. Libertatea omului înclină orientările sale, undeva în centrul timpului, iar urmările acestei înclinări sunt mai neprevăzute ca ale unei linii ce descrie diferite unghiuri mici, la centru, dar nemăsurat de mari la infinit.

371. Omul are nevoie de Dumnezeu, garant al libertăţii sale şi Care are libertatea absolută, a armonizării totului. De aceea libertatea omului este îngrădită „în soroacele” timpului. Numai a lui Dumnezeu este neîngrădită în niciun fel de timp, ci întrucâtva de libertatea omului.

372. Libertatea omului cu libertatea lui Dumnezeu stau în acelaşi raport ca timpul cu eternitatea.

373. Dumnezeu întrucât prevede mişcările libertăţii omeneşti, singur El ştie şi deţine etapele timpului cât va mai fi timp.

374. Ce uşor poate face Dumnezeu ochi sănătoşi. Scuipă pe cei bolnavi, pune mâinile pe umerii orbului şi-l întreabă: „vezi?”. Şi vede.

Evidenţa divină n-are nevoie de nicio sprijinire. Totuşi vedem că necredinţa îi stăvileşte evidenţa. Deci credinţa este o decizie a libertăţii. Căci numai despre libertatea omului ştiu că se hotărăşte numai până la un punct atotputernicia lui Dumnezeu.

Decizia de a crede în Dumnezeu sau de a fi ateu, fireşte este o faptă a libertăţii – sensul pozitiv al libertăţii.

Cu nonsensul, sub orice formă l-a întâlnit Iisus, dar n-a putu face nimic. Aparent lucrurile arătau pe Iisus neputincios. În schimb Iisus Îşi ascundea atotputernicia slavei, rezervată pentru a doua venire, când deciziile negative ale libertăţii omeneşti, nu-I mai sunt stavilă. Atunci acestea nu mai au îngăduire.

375. Cine nu se va lepăda de sine nu va fi liber.

LUMEA – LUMESCUL

376. Omul care s-a hotărât să iasă din calea păcatelor sau din gâlceava fărădelegilor, se va trezi deodată că i se vor ridica împotrivă (2 Timotei 3, 12) trei vrăjmaşi, unul după altul. Iar vrăjmaşii mântuirii sunt aceştia: lumea, trupul şi diavolul. Pe aceştia îi arată ca atare toţi Sfinţii Părinţi.

Prin „lume” se înţelege categoria păcatului, adică turma oamenilor necredincioşi (Ioan 1, 10), cei ce din toată voia s-au unit cu sfaturile dracilor (1 Ioan 3, 8). E lumea pentru care nu s-a rugat Mântuitorul (Ioan 17, 9). E gura satului, gura vecinului şi, de multe ori, gura şi faptele celor dintr-o casă cu tine (Matei 10, 36). Aceştia, sau

lumea, îţi iartă orice ticăloşie ai face, oricât ai îndărăpta cu sufletul, dar nu te iartă nicidecum să le-o iei un pas înainte şi să te faci mai bun. Oamenii aceştia ai lumii au o ciudată ruşine de a fi buni. Bunătatea ta îi arde şi se trudesc să te scoată de vină cu tot felul de ponoase. „Lumea" e veacul viclean (Galateni 1, 4), placul oamenilor (Efeseni 6, 6) şi slava deşartă (1 Ioan 2, 16). Gura lumii grăieşte ale stăpânitorului ei (1 Ioan 5, 19). De aceea avem poruncă: „Nu iubiţi lumea, nici cele din lume: pofta trupului, pofta ochilor şi trufia vieţii, care nu sunt de la Tatăl" (1 Ioan 2, 15-16).

Cine vrea să biruie această primă piedică în calea mântuirii, are la îndemână aceste trei: răbdarea, iertarea şi rugăciunea.

377. Cine vrea să biruie lumea e dator să ia arma rar folosită a iertării, oricâte necazuri ar pătimi de la oamenii lumii acesteia, ca unul ce vede că fraţii săi stau legaţi într-o robie străină, în întunericul necunoştinţei de Dumnezeu şi de ei înşişi.

378. Cine vrea să biruie lumea se roagă Tatălui său în ascuns sau în gând, pentru orice fiu al lui Dumnezeu, oricât de întunecată purtare ar avea şi oricâte rele i-ar face. Căci răbdarea răului, iertarea fraţilor şi rugăciunea în ascuns au mare putere înaintea lui Dumnezeu, căci pentru ele biruie El în locul omului, întorcând spre bine cele pornite de la lume cu răutate. Stăruind în acestea te-ai făcut pricină de mântuire şi pentru fratele tău din lume.

MAICA DOMNULUI

379. Maica Domnului este crinul neamului omenesc.

MARTIRII

380. Creştinului nu-i poate face rău nici cel care-l omoară.

381. Să ne îngrijim mai ales de cei care vor primi mucenicia în prigoana de la sfârşit.

MÂNDRIA

382. Neascultători, oamenii tari de cap şi betegi la minte de fumul mândriei, nu au parte de darurile sfatului. Căci, părăsind sfatul cel bun dat la vreme şi Dumnezeu îi părăseşte şi-i lasă în sfatul cel rău.

383. Viaţa duhovnicească are multe greutăţi de învins, mai ales din partea mândriei.

384. Partea importanţei, boala locului de cinste sau a numelui de cinste, boala obrăzniciei, neascultarea, grăirea împotrivă, posomorârea, groaza de umilinţă, toate acestea sunt forme în care se dezvoltă şi se înmulţeşte mândria în suflet.

385. Mândria şi toţi puii ei sunt pricini de conflicte, de nemulţumiri, de făţărnicii. Din răcirea dragostei şi a umplerii sufletului de răutate sub influenţa acestei patimi, mintea alunecă pe panta nebuniei.

386. Sufletele slăbănogite de mândrie stau pururea încordate în legitimă apărare de către orice îndregători, gata să-şi apere dreptatea şi să-şi justifice întristarea, să-şi explice ei mai bine cauza şi niciodată nu simte trebuinţă să asculte şi să urmeze, dacă este o cale mai presus de ce pot ei pricepe. Aşa se explică îndărăptările, împuţinările şi chiar întunecările de la rostul luminos al călugăriei.

387. Mândria singură, chiar sub cea mai subţire formă a sa, cum e părerea de sine, dacă nu e tăiată din rădăcini e în stare să risipească din suflet toată viaţa după duh. Nu e mândria urâciunea pustiirii? De aceea când te crezi bun, să ştii că eşti nebun şi să aştepti ocara ca să te curăţeşti. Întunecarea aceasta însă ne aduce aminte de învinuirile pe care le-a adus Iisus peste capul celor ce făţărniceau virtutea.

388. Ispita sfinţeniei e cea mai rafinată capcană a mândriei. De aceea când Avva Macarie era dus de îngeri din lumea aceasta şi pe drum îl întâmpinau dracii, zicându-i: ai scăpat de noi, Macarie, sufletul lui, răspundea: încă n-am scăpat.

389. Cea mai primejdioasă este mândria sfântului, de aceea sfinţii adevăraţi sunt cei ce nu ştiu că sunt sfinţi, ce ţin morţiş că-s păcătoşi.

MÂNTUIREA

390. Mântuirea e fapta milostivirii lui Dumnezeu, prin care ne scoate din păcat, dacă vrem şi ostenim şi noi. Dacă însă nu vrem, cu sila, nu ne mântuieşte nimeni. Aşa voieşte Dumnezeu, ca darul mântuirii (Efeseni 2, 8) Sale să fie totodată şi roada cunoştinţei, a voinţei şi a dragostei noastre. Dar Dumnezeu e aşa de milostiv, că tot El ne ajută şi să vrem şi să lucrăm.

391. Omul care s-a hotărât să iasă din calea păcatelor sau din gâlceava fărădelegilor, se va trezi deodată că i se vor ridica împotrivă (2 Timotei 3, 12) trei vrăjmaşi, unul după altul. Iar vrăjmaşii mântuirii sunt aceştia: lumea, trupul şi diavolul.

392. Noi nu ştim tainele lui Dumnezeu: pe cine mântuieşte din lume şi pe cine osândeşte. Dacă pe cel ce se sălbăticeşte asupra ta, din pricina întunecimii sale, îl ştie Dumnezeu că se va mântui, mântuirea lui o va face şi cu ajutorul tău, prin aceea că-ţi dă darul răbdării, al

iertării din inimă (Matei 18, 35) şi al rugăciunii. Astfel pentru smerenia ta îl va birui Dumnezeu şi va alunga duhul potrivnic dintr-însul. Dacă însă fratele acela mai are de chinuit în robie străină, sau chiar îşi va pierde sufletul, la purtarea ta cea după Dumnezeu, răutatea lui va creşte şi se va sălbătici cu totul împotriva oamenilor şi împotriva lui Dumnezeu. Prin urmare, nicidecum să nu uităm că ostaşi (2 Timotei 2, 3) ai lui Dumnezeu suntem. Deci fii destoinic, suflete, ştiind cui crezi (2 Timotei 1, 12), cu ale cui arme baţi război (2 Corinteni 10, 4), cine îţi ajută, – ca să nu piardă Dumnezeu pe cineva pentru neiscusinţa ta. De aceea au zis Părinţii că pricina mântuirii este aproapele.

393. Mântuirea nu se câştigă cu o faptă răzleaţă, ci presupune şi o faţă socială; nimeni nu se mântuieşte singur; de mântuirea sa se mai leagă o mulţime de oameni.

394. Darul mântuirii se dobândeşte chiar ca dar, cu mare luptă.

395. Până la judecata din urmă, mântuirea se poate dobândi oriunde, și pe câmpuri de bătaie; și se poate dobândi și din iad; și se poate pierde oriunde, și în mănăstiri, și în ceata sfinţilor Apostoli, și s-a pierut și în Rai.

396. Tâlharul, răstignit pentru faptele sale, a sărit de pe cruce în Rai şi Lucifer ca fulgerul a căzut din Ceruri. Orbul din naştere capătă vederea şi a văzut pe Dumnezeu şi a vorbit cu El, iar fariseii templului o pierdeau zicând că-i păcătos şi are drac (Matei 9, 34). Cereau semn (Luca 11, 29) şi umblau să omoare pe Lazăr, cel înviat a patra zi din morţi. Orbia răutăţii, stând de-a pururi împotriva Adevărului, nu are leac, dar are pedeapsă. Inima înfrântă şi smerită însă, Dumnezeu nu o va urgisi. De aceea, înfruntând mândria, a zis că vameşii şi păcătoasele vor lua-o înaintea „drepţilor" (celor ce se cred drepţi n.n.) (Matei 21, 31), în Împărăţia Cerurilor şi că se face bucurie în Ceruri pentru un păcătos ce se întoarce (Luca 15, 7).

397. Mântuirea se lucrează numai pe ruinele egoismului.

398. Mântuirea noastră nu e numai un dar de la Dumnezeu, ci şi o faptă a libertăţii noastre.

399. Mântuirea este prin Hristos, Care trebuie cunoscut istoric, dogmatic şi mistic. Mântuirea este un har al locuirii lui Dumnezeu în om, dar şi rezultatul unui efort al libertăţii şi cunoaşterii omului.

400. Însemnez aici cugetul unei femei simple, dar plin de tâlc.

„De m-ar lăsa Dumnezeu să mă uit puţin în Rai și-mi ajunge". N-avem siguranţa mântuirii în noi, în puterea noastră. Aceasta îi este

omului cu neputinţă: să-şi asigure eternitatea sa. Dar este cu putinţă şi totul este cu putinţă numai la Dumnezeu. Dar, chiar de am fi siguri că Dumnezeu ne mântuieşte şi încă n-am scăpa de primejdie, fiindcă această siguranţă nu s-a dat nimănuia.

401. Câştigăm mântuirea sufletului când punem preţ pe ea. Preţul pe care l-a pus Iisus şi toţi sfinţii.

MINCIUNA

402. Minte câte unul, în chipul cel mai firesc cu putinţă, de stă soarele în loc; iar după ce-i trece unda aceasta, nici măcar nu-şi mai aduce aminte, iar dacă-i aduci probele în obraz, nu recunoaşte nimic. O putere dinlăuntru îl împinge să mintă mereu şi să i se pară că e omul cel mai cinstit. E ca şi când o noapte s-ar fi lăsat peste mintea lui, ca şi când o altă persoană ar fi înjurat, ar fi minţit sau ar fi furat, aşa sunt câte unii de înfundaţi în contraziceri. Acesta e un alt neajuns al căsătoriilor greşite, în care nu s-a ţinut seamă şi de calităţile sufleteşti ale celeilalte părţi. Acestea se pot vedea mai bine în părinţii celor ce se căsătoresc, întrucât vremea le-a scos la iveală toate scăderile sau însuşirile, şi aşchia nu sare departe de butuc.

403. Minciuna în treptele ei uşoare, de glumă poate fi dăunătoare. Experienţa următoare mi-a dovedit-o.

Aveam în meditaţie un şcolar. Întâmplându-i-se odată ca să doarmă după amiaza cam mult, era şi toamnă şi ziua scăzuse. Când s-a trezit, era şapte seara. Cum era somnoros, l-am luat prin surprindere: repede la şcoală că-i târziu! Dar parcă este întuneric afară, zise el. Da, dar în dimineaţa aceasta este eclipsă de soare. S-a conformat, crezând situaţia descrisă. Luând ceva în gură, da să plece la şcoală. Stai, Gicule este seară. A, râzi de mine şi dă repede să plece. Au trebuit şi alte ajutoare să-i dovedească evidenţa, că este seară şi nu dimineaţă. Atunci am văzut chipul dezorientării pe faţa unui copil.

MINTEA

404. De la cârma minţii atârnă încotro pornim şi unde să ajungem.

405. O minte nebună nu mai înţelege cele bune; nu se mai poate sui să priceapă din cele văzute pe cele nevăzute. O minte întunecată n-o mai poţi crede, chiar când grăieşte de bine nu mai are statornicie.

406. Mintea care cugetă că nu este Dumnezeu cade în propria sa sentinţă: va trebui să se tăgăduiască şi pe sine. Căci a te lupta din toate puterile împotriva a ceva ce nu există, dovedeşte nebunia acestei lupte;

dovedeşte non-sensul, absurdul ei şi, prin urmare, şi a minţii care o conduce.

407. Ascultarea cea străină a încovoiat dragostea noastră spre lumea aceasta şi spre trup. Iuţimea sau voinţa, care după fire aveau rostul să îndrepte spre Dumnezeu ca un ac dragostea, iar catre diavol mânia, ca pe o săgeată, a aprins-o contra firii şi a transformat-o în ură, încât fiara de om, ca fulgerele zvârle săgeţile în obrazul fraţilor şi în faţa Sfântului Dumnezeu, blestemând şi dând dracului pe toate şi chiar pe sine însuşi. Iar pe biata minte, de unde – după fire – avea să fie oglindirea sau răsfrângerea lui Dumnezeu, tronul lui Dumnezeu în om, locul său cel sfânt, fie că o întunecă, afumând-o cu mândria, fie că o aprinde să stea împotriva adevărului, sau într-alte chipuri o sfarmă şi pune într-însa urâciunea pustirii sau idolul (ideea fixă a) păcatului.

408. Mintea obişnuită, chiar a celei mai înzestrate şi cultivate firi, nu poate face dovada decisivă nici că este, nici că nu este Dumnezeu, pentru că mintea firii acesteia e tot atât de dibace de a dovedi şi afirmaţia şi negaţia unuia şi aceluiaşi lucru.

409. Camilafca (pe care o primeşte candidatul la călugărie n.n.) e un văl uşor, aproape străveziu, care pogoară de pe cap la corp. Deşi e negru şi el, nu înseamnă gândul morţii. E un simbol al minţii care, sub puterea curăţitoare a Harului, devine străvezie, devine de culoarea cerului şi se vede pe sine ca lumină înţelegătoare.

Aici e o mare taină a vieţii duhovniceşti. Altarul minţii în care s-a sălăşluit Hristos la Botez devine tot luminos şi lumina dumnezeiască din Iisus străbate catapeteasma, care este trupul în întregimea lui şi astfel mintea noastră se uneşte cu mintea lui Hristos – cum spune Sfântul Apostol Pavel – şi tot trupul nostru se face primitor de lumină înţelegătoare. Iată unde are să ajungă rugăciunea minţii, să străbată nu numai luptele, ci şi nepătimirea.

Într-o atare tărie şi deplinătate de Duh, mintea nu mai cugetă greşit sau rătăcit pe Dumnezeu ca obiect, ci ne întâlnim noi şi Dumnezeu în acelaşi subiect al unei altfel de cunoaşteri, mai presus de firea de dincoace a minţii (Dumnezeu este subiectul universului văzut şi nevăzut şi tot universul este obiectul cugetării lui Dumnezeu; deci Dumnezeu gândeşte lumea, iar nu făptura Îl gândeşte pe Dumnezeu; când face aceasta nu e de mirare că nu-L găseşte, de vreme ce-L face ceea ce nu e: obiect). În felul acesta El se face hrană minţii noastre, căci în ea s-a sădit putinţa unirii omului cu Dumnezeu.

410. Toate patimile sau lucrările împotriva firii se ivesc mai întâi în minte, în partea cea mai subţire a făpturii noastre nevăzute. Aici vine un chip sau un gând al lumii acesteia şi stă ca o momeală. Iar mintea, dacă e neînvăţată sau neprevenită despre lucrătura străină, ca un miel neştiutor, vede lupul şi se duce la el, crezând că e oaie. Iar dacă lupul mai e şi viclean, se îmbracă în piele de oaie şi bietul miel, neavând mirosul oii cercat, tot de-a zburda se duce în colţii lupului flămând.

411. Mintea, care odinioară vedea pe Dumnezeu într-însa, acum e templu al idolilor, având în loc de un singur Dumnezeu, multe chipuri ale patimilor necurate (Sfântul Maxim Mărturisitorul). Deci, mintea, nemaidepănând în sine vederea lui Dumnezeu, stăpânitorul lumii acesteia (Ioan 14, 30) s-a încâlcit în înfăţişările cele supuse simţurilor.

Mintea, fiind o putere arzătoare, ca una ce avea să sălăşluiască într-însa pe Dumnezeu, care încă este foc arzător (Ieremia 20, 9), acum născoceşte şi aprinde plăcerile trupului, ea însăşi fiind reţinută astfel în legătură pătimaşă cu simţurile! Iată cum s-a furişat în sfatul minţii legea păcatului, care este plăcerea simţurilor şi pentru care s-a hotărât moartea trupurilor, ca nu cumva răutatea să fie nemuritoare (Facere 3, 22).

412. O minte înnebunită de simţuri şi de poftele contra firii – prin care lucrează toată pofta vrăjmaşă „vrăjmăşia împotriva lui Dumnezeu” (Romani 8, 7) – ce sfaturi poate ea să dea, decât sfaturile tâlharilor care căsăpesc pe cei ce coboară din Ierusalim în Ierihon: copiii ce vin în lumea aceasta?

413. Lucrul cel mai imposibil din lume ar fi o unificare a minţilor.

MOARTEA

414. Rar să găseşti un om care să dea sens religios morţii, adică s-o aştepte cu bucurie, ca pe-o izbăvire sigură din împărăţia păcatului.

415. Când sora moarte ne dezleagă de trup, ne face un mare bine, fără să ştim şi fără să vrem. Tot ce e rău în lumea asta: neştiinţă, neputinţă, întunerecul, păcatul cu miile lui de gheare, prin moarte încetează. Răul e osândit de moarte, deci moartea ni-i un ajutor. Nu trupul este răul, dar prin moarte se omoară răul cu desăvârşire, de aceea, la vreme, trupul va învia din morţi. În moarte-i învierea.

416. Oamenii fug, cât pot mai mult de fiorul cunoaşterii – a unei cunoaşteri de ei înşişi în relaţie cu Dumnezeu, în relaţie cu nemurirea

sufletului, în relaţie cu binele şi cu răul. Cu un cuvânt, fug până la moarte de orice cunoaştere existenţială. Astfel, ceea ce nu cunosc ei, fiind stăpâniţi de o lege biologică, li se pare că nu există de fapt şi dorm vremea vieţii pământeşti pe urechea aceea.

Situaţia se schimbă brusc în momentul morţii. Toate lucrurile pe care trebuiau să le cunoască în vremea vieţii, dar au fugit de ele sau le-au tăgăduit, năpădesc peste ei cu o evidenţă de neînlăturat. În vremea vieţii pământeşti cunoaşterea rămâne la libertatea omului: dacă voia să cunoască, putea cunoaşte; nu voia să cunoască, rămânea în necunoştinţă. Îndată după moarte însă, libertatea aceasta se suspendă, şi sufletul cunoaşte fără să vrea ceea ce s-a ferit să facă, pe când era îmbrăcat în trup.

417. Cunoaşterea are două momente mari: momentul morţii, când sufletul se dezleagă de necunoştinţă şi momentul învierii, când se dezleagă şi trupul de necredinţă. Căci necredinţa îşi are obârşia mai mult din convieţuirea sufletului cu trupul. Ori şi el trebuie să întovărăşească şi cunoştinţa şi credinţa. Moartea dezleagă sufletul de trup şi astfel sufletul ajunge la cunoştinţa spiritualităţii şi a nemuririi sale; învierea dezleagă trupul desăvârşit de moarte şi de necredinţă. Moartea şi învierea împlinesc, în privinţa conştiinţei şi a izbăvirii de rău, ceea ce nu pot împlini nici cele mai impresionante nevoinţe ale sfinţeniei. Până ce nu trecem şi prin porţile acestea, cunoştinţa noastră e numai frântură.

418. Când a sunat ceasul ieşirii din lume, sufletul se retrage din trup şi se adună înspre cap. De aceea, pentru cei ce au dus o viaţă duhovnicească intensă, li se înseninează faţa cu o lumină neobişnuită. La mulţi dintre sfinţii nevoitori ai pustiei, în vremea ieşirii sufletului le străluceau feţele ca soarele. Sufletul e o făptură spirituală care nu are îngrădirea pe care o are trupul şi nici nu-i stau în cale piedicile trupului. În vremea aceea, o conştiinţă împăcată răsfrânge o faţă senină, pe când o conştiinţă neîmpăcată răsfrânge o faţă îngrozită.

MUNCA

419. În vremea noastră, conştiinţa faţă de muncă începe să fie un factor de mare preţ în construirea viitorului oamenilor. Munca iese din stadiul pedepsei şi trece în cel al consacrării, capătă o sfinţenie pentru conştiinţa cu care e făcută.

NEAMURILE

420. Pe locuitorii cu o viaţă stricată, când îi sorteşte Dumnezeu

pedepsirii, nu-i apără nicio graniță și nicio armă, dar pentru o viață curată, îi apără Dumnezeu, cum nu-i apără nimic pe lume. Neamurile au un destin ascuns în Dumnezeu. Când își urmează destinul, au apărarea lui Dumnezeu, când îl trădează, să se gătească de pedeapsă.

NEASCULTAREA

421. Au zis Părinţii că plata neascultării e pierderea mântuirii; dar şi aceea au mai zis, că pentru înmulţirea neascultării a ridicat Dumnezeu sfatul dintre oameni. Iar Scriptura, pentru aceeaşi pricină, mărturiseşte că: „Preotului îi va lipsi cunoştinţa legii şi bătrânului sfatul" (Iezechiil 7, 26).

Şi iarăşi mărturisim: că Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut.

NECAZURILE

422. Cunoştinţa cea din păţanie sau învăţăturile din durere – singura cale care poate învăţa ceva pe oameni.

423. Nouă toate necazurile ne vin de la greşeli, nu de la Dumnezeu. El numai le îngăduie şi spală cu ele vinovăţiile noastre. Oamenii însă tare greu pricep că îndreptarea prin necazuri dovedeşte nu părăsirea lui Dumnezeu, ci milostivirea Lui. Ba chiar prin aceea ştim că Dumnezeu are grijă de noi, dacă vom avea necazuri.

424. Fiind atotbun şi atotînţelept, ne poartă de grijă şi ne spală cu milostivire, ori vrem, ori nu vrem, ori pricepem acum, ori vom înţelege pe urmă. Căci: „Dumnezeu este îndelung răbdător şi mult milostiv, dar nepedepsit nimic nu lasă" (Naum 1, 3). El aşteaptă o vreme să vadă: ne grăbim noi cu pocăinţa de bunăvoie sau nu; învăţăm din necazurile altora sau aşteptăm să ne spargem şi noi capul de ele, ca şi ei?

425. Dumnezeu vrea să ajute pe toţi, dar nu toţi primesc purtarea Sa de grijă. Aşa se face că sunt oameni păcătoşi care n-au necazuri. Pe aceştia i-a lepădat Dumnezeu. Căci ştiindu-le firea, precum că nu au leac şi nu pricep nimic din ocârmuirea Sa, îi lasă în păcatele lor.

426. Nu fericiţi, aşadar, pe cei ce n-au necazuri în lumea aceasta. Căci, cunoscându-i Dumnezeu că n-au minte să-I înţeleagă căile, nu le mai rânduieşte o îndreptare prin încercări în lumea aceasta, ci osânda în cealaltă.

427. Calea cea mai lungă pe pământ e de la urechi la inimă, încât ani de zile nu ajung, ca să-i dai de capăt. De aceea, fiindcă ochiul conștiinței și-a mai pierdut vederea și nici urechea nu înțelege

chemarea cuvântului ce-şi are obârşia dincolo de vorbe, Dumnezeu Milostivul, ca să nu piardă pe oameni, le rânduieşte o chemare mai tare, chemarea care usturǎ, necazurile. (...) Necazurile vieţii însă iau pe oameni mai aspru dintr-o altă parte, silindu-i să-L caute pe Dumnezeu. Necazurile nu sunt fapta lui Dumnezeu, ci urmarea greşelilor noastre, urmare pe care îngăduie Dumnezeu s-o gustăm spre înţelepţirea noastră.

428. Omul se roagă de Dumnezeu să-l scape de necazuri și Dumnezeu se roagă de om să-şi schimbe purtările. Socotiţi acum, care de cine să asculte mai întâi?

429. Necazurile vieţii sunt un grai mai aspru al lui Dumnezeu către oamenii mai grei sau mai vicleni la minte.

430. Necazurile spală petele păcatelor de pe haina noastră nevăzută.

431. Încercările și neliniștile vremii au și ele un rost: ne provoacă la găsirea sensului ce-l avem în Dumnezeu, ca ultim reazim etern al liniştii, iar pe de altă parte ne conduc la găsirea de noi înşine, ca făpturi renăscute în Dumnezeu şi ajunse la libertatea spiritului.

432. Necazurile de acum nu sunt vrednice de a fi în cumpănă cu slava noastră viitoare.

433. Să nu cârtim la necazuri.

NEPUTINŢELE

434. Niciunul dintre sfinţi nu a scăpat desăvârşit de vreo frână oarecare a neputinţei, ca nu cumva tocmai la urmă să piardă totul.

NEVOINŢA

435. Vremea nevoinţei pentru unii e mai scurtă, pentru alţii mai lungă, pentru unii mai uşoară, pentru alţii mai grea şi pentru foarte mulţi ţine toată viaţa. Dar pentru cei care nu judecă pe nimeni, Mântuitorul zice că fără nevoinţă intră în Împărăţie (Luca 6, 37).

OMUL

436. După cum unii ridică până la Cer valoarea omului, alţii caută să-i coboare până la pământ toată însemnătatea sa. Realizările sale fizice sunt toată valoarea şi nemurirea sa.

437. Omul, în întregul lui, e din ce în ce mai necunoscut. De aceea, cei ce se mărginesc numai la cunoştinţa unilaterală, inevitabil ajung în înfundătura aroganţei care nu ştie nimic – ceea ce păţesc numai peticarii ştiinţei.

438. Ceea ce se petrece în mic, într-un om, se petrece şi în mare,

în omenirea întreagă. Ceea ce se petrece în microbiologie se petrece şi în macrobiologie, în societatea omenească; cu deosebirea că o mică strâmbare dintr-un ins, cu întinderea şi lungimea de vreme, poate da între oameni o rătăcire cum nu s-a mai pomenit. De la faptul neînsemnat că unuia, învestit cu putere, i s-a strâmbat mintea, e cu putinţă să se ajungă la izgonirea a milioane de oameni de sub ascultarea lui Dumnezeu.

439. Faptul că din partea Sa Dumnezeu a făcut totul pentru om, până şi jertfa Sa de pe cruce, dovedeşte că omul are preţ imens, necrezut de mare. Omul are dimensiunile intenţiei divine; centrul şi sinteza creaţiunii Sale: lumea văzută îmbinată cu lumea nevăzută.

Iată de ce suntem datori a vieţui potrivit acestei intenţii divine; adică să trăim deodată, şi ca persoane văzute, şi ca persoane nevăzute; căci omul are valoarea arătată de jertfa de pe cruce. Când omul trăieşte în adevărata lui valoare, e subiect de istorie, pe când, dacă renunţă la dimensiunile sale divine, ajunge obiect de istorie, în rând cu oricare dintre obiecte; nu mai poartă un nume, ci poartă un număr.

Deci, ce poate să însemneze coborârea omului la simpla valoare economică, decât o degradare a lui în rândul vitelor, care se vor sălbătăci întreolaltă şi-şi vor împinge conducătorii până la marginile nebuniei. Asta înseamnă treaba unuia, care ar încovoia crinii în gunoi, preţuind mai mult gunoiul decât mirosul crinului.

Pentru o alunecare a omului de la nume la număr, au să dea seama toţi înzestraţii lui Dumnezeu, cei cu daruri, cu răspunderi, cu măriri, cu puteri şi cu tot felul de haruri.

440. Oamenii sunt oile cele mai greu de păstorit. Nu sunt toate oi, mai sunt şi berbeci şi ţapi; în veacul acesta oile sunt amestecate cu caprele.

PACEA

441. Pacea pe pământ e condiţionată de mărirea care se dă sau se refuză lui Dumnezeu. De asemenea şi pacea sufletului atârnă de aceeaşi condiţie. Autonomia raţiunii, autonomia societăţii omeneşti nu se poate constitui ca atare decât cu preţul pierderii păcii; – ceea ce e de fapt o înfrângere sau, mai sincer, o mărturisire a neajunsului, a tragediei inerente construcţiilor fără Dumnezeu.

442. Precum nu se află vrajbă în Dumnezeu, aşa să nu se afle nici între cei ce-L au pe El ca temelie a vieţii. Starea de pace cu toată făptura e o minune aşa de mare, încât uimeşte lumea şi o sileşte să

recunoască într-aceasta fapta lui Dumnezeu.

443. Dumnezeu, trăit din toată sinceritatea fiinţei, e singura cale care mai poate aduce pace între oameni şi bună învoire; toate celelalte rezolvări, alături de trăirea creştinismului, grăbesc apocalipsul.

444. Pacea este o idee specific creştină şi se condiţionează de obârşia ei divină.

445. Pacea de frică e o reală pierdere a păcii. Iisus aduce omului pacea care vine de la Dumnezeu. Aceasta e un bun spiritual, care nu poate fi creat sau menţinut de arme.

PAGUBELE ASUPRA AVUTULUI

446. Iată pricinile pentru care Dumnezeu trimite pocania (pagubele) asupra avutului vostru:

1. Unii din stăpâni le drăcuie şi atunci să nu se mire dacă i se împlineşte cuvântul, căci dă Dumnezeu după cuvântul lui.

2. Lucrează Duminica. Dacă Dumnezeu n-a lucrat Duminica, nici ţie nu îţi este îngăduit ca să lucrezi şi, dacă vei lucra, vei pierde nu numai ceea ce ai lucrat Duminica, ci şi ceea ce ai lucrat în cursul săptămânii. Să nu ascultaţi de sfatul nimănui când este vorba de cinstirea Duminicii. (...)

3. Şi mai are pagubă cel ce se uită la agoniseala sa ca la ochii din cap. Şi-a lipit inima lui de lucruri pieritoare. Pentru altceva a dat Dumnezeu inima, nu ca să ţi-o împotmoleşti cu gunoiul lumii, ci ca să ţi-o îndrepţi spre Tatăl Cel din ceruri. Pe El să-L iubim, de El să ne lipim inima, căci neasemănată este plata pe care ne-o dă Dumnezeu, faţă de cea dată de lume. De aceea, nu-ţi lipi inima ta nici de proprii tăi copii, căci, de-i pătimi durere în cele iubite peste măsură, cine te va mângâia?

4. Ai cumpărat din mână rea, din mână pătimaşă, din mâna care a furat sau de la unul care a curvit. De aceea, mai înainte de a o amesteca cu ale tale, dă-i puţină apă sfinţită, cu făină, căci să ştiţi, păcatele trec şi asupra pământului pe care-l calci şi asupra vitelor.

Când a fost izgonit Adam din Rai, Dumnezeu a blestemat pământul: spini şi pălămidă să dea şi prin sudoarea feţei să îţi câştigi pâinea, iar femeia în dureri mari să nască". O greşeală a noastră atârnă asupra întregii averi.

5. Cineva se ţine de vrăji asupra ta, iar tu n-ai ocrotirea lui Dumnezeu asupra ta. Cineva lucrează cu diavolul asupra ta şi asupra vitelor tale şi atunci tu tânjeşti şi vitele tale. De ce pot lucra aceste

puteri? Pentru că tu n-ai ocrotirea lui Dumnezeu. Şi ca să nu mai poată lucra duhurile rele, curăţeşte-ţi trupul tău prin post, fă sfeştanie, pune-ţi o cruce în curte şi roagă-te lui Dumnezeu să te ocrotească.

6. Mai poţi avea necazuri şi din cauză că, în curtea în care stai tu, sau pe pământul pe care-l lucrezi apăsă jurăminte, blesteme sau nedreptate: să luaţi seama, să nu tăiaţi o brazdă din pământul care nu este al vostru, căci aduce moarte, dar se mai poate să ai asupra curţii şi alte păcate. Poate că ai cumpărat această curte cu bani munciţi într-o vreme când poate trăiai în desfrânare. De aceşti bani, deşi i-ai muncit nu te vei putea folosi, căci şi asupra lor atârnă şi apasă păcatele, de când i-ai muncit şi te urmăreşte Dumnezeu până în pânzele albe. Pentru ce? Pentru că nu te mărturiseşti, pentru că ţii şerpii în sân şi Dumnezeu lasă să te muşte.

7. Apasă blestemele părinţilor sau ale altuia asupra casei tale şi asupra ta, sau ce este şi mai des, copii lepădaţi şi îngropaţi ici, colo. Ba în gunoi, ba lângă o altoaie. Şi lepădarea copiilor sunt păcate strigătoare la cer.

8. Stăpânii au păcate nemărturisite din tinereţe sau mai pe urmă şi nu le-au ispăşit, că nu-i destul să le spui sub patrafir, trebuie să le şi ispăşeşti de bună voie. De aceea vine bătaia lui Dumnezeu asupra voastră, peste tot, pe câmp, peste vite şi peste tot lucrul mâinilor voastre.

PATIMILE

447. Sfinţii Părinţi au numit „draci” patimile de căpetenie (Sfântul Ioan Scărarul în Scara numără 7 sau 8 patimi de căpetenie), din cauza caracterului lor constrângător, al obârşiei lor adamice, a capacităţii lor de a strica echilibrul minţii şi de a o întoarce stricată împotriva lui Dumnezeu: dracul lăcomiei, dracul desfrâului, dracul trufiei, şi alţi „draci” ai nervilor.

448. Un neurolog psihiatru a identificat pentru fiecare patimă descrisă de Sfinţii Părinţi o glandă endocrină. Adevărat este că o bază biologică a patimilor şi a urmărilor lor o formează şi glandele endocrine al căror echilibru sau dezechilibru funcţional se răsfrânge în toată fiinţa omenească.

449. În creier funcţionează un centru de cenzură (medical „inhibiţia”) care are la dispoziţie tot mecanismul bio-chimic necesar (neuro-psihic, neuro-endocrin, neuro-motor, neuro-static), capabil să aprobe sau să frâneze tot ce obligatoriu trebuie să treacă pe la acest

centru de informaţie.

450. Între cenzura minţii (centrul inhibitor al creierului) şi între puterea de impunere a forţei oarbe se creează o tensiune, o luptă, război chiar sau dezechilibru total.

Instinctele, câtă vreme cineva nu iese din rânduiala lor, nu-i dau omului lupte, pentru că acestea primesc aprobarea, satisfacerea şi rostul lor concret. Cum însă marea majoritate a oamenilor au dereglat rostul normal al acestor forţe oarbe ale firii – urmărind exclusiv plăcerea ce-o conferă, dar refuzând rostul –, oamenii au ajuns în robia patimilor. În cazul robiei, cenzura minţii a slăbit considerabil şi patimile conduc mintea, iar omul şi-a pierdut libertatea. Omul care a ajuns rob patimilor sale nu mai are mărturia conştiinţei pentru faptele sale – care a ajuns într-un fel de „adormire", ca în somn, deşi conştiinţa nu doarme; e într-o stare de necredinţă, de uitare de Dumnezeu, omul trăieşte în stare de păcat. Căci „păcat" aceasta înseamnează: înfrângerea morală a conştiinţei de către satana, prin patimile trupului.

451. Diavolul prezintă patimile din om ca plăcute şi uşoare.

452. Fiecare din patimile de căpetenie pot duce zidirea lui Dumnezeu până la decăderea cea mai de pe urmă, fie ea omorârea de sine, fie nebunia, fie chiar îndrăcirea. De pildă, lăcomia de avere, lăcomia de putere şi fumul mândriei, pe câţi nu i-a luat de minte şi s-au omorât! Bolile de pe urma desfrâului, pe câţi nu i-au adus să-şi pună capăt zilelor? Care a sfârşit bine dintre beţivi, care n-au vrut nicidecum să se lase de patima lor? Dar şi lenea poate face nebunii când se vede în primejdii.

453. Toată strădania potrivnicului aceasta este: să desfacă dragostea şi cunoştinţa noastră de Dumnezeu şi să le dea, prin patimi, ca obiect de preocupare nimicul şi absurdul. De aceea, vicleanul nu se dă la o parte de a reduce la nimic şi la absurd chiar şi virtuţile. Drept aceea, e destul să izbutească o mutare mai încoace, mai aici, a scopului ultim al virtuţilor, şi cu asta a redus la nimicul slavei deşarte şi la absurd toată strădania virtuţii. Iată-ne, printr-o singură întorsătură măiastră a vicleanului, deşertând virtuţile în sacul spart al patimilor şi culegând, în schimb, vorbe goale de la oameni şi rânjetul lui sinistru. Trebuie, deci, multă şi adâncă deosebire a gândurilor.

454. Sunt patimi trupeşti care înrâuresc sufletul şi sunt patimi sufleteşti care se răsfrâng asupra trupului.

455. În veacurile de aur ale creştinismului, trăirea în Hristos era

mai puternică şi mai întinsă între creştini; aceasta le făcea uşoară lupta cu patimile; în veacul nostru însă, când Dumnezeu a ajuns de râs (Ieremia 6, 10) chiar între creştini, a mai vorbi de luptă cu patimile înseamnează să-ţi aprinzi paie în cap. De aceea, azi, oricât ne-ar costa îndrăzneala aceasta, trebuie să înduplecăm pe oameni la o viaţă mai curată – căci de ea atârnă o credinţă mai luminată şi, deci, mântuirea. Drept aceea, iau în ajutor propria lor mizerie, precum şi înfricoşarea de urmări, ca şi mai mari mizerii. Calea aceasta e treabă de cârpaci, pentru că o trăire în Hristos ne-ar scuti de vorbă. De aceştia care însă să trăiască viaţa în Hristos, rar dacă se mai află; trebuie născuţi, altă cale nu rămâne; căci cu ce vine, cum vine, credinţa va ajunge să se strâmbe şi în tot felul să se stingă.

PĂCATELE

456. Atâta vreme cât ţinem păcatele nemărturisite, ascunse cu voia, atâta vreme atârnă pedeapsa lor asupra noastră, ca o sabie care stă să cadă peste viaţa noastră. De îndată însă ce mărturisim păcatele şi vinovăţia, primejdia morţii o înlătură Dumnezeu de deasupra noastră.

457. Cu obişnuinţa de a păcătui trebuie să ne luptăm noi, uneori, toată viaţa. Această vreme de amărăciune care ne învaţă minte ca să nu ne mai întoarcem la cele dintâi e chiar vremea de întărire a sănătăţii noastre sufleteşti. Aceasta ne învaţă cel mai bine calea lui Dumnezeu.

458. Împătrit greşim: împotriva lui Dumnezeu, împotriva noastră înşine, împotriva aproapelui şi împotriva firii întregi.

459. Păcatul, sau decăderea firii, ne-a făcut să pierdem: pacea cu Dumnezeu, pacea dinlăuntrul nostru, pacea cu oamenii şi pacea cu toată firea. Ne-am sălbăticit în toate părţile, cât aproape „să se teamă” şi Dumnezeu de noi. Iată de ce şi fiarele fug de om.

460. Nu Dumnezeu este Cel ce nu ne mai iubeşte şi nu ne mai vede, ci noi suntem cei ce nu-L mai iubim şi nu-L mai vedem, căci între noi şi El e zidul păcatului, iar dincoace de zid, noi: o grămadă de cioburi mereu zdrobindu-ne de zid şi în tot mai mare sfărmare aflându-ne.

461. Păcat aceasta însemnează: înfrângerea morală a conştiinţei de către satana, prin patimile trupului.

462. Păcatul este înfrângerea morală a sufletului de către un gând rău. De aceea, toate gândurile trebuiesc spuse înainte de a se

întări și de a birui mintea, căci deîndată ce sunt spuse, le piere puterea de a obseda, asupri, stăpâni mintea.

463. Păcatele se înregistrează în codul genetic al fiecăruia.

464. Înrădăcinarea obiceiului păcătuirii duce întocmirea sufletească şi trupească a omului până la neputinţă de a se mai împotrivi, sau chiar până la a nu vrea să se mai împotrivească.

465. Lucrarea împotriva firii i se face omului „a doua fire” – firea fărădelegii sau legea păcatului (Romani 7, 7). Asta e tot una cu pierderea darului libertăţii voinţei.

466. Totuşi, omul, slăbindu-i puterile, îşi dă seama că robeşte vrăjmaşului, căci de unde odată pruncii vavilonești erau micuţi şi îi lua în glumă, acum s-au făcut bărbaţi şi îi simte cum îi fură puterile, iar lui, din multa păcătuire, i s-a stins puterea voinţei de a se împotrivi. Când avea puterile întregi n-asculta povaţa, iar acum, când nu le mai are, le-ar întoarce lui Dumnezeu, dar nu le mai are de unde. Toată vigoarea tinereţii o dă cui nu trebuie, iar bătrâneţea hârbuită umblă să o dea lui Dumnezeu.

467. Păcatul este o călcare a legilor vieţii; introducerea în viaţă a unui dezechilibru consimţit de minte. Dacă urmează mereu așa, mintea slăbeşte şi nu mai poate stăvili dezechilibrul din ce în ce mai mare care invadează spaţiul vieţii cu spectrele sinistre ale morţii pe picioare (Apocalipsă 3, 1).

468. Păcatul nu e o realitate cu suport propriu, ci sunt ghearele haosului în grumazul realităţii, o pândire a nimicului care vrea să înghită în sine toate câte sunt.

469. Părinţii au zis că singura noastră avuţie cu adevărat sunt păcatele. Căci, după ei, nu eşti proprietarul decât al lucrului pe care l-ai făcut din nimic. Iar împlinind condiţia asta, din nimic Dumnezeu a făcut făptura, iar făptura a făcut păcatul.

470. Deci, de drept, omul nu e al lui însuşi, nici al altui om, ci al lui Dumnezeu. Pe de altă parte, păcatul, al cărui autor este, îl reclamă pentru el şi i se ţine de urmă, ca proprietate de drept – balast de accident – care poate duce pe om până la starea să se lepede de Dumnezeu şi să-I stea împotrivă, ca un creator al unei teribile noutăţi – păcatul – fără să bage de seamă că printr-asta se întoarce, cu ispravă cu tot, sub amara tiranie a neantului, adică a haosului de tot felul şi în toate privinţele şi poate că pentru totdeauna.

471. Asta-i noutatea grozavă, că omul a putut să facă ceea ce

Dumnezeu nu poate, adică răul. Faptul că, după judecata tuturora, pe cei păcătoşi îi închide în chinurile haosului veşnic, nu e o răzbunare din partea lui Dumnezeu, ci o consfinţire a libertăţii şi a deciziei viciate a omului, pentru ca acesta să fie împreună cu creaţia sa iubită – păcatul – în infinitul eternităţii.

Păcatul, această mamonă cu adevărat nedreaptă a omului, trebuie risipit; trebuie să cerem iertare de la Dumnezeu pentru atare agoniseală, precum şi ajutorul ca s-o împrăştiem. Preoţii sunt acei iconomi ai tainelor lui Dumnezeu, care scad pentru semenii lor această mamonică agonisire, iertându-le din datorie. De aceea, Lucifer ridică pâră mare asupra lor înaintea lui Dumnezeu zi şi noapte şi le răscoală împotrivă toate urgiile împotrivirii.

„Ci ei l-au biruit prin sângele Mielului şi prin cuvântul mărturiei lor, şi nu şi-au iubit viaţa lor, până la moarte"(Apocalipsă 12, 11).

De aceea, avea dreptate Sfântul Ioan Gură de Aur, zicând că: „Mai multe sunt furtunile care zbuciumă sufletul preotului, decât talazurile care bântuie marea" (Sfântul Ioan Gură de Aur, Despre preoţie, Craiova, 1941, Cartea III, cap. VIII, p. 61). Iconomii tainelor, slujitorii Sfintei Liturghii, sunt şi ei în măsura iubirii, jertfă neîncetată, arsă în lumea aceasta, pentru mântuirea lumii.

472. Acum securea stă la rădăcina pomilor şi focul alăturea pentru toţi pomii care nu aduc roadă bună. Valoarea unui pom o hotărăsc roadele ce le face, nicidecum numele pe care îl are.

Mărturisirea de credinţă fără îndreptarea vieţii nu are nicio valoare. Pentru păcat Dumnezeu este foc mistuitor. Deci, sau te desfaci de păcat sau vei fi ars cu păcat cu tot.

473. Păcătoşii au un prieten, pe Iisus. Din momentul în care cunoşti că eşti păcătos, te-ai schimbat din vrăjmaşul lui Dumnezeu în prietenul lui Dumnezeu.

474. Când crezi despre tine că eşti drept, ai închis toate posibilităţile tale de desăvârşire. Când ştii că eşti păcătos, când eşti convins de nedesăvârşirea ta, este semn că Cel desăvârşit este lângă tine şi conştiinţa ta strigă diferenţa între El şi tine.

475. Prietenul păcătoşilor aşteaptă pe toţi cei ce au să se mântuiască, îi caută, aleargă după ei şi face aceasta până la ultimul om al împărăţiei Sale. Iată o nevăzută dimensiune a crucii.

476. Cel mai greu păcat, veşnic fără iertare: starea omului împotriva adevărului.

477. Aşa-i firesc omului păcătos, când îi loveşti dracii, zice că tu eşti drac.

PERSONALITATEA

478. Personalitatea este o înzestrare sufletească neobişnuită. Într-o personalitate chipul lui Dumnezeu este mult mai puternic şi mult mai limpede. Toti creştinii au sigur câte un talant, dar unii au şi câte doi, iar alţii și câte cinci. Talanţii sunt talente, energii de lucru, ca de pildă o minte mai străvăzătoare, o inimă mai largă, o mare capacitate de dragoste, o voinţă mai puternică, o memorie mai bună, o ingeniozitate înăscută. Aceste energii ale chipului prind mai bine, ca nişte antene mai bune, energiile Harului care le sfinţeşte. Personalitatea are, de asemenea, de făcut calea de la chip la asemănare. Dar, datorită înzestrării sufleteşti mai puternice, personalitatea ar putea străbate calea într-un timp mai scurt sau ar putea realiza o neasemănată asemănare. E destul să ne gândim la Sfântuliţa de la Argeş, o copiliţă numai, dar cu o capacitate de dragoste care a ridicat-o între sfinţi.

PILDA SAMARINEANULUI MILOSTIV

479. Pe lângă omul căzut între tâlhari treceau pe rând, neputincioase: Legea şi preoţia Vechiului Testament. Niciuna nu i-a putut ajuta nimic. A venit Samarineanul milostiv (Luca 10, 33), om de alt neam; omul fără de păcat, Iisus, care l-a luat pe cel rănit şi l-a pus pe dobitocul Său. Ceea ce, ascuns, însemnează întruparea lui Dumnezeu în firea de om; omul fără de păcat, adevăratul nostru aproape, în stare să ne care în spate dintre tâlhari, Acasă.

Cel căzut între tâlhari a fost încredinţat Bisericii, ca slujitorii ei să poarte grijă de dânsul, spălându-i rănile, din neam în neam, cu vin şi untdelemn. Bisericii i-a dat cheltuială doi bani: Vechiul şi Noul Testament, adică după trebuinţă, legea, povăţuitoare la pocăinţă aspră ca vinul pe rană şi Harul celor şapte Taine, izvorând din Hristos, pomul vieţii, ca un untdelemn ce unge rănile, curăţite cu asprimea pocăinţei. Amândouă tămăduiesc deplin pe om.

480. Pilda samarineanului nu este numai o pildă, este totodată şi revelaţia misiunii viitoare a Bisericii, este şi angajarea omului în asemănarea cu samarineanul, creşterea lui în neamul samarineanului, (căci samarineanul era de alt neam decât cel căzut între tâlhari). Pogorârea din Ierusalim în Ierihon, adică căderea omului din starea de rai a conştiinţei în starea din lumea aceasta, rănită şi mai moartă de

tâlharii cei din gând.

Legea şi prorocii, neputând să-l ajute, au trecut pe alăturea: asemenea şi leviţii nu i-au ajutat nimic. A venit un străin, i s-a apropiat de răni, le-a spălat cu vin (usturimea pocăinţei) le-a uns cu untdelemn (celelalte Taine), i-a luat firea sa în spate (întruparea lui Dumnezeu). A petrecut împreună cu omul, l-a dat în grija Bisericii. Dar a doua zi după Înviere, pecetluind cu aceasta unul din cei doi bani de cheltuială, Noul Testament, a dat Bisericii grija de om, precum şi cele două testamente Legea şi Harul.

Toată bătaia de cap cu omul şi tămăduirea conştiinţei sale o are Biserica, până la a doua venire a Samarineanului când i se va răsplăti osteneala. Iată adevărata împlinire a legii în iubire. Iată Samarineanul, adevăratul aproape al conştiinţei căzute între tâlhari.

Iată cu cine să fim asemenea şi ce să facem, ca să avem răspuns la problema vieţii veşnice.

PLĂCERILE

481. Ştie vrăjmaşul că plăcerea pământească, pentru cine umblă după ea, are drăceasca putere să desfacă pe om de dragostea lui Dumnezeu şi să i-o întoarcă spre plăcerea a orice altceva afară de Dumnezeu. Prin urmare, dacă mai avem inima prinsă de ceva de pe pământ, stăpânitorul lumii acesteia încă ne mai ţine legaţi în împărăţia lui, de vreme ce dragostea noastră către Dumnezeu încă n-a ars şi aţa aceea.

482. Toţi cei ce umblă după plăceri, de orice fel, nu vor scăpa de primejdii, căci sub orice plăcere e încolăcit un şarpe.

483a. Plăcerea e momeala cu care „hoţul" înşeală pe om să se pogoare din Ierusalim la Ierihon.

483b. Să renunţi la plăcerile tale spre a face bucuria altuia.

PLÂNSUL

484. „Bucuria minunilor te poate pierde în slavă deşartă" (cf. Matei 7, 22-23). Pe când în Cartea Vieţii se scriu, mai ales, faptele pe care le-ai făcut plângând.

Cu puterea de a izgoni duhurile cureţi pe alţii şi te poţi primejdui pe tine; pe când cu lacrimile te curăţeşti pe tine şi-i foloseşti şi pe alţii. Iisus n-a pus accentul pe minuni, ci pe cunoştinţa de Dumnezeu şi pe curăţia inimii; iar la acestea se ajunge, de cele mai multe ori, plângând.

POCĂINŢA

485. Pocăinţa trebuie să fie o înseninare din ce în ce mai mare a sufletului şi a sănătăţii întregi.

486. Mare este Taina pocăinţei, nu numai fiindcă te face din rău, bun, din vrăjmaş al lui Dumnezeu, prieten al Lui, ci şi pentru că un lucru aşa de mare e acoperit cu chip smerit. Mila cea fără de margini a Tatălui, ca să scape pe fiii Săi de judecata cea aspră, a dreptăţii după fapte, le trimite, coborând din ceruri, pe Fiul Său Cel Unul Născut, să le facă o judecată milostivă şi fără nicio înfricoşare şi iarăşi să-i împace cu Sine.

Poate tocmai pentru că e aşa de smerită judecata aceasta milostivă, nu pot să vie la mântuitoarea ei binefacere aproape niciunul dintre cei cu mintea plină de „ştiinţă" şi afumată de mândrie. Cum să poată veni, ei care ştiu totul, ei care stăpânesc peste oameni, să vie în genunchi înaintea unui simplu preot şi să-şi înşire toate fărădelegile şi necazurile lor?! Nu, asta mândria n-o poate face, să vie de bună voie la smerenie. De aceea, ei dau de asprimea dreptăţii care-i fierbe în zeama lor, până li se moaie oasele trufiei.

487. Cei vechi se rugau pentru cei ce-i schingiuiau şi le cuprindeau picioarele, binecuvântând pe cei ce-i duceau la moarte; iar alţii ziceau că ar trebui să cumpărăm cu aur ocările şi necazurile ce le pătimim de la oameni. Totul e să te învoieşti aşa pentru Dumnezeu şi El îţi ajută; căci e adevărat: nu e după fire să iubeşti din toată inima pe cel ce te ucide în tot felul, ci e mai presus de fire. Acesta e înţelesul şi capătul acestei judecăţi milostive a lui Dumnezeu: redobândirea iubirii fără margini, întoarsă de la toate păcatele spre Dumnezeu unul şi spre toţi oamenii. Cât se poate prinde de minunea acestei sfinte taine, iată spunem că ea lucrează revenirea oamenilor la nerăutatea pruncilor.

POPORUL IUDEU

488. Trebuia re-crearea acestei zidiri, povârnită iremediabil spre plata păcatului, spre neîndurata moarte. Prin poporul iudeu era prevăzută era creştină, cea din urmă strădanie a lui Dumnezeu în persoană, cea din urmă dintre măsurile ce mai rămâneau. Singura rezolvare, care face viaţa neamurilor cu putinţă, nu află între iudei decât fapta cea mai ucigaşă a lor, cea din curtea lui Pilat şi de pe dealul Căpăţânii.

Crinul Bunei Vestiri, pe care dragostea L-a coborât din Cer între oameni, iudeii Îl răstigniră pe cruce. Cu fapta aceasta ucigaşă, ei ieşiră din destinul lor, pentru care ostenise Dumnezeu cu ei atâta amar de

vreme, şi-şi băgară neamul sub roţile blestemului.

489. Până la plinirea vremii atârnă peste ei blestemul pe care şi l-au cerut în curtea lui Pilat:

„Sângele Lui asupra noastră şi asupra feciorilor noştri” (Matei 27, 25). De aceea sunt urâţi de toate neamurile – că şi asta e ponosul blestemului, pe care singuri şi l-au cerut peste urmaşi. Blestemul acesta îi zoreşte să ia în braţe pe toţi antihriştii vremurilor, până la cel mai de pe urmă, pe care şi-l vor pune rege. Le va sosi şi vremea aceea mult dorită, dar chiar pentru ei ivirea antihriştilor e un destin blestemat. Când se vor convinge de aceasta, vor veni înfricoşaţi la credinţa creştină.

490. Ei n-au înţeles că de aceea petrec acele „zile fără număr”, zile de foamete: „Nu foamete de pâine şi nu sete de apă, ci de auzit cuvintele Domnului. Şi ei se vor clătina de la o mare până la cealaltă şi de la Miază-noapte la Răsărit, şi vor cutreiera pământul, căutând cuvântul Domnului, dar nu-l vor afla” (Amos 8, 11-12). Asta-i foametea lor de mii de ani: Dumnezeu nu le mai vorbeşte!

491. Toată tragedia acestui popor, ce se vrăjmăşeşte de moarte cu Iisus Hristos, e o mare lecţie a lui Dumnezeu pe care o arată neamurilor creştine până la sfârşitul zilelor. Istoria se va repeta cu oricare dintre neamurile care vor face ce-au făcut ei. Aceleaşi fapte aduc aceleaşi urmări, deci pricinuiesc aceeaşi istorie; pentru asta nu trebuie să fii prooroc deloc.

492. Neam fără semn. Neam fără înviere. Neam fără Dumnezeu. Neam împotriva lui Dumnezeu. Pentru ei Iisus a trecut pe cealaltă parte a mării înţelesurilor. Ei au rămas dincoace, dar fără idealul care i-a părăsit. … Plată îi aşteaptă. Vor îmbrăţişa pe omul trufiei absolute! Omul care în numele său se va proclama Dumnezeu! Acela-i Antihrist – Semnul Sfârşitului!

493. Evreii urau de moarte stăpânirea romană, dar ca să termine cu Iisus, erau dispuşi ca să apeleze la oricine. Astfel, au fost în stare de data aceasta să se facă apărătorii cei mai ascuţiţi în slujba celor mai mari duşmani ai lor, romanii, numai şi numai ca aceştia să-i scape de cel mai îngrozitor coşmar al istoriei lor: Iisus. Au făcut-o şi pe aceasta.

Coşmarul acesta al lor s-a mărit cu veacurile, de proporţiile lumii, încât pretutindeni dau de Iisus.

Nici porţile iadului nu le-au putut ajuta să scape de El. Nu le-a

rămas decât aruncarea lumii în Apocalipsă. Şi aceasta o vor face.

PORUNCILE LUI DUMNEZEU

494. Lucrarea poruncilor, care păzesc viaţa curată şi dau viaţă celui ce le împlineşte (Neemia 9, 29), tocmai slujba aceasta o are: dezgroparea comorii, sau deşteptarea puterilor sădite în noi la a doua naştere, trezirea la viaţa cea după Hristos şi Duhul Sfânt.

Dumnezeu se găseşte în poruncile Sale şi prin porunci vine la noi şi pe noi ne strămută în Sine; precum şi întors: prin fărădelegi se strecoară vrăjmaşul şi ajungem de-o asemănare cu el. Deci cei ce ajung la hotarul morţii în nelucrarea poruncilor, nu se vor mântui, ca unii ce n-au aflat comoara, ba şi talantul de negustorie l-au îngropat în pământ.

495. Aşa vrea Iisus să ne însuşim împlinirea poruncilor: precum nu mulţumeşti servitorului tău care te serveşte, iar acela n-are niciun motiv să se supere tot aşa şi noi faţă de Dumnezeu, nu vom avea pretenţia ca Dumnezeu să ne mulţumească precum că I-am împlinit poruncile.

POSEDAŢII

496. Dacă omul călătoreşte neatent cu tranzitul său, poate ajunge la crize, la dezechilibru, la îndrăcire: pradă a unui duh rău sau a unor puteri rele, care-l scot clinic dintre oameni.

497. Mai sunt şi cazuri când posedaţii sunt filosofi. Exemplu: Nietzsche, revoltat împotriva lui Dumnezeu, voia să scrie osândirea creştinismului pe toate gardurile, pentru că slăbeşte în om puterea de revoltă a supra-omului, creaţia sa.

POSTUL

498. Postul e vechi şi începe odată cu omul. E prima poruncă de stăpânire de sine.

499. Postul şi rugăciunea sunt două mijloace prin care curăţim firea de patimi. Toţi oamenii care s-au apropiat de Dumnezeu şi-au smerit sufletul cu rugăciune şi post. Şi Iisus a postit 40 de zile, punând postul începătură a vestirii Împărăţiei lui Dumnezeu, deşi Lui nu-I trebuia, fiind nepătimaş.

500. Temeiurile mai adânci ale postului şi rugăciunii le găsim la Botez. Adâncul fiinţei noastre se îmbracă în Hristos. În acest adânc al minţii, sau în altarul inimii, după expresia Părinţilor, Se sălăşluieşte Hristos, izgonind afară pe satana, care se retrage în simţiri. De aici puterile potrivnicului, patimile, se silesc să învăluie şi să prindă voinţa

din nou în mrejile sale.

501. Cu trupul nu putem trata decât prin post. El nu ştie şi nu recunoaşte convingeri. De aceea el trebuie uscat, încet şi cu socoteală, fiindcă, în mocirla uscată, porcii patimilor nu mai vin să se scalde.

502. Un organism topit cu postul nu mai are putere să schimbe convingerile conştiinţei.

503. Mai bine de jumătate din numărul patimilor sunt ale minţii. Postul lucrează şi asupra acestora. E lucru de mirare, zice Ioan Scărarul, că mintea fiind netrupească, de la trup se spurcă şi se întunecă şi că, dimpotrivă, cea nematerialnică de la ţărână se subtiază şi se curăţă. Ochii văd lucrurile, mintea vede gândurile.

POVĂŢUITORII

504. E bine ca povăţuitorii să grăiască totdeauna din conştiinţa slujirii lui Hristos, ca în faţa lui Hristos şi atunci vor fi blânzi întru dojană şi smeriţi întru mustrare, altfel mustrarea lor învinge, dar nu convinge.

PREJUDECĂŢILE

505. Zice un filosof: e destul să primeşti în minte o singură prejudecată, ca apoi să nu fie prăpăstenie la care să nu ajungi în chipul cel mai logic cu putinţă. De aceea, Biserica înşiră printre păcatele minţii şi prejudecăţile.

PREOŢII

506. Larma vieţii şi gălăgia grijilor deşarte strigă oamenilor în urechi nevoile lor pământeşti, mai tare decât le strigă glasul conştiinţei trebuinţele lor veşnice. Oamenii abia mai aud cele de dincolo şi li se par departe: surzenia tot mai mult se întăreşte şi chemarea lină nu se mai aude. Dar Dumnezeu, Milostivul, ca să nu-i piardă în fărădelegile lor, le rânduieşte şi chemare dinafară prin glasul slujitorilor Săi. Prin preoţi nu te cheamă omul, ca să-ţi pui nădejdea în om, ci te cheamă Domnul ca să-ţi strămuţi viaţa ta de om.

507. Preoţii poartă preoţia lui Hristos; prin iertarea lor, Dumnezeu te iartă, prin graiul lor, Dumnezeu îţi vorbeşte. Prin ei, Dumnezeu te cheamă, oricât ai fi de păcătos.

508. Preoţia este, prin Sfântul Sânge al Mântuitorului, ca o nouă filiaţiune.

509. Preoţia Bisericii urmăreşte ca niciunul din fiii Tatălui să nu se învrăjbească în sine însuşi, sau să se rupă din obşte şi din duhul dragostei lui Hristos. Căci El e Cel ce uneşte obştea laolaltă, deci nimeni

nu se mântuieşte răzleţindu-se de Biserică, oricât ar crede că într-însul sălăşluieşte Duhul lui Hristos.

510. Preoţii vremurilor noastre, cu aceeaşi datorie ca Pavel, nu mai urmăresc desfrânarea ca pe un păcat care dărâmă alcătuirea omenească, în întindere şi în adâncime, ci o lasă să-şi facă de cap. Ei nu mai au îndrăzneala să o măture afară din Taina căsătoriei creştine, de aceea se ajunge la sărăcirea roadelor ei, copiii. Aşa se întâmplă că: „lipsind preotului cunoştinţa legii şi bătrânului sfatul", cum se tânguia Iezechiil (Iezechiil 7, 26), oamenii orbecăie în mulţimea neştiinţei şi a lipsei de sfat, care s-au întins ca o noapte de osândă peste bieţii oameni. Acesta este un semn de primejdie, din amândouă părţile. Căci scrie: „Dormind oamenii, a venit vrăjmaşul şi a semănat neghină printre grâu şi s-a dus" (Matei 13, 25).

Deci nu fără rost atragem luarea-aminte că neghinele vrăjmaşului vor sălbătăci oile împotriva păstorilor…

511. Preoţii au grija de-a îndupleca pe oameni în vremea rânduită întoarcerii, ca să nu cadă din milostivire sub strivirea dreptăţii. Lor li s-a dat marele dar să ierte în numele lui Dumnezeu. Mare, covârşitor de mare dar! Oare de ce nu-l pricep oamenii?

512. A osândi pe preoţi e lucrul cel mai uşor şi cel mai fără rost. Să fim drepţi: slujba preoţilor e sfântă, darul lor e de la Dumnezeu, e sfânt. Că firea lor pământească mai dă uneori prilej de sminteală, iar să fim drepţi: neavând cum să vină altfel decât prin naştere din trupuri pământeşti în care mişună pornirile fărădelegilor ca şerpii şi rod înclinările patimilor ca viermii, sigur că ei vor fi covârşiţi de moştenirea aceasta şi nu-şi vor putea îndeplini fără umbră trimiterea lor de la Dumnezeu. Chemarea le este învăluită, vor şovăi în hotărâri (Isaia 28, 7), biruindu-se de lume, în loc ca ei să biruie lumea. Sigur că aceştia, prin viaţa lor, nu vor lăsa poporul să creadă şi aşa se vor sălbătici oile asupra păstorului şi vor face bucurie lupilor. În jurul lor se va întări întunerecul a toată neştiinţa şi va începe foametea, nu de pâine, ci de Cuvântul lui Dumnezeu, pâinea cea din Cer. Sarea pământului o vor călca-o oamenii în picioare şi aşa vine că: „Şi preotului i se va întâmpla ca şi poporului" (Isaia 24, 2). Dar, de toată starea asta rea a lucrurilor are să dea seama şi poporul, căci toată decăderea e de la părinţi începătură.

513. Preotul, şi în general dreptul, îşi are slujba de a tălmăci tainele iconomiei divine, înduplecând spreolaltă amândouă părţile, şi

pe om şi pe Dumnezeu. De multe ori dreptul o păţeşte, că primeşte săgeţi din amândouă părţile. „Dreptul care moare osândeşte pe nelegiuiţii care trăiesc… vedea-vor sfârşitul înţeleptului, dar nu vor înţelege ce sfat a avut Dumnezeu cu el…” (Înţelepciunea lui Solomon 4, 16-17).

514. Preoţii sunt acei iconomi ai tainelor lui Dumnezeu care scad pentru semenii lor această mamonică agonisire (păcatele), iertându-le din datorie. De aceea, Lucifer ridică pâră mare asupra lor înaintea lui Dumnezeu, zi și noapte și le răscoală împotrivă toate urgiile împotrivirii.

„Ci ei l-au biruit prin sângele Mielului și prin cuvântul mărturiei lor, și nu și-au iubit viaţa lor, până la moarte ”(Apocalipsă 12, 11).

De aceea, avea dreptate Sfântul Ioan Gură de Aur, zicând că: „Mai multe sunt furtunile care zbuciumă sufletul preotului, decât talazurile care bântuie marea” (Sf. Ioan Gură de Aur, Despre preoţie, Craiova, 1941, Cartea III, cap. VIII, p. 61). Iconomii tainelor, slujitorii Sfintei Liturghii, sunt şi ei în măsura iubirii, jertfă neîncetată, arsă în lumea aceasta, pentru mântuirea lumii.

515. Multă pagubă face un preot în averea de păcate a oamenilor, ştergându-le cu darul datoriile agonisite diavolului, capitalizate în om.

516. Este un duh vrăjmaş care întunecă minţile oamenilor şi îi răscoală pe unii împotriva neputinţelor omeneşti ale păstorilor, dându-le impresia că nu sunt obligaţi să asculte de ei (de preoţi), fiindcă au păcate. Iisus nu a avut niciun păcat şi, cu toate acestea, ce puţini L-au ascultat!

Este un cerc vicios, în care se încurcă sufletul multora, a prea multor oameni: cercul rătăcirilor. Aceştia din anumite „motive” nu vor să asculte de preoţii Bisericii. Drept aceea, neascultând învăţătura dreptei credinţe şi a vieţii în Dumnezeu, îşi strică mintea cu părerile lor. Aşa se cufundă în păcate, din neascultare. Omul se întunecă dinspre adevăr şi ia rătăcirea de bună. Unii se trezesc că au trăit în rătăcire. Vrăjmaşul, de care prin amăgire au ascultat, nevrând să-i piardă din gheare, le pune înainte neputinţele oamenilor, ale slujitorilor legali ai Bisericii, acoperindu-le darurile şi harurile. Şi aşa îi duce de minte, să-şi facă singuri „credinţa”, care trece peste taina pocăinţei, administrată valid exclusiv prin preoţi şi arhierei, indiferent de neajunsul lor de oameni.

517. Fraţilor, ascultaţi de Biserică, fiindcă cei ce ascultă de preoţii ei, aşa cum sunt, de Dumnezeu ascultă.

PROOROCII ŞI HRISTOŞII MINCINOŞI

518. Proorocii mincinoşi din zilele noastre sunt de o îndrăzneală nemaipomenită şi pălmuiesc smerenia, dându-se pe ei de ceva mai mare: Ilie, Ioan, Hristos, Fiul Omului, Dreptul Judecător şi aşa mai departe. Pretind ascultare de la oameni pentru că „Dumnezeu” i-a trimis să spună la lume lucruri de care îţi ţiuie urechile, şi-ţi îngheaţă inima auzindu-i.

519. Pe semnele următoare se pot cunoaşte că nu mai sunt întregi la minte:

1. Se dau pe sine de ceva mare, cum s-au dat, de altfel, toţi ereticii (rătăciţii) vremurilor pe care însă i-a afurisit Biserica, prin sfintele soboare.

2. Cad la laudă, având smerenie mincinoasă.

3. Se ţin pe sine mai presus de Scriptură (unul chiar mi-a rupt-o), mai presus de Biserică şi sfinţi.

4. Mor după a fi ascultaţi şi crezuţi de oameni.

5. Fierb de mânie când nu sunt luaţi în serios.

6. Adesea au „grăire în duh”, cu „duhul” care îi poartă şi îi învaţă.

7. Nu vor nici în ruptul capului să-şi controleze prin preoţi cele auzite de la duhul lor.

8. Câte unii, cu toate acestea, arată o evlavie neobişnuită: mărturisind pe Hristos, pe Maica Domnului, făcându-şi şi Sfânta Cruce, bătând metanii, sărutând icoanele, ba şi Sfânta Împărtăşanie luând-o!; şi jurându-se că-s oamenii lui Dumnezeu, iar ei sunt înşelaţi.

9. Fac pe proorocii şi împrăştie spaimă între oameni. Multe proorocii li se împlinesc, dar multe nu. Asta atârnă de puterea de străvedere a „duhului” care le spune ce le spune, ca unul ce n-are învelitoarea trupului şi de aceea prinde cu oarecare vreme înainte cele ce le apropie Dumnezeu de oameni. Dar asta nu e proorocire.

10. În numele „dumnezeului” lor sunt în stare să omoare om, întemeindu-se pe Scriptură că şi Avraam a fost în stare de o atare ascultare, iar Finees a şi făcut aceasta şi i s-a socotit acestuia râvnă pentru Dumnezeul său (Numerii 25, 7-13). (Cu amăgirea ascultării până la ucidere de om, a cercat vrăjmaşul pe mulţi, în toate vremurile, chiar şi pe pustnici, de cum pe oamenii lumii.) Prin urmare fiind aşa de săritori cu ascultarea şi credinţa la poveţele „duhului” lor, pe care-l

cred că e Hristos, sunt o adevărată primejdie pentru oameni; terorişti ai sufletelor simple.

11. Sar de la un lucru la altul și leagă lucruri fără nicio legătură. Tălmăcesc greșit, strâmbă adevărul și se propovăduiesc din Scripturi, mai mult pe ei înşişi decât pe Dumnezeu, mergând grăbit spre cea mai de pe urmă sfărmare şi sărire a minţii.

12. În preajma lor simţi tulburare şi primejdie, căci mulţi dintre ei au fost pe la casa de nebuni sau vor trebui să se ducă. Nu-i blândeţe pe chipul lor. Nu-i ocărâm, ci ne păzim şi îi învăţăm şi pe alţii să se păzească şi ne înfricoşăm cât de groaznic şi-au tăiat mintea în Scripturi (2 Petru 1, 20).

520. Ceea ce odinioară era corabia lui Noe peste puhoaiele potopului, aceea e Biserica lui Hristos – Cel cu cruce – peste puhoaiele pierzării.

Astfel, după trecere de vreme, îngăduind Dumnezeu, vrăjmaşul mântuirii oamenilor s-a iscusit tot mai mult în rele: a scornit şi el corăbii şi cu ele dă târcoale peste apele potopului, ca să culeagă el pe cei ce-ntind mâinile să scape, dar scuipă Biserica. Pentru ei, pentru fiii pierzării, îngăduie Dumnezeu amăgirea nelegiuită a Satanei (2 Tesaloniceni 2, 10), care li s-a făcut până acum în peste 800 de hristoşi mincinoși (Matei 24, 24), care de fapt sunt diavoli. Căci până acum nelegiuitul a scornit peste 800 secte (800 în 1946, acum cca. 3000), luntri sau biserici mincinoase, în care pe mulţi îi ia de minte şi-i duce cu el. Înşelăciunea e uşor de prins: corăbierul vrăjmaş şi hristoșii mincinoşi nu au crucea pe catarg, iar înlăuntru nu au cele șapte Taine. Înşelăciunea e şi mai vădită, întrucât oricare din hristoşii mincinoşi, luat în parte, nu e fiul Tatălui; dovadă că nu-şi lasă ucenicii să zică „Tatăl nostru", deşi scrie: „Aşa să vă rugaţi" (Matei 6, 9). Prin urmare, hristoşii mincinoşi îşi scot ucenicii dintre fiii Tatălui şi-i fac fiii pierzării.

521. Răspunzând celor ce se ţin mai presus de Biserică şi sfinţi, e destul să le aducem aminte de înşelăciunea în care au căzut iudeii, ucigaşii drepţilor, primii călători la iad cu Scriptura în mână, întrebându-i: Nu după scripturi (Ioan 19, 7) au răstignit ei pe Dumnezeu ?

PROVIDENŢA

522. Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, (...) umblă nevăzut de oamenii cu ochi de lut, căutând mereu pe fraţii Săi (Matei 28, 10),

pândind şi alergând după fiecare ins, „până-i va prinde pe toţi cei ce se vor mântui, ca pe Pavel” (Sfântul Maxim Mărturisitorul, Capete despre dragoste, Filocalia, Sibiu, 1947, ed.I, vol.2, p.77), şi neavând odihnă până nu-i adună pe toţi Acasă. Şi aceasta o face mereu, în fiecare veac de oameni, până la sfârşitul lumii. Asta nu se poate tăcea. Iar cine L-a şi văzut pe Domnul şi neasemănata-I Cruce, pe care încă o tot duce printre oamenii ce-L pălmuiesc cu ură de fiară până la sfârşitul veacului de-acum, unul ca acela sare ca ars din orice iubire conservatoare de sine şi se roagă, strigând să aibă în lumea aceasta soarta lui Dumnezeu. Unul ca acesta trăieşte ca un dezlegat de viaţă şi nicio urgie a vremii nu-i poate face nimic, decât a-l desăvârşi, lămurindu-l ca aurul.

523. Dacă simţim suferinţa fără asemănare a lui Dumnezeu Mântuitorul nostru, cea din iubirea de oameni, aceasta curăţeşte şi viaţa noastră; căci acesta-i focul azvârlit de Dumnezeu pe pământ (Luca 12, 49): pârjolul dragostei, care aprinde lumea, arde puterile răului şi străluceşte cu lumină dumnezeiască pe smeriţii Săi următori, ce se întorc Acasă.

524. Dorul lui Dumnezeu după cel mai mare păcătos este neasemănat mai mare decât dorul celui mai sfânt om după Dumnezeu.

525. Când cineva se încumetă să se lase în conducerea Providenţei, printr-un elan de iubire de Dumnezeu, adică să-şi depăşească conștient condiţia sa umană – sub acţiunea harului de sus, bineînţeles –, poate vedea încă de aici arvuna desăvârşirii sale, într-un sentiment de liberare, ca o înviere din morţi.

Timpul, cauzalitatea, lumea, viaţa şi toate vămile cunoaşterii, pline de chinul contrazicerilor, rămân la pământ, ca o găoace de ou când iese din ea un pui viu sau, când dintr-o omidă păroasă – trecută aparent prin moartea unei crisalide – iese şi zboară un fluture în culorile curcubeului.

Aşa suntem şi noi în condiţiile vieţii acesteia, o candelă cu untdelemn şi fitil, dar încă neaprinsă.

526. Când ajungem la cunoştinţa a ceea ce suntem de fapt, că avem o înrudire cu Dumnezeu, că locuieşte chiar în structura noastră spirituală, că suntem în pragul liberei alegeri a unei concepţii de viaţă de care să ne ţină chiar de n-om fi pe placul lumii, atunci Dumnezeu aprinde candela şi luminează toată viaţa noastră cu concepţia creştină despre lume şi viaţă.

527. În cazul când omul cel vechi mereu se obrăzniceşte cu „drepturile” sale biologice asupra omului ceresc şi biruie, atunci, deosebirea celor două naturi care trăiesc întreţesute în noi, ajungând într-un contrast nelimitat, Duhul lui Dumnezeu Se retrage din om şi vin pedepse colective multiple asupra vieţii păcătoase.

Aşa avem motivarea potopului: „Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceştia, pentru că sunt numai trup. Deci zilele lor să fie o sută douăzeci de ani” (Geneză 6, 3). De asemenea, perversiunea sodomiei, care „striga înaintea Domnului” (Geneză 19, 13) a atras asupra Sodomei şi Gomorei prăpădul focului, care a ars pământul 400 m sub nivelul mării, formând Marea Moartă, radioactivă până astăzi.

528. Toată cărarea de la porunci la cunoaştere, de la ascetică la mistică, niciun pas nu o facem singuri.

529. Dumnezeu vrea să stăvilească năvala anarhiei în făptură, însă, respectând libertatea omului, nu poate, decât dacă va câştiga şi convingerea omului pentru intenţia Sa. Pe drepţi îi are câştigaţi pentru această cauză. Pe nedrepţi, pierzând aceştia libertatea lor – de vreme ce robesc păcatului – nu-i mai poate câştiga prin libertatea pe care n-o mai au, de aceea pentru aceştia nu-i mai rămâne decât sabia. Prin sabie se înţelege aici: asprimea dreptăţii, legea, autoritatea, stăpânirea, pedeapsa, până chiar şi pedeapsa cu sabia.

530. Iubirea şi sabia lui Dumnezeu lucrează neîntrerupt şi deodată între oameni: pentru fiecare, după cum îi trebuie; asta nu numai fiindcă oamenii sunt amestecaţi, dar şi pentru că fiecare ins îşi are vremile sale când îi străluceşte milostivirea, precum şi vremi când îl prigoneşte sabia – ca să vie iarăşi la starea de milostivire.

531. Dumnezeu taie para focului în două; cu puterea arzătoare, dar neluminoasă arde păcătoşii, iar cu puterea luminoasă, dar nearzătoare străluceşte pe sfinţi. Aşa că pe unii îi luminează nearzându-i, ca un Soare neapus în vecii vecilor; iar pe alţii îi arde neluminându-i, întunecaţi şi la întuneric, în vecii vecilor...

532. Mulţi oameni, mai puternicii veacului, sunt refractari propovăduirii cuvântului, dar unii din ei se biruiesc de ultimul cuvânt al sfinţilor, cel acoperit cu preţul vieţii.

533. La urma tuturor este dreapta judecată a lui Dumnezeu şi este dreaptă pentru că tuturor Dumnezeu le-a prilejuit o mărturisire a cuiva şi deci nu vor avea cuvânt de scuză că n-au auzit de Dumnezeu.

534. Aceasta este raţiunea ascunsă a Providenţei: toată lumea

ispitită să se ciocnească de Iisus.

535. Providenţa bate timpurile în funcţie de om. Iar fiindcă omul are dorul excepţional al făpturilor spirituale, al libertăţii deciziei şi timpul are o funcţie variabilă în Providenţă.

536. Ştiind Dumnezeu slăbiciunea credincioşilor şi desfrâul răutăţii, mai intervine din când în când cu întâmplări înfricoşătoare între oameni.

537. Dumnezeu nu pedepseşte toate relele aici şi imediat, precum nu răsplăteşte tot binele aici şi numaidecât.

538. Dacă Dumnezeu ar pedepsi toate relele aici, ar putea însemna că lumea aceasta este singura care există.

Dacă ar pedepsi toate relele imediat, ar însemna că se teme de puterea răului, care nepedepsit imediat ar putea periclita stăpânirea lumii.

539. Dacă Dumnezeu ar răsplăti tot binele aici ar însemna acelaşi lucru, că există numai lumea aceasta.

Dacă ar răsplăti tot binele imediat ar însemna că sufletul există numai în lumea aceasta, în care Dumnezeu trebuie să se achite urgent de îndatorirea ce i-a făcut-o omul.

Că uneori Dumnezeu pedepseşte răul şi uneori răsplăteşte binele, este ca să ştie că răul se pedepseşte şi binele se răsplăteşte. Dacă o face rar în lumea aceasta este semn că o trece sigur în cealaltă.

540. Dacă Dumnezeu uneori nu pedepseşte răul este că aşteaptă pocăinţa păcătosului.

Dacă uneori nu răsplăteşte binele dreptului este semn că-i lucrează răbdarea. În amândouă cazurile Dumnezeu aşteaptă sfârşitul omului, în ce sfârşeşte omul, fie că a fost multă vreme bun, fie că a fost multă vreme rău, cele de pe urmă au ultimul cuvânt.

541. O răsplată aici şi imediată pentru toate faptele ar dăuna libertăţii omului.

Răul nu s-ar face de frica pedepsei, iar binele s-ar face din interesul răsplăţii. S-ar micşora ceva din slava lui Dumnezeu şi s-ar micşora şi prestigiul fiinţei omeneşti.

Iată, prin urmare, la ce climat de libertate şi dragoste dezinteresată vrea Dumnezeu să-şi ridice fiii, la sensul lor metafizic cel ascuns în Dumnezeu, care este Duh, este iubire şi Adevăr. Şi aceasta fac şi oamenii liberi şi cunoscuţi şi lor înşişi ca atare.

PSALTIREA

542. Toate cuvintele Psaltirii dovedesc cunoştinţa cea din păţanie, sau învăţăturile din durere, singura cale care poate învăţa ceva pe oameni.

543. Aşa e toată Psaltirea: o mărturie strălucitoare a bunătăţii lui Dumnezeu, ţinută în mână de David, ca o făclie, mângâind orice suflet zdrobit de pe urma păcatelor. Lumina ei atrage luarea-aminte la cârmuirea lui Dumnezeu asupra vieţii omeneşti, îndeamnă sufletul la ascultare şi smerenie, cu care oricine poate birui toate potrivniciile din calea mântuirii şi poate răbda toate patimile ispitelor.

RAPORTUL CONJUGAL –
DESPRE RELAŢIILE SEXUALE DINTRE SOŢI

544. Femeia (luată din bărbat) are nevoie de completare endocrină prin contact de la bărbat.

545. O mare dizarmonie constă în faptul că instinctul bărbatului e în conflict cu instinctul femeii. Instinctul bărbatului vrea mereu femeia, ca prilej al descărcărilor sale genezice. Instinctul femeii însă e maternitatea. Copilului, până se desprinde de mamă, îi trebuie doi ani, deci, după rânduiala firii, trebuie să fie lăsată în pace.

Deci, ce va face bărbatul? Sau îşi va perverti soţia, făcând-o să umble şi ea după plăcerea pătimaşă, căutând să scape de rostul firii sale, sau o va face criminală, punând-o să-şi ucidă în pântece fiinţa fără apărare, sau va practica scârba onaniei cu femeia sa (Facere 38, 9), păzind-o de rostul zămislirii, dar necinstind-o, cum nu se mai poate spune. Alţii recurg la sterilizare, alţii la aventuri, sau la lupanare. Un atare bărbat nu-şi va mântui soţia prin naşterea de fii (1 Timotei 2, 15), ci o va osândi cu ucigaşii şi curvarii, printre care şi el de asemenea va fi (Apocalipsă 21, 8).

Prea puţini sunt bărbaţii care-şi stăpânesc instinctul iraţional, prin puterile raţionale ale sufletului, reglementându-l potrivit cu rostul său originar. Şi iarăşi, şi mai puţini sunt cei ce convertesc energia prin înfrânare, săltând sensul firii la rosturi mai presus de fire.

546. Plăcerea, căutată numai pentru ea însăşi, cheamă repetarea din ce în ce mai deasă a actului, până ce ajunge la distrugerea sistemului nervos. Mai mult chiar: ea aprinde organismul şi-l împinge până dincolo de posibilităţile sale funcţionale; ea provoacă frângerea oricărei cenzuri morale şi-şi duce supuşii până la doaga nebuniei.

547. De ce nu-s părinţii la fel de grăbiţi şi cu însurarea băieţilor,

pe cât sunt de grăbiţi cu măritarea fetelor? Fapta lor greşită încurajează tăinuit şi pe faţă frauda neomaltusiană – onania cu femeie, fereala, păzirea – ceea ce e o plagă de o nebănuită întindere în toate mediile sociale. Iată că, după scurtă vreme, se arată şi pedepsele acestei fraude, cu deosebire la femei: tulburări grave ale sănătăţii, fenomene dureroase ale pântecelui, tulburări îndeosebi nervoase şi mintale, cu desăvârşire necunoscute nici chiar medicilor. Aşa zic medicii. De la pântece durerile se întind la rinichi şi în josul pântecelui, uneori în membrele inferioare. Durerile se stârnesc şi cresc în vremea mersului, în vremea ridicării şi aşezării pe scaun, a ridicării vreunui lucru şi peste tot în vremea intimităţii – lucru care aduce uneori grave neînţelegeri conjugale. Deodată cu durerile acestea, apar tulburările nervoase, care schimbă profund starea psihică şi mintală a bolnavelor. Caracterul schimbător ajunge iritabil, irascibil până la exces. Din nimicuri, explozii violente, furii, adevărate sincope ale judecăţii, care nu mai pot fi înfrânate sau stăpânite. E un adevărat dezechilibru umoral, care face biata victimă să treacă de la explozia violenţei, până la tristeţea şi melancolia cea mai profundă, şi uneori, până la ideea sinuciderii. Asta-i frauda şi isprava. De aceea nu tăcem, ci demascăm, împinşi de milă şi de ştiinţă.

548. Într-un raport conjugal normal, organele genitale feminine trec succesiv printro fază de congestie intensă şi o fază de slăbănogire bruscă, ce stabileşte cursul regulat în circulaţia sângelui. Actul conjugal falsificat, neisprăvit, fără concluzia naturală, lasă să persiste în vase o stare de înecare ce, cu vremea, ia un caracter permanent. Urmează o tulburare a nutriţiei ţesuturilor, pe urmă alterarea lor anatomică.

549. Mulţimea firişoarelor nervoase ale plexului hipogastric, firişoare care pleacă de la uter şi se unesc cu sistemul cerebro-spinal, îndură apăsări, iritaţii, care, la obârşie sunt dureri locale, dar cu tulburări reflexe la distanţă; iar cu vremea, aruncă pe bolnave în plin domeniu psihiatric.

550. Congestiile acestea cu repetiţie produc alterări intense şi profunde în sânul ţesuturilor, care-şi pierd funcţiunea lor normală. Aşa se instalează, cu vicleşug, sterilitatea definitivă, incurabilă, după câte o lungă perioadă de sterilitate voită. Atunci în zadar mai doreşti copii, mugurii vieţii, căci firea te pedepseşte cu această crudă întoarcere a lucrurilor: îţi califică fapta şi îţi condamnă neamul la moarte. Ultimul efect: denatalitatea, depopularea etc. Aşa se stinge neamul...

RAŢIUNEA

551. Când împrejurările te aduc în situaţia să vezi limitele raţiunii, cataclismul în faţă, puterile răului dezlănţuite, nu tremura căci nu eşti singur: este Cineva nevăzut cu tine, în tine, care stăvileşte haosul, iar pe tine te creşte mai presus de om, împrumutându-ţi şi ţie nimbul divinităţii.

552. O iluminare a raţiunii, datorită „locuirii" lui Hristos în suflet, nu este de nicio mirare, întrucât Iisus Hristos este numit încă în terminologia greacă: „logos", Cuvânt, raţiune absolută a lui Dumnezeu.

RĂBDAREA

553. Cu arătarea răbdării suntem datori în primul rând pentru că, mai înainte de a veni la calea lui Dumnezeu sau la ostenelile mântuirii, făceam şi noi ale lumii, umblând în fărădelegi şi chinuind pe alţii şi, astfel, ne-am băgat datori; deci acum trebuie să plătim ale noastre cele de atunci, ca pentru răbdare să dobândim mântuirea de la Dumnezeu. Aşa trebuie să plătim acum cu durere cele ce le-am făcut odinioară cu plăcere.

554. Cei ce biruie lumea (1 Ioan 5, 4) nu sunt nicidecum o adunare de neputincioşi, o turmă de inactivi, oricât s-ar părea răbdarea răului o slăbiciune a binelui, ci ei sunt ostaşii Împăratului, care prin răbdarea Crucii a biruit nu numai lumea, ci şi toată stăpânia morţii. Mântuirea e cununa acestei biruinţe. Iar despre nevoinţa care dovedeşte răbdarea şi credinţa sfinţilor (Apocalipsă 13, 10), putem spune că e singura cale îngăduită şi în stare să mistuie puterea răului şi să o facă fără rost şi fără vlagă în lume.

555. Răbdarea răului sau umilinţa, în credinţa lui Dumnezeu, este cea mai uriaşă putere asupra răului în lumea aceasta.

556. Chip de umilinţă desăvârşită ne-a dat Mântuitorul pe cruce: El, Fiul şi slava Tatălui, Dumnezeu adevărat, nu S-a împotrivit, ci a primit să treacă prin cea mai de pe urmă umilire cu putinţă pe pământ, căci ştia ce putere are umilinţa. Răbdând bătăi, scuipări în obraz, cunună de spini, piroanele şi spânzurarea pe cruce, iar peste suflet hulirea celor fărădelege, toate acestea încă nu erau crucea cea mai grea; pe aceasta o avea la spate. Crucea cea mai grea, pe care era răstignit cu faţa, era neasemănata durere a milei Sale faţă de oameni.

557. Nu le trebuie potrivnicilor pustiire mai mare în lucrăturile lor, decât răbdarea cu dragoste a necazurilor, căci ea arde datoriile noastre şi toată strădania lor.

558. Prin răbdarea multor neştiuţi de oameni, atotputernicia și dreptatea lui Dumnezeu, sfărâmă mereu porţile iadului, cu puterea Bisericii văzute și nevăzute.

559. Lepădarea de sine nu se realizează dintr-o dată sau o dată pentru totdeauna, ci trebuie timp şi răbdare. Timp pentru deprindere și răbdare pentru greutatea ei.

560. Răbdare trebuie să avem mai întâi cu noi înşine, ca să nu cădem în întristare, apoi trebuie să aibă şi alţii răbdare cu noi, până deprindem desăvârșit lepădarea de sine. Dacă învăţăm practic lepădarea de sine şi sporeşte dragostea în inima noastră, răbdarea încetează de a mai avea înfăţişarea negativă de necaz şi se schimbă în bucurie, cu toată întristarea mea sunt covârşit de bucurie.

561. Răbdarea mai este şi nevoinţă, adică pedepsirea de bună voie a firii cu tot felul de osteneli.

562. La începători, deprinderea răbdării începe cu ocara. Începutul trebuie întărit cu răbdarea, pentru că în lupta cu mândria şi cu slava deșartă, acestea au obiceiul să-l arunce în deznădejde ca să părăsească lupta. Cine rabdă (îndreptarea) până la sfârşit se va mântui (Matei 10, 22).

563. Răbdarea este o condiţie a mântuirii, cu condiţia ca să nu fie pentru vinovăţii, ci pentru „vinovăţia" de a fi creştin.

În lumea aceasta nu poţi să crezi în Iisus fără să fii pedepsit. Scriptura a prevăzut de mult cenzura împotrivirii zicând: „Fiule, când vrei să te apropi şi să slujeşti Domnului, să-ţi pregăteşti sufletul de ispite" (Cartea înţelepciunii lui Sirah). Iar, Sfântul Pavel de asemenea ne previne: „Toţi cei ce vor să trăiască cucernic vor fi prigoniţi" (2 Timotei 3, 12).

564. Mulţi tirani s-au îngrozit de răbdarea mai presus de fire a sfinţilor, prin a mărturisi şi ei pe Hristos, de asemenea, cu acelaşi preţ al vieţii.

565. Răbdarea sfinţilor în încercări are rostul iubirii de oameni, ai lui Dumnezeu.

566. Atâta am înţeles din taina răbdării sfinţilor. Este ascunsă în ea o mare bucurie.

RĂUTATEA

567. Nimic mai greu, mai periculos decât să te lupţi cu îngustimea şi cu formalismul.

Nimic mai primejdios, decât a combate răutatea, care crede că

are dreptate, că apără adevărul şi că slujeşte lui Dumnezeu. Aceste forme ale relei voinţe au înfrânt şi pe Iisus. Deşi Dumnezeu n-a revelat o Scriptură împotriva Sa, formalismul iudaic a întors-o împotriva lui Dumnezeu. Nu după Scriptură L-au câştigat pe Iisus? Iată ce poate răutatea: să stea împotriva iubirii de oameni şi de Dumnezeu; împotriva ei, nu poate nimic, nici Iisus. De aceea, răutatea, pentru că nu se poate schimba în bucurie nicidecum, nu are iertare, ea este împotriva iertării şi a oricărei tămăduiri, dar are judecată. Răutatea a înfrânt pe Dumnezeul iubirii, dar se va înfrânge de Dumnezeul Judecăţii.

568. Iisus a tămăduit orbirea ochilor, dar n-a putut tămădui orbia răutăţii. Orbia răutăţii nu are leac, dar are pedeapsă.

569. Răutatea e o osândă, o moarte anticipată, care chinuieşte firea, dar nu e naturală, e o venetică în fire. Pe aceasta vrea Dumnezeu să o izgonească din fire, dar cu ajutorul omului, care a introdus-o în fire. I-a dat omului apostolia acestei misiuni: „Iată eu vă trimit pe voi ca pe nişte miei în mijlocul lupilor”.

Firea perversă şi firea curată, originară, stau laolaltă în raportul în care se afla un miel care bea apă dintr-un râu, faţă de lupul care se afla mai la deal, şi îi băga mielului de vină că-i tulbură apa, găsindu-i acestuia motivul „întemeiat” să-l mănânce. E absurditate multă şi variată lipită pe fire. Misiunea lui Iisus, dată şi mieilor, e descojirea firii de absurditate, de sălbăticie, de caricatura existenţei: demonicul.

Acesta înseamnează că Iisus contează pe un miez originar necontaminat, existent încă în fire, deşi comprimat dar capabil să-şi recâştige dimensiunea paradisiacă: miezul capabil de Har. Precum că acestea sunt aşa ne stau mărturie mieii lui Dumnezeu, sfinţii în preajma cărora se îmblânzeau fiarele.

570. Relele pe pământ aşa de mult vor strânge oamenii, încât nu mai rămâne istoriei altă soluţie decât sfârşitul ei.

RĂZBOAIELE

571. Când nu mai răspund oamenii la chemarea dragostei lui Dumnezeu, dau de asprimea dreptăţii Sale, când, spre pedepsirea răutăţii, îngăduie războaiele. Atunci viaţa oricui se află în primejdie de moarte, şi a celor de acasă şi a celor de pe fronturi.

572. Dumnezeu, cel milostiv întru drepţi, pe cei nebăgători în seamă sau potrivnici – dar totuşi oameni cumsecade – abia cu ajutorul primejdiei îi înduplecă să vrea şi ei ce vrea Dumnezeu, adică

mântuirea, singurul lucru cu adevărat de trebuinţă. Al doilea gând de ajutor e primirea de mai înainte ca bun, a ceea ce orânduieşte şi face Dumnezeu, şi ştiind că nimic nu se întâmplă fără voia lui Dumnezeu, să ne bucurăm de hotărârea Lui, chiar dacă nu pricepem aceasta. Iar gândul al treilea e că în suferinţe fără de voie s-au mântuit mucenicii, în suferinţe de bunăvoie s-au mântuit cuvioşii; tot aşa şi cu suferinţele războaielor, mult mai mulţi se mântuiesc pe front, decât s-ar fi mântuit acasă.

573. Obişnuit, lumea crede că mor în războaie cei răi şi scapă cei buni. Este şi nu este aşa, pentru că numai singur Dumnezeu ştie şi ţine socoteala fiecăruia. Unul din sfinţi a zis: „Caprele eu sunt; iar oile Dumnezeu le ştie”. Pe urmă, numai singur Dumnezeu ştie – şi precum ştie şi face – dacă pentru cineva e mai de folos viaţa, sau mai mult îi foloseşte mutarea din viaţa aceasta. Apoi, Dumnezeu, în atotputernicia Sa, foloseşte şi pe cei răi, pe necredincioşi, pe cei fără niciun Dumnezeu, ba chiar şi pe draci, ca printr-înșii să aducă la mântuire pe cei de mântuit.

574. Lupta începe abia în cei ce s-au hotărât la o viaţă mai conformă cu poruncile dumnezeiești.

575. Câtă vreme mergem în voia valurilor, în voia firii povârnite spre păcat, n-avem nicio luptă, nu ne trezim din cursele vrăjmaşului (2 Timiotei 2, 26); stăm de bună credinţă că mergem bine, ne isprăvim zilele în fericire şi coborâm cu pace la iad! Dar, deîndată ce aflăm ce înzestrare avem şi ne trezim spre ce trebuie să fim, puterile iadului vor sări să ne ceară socoteală pentru nesupunere. Dar nu vor sări cu toată urgia răutăţii, că nu le lasă Dumnezeu, ci cu vicleşuguri şi curse, cu minciuni şi cu înfricoșare şi cu alte nemaipomenite zavistii. Pe de altă parte, se vor folosi de unelte ale lor (Ioan 8, 44), oameni amăgiţi de ei, care le-ar face toate câte-i învaţă dracii – dacă ar fi după ei. De aceea zice Înţeleptul: „Fiule, când vrei să te apropii să slujeşti Domnului, găteşte sufletul tău spre ispite” (Înţelepciunea lui Isus Sirah 2, 1).

576. Războiul duhovnicesc seamănă întrucâtva cu războiul lumii. Şi unul şi altul te desface de viaţa aceasta. Numai ispitele, necazurile şi tot felul de încercări ale războiului nevăzut izbutesc să ne tocească pe deplin gustul de lumea aceasta şi să ne ducă la un fel de moarte faţă de lume, care-i smerenia deplină şi condiţia de căpetenie a rugăciunii neîncetate.

577. Cei ce nu urmăresc în viaţa aceasta nimic mai mult decât să

fie fericiţi în lume şi tihniţi în trup, aceştia n-au război cu diavolul: pe aceştia îi are fără de război. (...) Căci cea mai primejdioasă temniţă e aceea în care te simţi bine: nu vei ieşi din ea niciodată.

578. Prima întâlnire între minte şi diavol e la linia momelii, pe care o flutură el în văzul minţii. Dacă mintea nu bagă momeala în seamă vrăjmaşul stăruie cu ea, o arată mai sclipitoare, ca să o facă iubită minţii. Aceasta e a doua înaintare a războiului, sau asupreala. Dacă la asupreală a izbutit să fure mintea cu momeala şi să o facă să vorbească împreună, avem înaintare la unire.

Mintea însă se trezeşte c-a fost furată de gând străin şi că se află în altceva, decât în ceea ce-i era dat după fire; iar când îşi dă seama de ea însăşi şi de cele în care se află, avem lupta cea de gând la o clipă hotărâtoare. Se va învoi mintea să meargă după momeală mai departe, sau se va întoarce de la dânsa? Aici e lupta şi clipele sunt scumpe; şi de cele mai multe ori viaţa întreagă a unuia sau a mulţime de inşi atârnă de lupta nevăzută a câtorva clipe. Dacă întârziem să ne luptăm, se poate întâmpla ca fără veste să fim învăluiţi la minte din partea poftei sau a iuţimii, asupra cărora încă aruncă vrăjmaşul aprinderea sa. Prin urmare, ostaş al lui Hristos, lupta trebuie dată grabnic şi după lege.

579. Dacă la ceasul de război, mai bine-zis în clipa de luptă, lovim momeala cu numele lui Dumnezeu, depănând rugăciunea, vom vedea lucru minunat: pentru ostaş luptându-se Împăratul – tocmai întors de cum e războiul văzut. Căci Împăratul nostru s-a luptat până la moarte, şi încă moarte pe cruce (Filipeni 2, 8), şi printr-însa trecând, a rupt zăvoarele şi a spart porţile iadului, biruind pentru ostaşii Săi şi slobozindu-i. Iar de atunci biruie ca un Dumnezeu, oriunde e chemat pe nume. Şi: Îl cheamă dragostea.

580. Vremea de luptă are o mare cumpănă, şi anume: dacă mintea nu-şi aduce aminte cu credinţă de „Doamne Iisuse...", i se întâmplă că încuviinţează momeala vrăjmaşului. Aici e graniţa între lupta după lege şi căderea în fărădelege.

581. Dacă mintea se va afla iubind o momeală străină şi sfatul viclean, va înclina cumpăna liberei alegeri spre momeala şi sfatul străin. Aşa se deschide spărtură în cetate şi se năpustesc puhoaie de vrăjmaşi care aşteptau ascunşi afară. Şi repede urmează jalnică pustiire în cetatea sufletului: împlinirea cu lucrul şi repetarea faptei aceleia, până ajunge deprindere sau obicei.

582. De unde atâta pustiire? De la o clipă fără de Dumnezeu a

minţii, clipă în care vrăjmaşul i-a furişat undiţa iadului pe gât, învăluită meşteşugit într-o momeală a unui lucru sensibil al lumii de aici. Potrivnicul ispiteşte cu momeala plăcerii pe tot omul spre patima spre care-l prinde că are povârnire mai mare: pe cel aplecat spre trup, cu desfrânarea; pe cel înclinat spre gânduri, cu înțelepciunea veacului acestuia (1 Corinteni 1, 20) care pe mulţi i-a rătăcit de Dumnezeu şi pe puţini i-a întors; pe cei dornici de Cuvântul lui Dumnezeu îi ispiteşte cu Biblia (2 Petru 1, 20), încât în zilele noastre se văd mulţi călători la iad cu Scriptura în mână. Toţi cei ce umblă după plăceri, de orice fel, nu vor scăpa de primejdii, căci sub orice plăcere e încolăcit un şarpe.

583. Începătorii pot să vadă cum numele Mântuitorului îi izbăveşte de asuprirea momelilor vicleanului – ceea ce-i îndatorează cu o mare smerenie înaintea lui Dumnezeu, ştiind că se luptă El în locul lor.

584. Partea începătorilor este nevoinţa de a seca izvoarele patimilor din pământul inimii, precum şi grija de a nu se sui cu mintea în văzduhul părerii, căci acolo bat furtuni mari şi se rup aripile minţii.

RĂZBOIUL NEVĂZUT ŞI RĂZBOIUL MOMELILOR

585. Grijă la minte! Căci războiul nevăzut cearcă pe toată lumea şi n-a cruţat nici iubirea de Dumnezeu a Apostolilor!

586. Cine are darul dragostei, al răbdării şi al gândului smerit, în vremea de luptă – dacă luptă după lege (2 Timotei 2, 5), iar legea este dragostea – poate vedea lucruri minunate, întoarceri neașteptate la Dumnezeu.

587. Deşi înzestraţi cu darurile Botezului, totuşi n-am scăpat de războiul momelilor. Momeala nefiind păcat, e permisă de Dumnezeu să cerce cumpăna libertăţii noastre. Sfântul Marcu Ascetul ne lămureşte: Hristos prin cruce şi prin Harul Botezului „slobozindu-ne de orice silă, n-a împiedicat aruncarea gândurilor în inimă. Aceasta pentru ca unele din ele, fiind urâte de noi, îndată să fie şterse; altele, fiind iubite, în măsura în care sunt iubite să şi rămână; şi astfel să se arate şi harul lui Dumnezeu și voia omului, ce anume iubeşte: ostenelile din pricina Harului, sau gândurile din pricina plăcerii". Aici stă pricina pentru care noi, deşi botezaţi, totuşi mai avem trebuinţă şi de al doilea Botez, al pocăinţei, întrucât nu suntem ca îngerii neschimbabili.

588. Răul, nebunia şi haosul nu sunt literatură: sunt realităţi care uneori izbesc frontal şi caută să înghită relativul tău echilibru.

Vezi clar, uneori cu luciditate unică în viaţă, că „dintr-asta” numai Dumnezeu te poate scăpa.

589. Biruinţa Mântuitorului e unică. Fără El nimeni nu mai poate câştiga o a doua biruinţa asupra răului. Dar cu Hristos da; însă nu e nici atunci altă biruinţă, ci tot aceeaşi, prelungindu-se în vreme şi înmulţindu-se cu luptătorii.

590. Când împrejurările te aduc în situaţia să vezi limitele raţiunii, cataclismul în faţă, puterile răului dezlănţuite, nu tremura căci nu eşti singur: este Cineva nevăzut cu tine, în tine, care stăvileşte haosul, iar pe tine te creşte mai presus de om, împrumutându-ţi şi ţie nimbul divinităţii.

591. Pe Dumnezeu Îl ai sădit, „inoculat”, latent, în structura ta spirituală. Tu eşti altoit cu un Om-Dumnezeu, absolut superior condiţiei tale pământeşti. Prin aceasta şi tu eşt fiu al lui Dumnezeu. (…) Ne-a dat şi nouă puterea să fim fiii lui Dumnezeu. Dacă cineva e conştient şi trăieşte această evidenţă interioară şi pe celălalt plan al existenţei, unuia ca acela niciun rău nu i se mai poate întâmpla. Nici omorâţi nu pot fi, pentru că într-înşii prezenţa divină e forţă care face deşartă orice zvârcolire a răului asupra lor. (…) Lumea nu se mai poate atinge decât de temniţa ta biologică. Noua ta realitate de o evidenţă absolută, scăpându-i cu desăvârşire. Acestea sunt cuprinse în cuvântul lui Iisus: „Eu, Adevărul, vă voi face liberi!”. Şi „Nu vă temeţi de cei ce ucid trupul – care nu plăteşte nimic (în sine) – şi mai departe nu pot să facă nimic!”

592. Tot intervalul de vreme până la moartea fizică a fiecăruia în parte, precum şi toată istoria acestui mod de existenţă decimat de moarte, e un continuu război nevăzut între binele şi răul din om. (...) Când în om se întăreşte această alternativă, a trupului, care acaparează pentru sine şi forţele naturale ale sufletului, mintea – conştiinţa chiar – atunci războiul nevăzut între binele şi răul din om ia o formă clinică, psihanalitică.

593. Potrivnicul are două feluri de ispite: prin plăcere şi prin durere. Cu primele umblă să ne amăgească. Dar cu celelalte umblă să ne constrângă să socotim plăcerea ca bine şi durerea ca rău. Cu această meşteşugire ar restrânge năzuinţele sufletului numai la o viaţă comodă în veacul acesta.

594. Dacă vede vicleanul că nu isprăveşte surparea cu ispitele atunci aruncă în minte hule împotriva lui Dumnezeu. Covârşirile

acestui mândru să nu sperie pe nimeni căci nu spurcă pe om, nici să nu le băgăm în seamă.

595. Nicio viaţă sporită nu e cruţată de bântuieli: fie cu vederi amăgitoare şi trăgând către slava deşartă, fie cu înfricoşări grozave ducând către ieşirea din minţi. În calea celor dintâi avem lepădarea de vederi, căci mai de folos este a ne vedea păcatele decât a vedea îngerii, iar în calea celorlalte avem lepădarea de sine în grija lui Dumnezeu. Pe puţini credincioşi şi molateci vicleanul îi scoate din luptă cu evidenţa neputinţei cu care îi aruncă în deznădejde, iar către smerenie le închide calea prezentându-le-o ca umilire. Pe calea aceasta le macină sufletul între deznădejde şi nemulţumire, de unde ajung la mania persecuţiei. Adună la conflict, se închid sufleteşte în prejudecăţi şi aşa alunecă din calea sfântă în calea profană sau chiar clinică. La aceştia lepădarea de sine a fost mereu un lucru de silă sau fără convingere.

596. Să ştii că a rămâne în picioare nu e treaba ta, nici a virtuţii tale, ci a harului Aceluia Care te ţine în braţele Sale ca să nu cazi în întristare.

597. Deplin izbăvit de lupte nu este om pământean, nici nu trebuie să fie. Altfel nu ar mai fi luptă, nici ucenicie, nici sporire, nu ar mai trebui nici Harul neîncetat de la Dumnezeu. Omul nu şi-ar mai cunoaşte slăbiciunea şi nici de smerenie nu ar mai avea trebuinţă. E mai de preţ lupta, că vezi ajutorul lui Dumnezeu şi te smereşti şi te umpli de dragoste, căci biruinţa pe mulţi i-a păgubit.

598. Suntem în furtună cu sufletul numai atâta vreme cât trăim la suprafaţă, la expresia cea mai dinafară a vieţii. Când însă ne mai adâncim sufletele acolo unde ne aşteaptă Hristos de la Botez, sau de la oricare altă Taină, primim cuvântul Lui care împrăştie furtuna. El este izvorul smereniei care reechilibrează sufletul din bântuielile mândriei. De la această experienţă începând, iubim Crucea lui Hristos şi crucea noastră, cu firea primim şi credem că tăierea voii proprii e într-un cuvânt curăţirea de patimi.

599. Încercările şi neliniştile vremii au şi ele un rost: ne provoacă la găsirea sensului ce-l avem în Dumnezeu, ca ultim reazim etern al liniştii, iar pe de altă parte ne conduc la găsirea de noi înşine, ca făpturi renăscute în Dumnezeu şi ajunse la libertatea spiritului.

Răbdarea însăşi a războiului e ultima ta rugăciune.

RECUNOŞTINŢA

600. Astăzi, când mila lui Dumnezeu vine în Persoană să caute şi

să cureţe pe pedepsiţii Săi, iată că nu găseşte recunoştinţă în Israel. Dar, a găsit-o între străini, la un samarinean. Iată de ce se spune că binefacerea şi cu recunoştinţa sunt două virtuţi care nu s-au întâlnit amândouă pe pământ. Iată încă o amărăciune a lui Iisus. Nouă, din zece, iarăşi se vor fi apucat de rele.

RELIGIA

601. În istoria Egiptului, câtă vreme faraonii respectau religia, dinastiile lor dăinuiau multe mii de ani. Îndată ce şi-au ridicat mâna asupra preoţilor, s-a isprăvit cu ei; templele şi-au închis luminile ştiinţei, piramidele au rămas monumente ale morţii şi dinastiile s-au stins. Unul dintre faraoni sfârşeşte cu toată oastea în fundul Mării Roşii (Ieşire 14, 28).

602. Religia nu face ştiinţă, ci conştiinţă.

RENUNŢAREA

603. Toată lumea este a ta când ai renunţat la ea. Atunci, eşti mai tare ca ea şi te ascultă. Această renunţare totală asigură „pentru veacul viitor viaţa veşnică".

RESPONSABILITĂŢILE

604. Cu cât cineva stă mai sus pe scara răspunderilor obşteşti, cu atât îi poartă şi Dumnezeu o iubire şi o grijă mai mare.

605. Pentru cei ce însă au o răspundere între oameni, e neapărat de trebuinţă să-şi cunoască atârnarea lor de Dumnezeu şi Lui să-I întoarcă cinstea şi slujba, pe care le au ei între oameni.

RUGĂCIUNEA – RUGĂCIUNEA MINŢII SAU A INIMII

606. O unificare a voinţei, ba chiar a tuturor facultăţilor noastre sufleteşti izbuteşte s-o ajungă abia rugăciunea.

607. Rugăciunea nu judecă, ci se smereşte, aducându-ne aminte greşelile noastre, nu ale lumii. Rugăciunea adevărată cere iertarea lumii, nu osândirea ei. Iar asupra smereniei vrăjmaşul nu poate nimic.

608. Postul curăţeşte ochiul, rugăciunea curăţeşte mintea. Aici nu vorbim de rugăciuni care cer lucruri materiale, nici de rugăciunea care dă drumul închipuirii, după cum nu vorbim nici de rugăciunea liturgică, ci numai de rugăciunea minţii. La intrarea în călugărie rugăciunea vameşului, completată poate chiar de Iisus, e numită deodată cu metaniile „Sabia Duhului Sfânt". Rugăciunea minţii este „Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul".

609. Cu numele lui Iisus spus întâi cu gura, apoi cu mintea, pătrundem din afară spre înlăuntrul nostru către Iisus, Care la rugăciunea noastră bate război cu potrivnicul din gânduri și ne izbăvește de asupririle patimilor.

610. Rugăciunea minţii sau rugăciunea inimii are temeiul acesta, descoperit de Însuşi Iisus, că „fără Mine nu puteţi face nimic" în privinţa izbăvirii de patimi, deci în privinţa mântuirii.

611. Rugăciunea mintii are și stări superioare, când izbăvindu-se patimile, se deapănă de la sine fără cuvinte, într-o nesfârşită dragoste de Dumnezeu, de oameni şi de toată făptura.

612. Rugăciunea minţii este sabia Duhului, care taie gândurile rele cu Numele lui Iisus. Propriu-zis, Iisus ne izbăveşte neîncetat de lupta potrivnică: Cu Numele lui Hristos Iisus batem pe vrăjmaşi. Căci armă mai puternică asupra diavolului ca Numele lui Dumnezeu în cer sau pe pământ nu este (Sfântul Ioan Scărarul).

613. Rugăciunea neîncetată a fericitului Nume: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul", după îndemnarea Sfântului Pavel: „Neîntrerupt vă rugaţi", săvârşeşte minunea unirii în dragoste a celor învrăjbite întreolaltă de păcat.

614. Sfântul Ioan Scărarul zice: „Ca Numele lui Iisus Hristos, armă mai tare, în cer şi pe pământ nu este!". Cerul este mintea și pământul inima, în care trebuie să se depene rugăciunea neîncetată a preasfântului nume: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul", întorcându-se ca o armă mereu întinsă asupra vrăjmaşului.

615. Dacă la ceasul de război, mai bine-zis în clipa de luptă, lovim momeala cu numele lui Dumnezeu, depănând rugăciunea, vom vedea lucru minunat: pentru ostaș luptându-se Împăratul – tocmai întors de cum e războiul văzut. Căci Împăratul nostru s-a luptat până la moarte, şi încă moarte pe cruce (Filipeni 2, 8), şi printr-însa trecând, a rupt zăvoarele şi a spart porţile iadului, biruind pentru ostașii Săi şi slobozindu-i. Iar de atunci biruie ca un Dumnezeu, oriunde e chemat pe nume. Şi: Îl cheamă dragostea.

616. Ne trebuie mai multă inimă în minte şi mai multă minte în inimă, căci altfel, fără lucrarea de unire a preafericitului nume, o iau razna şi inima şi mintea.

617. Fiindcă noi nu putem fi contemporanii lui Iisus, este Iisus contemporanul nostru peste veacuri. Inspirăm atotprezenţa Sa în Prea

Sfânt Numele Său şi expirăm aerul stricat al păcatelor noastre. Inspiri Duhul Sfânt, Duhul lui Dumnezeu şi expiri duhul rău din tine.

618. Cine ştie, dacă nu mărturiile unor văzători Părinţi despre stâlpul de foc ce urca la câte un sporit duhovniceşte până la cer, nu era tocmai această concentrare a personalităţii fericitului: a minţii în inimă şi a amândorura în Dumnezeu, căpătând forma unui stâlp de foc.

SCRIPTURA

619. Sfânta Scriptură, Cartea lui Dumnezeu, are literă şi are duh. De aceea şi citiri sunt două. Dacă-ţi dezleagă Dumnezeu taina ascunsă în litere o pricepi; dacă nu ţi-o dezleagă, nu pricepi decât litere.

620. O măsură de ajutor în biruinţa asupra firii ne-o dă şi citirea dumnezeieştilor Scripturi. Este Duhul lui Dumnezeu în cărţile Sfintei Scripturi, de aceea citirea ei zideşte duhovniceşte. Dar şi pentru aceasta trebuie puţină preocupare. Mai întâi trebuie învăţată această carte a lui Dumnezeu către oameni, adică înţeleasă în rostul ei de revelaţie, înţeleasă în cadrul ei istoric, în sforţarea ei de a menţine în conştiinţa poporului ales aşteptarea descoperirii desăvârşite în Iisus Hristos.

621. Valoarea spirituală a Scripturii nu se pierde în istoria pe care o cuprinde. De aceea Biblia e şi singura carte a căreia date istorice au şi o neistorie pe care o cuprinde. De aceea, Biblia e singura carte ale cărei date istorice au şi o memorie duhovnicească.

622. Citirea cu socoteală a Dumnezeieştilor Scripturi aprinde şi hrăneşte sufletul cu gândurile lui Dumnezeu, care nu sunt ca gândurile omului.

623. În zilele noastre se văd mulţi călători la iad cu Scriptura în mână.

SECTARII

624. Nu da cu bâta în viespile sectare.

SFÂNTA CRUCE

625. N-ai să găseşti Sfinte Moaşte mai sfinte ca Sfânta Cruce.

SFÂNTA ÎMPĂRTĂŞANIE

626. Spre schimbarea omului din raza naturii în raza supranaturii avem trebuinţă mereu nu numai de pâinea naturală, ci mai ales de pâinea supranaturală a Sfintei Împărtăşanii.

627. Trupul şi Sângele Lui Hristos din Sfânta Împărtăşanie se luptă cu trupul şi sângele nostru împotriva patimilor, sfinţind trupul şi arzând patimile.

628. Unde sunt lacrimile când venim să ne împărtăşim?

SFÂNTA LITURGHIE

629. Dumnezeu coboară între oameni şi suie oamenii la Sine, pe scara Sfintei Liturghii.

630. Precum Taina pocăinţei sau mărturisirea este judecata milostivă a lui Dumnezeu, ascunsă sub chip smerit, şi iubitorii de smerenie dau de darul acesta, asemenea şi Sfânta Jertfă a Mântuitorului, din Sfânta Liturghie, ascunde, iarăşi sub chip smerit, o taină a ocârmuirii lumii.

631. Cei vechi ştiau pricina pentru care nu se arată Antihrist în zilele lor, căci Sfântul Pavel vorbeşte despre taina aceasta în chip ascuns, dar n-o numeşte (2 Tesaloniceni 2, 6). E Sfânta Liturghie, sau Jertfa cea de-a pururi, despre care a grăit Domnul prin Daniil (Daniil 12, 10) şi apoi Însuşi ne-a învăţat. Ea este aceea care opreşte să nu se arate Antihrist, sau omul nelegiuirii (2 Tesaloniceni 2, 3) decât în vremea îngăduită lui de Dumnezeu. Căci pentru mulţimea fărădelegilor, demult ar fi trebuit Dumnezeu-Tatăl să sfârşească lumea, însă Dumnezeu-Fiul, Cel ce este iubirea de oameni şi de toată firea, mereu Se aduce pe Sine Jertfă Sfântă înaintea lui Dumnezeu-Tatăl, mijlocind milostivirea de la El.

632. Sângele Mielului din Sfânta Împărtăşanie mai ţine sufletul în oase şi lumea în picioare. Precum Taina Pocăinţei e un dar al Cerului, sub chip smerit, pentru mântuirea fiecărui suflet în parte, aşa Sfânta Liturghie, marea taină, ascunsă iarăşi sub chip smerit, mântuieşte lumea, sau o fereşte de urgiile Antihristului. Iată de ce, toată lumea ar trebui să vie la Sfânta Liturghie, că pentru dăinuirea lumii e darul acesta pe pământ.

633. Deci, câtă vreme mai sunt oameni ce caută pocăinţa şi Sfânta Împărtăşanie, Satana n-are putere: îl opreşte Dumnezeu. Dar când oamenii se vor întuneca la minte aşa de tare, încât vor împiedica Sfânta Liturghie, cu toată voia lor, vrând necredinţă, în zilele acelea va înceta şi Jertfa cea de-a pururi, şi va începe urâciunea pustiirii, precum zice la Daniil: „Şi din vremea când va înceta Jertfa cea de-a pururi şi va începe urâciunea pustiirii, vor fi 1290 de zile” (Daniil 12, 11).

634. Sfânta Liturghie mai ţine lumea.

SFÂNTUL NICOLAE

635. Suferinţa pe care o aduna de la toţi îi făcea iubirea mai strălucitoare – şi acestea laolaltă – ard ca o făclie în viaţa sfântului,

care apoi, mai multă suferinţă atrage, sporind focul iubirii sale de oameni.

Suferinţa şi iubirea se cresc în progresie una pe alta. Aşa se face că inima lui era mare în care se revărsau toate lacrimile şi durerile pământului îşi găseau alinare.

Cred că aceasta este taina „luminătorilor lumii”. De fapt toate minunile pe care le-a făcut Dumnezeu oamenilor, după mutarea Sfântului nu au altă explicaţie, decât că sunt un răspuns pe care l-a dat Dumnezeu pentru iubirea lor de marele ierarh. Căci Dumnezeu este făcătorul de minuni în Sfinţii Săi, indiferent dacă sunt în lumea aceasta sau nu.

Dar, marea minune şi din ce în ce mai rară între oameni este tocmai această lumină a inimii, căreia Dumnezeu nu-i poate pune hotar mormântul. De aceea, Dumnezeu o laudă cu fapte mai presus de fire, cinstind cu ele pomenirea iubiţilor Săi, iubitori de oameni sfinţi. Dumnezeu o laudă cu fapte mai presus de fire. Să o lăudăm şi noi măcar cu vorba.

SFÂRŞITUL LUMII

636. Când fărădelegile vor încleşta mintea şi inima oamenilor şi-i vor sălbătici aşa de tare, încât vor zice că nu le mai trebuie Dumnezeu şi Biserică şi Preoţi, încât va fi sălbăticirea şi nebunia urii (Luca 6, 11) peste tot pământul, atunci vine sfârşitul.

SFINTELE TAINE

637. Biruinţa Mântuitorului e unică. Fără El nimeni nu mai poate câştiga o a doua biruinţă asupra răului. Dar cu Hristos da; însă nu e nici atunci altă biruinţă, ci tot aceeaşi, prelungindu-se în vreme şi înmulţindu-se cu luptătorii.

638. Iisus Hristos împlineşte ceea ce ne lipseşte nouă: ne-a dăruit o a doua naştere, iertându-ne de prima; ne-a întărit firea pentru refacerea virtuţii şi ne-a luminat mintea pentru refacerea cunoştinţei – amândouă de trebuinţă pentru a ne lipi cu dragostea mai tare de adevăr decât de viaţa aceasta. Astfel, ne-a dăruit şi nouă biruinţa asupra morţii, întrucât – celor ce trăim viaţa în Hristos – nu ne mai este o groază, ci o dezlegare definitivă de păcate. Moartea pentru noi nu mai este o înfrângere a firii, ci omorâre a păcatului şi izbăvirea firii. În felul acesta zicem că biruim şi noi, dar de fapt e Iisus Hristos, Cel ce locuieşte în noi prin Taine, care câştigă războiul şi se oşteşte pentru mântuirea noastră; şi, stăruind şi noi cu dragoste în nevoinţa lui

Dumnezeu, răzbeşte asemănarea Sa peste chipul vieţii noastre.

639. Aşa ni s-a împărtăşit pe Sine, în primele trei Sfinte Taine, fiecăruia, îndată după venirea noastră în lume (Ioan 1, 9). Acestea sunt: Sfântul Botez, Ungerea cu Sfântul Mir şi Sfânta Împărtăşanie, iar la vârsta priceperii, cunoştinţa de Dumnezeu (Ioan 17, 3).

640. Prezenţa lui Hristos în Sfintele Taine rămâne un adevăr dogmatic. Aici vorbim de trăire, de desfăşurarea lui Hristos din Taine în viaţa noastră reală. Dacă Domnul este ascuns de la Botez în Sanctuarul cel mai dinlăuntru al fiinţei noastre, ca un Înaintemergător îndemnându-ne spre împlinirea poruncilor, printr-însele apar pe obrazul nostru spiritual trăsăturile Domnului.

641. Ceea ce odinioară era corabia lui Noe peste puhoaiele potopului, aceea e Biserica lui Hristos – Cel cu cruce – peste puhoaiele pierzării. Deosebirea e aceea că corabia lui Noe a fost închisă pe dinafară de Dumnezeu şi nimeni n-a mai putut intra (Facere 7, 16), pe când corabia Bisericii – coarbia cu crucea pe catarg – are intrarea deschisă şi mai pot intra oameni învălmăşiţi de puhoaie. Acolo era Noe, aci Hristos, iar în valuri ucigaşul, înecând pe oameni.

Se întâmplă însă ceva de neînţeles: că cei ce se chinuiesc în valuri, deşi toţi ţin să trăiască, totuşi nu toţi vor să scape în coarbie. Mai mult chiar, scuipă mâinile ce li se-ntind de la intrarea corăbiei. Iar mâinile sunt braţele părinteşti: braţele celor şapte Sfinte Taine ale lui Dumnezeu care izbăvesc pe oameni din potop, născându-i din trup în Duh (Coloseni 2, 12), din amărâta viaţă la viaţa cerească.

SFINŢENIA

642. Iisus Hristos e Calea şi naturală şi supranaturală a desăvârşirii.

643. Sfinţenia nu e tristeţe, e bucurie. Sfinţenia tristă e o tristă sfinţenie.

644. Toţi ştim că înlăuntrul nostru stau ascunse mărgăritarul, comoara, talantul şi altarul Împărăţiei lui Dumnezeu. Înlăuntrul nostru avem aşadar posibilitatea sfinţeniei. Dar posibilitatea încă nu e realitatea. De la sine numai, posibilitatea sfinţeniei nu se transformă în sfinţenie.

645. În viaţa duhovnicească credinţa hotărâtă poate face ca posibilitatea sfinţeniei să se transforme în realitatea sfinţeniei. Este nevoinţa monahului. Fără nevoinţă întinsă, susţinută de convingere, orice posibilitate reală va rămâne numai posibilitate sau chiar se va

transforma în imposibilitate.

646. O sfinţenie conştientă ar putea cădea ca fulgerul în ispita sfinţeniei, care e cea mai rafinată capcană a mândriei.

646. Sfinţii Părinţi nu au recunoscut desăvârşirea decât după semnul desăvârşitei smerenii.

647. Cei ce îşi întorc mânia şi pofta de la cele de aici, unde altfel ar fi zăcătorit în contra firii, aceia scapă de bărbatul sau de femeia dintr-înşii şi vin la starea unui suflet de fecioară.

Sufletul ajuns la starea de fecioară are parte de crinul Bunei-Vestiri a naşterii lui Hristos într-însul.

648. Lui Iisus lucrurile, întâmplările, oamenii de tot felul, până şi copiii îi prilejuiau motive de revelaţie. De la toate lucrurile lumii Iisus ridică oamenii la raţiunile supranaturale ale Providenţei. Pe copii de pildă: Iisus i-a găsit modelul sufletului deschis spre Dumnezeu. Ei, deşi nu înţeleg nimic şi nu schiţează nicio împotrivire dialectică, cred totul şi pun întrebări uimitoare de credinţă. Pentru ei existenţa lui Dumnezeu şi prezenţa divină este un lucru de la sine înţeles. Nu în zadar s-au alăturat aceste două cuvinte: copilărie şi sfinţenie. De fapt, omul începe viaţa cu sfinţenie, apoi o pierde: devine păcătos, devine „întrebătorul complicat al veacului acestuia”.

650. Limitele omului sunt limitele sfinţeniei sale. Iar sfinţenia este de la Dumnezeu. De altfel, singurul leac al vieţii, s-o scape de năruire numai sfinţenia rămâne. Sfinţenia este şi efectivă şi preventivă. Datori de a o câştiga sunt toţi oamenii care vor să se mântuiască.

651. Sfinţenia, tare seamănă a sănătate originară, o strălucire lină a spiritului. Unde sunt acestea şi Dumnezeu Se odihneşte, unde lipsesc şi Iisus Îşi pierde răbdarea. Este lucrul cel mai greu să înduplеci omul să urmărească realizarea sfinţeniei.

SFINŢII – DREPŢII

652. Oamenii voinţei sunt eroii credinţei şi sfinţii creştinismului.

653. Sfinţii sunt convinşi de păcatele lor. De aceea, judecându-se pe ei înşişi vrednici de iad, primesc de la Dumnezeu Raiul şi, în dar, mântuirea.

654. Cei desăvârşiţi nu simt numai spinul păcatelor lor, ci găsesc într-înşii murmurând toate păcatele oamenilor. Căci prin cei desăvârşiţi se răsfrânge sfinţenia lui Dumnezeu, ca printr-o oglindă şi într-înşii iarăşi toată firea omenească-şi simte durerea şi păcatul.

655. Abia lor le îngăduie Atotştiutorul Dumnezeu să bată război cu stricătorul firii omeneşti şi cu sabia Duhului neîntrerupt să-l ardă. Dar nu spre el le e privirea, ci având toată făptura lor absorbită de dar, s-au făcut ca un pârjol într-un rug nearzător şi, strămutaţi de dragostea lui Dumnezeu, chiar şi numai cu atâta, că sunt în lumea aceasta, ard pe „stăpânitorul" ei în inimă, ca o sabie de văpaie.

656. Acesta e focul celei mai mari nevoinţe prin care au să treacă cei ce ajung desăvârşirea, că Dumnezeu Însuși se ascunde din faţa lor, şi se prăvălesc asupra lor puhoaie de ură, căutând cum să-i înghită. Dar de dragostea lui Dumnezeu nimic nu-i mai desparte (Romani 8, 38-39): nici suferinţa, nici îngerii, nici viaţa, nici moartea, nici iadul, de care se dovedesc mai presus, căci desăvârşirea dragostei nu mai are pe acestea îngrădire şi hotar.

657. În Biserică se nasc de sus şi cresc pe pământ, câştigând în războaie, oamenii mai presus de fire sau dumnezeii după Dar.

658. În ştiinţă e savantul care sondează necunoscutul prin teorii şi le verifică pe urmă, dacă aduc lumină şi corespund realităţii sau ba.

În credinţă, în religie este sfântul, care are alte mijloace de aflare a adevărului.

Sfântul nu cercetează. Viaţa lui curată e mijlocul de cunoaștere a unei realităţi pe care cercetătorul savant n-o poate prinde niciodată.

Ştiinţa nu angajează viaţa, de aceea nici n-o poate pricepe şi nici n-o poate crea.

659. Cu toate că răul se pedepseşte prin sine însuşi, iubirea divină dă totuși putinţă de ieşire din înfundătura răutăţii ce se pedepseşte pe sine însăşi: de se va găsi cineva să stea bun pentru fraţii săi înaintea lui Dumnezeu.

660. Aceştia, prevăzuţi de Dumnezeu cu slujba aceasta încă mai înainte de-a se naşte (Galateni 1, 15; Ieremia 1, 5) şi trimişi să o împlinească, sunt slugile Sale, cărora le-a dat avuţia Sa pe mână.

661. Să nu se creadă îngust că dreptul apare numai în religie. Dreptul poate să se arate în oricare dintre valorile sau talanţii lui Dumnezeu. Dacă însă abia apare în religie, asta se datoreşte faptului că numai aici se mai ştie ceva despre atârnarea omului de Dumnezeu.

662. Purtătorul oricărei valori, dacă va ajunge la cunoştinţa atârnării sale de Dumnezeu, va ajunge drept.

663. Dreptul e omul lui Dumnezeu, ori de poartă slujba preotului, ori pe-a împăratului, ori pe-a artistului, ori pe-a

vistiernicului, ori pe-a bogatului, ori pe-a săracului. Un singur lucru i se cere pentru aceasta: să se cunoască pe sine ca avându-şi obârşia spirituală şi toată înzestrarea de la Dumnezeu. Sunt mulţi drepţi care nici nu ştiu despre ei că sunt drepţi. Pentru ei neştiinţa e o mare acoperire de primejdii şi anume, primejdia căderii în mândrie a celor conştienţi de virtutea lor. În sfânta lor neştiinţă ei sunt simpli ca florile, nu ştiu nimic de frumuseţea lor.

664. Sfinţii, drepţii prin excelenţă, pe măsura credinţei şi a curăţiei lor moştenită din părinţi şi sporită cu propria lor osteneală sunt o cuvântare vie, pentru că au într-înşii pe Dumnezeu – Cuvântul, Cel ce strigă printr-înşii voia Sa către ceilalţi oameni. În jurul acestora se întăreşte şi se întinde credinţa, şi mulţi se mântuiesc. Prin ei se potoleşte anarhia, prin ei se restabileşte echilibrul şi armonia şi prin ei şi ceilalţi întrevăd pe Dumnezeu. Sfinţenia e tocmai această transparenţă a lui Dumnezeu în făptura Sa, prietenia aceea de mare cuviinţă a sufletului cu Tatăl său – singura situaţie normală şi de la sine înţeleasă a omului şi a oamenilor.

665. Drepţii fac cumpănă între Dumnezeu şi oameni: dobândind de la oameni pocăinţa şi de la Dumnezeu, milostivirea. Când lipsesc drepţii dintre oameni, iubirea nu se poate împlini, ci trebuie să se împlinească dreptatea.

666. Preotul, şi în general dreptul, îşi are slujba de a tălmăci tainele iconomiei divine, înduplecând spreolaltă amândouă părţile, şi pe om şi pe Dumnezeu. De multe ori dreptul o păţeşte, că primeşte săgeţi din amândouă părţile. „Dreptul care moare osândeşte pe nelegiuiţii care trăiesc… vedea-vor sfârşitul înţeleptului, dar nu vor înţelege ce sfat a avut Dumnezeu cu el…” (Înţelepciunea lui Solomon 4, 16-17).

667. Oare de ce învinuieşte Dumnezeu pe oameni de faptul că nu se mai naşte dreptul printre dânşii şi că ei nu bagă de seamă?

Răspunsul e următorul: drepţii sunt uneltele lui Dumnezeu, prin care sfătuieşte neamurile şi, prin rostul lor, face cu putinţă milostivirea Sa peste oameni; pe când dacă nu-i are, oamenii vor da peste urgia dreptăţii Sale, după faptele lor. Familia, cu roadele ei împovărate de fărădelegi, Îl aduce pe Dumnezeu la impas; drept aceea, oamenii sunt traşi la răspundere şi se află în aceeaşi primejdie cu smochinul fără roadă (Luca 13, 6; Marcu 11, 13).

„Căutat-am printre ei, să găsesc un om ca să se poarte cu

dreptate înaintea feţei Mele pentru ţara aceasta, ca să nu o pierd, şi n-am găsit" (Iezechiil 22, 30).

668. „Dumnezeu este îndelung-răbdător şi mult milostiv, dar nepedepsit nimic nu lasă"(Naum 1, 3). Însă nimic nu face fără să arate taina Sa slujitorilor Săi (Amos 3, 7). Iată dreptul ca vestitor al voinţei lui Dumnezeu, ca văzător înainte, dincolo de zarea dimensiunii a patra, timpul. Sfânta Scriptură ar fi o copie de pe nevăzuta Carte de la cârma lumii. Dreptul ajunge la obârşia Scripturii.

669. Slujba cea anevoioasă şi plină de primejdii o au însă drepţii, când trebuie să dea pe faţă păcatele poporului (Plângeri 2, 14; Ieremia 14, 10; Isaia 58). „Prin ştiinţa lui, dreptul, sluga Mea, va îndrepta pe mulţi" (Isaia 53, 11). De aceea trebuie să fie deodată şi stâlp de fier şi zid de aramă (Ieremia 1, 18) şi faţă de cremene (Isaia 50, 7); şi, pe deasupra, tuturora, trebuie să fie păstorul cel bun, care-şi pune viaţa pentru oile sale (Ioan 10, 11).

Într-adevăr, slujba aceasta n-o poate face decât un lepădat de viaţă şi un îndrăgostit de Dumnezeu. De aceea zice Petru, că şi dreptul abia se mântuieşte (1 Petru 4, 18), socotind greutatea sarcinii. Căci nimeni nu e drept fără vreun rost de la Dumnezeu, fără vreo treabă de făcut.

Mântuirea dreptului e condiţionată de împlinirea destinului său de la Dumnezeu şi e primejduită de cruţarea vieţii proprii, când o face în dauna intenţiei divine.

SIFILISUL

670. Acum cinci veacuri, la 1492, Columb aduce în Europa vestea descoperirii Americii, iar matelоţii lui aduc Europei sifilisul. Isprava lor a luat proporţii, încât, pentru stăvilirea urmărilor dezastruoase ale spirochetei, facultăţile de medicină au creat catedră de sifiligrafie. (...)

E recunoscută de toţi extraordinara repeziciune şi putere de adptare a organismului la orice accident şi împrejurare; adaptare aproape automată. De pildă, unui tăietor de lemne îi alunecă mâna în pânza fierăstrăului său, cu câteva sute de turaţii pe secundă. De-abia a simţit grozăvia şi cade în nesimţire. Un şoc nervos opreşte afluenţa sângelui la creier, ceea ce aduce căderea în nesimţire, organismul stă astfel locului, fără vreo mişcare, căci altfel ar conturba lucrul zorit al apărării automate. Un val de sânge învăluie rana care se coagulează în atingere cu aerul şi formează un înveliş izolator. Ca la o comandă,

fibrina din sânge se şi transformă în mici aţe, pe care le ghemuie ca un dop, în corpul tăieturii, unde se şi apucă să repare, lipind, completând etc. Temperatura locală se ridică, atingerea devine dureroasă, ca să fie asigurată liniştea apărării organice. Toată această adaptare la noua situaţie dovedeşte un serviciu automat de siguranţă a vieţii. (...)

Faţă de bacilul sifilisului, atitudinea serviciului de siguranţă e cu totul stranie: nu se apără, nu dă alarmă, îi lasă deschise toate căile, îi îngăduie să umble în inspecţie prin întreg organismul şi-l lasă să „mănânce" ce pofteşte, până şi scoarţa de pe creier. De aceea a trebuit ştiinţa să ia măsuri împotriva lui, fiindcă natura nu vrea să se apere.

Nu cumva Treponema asta e o pedeapsă neîndurată, aruncată ca o frână împotriva destrăbălării? Nu cumva, în faţa acestei pedepse i s-a luat firii dreptul de apărare? De ce nu se apără? (...)

Tare-mi vine-a mă gândi la locul din Ieremia proorocul, unde zice: „Iată, voi trimite asupra voastră şerpi şi scorpii, împotriva cărora nu-i descântec şi vă vor muşca, zice Domnul" (Ieremia 8, 17). (...)

Iată, dar, pedeapsa neîndurată peste care dă mintea când nu-şi înfrânează poftele: e dată jos de pe tronul conducerii şi, cu totul, trup şi suflet, prăvăliţi, legaţi în casa de nebuni.

SMERENIA

671. Primirea umilinţei e cea mai mare putere a dreptului; pe când războiul pentru mândrie e dovada celei mai mari neputinţe.

672. Suferinţa mai are şi un alt rost. Prin ea îngăduie Dumnezeu oricui, neînsemnat la slujbă sau chip, să-ţi sară în obraz şi să ţi-l pălmuiască cu ocările cele mai de pe urmă. Şi cine ar putea să facă mai bine o treabă de asta, decât un om de nimica, dar totuşi de vreo treabă lui Dumnezeu.

673. Îngăduie Dumnezeu să-ţi auzi faptele pe nume. Căci foarte mari târcoale dă vrăjmaşul în jurul celor încercaţi, pentru păcatele lor trecute, ca să-i scoată din calea mântuirii, ispitindu-i să nu se smerească, ci să-şi apere „onoarea".

674. Ne-am putea întreba: de ce îngăduie Dumnezeu palme peste faţa dreptului? Răspundem că nu este altă cale de sfinţire şi că, înaintea lui Dumnezeu, nici cerul nu este destul de curat (Iov 15, 15); iar sfinţire fără smerenie nu este. Pe noi însă, cei păcătoşi şi grei la pricepere, Dumnezeu nu are cum ne aduce aminte de păcatele noastre, ştiute sau neştiute, ca să ni le cunoaştem şi să ni le mărturisim – de vreme ce nu luăm aminte la predica Bisericii – decât luând, cu atât mai

vârtos, prăjina ocărilor. Dacă ne-am cunoaşte cât suntem de păcătoşi, ne-ar fi mult mai uşoară ispăşirea vinovăţiilor. Dar când nu ne cunoaştem vinovăţiile, ne înşelăm după părerea noastră cu „dreptatea” pe care n-o avem, şi necunoscându-ne, nu răbdăm cele ce vin peste noi, cu rânduiala lui Dumnezeu. Drept aceea, când auzi pe cineva făcându-te tobă de ocări şi blesteme, nu te pripi cu mintea şi nu sări cu gura, răspunzându-i ce nu trebuie. Nu-l întreba pe el: de ce mă ocărăşti, ci întreabă-te pe tine oare de ce mă ocărăşte omul acesta? În orice caz, răspunde ca David: pentru păcatele mele Domnul i-a poruncit să mă ocărască şi să mă blesteme; dar nădăjduiesc, pentru năpăstuirea ocării, mila lui Dumnezeu.

675. Să zicem că, după părerea ta, ai avea o viaţă bună după voia lui Dumnezeu, soţ şi copii cumsecade şi, totuşi, aşa din senin, la o întâmplare oarecare, un vecin sau propriul tău copil sau soţ, să-ţi ardă obrazul zvârlindu-ţi vorbe grele: prăpădită, ucigaşă, hoaţă. Iar tu, neştiindu-te de vină cu niciuna din acestea şi nepricepând ce se lucrează la mijloc, se poate să sari, ca muşcată de şarpe, cu şi mai grele vorbe, apărându-te şi îndreptându-te, iar pe cel ce te cearcă, apăsându-l şi ucigându-l cu mânia. Nu e bine, nu te grăbi, ci socoteşte cum trebuie: poate că nu ţi-ai mărturisit, asupra ta, vreo greşeală cu propriul tău soţ, înainte de vreme, iar soţul tău îţi aduce aminte acum, într-un şuvoi de mânie, fără să ştie că păcatul o dată tot răbufneşte, oricâtă uitare s-ar fi aşternut peste el. Poate că şi copilul îşi strigă în ocara sa vreun păcat al părinţilor, de care trebuia cruţat, fie cu fapta, fie cu gândul. Poate că vreun gând rău asupra vieţii sale, el la vreme îţi aduce aminte, sub formă de necuviinţă, greşeala ce era s-o faci asupră-i. Uitaseşi să ţi le mărturiseşti, să te dezlegi de vina lor şi iată, ţi se aduc aminte. Căci, prin cei apropiaţi primim arsurile cele mai curăţitoare, – ştiut fiind că nu este nedreptate la Dumnezeu. Iar pe de altă parte, poate că puţine zile mai avem şi, din îngăduirea lui Dumnezeu, se răstesc la noi viclenii, cei ce ne-au îndemnat la păcate, şi, prin vreo gură slabă, ne strigă vinovăţiile uitate pe care mărturisirea şi lacrimile noastre nu le-au şters.

Drept aceea, cu lumina cunoştinţei fiind, în necazuri bucuraţi-vă (1 Tesaloniceni 5, 16). Căci celui lămurit în căile lui Dumnezeu tot ce i se întâmplă spre mai multă lumină i se face, ori pricepem, ori nu pricepem aceasta. Grija noastră să fie: de-a nu strica ce tocmeşte Dumnezeu.

676. Vremea de amărăciune ţine de obicei cât ţine aplecarea spre mândrie; căci celui smerit nimic nu-i poate sta împotrivă: nici lucrurile, nici oamenii şi nici dracii.

Înaintea lui Dumnezeu adevărata virtute e smerenia care tămăduieşte, curăţă, apără şi întoarce toate spre pace. Deci, când amărăciunea încercării şi-a împlinit lucrul, iarăşi întoarce Dumnezeu toate spre bucurie.

677. Mulţi, până nu-şi înţeleg greşelile, se cred curaţi apărându-se: că n-au omorât, n-au dat foc şi aşa mai departe. De fapt ei sunt închişi şi legaţi la minte cu un văl de întuneric care nu se rupe altfel, decât numai când le izbeşti păcatele peste obraz.

678. „Cui i se pare că stă, să ia aminte să nu cadă”. De aceea, stăm improvizat, în nesiguranţă, în atârnarea milostivirii lui Dumnezeu. Firea noastră, încă nu este întărită ca să poată „sta”. „A sta” este înălţarea care se corectează cu căderea. Depresiunea de asemenea nu este stare de masă. O cădere în umilinţă, convins de binefacere şi pe mulţi i-a folosit şi la mai mari măsuri i-a adus decât pe mulţi dintre nevoitorii conştienţi de calea sfinţeniei.

679. Necertat nu te smereşti. Şi nesmerit nu apare înrudirea ta cu crucea, ca să o iubeşti, ca pe ceva în care eşti smerit (smerenia, iubirea şi crucea sunt din aceeaşi familie a desăvârşirii).

Şi crucea – cu învierea care-i urmează – era punctul de vedere al lui Dumnezeu. Omul voia să-l scape pe Dumnezeu de cruce. Dumnezeu se ceartă cu omul… în numele dragostei.

Satana Îi era milostiv lui Dumnezeu prin Petru şi ucigaş prin Iuda. Satana, prin frica de suferinţă a trupului şi prin ignoranţa raţiunilor mântuirii, ţine omul în îngustime, în nedezvoltare, în nonsens, cu un cuvânt: în sminteală cu Dumnezeu.

680. Mare este acela care numai de mărimea lui nu se ocupă. Este cel ce creşte fără să ştie, ca bobul de grâu în strălucirea soarelui.

Dacă este o creştere naturală este şi o creştere supranaturală, căci adevărata dimensiune a desăvârşirii este smerenia.

Drept aceea, dacă nu puteţi înţelege Împărăţia lui Dumnezeu, cel puţin primiţi-o ca un copil în care nu se întâmplă nicio răvăşire dialectică.

SMERENIA ŞI CURAJUL

681. Smerenia şi curajul s-ar părea doi termeni opuşi. Cu toate acestea, în viaţa duhovnicească ei se armonizează, ba se şi

completează. Absenţa sau împuţinarea unuia slăbeşte pe celălalt şi între ei trebuie ţinut un echilibru. Căci viaţa creştină orientată numai spre umilinţă ia o înfăţişare de sclavie spirituală, de pipernicire la literă şi pierde curajul. Deasemenea, orientarea numai spre îndrăzneală personală şi spre profetism distruge bisericitatea şi sobornicitatea creştinismului, provocând fie erezie, fie schismă, deci pierde smerenia.

SMERENIA (CHENOZA) MÂNTUITORULUI

682. Ziditorul făpturii, Mântuitorul nostru, îndură o micşorare a Sa în Duh, pe potriva măsurilor noastre omeneşti, cu fiecare vârstă, cu fiecare rând de oameni până la sfârşitul veacului. Şi se sileşte, ca un mare smerit să ne înduplece, prin alegerea cea de bunăvoie, să suim la măsura Sa dumnezeiască. Se micşorează pe Sine la măsură omenească, dându-se minţii noastre să-i semuiască preţul, şi, dacă Îl va afla, să ridice firea omenească la măsura dumnezeieştii Sale smerenii, adică să fim dumnezei după Har.

683. Iată pe Dumnezeu cârmuind lumea şi, totuşi, cu mare smerenie, bătând şi aşteptând la poarta zidirii Sale să I se deschidă şi să fie primit... Într-unii Se naşte, într-alţii sporeşte cu vârsta şi cu înţelepciunea, într-alţii propovăduieşte, într-alţii minuni săvârşeşte şi în sfârşit într-unii Se schimbă la faţă în lumină dumnezeiască; iar într-alţii – foarte mulţi de aceştia – neasemănat Se chinuieşte.

SPIRITISMUL

684. Fărădelegea vorbirii cu morţii, sau spiritismul, are vechime mare. În zilele noastre, a ajuns o adevărată modă de lume mare, şi, fiind cea mai subţire dintre amăgiri, e şi cea mai primejdioasă rătăcire. (...)

Biserica nu tăgăduieşte spiritismul, ci-l opreşte. Iată de ce:

Spiritul care vine nu poate aduce nicio probă îndeajuns de convingătoare despre fiinţa sau identitatea sa. Poate înşira dovezi după dovezi, arătând că ştie lucruri, pe care, ni se pare nouă, numai răposatul putea să le ştie. Dar şi îngerii răi sau spiritele pot să le ştie tot aşa de bine. În niciun chip nu putem fi siguri de identitatea celui ce vorbeşte sau scrie întocmai ca răposatul. Se-ntâmplă, adică, cea mai meşteşugită substituire a persoanei, care e înlocuită şi copiată întocmai întru toate, cum o ştiam şi noi, ca amăgirea noastră cea din bună credinţă să fie desăvârşită: iar noi să credem o lucrare de amăgire, ca pe cea mai adevărată descoperire de dincolo. Şi, văzând că

cele mai multe descoperiri se împlinesc mai pe urmă, primeşti fără control cea mai de pe urmă înşelare. Iar aceasta o păţesc mai ales cei ce ocolesc sfintele Predanii ale Bisericii și umblă după măiastra înşelare ca să-i povăţuiască aceia către lumea de dincolo. E și mai uşor: spiritismul nu cere lupta cu sine însuşi, nu cere sfinţirea vieţii, nu cere recunoaşterea dumnezeirii Mântuitorului, nu opreşte ispitirea de Dumnezeu – căci tocmai asta e spiritismul. Ba, dacă ţii neapărat la acestea, de teama să nu te afli în greşeală, ţi le cere şi pe-acestea, dar numai ca, pe lângă toate acestea, să mai crezi și în spiritism, adică și în altceva pe lângă Biserica întemeiată de Dumnezeu. Iar cu vremea, câştigându-ţi încrederea, te poţi pomeni cu sfaturi împotriva mântuirii, sau pradă nălucirilor care clintesc mintea din dreapta socoteală.

Am putea fi întâmpinaţi de adepţii spiritismului cu cuvântul că dintre sfinţi mulţi au grăit cu îngerii, iar unii cu adevărat au grăit și cu cei mutaţi de aici, ba și la viaţă i-au întors; dar asta a fost din îngăduinţa lui Dumnezeu, ca o mărturie a nemuririi sufletului și a învierii celei de obşte, și ca o slavă cu care i-a cinstit pe sfinţi. Din când în când se arată între oameni cât ascultă Dumnezeu de sfinţi când arde într-înşii iubirea de oameni și voiesc să-i scape de vreo mare nedreptate năpăstuită peste dânşii: ei cer de la Dumnezeu mărturia celui de dincolo de mormânt. Dar de la minunile lui Dumnezeu prin sfinţi și până la descoperirile spiritiste e tot atâta depărtare, câtă de la sfinţi la ispititorii de Dumnezeu. Viaţa Sfântului Ciprian, care înainte de a fi creştin era mare vrăjitor și înşelător de oameni, ne poate sta mărturie și în privinţa spiritismului.

Altă pricină, pentru care Biserica îşi opreşte fiii de la calea lăturalnică a spiritismului și a vrăjitoriei de toate treptele e și aceasta: s-a băgat de seamă că practica spiritismului duce la nebunie. Făcându-se cercetare undeva, într-o casă de nebuni, s-a găsit că 70 de inşi la sută făcuseră spiri-tism. Cum se ajunge la nebunie e uşor de priceput: fiecare şedinţă se poate face numai dacă toţi cei din adunare se învoiesc să împrumute din ei o anumită putere nervoasă, trebuitoare spiritului de dincolo, care scrie sau vorbeşte printr-unul din cei adunaţi. Acela îşi pierde conştiinţa de sine în vremea şedinţei, cade în transă. Împrumutarea puterii nervoase pe care o solicită spiritele spre a putea comunica dincoace e mai mult o învoire la jaf pe socoteala sănătăţii nervilor, jaf care duce, încetul cu încetul, pe unii mai repede, pe alţii mai târziu la a nu se mai putea sluji de minte și de

nervi, căci tâlhărite de spirite slăbesc şi, oarecum zicând, îşi schimbă firea, încât toate le văd printr-un duh străin, altfel decât cealaltă lume normală. Aşa începe pe încetul să se arate nebunia, de cele mai multe ori fără întoarcere.

685. Biserica e datoare să-şi cruţe fiii de ispita căderii între tâlharii cei de duh; de aceea opreşte lucrul acesta şi-şi previne credincioşii cu sfatul Sfântului Pavel, dat Tesalonicenilor, iscoditori şi ei de taine:

„Taina fărădelegii se înfiripează... Ivirea „aceluia" va fi prin lucrarea lui Satan, însoţită prin tot felul de puteri şi de semne şi de minuni mincinoase, şi de amăgiri nelegiuite, pentru fiii pierzării, fiindcă n-au primit iubirea adevărului, ca să se mântuiască. Pentru aceea Dumnezeu le trimite amăgiri puternice, ca să dea (dar) crezământ minciunii, şi să cadă sub osândă toţi cei ce n-au crezut adevărul, ci au îndrăgit nedreptatea" (2 Tesaloniceni 2, 7-12).

Căci cale nedreaptă îndrăgesc toţi acei ce iscodesc lăturalnic tainele lui Dumnezeu, cele închise în zile viitoare.

SPOVEDANIA

686. Atâta vreme cât ţinem păcatele nemărturisite, ascunse cu voia, atâta vreme atârnă pedeapsa lor asupra noastră, ca o sabie care stă să cadă peste viaţa noastră. De îndată însă ce mărturisim păcatele şi vinovăţia, primejdia morţii o înlătură Dumnezeu de deasupra noastră.

687. Să nu uităm însă că una e lupta şi suferinţa omului mărturisit şi alta e suferinţa omului nemărturisit. Unul e luminat la minte, liniştit şi câştigă din nou nevinovăţia; celălalt e întunecat, îndărătnic şi mai rău se afundă. Unul e ascultător de duhovnic, – asta-i uşurează răbdarea încercărilor; celălalt nu ascultă de nimeni, ceea ce-i face îndreptarea cu neputinţă.

688. Spovedania deasă trebuie ţinută însă la preţul ei. Ţinta sufletească a monahului faţă de taină trebuie îndreptată atunci când se dovedeşte uşurătate la mijloc. De aceea, o prea deasă spovedanie, în sufletele neadâncite, se banalizează. De aceea ne ajutăm de cercetarea conştiinţei sau de spunerea gândurilor, care poate fi oricât de deasă.

689. Spovedania deasă şi cercetarea conştiinţei au rostul de a slăbi din fire deprinderile patimilor şi a pune în loc deprinderile bune sau virtuţile contrare patimilor.

690. Gândurile pătimaşe nemărturisite sau simplu spuse au

însuşirea că se întăresc şi se fac funii, cum zic părinţii şi trag mintea la învoire şi la faptă, care este păcat.

691. Păcatul acesta este: înfrângerea morală a sufletului de către un gând rău. De aceea toate gândurile trebuiesc spuse înainte de a se întări şi de a birui mintea, căci de îndată ce sunt spuse le piere puterea de a obseda, asupri, stăpâni mintea.

692. Şi gândurile bune trebuie controlate cu o altă conştiinţă, mai limpede. Controlul tuturor gândurilor e lege în călugărie. Neîntrebat nimic nu e bine, nici ce e bine, pentru că singur nu te poţi apăra de săgeţile slavei deşarte.

STĂPÂNIREA

693. Apostolul Pavel, tâlcuieşte autoritatea lumii acesteia, ca provenită din autoritatea lui Dumnezeu, şi cine se împotriveşte stăpânirii, lui Dumnezeu se împotriveşte. Reacţionarismul este un păcat, este o atitudine fals religioasă. Din acest motiv, creştinii trebuie să dea ascultare cezarului, să se roage pentru el, şi să-i plătească dajdia. Supunerea faţă de stăpânire este din raţiuni divine: din iubire universală de oameni şi nu din oportunism sau din frică.

STRUCTURA GENETICĂ ŞI CONŞTIINŢA

694. Situaţia, isprăvile şi tendinţele ce le avem, toate se răsfrâng, se rezumă şi se înscriu în structura noastră genetică, dar şi în sfera conştiinţei. Aci, în conştiinţă, se răsfrâng isprăvile pământului, şi, peste ele, în aceeaşi sferă, tot atunci, sau mai târziu, luminează seninul cerului, sau fulgerele dreptăţii divine.

695. În iconomia organică, genezele recesive, deşi latente, sunt ca şi inexistente, dacă sunt dublate de perechea genezelor dominante. Nu tot aşa e cazul şi în ce priveşte sfera conştiinţei.

Iarăşi o mică asemănare: de când undele hertziene ale posturilor de radio-difuziune circulă în jurul nostru, ne străbat fără să prindem nimic, oriunde ne-am afla, veştile şi poveştile din lumea întreagă. Le prind însă aparatele de recepţie, care le transformă pe înţelesul nostru. Cam aşa ceva se întâmplă şi cu energia germenilor infirmi ai structurii noastre genetice: organismul nu înregistrează această energie, dar o înregistrează sfera conştiinţei, şi ne-o tălmăceşte printr-un conflict străfund în temelia noastră.

696. Însuşirea sufletului de a-şi cunoaşte şi recunoaşte pe Tatăl, sau de a se lepăda de El, e dependentă şi de construcţia genetică a trupului, în care va avea să petreacă o vreme.

697. Înclinarea sufletului face interferenţă cu înclinarea trupului în care a fost trimis. Deci, dacă vine într-un trup în care găseşte numai dezechilibru, nu-şi va putea manifesta înclinarea sa către cele de sus, ci va asista neputincios lângă un aparat stricat, care nu cântă, ci huruie.

Toate chinurile conştiinţei izvorăsc din simţirea acestor infirmităţi, ce zac în străfunduri, şi de unde ele răbufnesc până în suprafaţa faptelor văzute. Ca să uşureze Dumnezeu povara unui suflet, de multe ori îl cruţă de cunoştinţa infirmităţii în care trebuie să petreacă. Aşa vedem seninătate şi la idioţi.

STUDIUL

698. Profesorii ascund soluţiile temelor, ca să ia banii elevilor şi studenţilor.

699. Nu te răspândi cu multe cărţi.

700. Cine face curte nu face carte.

SUFERINŢA

701. Să nu uităm că una e lupta şi suferinţa omului mărturisit şi alta e suferinţa omului nemărturisit. Unul e luminat la minte, liniştit şi câştigă din nou nevinovăţia; celălalt e întunecat, îndărătnic şi mai rău se afundă. Unul e ascultător de duhovnic, – asta-i uşurează răbdarea încercărilor; celălalt nu ascultă de nimeni, ceea ce-i face îndreptarea cu neputinţă.

702. Cunoştinţa cea din păţanie, sau învăţăturile din durere – singura cale care poate învăţa ceva pe oameni.

703. E bine să luăm aminte însăşi mărturia proorocului David – „Mărturisi-voi Domnului fărădelegea mea! Şi îndată ai ridicat pedeapsa păcatului meu” (Psalmul 31, 6) –, precum că îndată după mărturisire Dumnezeu ridică pedeapsa păcatului; totuşi înduri încercări şi de multe ori ani de zile în şir. Să fim înţeleşi: încercările acestea nu-s pedeapsă, ci şcoală, lumină pentru minte şi milă de la Dumnezeu. Că le simţim ca suferinţe? De nu le-am simţi ca atare, n-am învăţa nimic.

Precum plăcerea e dascălul păcatelor, aşa durerea e dascălul înţelepciunii; iar din odihnă, până acuma încă n-a ieşit ceva de folos.

704. Toate darurile închise în destinul nostru sunt îngrădite cu suferinţe, şi numai la atâtea daruri ajungem, prin câtă suferinţă putem răzbi cu bucurie. Numai atâta bine putem face, câtă suferinţă putem ridica de pe el. Numai atâta mângâiere putem aduce între oameni, câtă amărăciune putem bea în locul celor ce vrem să-i mângâiem. Atâta

strălucire va arăta iubirea de Dumnezeu şi de oameni în noi, sau atât de puternice vor fi mila şi adevărul în noi, câtă văpaie de ură înfruntăm bucuroşi pentru Dumnezeu şi oameni.

705. E bine de ştiut şi faptul că darurile lui Dumnezeu dau o mare putere de a suferi, cu seninătate, orice potrivnicie în calea darului şi, răbdând cu linişte, toate piedicile cad pe rând, printr-o nevăzută rânduială dumnezeiască.

706. Fără libertate şi fără har, nicio suferinţă nu plăteşte nimic, cu atât mai puţin suferinţa din iad. Suferinţa aceea, deşi foarte mare, nu rodeşte nicio nădejde de pe urma ei. Dar libertatea, iubirea şi harul celor de pe pământ pot îndupleca pe Dumnezeu să scoată din muncă sufletul ce n-a ajuns la sfinţenie deplină.

707. Suferinţa şi iubirea se cresc în progresie una pe alta.

708. Durerea nu e obiect sănătos de meditaţie. De durere trebuie să scapi, să o depăşeşti, să fii deasupra ei. Dar trebuie să vină cineva să te scoată din cercul tău chinuitor de îngust. Căci durerea ta te ia în vârtejul ei şi te închide dinspre toată lumea şi dinspre orice lume. E parcă o prelungire a iadului după tine.

Cu cât orizontul tău e mai îngust şi mai îngustat de durere, cu atât neliştea ta e mai mare şi poate să fie mai mare ca în toată lumea.

SUFLETUL

709. Sufletul are şi el o parte pătimaşă, care, prin negrijă, nărăvindu-se cu viaţa cea trupească, aşa se învoieşte şi se leagă de tare cu plăcerea din lumea aceasta, încât n-ar mai vrea să-i moară trupul, ci ar vrea să fie veşnică viaţa aceasta vremelnică. Poate că şi de aceea a lăsat Dumnezeu viaţa aceasta aşa de necăjită, ca să ne mai şi săturăm de ea.

710. Şi sufletul are patimile lui: părerea, slava deşartă şi mândria – iar dacă scapă de aceste bucurii mincinoase, dăruindu-le Dumnezeu în schimb adevărate bucurii duhovniceşti, cad în primejdie de a se îndrăgosti aşa de tare de propriul lor suflet, pentru faptul că se face curat, încât sufletele lor se sting şi se pierd. Bucuria neînfrânată, chiar cea pentru daruri cu adevărat duhovniceşti, te poate face să uiţi că încă n-ai ieşit cu totul din împărăţia ispitelor.

711. Sufletul care se mântuieşte este acela care nu mai trăieşte pentru sine, ci pentru Dumnezeu – sufletul care s-a izbăvit de sine şi petrece ca un dus din lumea aceasta. Viaţa şi dragostea lui întreagă este numai Dumnezeu, Care-L face să uite de sine, iar când revine în

lumea aceasta, se urăşte pe sine. Evanghelistul Ioan prinde tocmai această a treia treaptă a luptei cu sine însuşi, după cuvântul Domnului, care zice: „Cine-şi iubeşte sufletul său îl va pierde; iar cine-şi urăşte sufletul său, în lumea aceasta, îl va păzi spre viaţa veşnică” (Ioan 12, 25). Deci, de-am străluci duhovniceşte ca soarele, ceea ce la puţini se întâmplă, de una să ne ţinem: că nu suntem din lumea aceasta şi nu trebuie ţintuită „aici” dragostea noastră.

712. Dacă îmbinarea sufletului cu trupul n-ar fi strunită din voia lui Dumnezeu, însușirile sufletului ar fi ca niște fulgere, care ar pârli într-o clipă fărâma de ţărână a trupului în care zăbovește suflarea lui Dumnezeu.

713. Trupul trăieşte, dacă e locuit de suflet; iar sufletul trăieşte, dacă e locuit de Dumnezeu. Aşadar, sunt oameni care au într-înşii suflete vii, şi sunt oameni care au suflete moarte (Apocalipsă).

714. Starea sufletului dincolo de mormânt este continuarea stării sale pământeşti, fie de viaţă, fie de moarte.

715. Cel ce a înviat în sufletul său cunoştinţa şi iubirea lui Dumnezeu, câtă vreme era pe pământ, acela a înviat pentru veşnicie; iar cel ce a omorât acestea în sufletul său şi moartea l-a prins în acestea, acela a murit pentru veşnicie. Acela a omorât Împărăţia lui Dumnezeu dinlăuntrul său şi a înlocuit-o cu împărăţia chinurilor veşnice, în care a intrat încă din viaţa pământească.

716. Sufletul, amăgit de convieţuirea cu animalitatea trupului, are să poarte chinurile răsturnării rolurilor de îndată după despărţirea sa din robia uneltei sale.

717. Orice faptă trupească a fost mai întâi o faptă sufletească. O cădere în curvie e mai întâi o cădere în spirit. În spirit e înclinarea şi căderea. Iar aceasta e de la convieţuirea cu trupul în care s-a retras ispititorul şi-l munceşte cu pofte. Dar ispititorul nu poate face nimic fără consimţirea sufletului. Această consimţire însă înnegreşte sau spurcă faţă sufletului; îl face din ce în ce mai mânjit de poftele împotriva firii.

718. După încetarea trupului, poftele, stropii aceştia de noroi împroşcaţi din trup pe suflet, stârnesc în sufletul desfăcut de trup o văpaie de pofte, care-l muncesc cel puţin tot atâta cât l-ar chinui setea până la moarte, pe unul care ar trece Sahara şi n-ar găsi apă.

719. Sufletul, izgonit din trup de moartea acestuia, are să se chinuiască în felul fiecărei patimi, care l-a ros în viaţa pământească.

720. Un iubitor de argint, un lacom de avere, un lacom de mâncare, un beţiv, un curvar, nu scapă de tirania poftelor sale, ci acestea îl chinuiesc fără de sfârşit şi se măresc pe măsură ce nu pot fi satisfăcute – lipsind trupul, iar conştiinţa îi strigă mereu osânda lui Dumnezeu şi zădărnicia suferinţei sale.

721. Dumnezeu a pedepsit până şi cu lepră. Deci lepra şi orice lepră, urmărite la obârşiile ei, arată că păcatul sufletului atrage după sine pedeapsa trupului, dar îi aduce sufletului smerenia, sănătatea minţii.

722. Oare în Templul sufletului nostru se va găsi vreun copil sau măcar vreun orb să-L primească pe Iisus?

723. Aspiraţia sufletului după realizarea desăvârşirii sale, asta este toată istoria omului.

ŞTIINŢA

724. Multă ştiinţă apropie pe om de Dumnezeu, puţină ştiinţă îl îndepărtează şi de ştiinţă şi de Dumnezeu. Omul atâta preţuieşte câtă apropiere de Dumnezeu şi-a câştigat în sine.

725. Ştiinţa, filosofia, medicina şi celelalte discipline ale preocupărilor omeneşti, chiar şi dreptul, care pune crucea pe masa de judecată, toate la un loc nu pot să dovedească, nici că există Dumnezeu, nici că nu există. Toate aceste discipline ale ştiinţei sunt însă folositoare când îşi cunosc marginile şi când nu trec într-o altă zonă a existemţei, unde nu au competenţă şi nici mijloace de cercetare.

726. În ştiinţă e savantul care sondează necunoscutul prin teorii şi le verifică pe urmă, dacă aduc lumină şi corespund realităţii sau ba.

În credinţă, în religie este sfântul, care are alte mijloace de aflare a adevărului. Sfântul nu cercetează. Viaţa lui curată e mijlocul de cunoaştere a unei realităţi pe care cercetătorul savant n-o poate prinde niciodată.

Ştiinţa nu angajează viaţa, de aceea nici n-o poate pricepe şi nici n-o poate crea.

727. Omul, în întregul lui, e din ce în ce mai necunoscut. De aceea, cei ce se mărginesc numai la cunoştinţa unilaterală, inevitabil ajung în înfundătura aroganţei care nu ştie nimic – ceea ce păţesc numai peticarii ştiinţei.

728. A nu şti şi a recunoaşte aceasta, nu e totdeauna o vinovăţie – uneori e chiar virtute; însă a şti puţin, şi a face gâlceavă că ştii totul, asta e descalificare şi ruşine, şi totdeauna o vinovăţie.

729. Problema eredităţii mai are un capăt, dincolo de biologie şi probabilitate. Chiar numai factorul eredităţii, ca să fie cunoscut îndeajuns, depăşeşte limitele ştiinţei pozitive.

730. Dacă ştiinţa ar putea prinde momentul când apare în părinţi o geneză (genă) defectivă, ar însemna pentru ea un adevărat triumf.

731. Medicul, care crede că, povăţuind pe oameni, n-are trebuinţă de suflet şi de Dumnezeu – autorul şi stăpânul vieţii – e, până la un loc, un bun veterinar.

732. Ştiinţa fără Dumnezeu şi împotriva omului, s-a apucat să facă şi nebunia ei cea mai de pe urmă: desfacerea şi aprinderea stihiilor.

733. Oare ştiinţa nu aşteaptă şi ea, fără să ştie, şi nu găteşte venirea zilei Domnului?

TALANŢII

734. Sufletul dus în robie e jefuit pe dată de toată agoniseala sa duhovnicească. Aceasta-i contabilitatea fricosului: zarafii cu banii lor falşi fură talanţii noştri buni.

735. Cel cu un talant din Sfânta Evanghelie are numai botezul şi talantul lui i se va da celor fără botez, dar cu fapte.

736. Între cei trimişi de Dumnezeu sunt şi oameni ce au darul să vadă dincolo de zare, să audă graiul şi cuvintele mai presus de fire. Dar aceştia, la vreme de mare însemnătate pentru ei, când li se deschide ochiul vederii şi urechile auzirii celor de dincolo, să nu întârzie a căuta povăţuirea unui duhovnic, care le va feri inima şi mintea de bucurie străină şi care îi va ocroti cu dulama smereniei.

737. Darurile lui Dumnezeu ascunse în noi nu le ştim, dar satana le vede; şi, ca un tâlhar viclean, pândeşte vremea darului de sus să se deschidă în viaţa noastră şi de nu-l va afla acoperit de smerenie şi dreaptă socoteală, varsă el, ca pe un jgheab, pustiirile lui pe făgaşul lui Dumnezeu.

738. Ce ţi-a dat Dumnezeu dar, asigură-l cu întrebarea şi ocroteşte-l cu smerenia şi cu atât mai vârtos nu ieşi din sfatul unuia dintre nebăgaţii în seamă slujitori ai lui Dumnezeu.

739. În fiecare om este închisă o măsură a lui, după cum ne asigură şi Sfântul Pavel (Romani 12, 3); peste aceasta să nu treacă nimeni, dar nici să nu se lovească nimeni a o ajunge.

740. Toate valorile, talentele, ar trebui să se negustorească între

oameni, în favoarea lui Dumnezeu, căci precum este o ierarhie a valorilor, tot aşa este un Ierarh al lor.

741. A nu lucra cu valorile, în sensul în care le-a rostuit Dumnezeu, înseamnă a ieşi din ierarhie şi a face anarhie.

742. Purtătorul oricărei valori, dacă va ajunge la cunoştinţa atârnării sale de Dumnezeu, va ajunge drept.

743. Un bărbat de ştiinţă, care mărturiseşte în mediul său pe Dumnezeu, adeseori e mucenic; un conducător de neamuri, dacă se declară atârnător de Dumnezeu, de asemenea e mucenic, ca şi cum atârnarea de Dumnezeu ar fi o mare slăbiciune şi vinovăţie. Şi aşa păţesc pe rând toţi dăruiţii lui Dumnezeu când nu se învoiesc la sfatul lumii, să tâlhărească pe Dumnezeu de darul ce li-l dase spre tot lucrul bun, ce au să-l împlinească în lume.

744. Pentru o alunecare a omului de la nume la număr, au să dea seama toţi înzestraţii lui Dumnezeu, cei cu daruri, cu răspunderi, cu măriri, cu puteri şi cu tot felul de haruri.

Regele David, înzestrat deodată cu darul stăpânirii şi cu darul proorociei, a căpătat o straşnică pedeapsă, numai fiindcă a îndrăznit să numere poporul (2 Regi 24). Darul proorociei i s-a luat o vreme, iar din popor i-au murit 70.000 de oameni – şi doar el greşise, nu poporul (2 Regi 24, 17).

Deci, înaintestătătorii şi deţinătorii puterii au să dea seama, chiar de venirea sabiei după dreptate.

745. Cu talantul Botezului sunt dăruiţi creştinii, talantul îngropat şi de puţini dezgropat şi sporit.

746. Convertirea talentelor este un mare talent. Înzestrările lui Dumnezeu nu sunt date ca simple ornamente, de care să ne bucurăm numai noi. Talentele sunt înzestrări de energie divină, spre scopurile ei anumite, energie pe care lumea nu o cunoaşte. Aceasta dă îndrăzneală mucenicilor, răbdare pustnicilor, darul cunoştinţei, curajul adevărului, nebunia pentru Hristos, interpretarea vieţii în perspectiva luminii divine.

747. Prezenţa lui Iisus în toate fragmentele timpului este ceea ce dă talanţilor valoarea lor de energii divine.

748. Cel ce recunoaşte Providenţa de la Dumnezeu a talentelor sale va mai primi şi celui ce i se pare că nu le are de la Dumnezeu, i se va lua şi ceea ce i se pare că are.

TENSIUNEA DINTRE MINTE ŞI PATIMI

749. Să ne apropiem de o analiză concretă a tensiunii dintre minte şi patimi.

Care este mecanismul biologic al instinctului de reproducţie?

Instinctul acesta are ca obârşie materială o glandă endocrină, care varsă o substanţă chimică în sânge, care la nivelul creierului, erotizează scoarţa cerebrală. Această erotizare constă în apariţia pe ecranul minţii a gândurilor şi a imaginilor în favoarea satisfacerii acestui instinct.

Ele cer învoirea.

Cenzura rezistă, le respinge.

Conştiinţa – care ocroteşte viaţa omului şi sub perspectivă trans-cendentă – aduce „Numele lui Dumnezeu care arde pe draci" şi aduce Crucea Domnului: Jertfa – lepădarea de sine, lepădarea de plăcere.

Când aceste gânduri de rezistenţă, puternice şi luminoase, sunt afirmate cu toată credinţa şi ştiind cu certitudine că Însuşi Iisus Se luptă cu Satana în locul nostru, atunci în organic se petrece o reacţie chimică în care substanţele endocrine din sânge, care erotizau scoarţa cerebrală, se neutralizează printr-o apariţie de anticorpi, care fac această neutralizare. În felul acesta „gândurile" şi „imaginile" şi „reprezentările", toate pier şi se restabileşte un echilibru şi o linişte în minte, asemenea cu liniştea pe care a restabilit-o Iisus când a venit pe mare la ucenicii Săi învăluiţi de talazurile înfuriate ale mării, care apoi s-au liniştit. (...)

Mărturisirile străfunde de credinţă în Dumnezeu, de pe urma unei evidenţe divine, au ca urmare convertirea, strămutarea forţei oarbe neutralizate într-o energie de o altă calitate şi de o înaltă valoare: a iubirii de Dumnezeu şi de oameni în genere şi nicidecum nu mai rămâne de veun om, ca trup.

Aşa prinde putere viaţa religioasă din chiar neputinţa omenească. Iată prilej de câştigat la nivel înalt. (...)

Şi totuşi, talazurile mării, înfuriate de patimi, iarăşi vin şi izbesc în pereţii corăbiei şi în digurile portului...

Trupul e indiferent; forţele sale sunt oarbe. Chimismul endocrin nu e biruit – asimilat, neutralizat – decât după o ciocnire, criză; la obârşie, în glande, hormoni, se produc iarăşi şi iarăşi. Satana nu e definitiv biruit pe pământ; abia în Împărăţia ce va să vie oamenii nu se mai însoară şi nu se mai mărită. Lupta „de gând" iarăşi începe. Omul, ca

om, osteneşte; Luarea prin surprindere poate fi aprigă; nevoitorul se sperie. Se vede învăluit, deznădăjduit chiar. Dar Dumnezeu nu te-a părăsit, chiar dacă pe ecranul minţii au apărut gânduri şi imagini de hulă împotriva lui Dumnezeu şi te vezi în imposibilitate de a te mai ruga chiar. Răbdarea însăşi a războiului e ultima ta rugăciune.

TRINITATEA

750. Revelaţiile lui Dumnezeu cu altul se împlinesc într-un al treilea. Subiectul iubitor şi iubitul găsesc deplinătatea vieţii în împărăţia iubirii, care este a treia împărăţie a lui Dumnezeu. Împărăţia omului şi a cosmosului iluminat nu se realizează decât prin Sfântul Duh, în care se încheie drama, se încheie cerul. Numai în această „Trinitate" ne este dată viaţa divină perfectă, în care subiectul iubitor şi obiectul iubit, creează împărăţia lor, găsesc conţinutul definitiv şi deplinătatea vieţii lor.

Trinitatea este un număr sacru, divin, un număr care simplifică, plenitudinea, victoria asupra luptei şi diviziunii, ecumenismul şi societatea perfectă, în care nu este opoziţie între personalităţi, între ipoteze şi fiinţa unică.

Misterul creştinismului este misterul unităţii, în dualitate găsindu-şi soluţia în Unitate – Trinitate. Iată de ce creştinismul are ca bază dogma hristologică a naturii teandrice a Fiului şi dogma Trinitară.

TRUFIA

751. Dezechilibrul mintal al trufiei a contaminat aproape toate valorile şi le-a pus în conflict. În valoarea politică trufia stârneşte tirania, terorismul, dictatura; în religie, inchiziţia, despotismul, protestantismul; în ştiinţă şi economie, materialismul; în artă, senzualismul; în toate a băgat anarhia faţă de Dumnezeu, Ierarhul lor de drept.

TRUPUL

752. Când potrivnicul mântuirii noastre se vede bătut la prima piedică – cea mai uşoară – ce o ridică în calea robilor lui Dumnezeu prin lume, mândria nu-l lasă să se dea bătut, ci le stârneşte a doua piedică prin viciile trupului, sau o iubire trupească de sine. La o atare înaintare a luptei pentru mântuire se tânguie trupul, ca să te milostiveşti de el; e tânguirea vicleană a stricăciunii, care nu trebuie ascultată, ci scoasă din rădăcină şi firea făcută iarăşi curată. De aceea, Părinţii i-au zis trupului: vrăjmaş milostiv şi prieten viclean.

753. Fiecare ducem un ateu, necredincios, în spate – trupul de

pe noi. De la starea asta şi până la a-l face să fie templu sau Biserică a Duhului Sfânt (1 Corinteni 3, 16) e de luptat de cele mai multe ori viaţa întreagă.

754. Firea trupului fiind surdă, oarbă şi mută, nu te poţi înţelege cu el decât prin osteneală şi foame, acestea însă trebuie conduse după dreapta socoteală, ca să nu dăuneze sănătăţii. Acestea îl îmblânzesc, încât nu se mai ţine vrăjmaş lui Dumnezeu. Rugăciunea și postul scot dracii poftei și ai mâniei din trup. Foamea îmblânzește fiarele.

755. Cu tot dinadinsul se atrage luarea-aminte că toată lupta aceasta să nu se ducă fără îndrumarea unui duhovnic iscusit, care ştie cumpăni pentru fiecare ins aparte: măsura, trebuinţa şi putinţa fiecăruia. Postul, adică, să fie măsurat după vârstă, după sănătatea rămasă – deşi postul pe mulţi i-a făcut sănătoşi – şi după tăria şi felul ispitelor. Aşa cere dreapta socoteală. Cei ce s-au grăbit fără sfatul dreptei socoteli, toţi au întârziat sau, îndărăptând, au pierdut. De aceea, au zis Părinţii, gândindu-se la cei grăbiţi să stingă patimile, că mai mulţi s-au păgubit din post, decât din prea multa mâncare, şi preamăreau dreapta socoteală, ca virtutea cea mai mare (Sfântul Ioan Casian, Cuvânt despre Sfinţii Părinţi din Skit, Filocalia, Sibiu 1946, ed. I, vol.1, p.130; Şi ed. II, vol.1, Sibiu, 1947, p.129). Preţuirea pătimaşă a trupului pe mulţi îi întoarce împotriva duhovnicului, deşi învrăjbirea nu-i ţine mult, boala îi întoarce; pe alţii, însă, muşcaţi la minte de mândrie, nici nu-i lasă să meargă vreodată la duhovnic, deşi le tânjeşte cugetul. La vreme de umilinţă – care cearcă pe toţi – şi aceştia biruie piedica şi intră în lupta mântuirii.

756. E de neînţeles cum de nu simte omul cu sufletul că a ieşit din omenie, ci abia simte cu trupul că s-a depărtat de Dumnezeu şi a ajuns o grămadă de doage.

E de neînţeles că durerea trupului îl face pe om să ceară ajutorul lui Dumnezeu, pe când durerea sufletului, de strâmbătatea şi amorţirea lui, nici că se mişcă.

E de neînţeles cum oamenii aleargă după sănătatea trupului, dar după iertarea păcatelor aşa de puţin!

URA

757. Acestor două feluri de oameni le-a zis Dumnezeu nebuni: celor ce leapădă pe Dumnezeu şi celor ce leapădă pe oameni din inima lor. De fapt, nu mai sunt buni decât să facă din viaţa celorlalţi un iad. Ura, această desfigurare spirituală, face mii de victime, căci stinge pe

Dumnezeu şi din ochii celorlalţi. Ura îşi ridică împotrivă şi mai mare ură, atât a oamenilor cât şi a lui Dumnezeu. Ea un e un climat al mediului viciat, o vifornіţă, o boare a haosului. Ea face din viaţa aceasta o anticameră a iadului.

758. Precum în viaţa pământească lucra Harul asupra celor ce se sfinţeau şi sporea în ei iubirea, iar la dezlegarea lor din trup, rămânând în Împărăţia Harului, acesta sporeşte, desăvârşind în ei iubirea; aşa prin contrast, în starea de iad a conştiinţei, în împărăţia fără de Har, lucrează demonii asupra sufletelor chinuite şi sporesc în ele ura.

URMAREA LUI HRISTOS

759. Iisus Hristos e Calea şi naturală şi supranaturală a desăvârşirii.

760. Ar trebui să urmăm Mântuitorului toată calea Sa pământească, măcar tot aşa de zornic, pe cât ne zoreşte foamea şi setea după cele pieritoare.

761. Nouă, neputincioşilor, deşi cugetăm ale lumii şi umblăm în calea păcatelor, încă nu ne-a îndesat nimeni cununa de spini pe frunte şi nu ne-a bătut piroanele în tălpi. Zic însă: cine vrea să urmeze pe Domnul şi să se asemene cu El, în cruce să se asemene şi, cât poate să cuprindă firea omenească, asemenea cu El va fi.

762. E lucru de mirare că, pentru pricini pământeşti se găsesc mii şi milioane de oameni care merg cântând la moarte, dar pentru Împăratul Cerurilor abia se mai găsesc puţini, din când în când, care să fie liniştiţi şi bucuroşi de moarte.

763. Ce folos, că urmărit de o fiară, scapi până la uşa unei case în pădure, dar n-ai avut grijă ca să iei cheia de acasă. Dar, Iisus e nu numai Cheia, ci şi Uşa împărăţiei de scăpare.

764. Sunt mulţi cărturari „aproape de Împărăţia lui Dumnezeu". Sunt toţi cei care cred în Dumnezeu, dar nu cred în Iisus Hristos. Aceştia au simplificat tot aparatul religiei, ca odinioară cărturarul cu care a vorbit Iisus. Au rămas cu un Dumnezeu abstract, care nu le cere mai mult decât să-I recunoască existenţa. Se mulţumeau foarte bine cu un Dumnezeu pe care Îl deduc ei, creat de ei, chiar un Dumnezeu al lor, deşi absolut, inaccesibil dacă nu chiar inexistent.

Fără revelaţia lui Dumnezeu în Iisus Hristos şi fără angajarea în toate consecinţele concrete ale acestei Revelaţii, cărturarii rămân aproape pe „dinafară de Împărăţie".

765. Toţi care nu cred şi nu urmează lui Dumnezeu sunt morţi înaintea lui Dumnezeu.

La aceştia s-a referit Iisus când descurca pe al doilea spre rostul său: „lasă morţii să-şi îngroape morţii lor”.

Ar fi surprinzător răspunsul vreunuia: „Doamne, lasă-mă să-mi îngrop necredinţa mea!”

766. Când ţi-a găsit Dumnezeu vreo treabă pentru Împărăţia Sa între oameni, ai isprăvit toate obligaţiile lumii.

767. A fi ucenicul lui Iisus nu înseamnează a te opri la mijlocul uceniciei. A fi ucenicul lui Iisus înseamnează o prevedere, un război şi a-ţi zidi o cetate. A nu-ţi face socoteala aceasta înseamnează a te face de râs. Iar a nu te face de râs înseamnează a-L urma pe Iisus în toată calea vieţii Sale pământeşti, chiar dacă ultimul pas al căii îl vei avea de făcut răstignit pe o cruce. „Dumnezeu poartă paşii omului”, iar acestea sunt marile hotărâri spre El.

768. Vecinul tău bate crâşmele, verişoara ta a fugit necununată, feciorul tău fuge de biserică, copiii tăi umblă la joc seara şi scuipă după preot. N-ai pe nimeni de adus la Iisus? Poate ai de gând să te aduci pe tine.

769. O întâlnire cu Iisus înseamnă o misiune, înseamnă chemare la apostolie şi la toate riscurile trăirii de Dumnezeu între irozii neamurilor, pe care, de asemenea, trebuie să-i iubeşti. Nu cumva sunteţi şi voi căutând pe Iisus?

Voi ştiţi despre Iisus o mulţime de lucruri, dar nu-L ştiţi pe El. Şi până nu-L găseşti pe Dumnezeu, nu te afli nici pe tine, nu-ţi găseşti nici sensul tău, nici sensul lumii. Este la mijloc o revelaţie tripartită, care trebuie să aibă loc. Omul este veşnic în căutare după ceva, ce înseamnă mai mult decât haina şi mâncarea. El este în căutarea lui însuşi. Aspiraţia sufletului după realizarea desăvârşirii sale, asta este toată istoria omului.

Mărginirea ta, te doare, ştiu. Dar când aceasta a ajuns un dar al conştiinţei, este semn că Dumnezeu, nemărginitul vrea să creşti spiritual pe dimensiuni divine. Această ţâşnire în conştiinţă a darului nemărginirii, este pentru tine argumentul decisiv al existenţei Sale şi a rudeniei tale cu El, dacă te găseşti pe tine în funcţie de Dumnezeu – naşterea ta în adevăr. Toţi marii mistici, fără deosebire de confesiune, au învăţat că, în demnitate, în adâncul lumii spirituale se săvârşeşte un proces divin, în care apar relaţiile lui Dumnezeu cu omul: naşterea lui

Dumnezeu în om şi naşterea omului în Dumnezeu, adânc în care se întâlnesc iubitorul şi iubitul. Acolo sunt adevărurile experienţei spirituale, adevărurile vii, nu categoriile metafizice sub substanţe alegorice.

770. O trăire a vieţii lui Iisus, a primejdiilor la câte te expune aceasta, grăbeşte sfârşitul.

VEDENIILE

771. Predania Bisericii Răsăritene se fereşte de vedenii şi îşi fereşte şi fiii, întrucât acestea nu sunt neapărat trebuitoare mântuirii şi, desăvârşirea, la care suntem chemaţi, lasă în urmă orice vedenie. Revelaţia e deplină, iar cele ce mai lipsesc le aşteptăm la a doua venire.

772. Riscurile imaginaţiei sunt ocolite în duhovnicia Răsăritului (nălucirile false).

De aceea Răsăritul meditează fără imagini chiar contra imaginilor, chiar vedeniile reale le refuză – nu din rea credinţă sau din împotrivire, ci din grija de a nu greşi, primind orice. Şi se ştie că Dumnezeu nu Se supără când se stă pe acest punct de vedere. Singura pomenire ortodoxă este aceea care nu pune niciun tipar pe minte, care nu statorniceşte nicio imaginaţie sau imagine. Exemplu: „Adevăr", „Duh", Numele lui Iisus din rugăciunea călugărilor: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul".

VICLENIA

773. Dumnezeu iartă neştiinţa, dar viclenia ba. Iar omul cu socoteală vicleană e acela care-şi dă cu voia toată tinereţea dracilor, rămânând ca lui Dumnezeu să-I dea o bătrâneţe distrusă. Nu-i va fi zvârlită şi bătrâneţea laolaltă cu tinereţea?

VIRTUŢILE

774. Dacă Domnul e ascuns în poruncile Sale, fireşte că este şi în strădania pentru dobândirea virtuţilor. El este puterea sau sufletul nevoinţelor virtuţii.

775. Dacă prin porunci Domnul ni Se îmbie, aşa zicând, dinafară, ca principiu atractiv, prin virtuţi Domnul se manifestă dinlăuntru, ca principiu impulsiv. Porunca ar fi Cuvântul lui Dumnezeu ca îndemnare din afară, iar virtutea ar fi Cuvântul lui Dumnezeu ca îndemnare dinlăuntru.

VOTURILE MONAHALE

776. Dintre cele trei făgăduinte (monahale), cea mai grea e ascultarea, pentru că are de biruit mai mult patimile minţii, care

discută cu Dumnezeu, în loc să asculte fără discuţie.

777. Obligativitatea voturilor monahale poate înceta numai în cazul extrem de rar când se întâmplă din motive clinice a personalităţii omeneşti, deci şi a conştiinţei în cazul deplinătăţii de conştiinţă, însă făgăduinţele rămân obligatorii iar lepădarea lor păcat.

778. Încetarea voturilor e încetarea călugăriei.

779. Mănăstirile cu viaţă de sine au slăbit votul ascultării și al sărăciei și, din pricina aceasta, sunt o formă decadentă de monahism.

VRAJBA CONFESIONALĂ

780. Numai sila unei prigoane peste tot pământul împotriva creştinilor îi va hotărî să lase la o parte orice vrajbă confesională şi să fie una, cum au fost la început. Nu vor scăpa de sub tăvălugul urgiilor istoriei până nu vor veni şi la mintea aceea să asculte şi să împlinească, măcar la sfârşit, rugămintea cea mai de pe urmă a Mântuitorului în lume.

Poate că în vremile acelea abia vor mai fi creştini, dar oricâţi vor rămâne, aceia trebuie să treacă peste ceea ce ar fi foarte bine să treacă creştinătatea vremii noastre şi să fie una.

Primejdia comună s-a arătat în lume, unirea creştinătăţii întârzie Doamne, până când?

VRAJBA ÎN CASĂ

781. Vrajba în casă vine din păcate. Toate îşi au izvorul în păcate. Neapărat vine vrajba în casă, dacă:

1. Căsătoria s-a început cu stângul, adică cu desfrânarea;

2. Mai vine apoi, dacă soţii trăiesc în căsătorie nelegitimă, sau fără cununie bisericească. Este un prim păcat, pe care toţi îl plătesc cu vrajba. De aceea, toţi trebuie să intre la cuminţenie şi să se legiuiască dacă sunt aşa;

3. Din curvii nemărturisite, făcute înainte sau după căsătorie. Astfel au intrat într-o casă nouă, cu o pecete drăcească pe trupul şi pe sufletul lor şi pentru că nu și-au mărturisit acel păcat, are să le spargă casa, tocmai pentru că n-au omorât pe diavolul, care este cel care făcea acest lucru;

4. Lăcomia de avere a unui părinte când și-a măritat sau și-a căsătorit feciorul. O asemenea căsătorie nu ţine, pentru că s-a făcut cu o lucrare a diavolului. De vei mărita fata ta numai pentru avere, căsătoria lor va sfârşi cu vrajbă sau cu spargerea casei aceleia. Prin urmare, cuminţiţi-vă părinţilor cu sfaturile, când vă măritaţi fetele sau

vă însuraţi feciorii!

5. Nepotrivirea de vârstă. Sunt părinţi care-şi mărită fetele la 14-16 ani, iar la 18, 19 ani fata lor este văduvă şi încă cu copil. Aceasta din cauza nepotrivirii de vârstă, căci ce poate face o fată aşa tânără în faţa unui vlăjgan, om în toată firea. Această diferenţă mare de vârstă este un păcat înaintea lui Dumnezeu. Şi din cauza aceasta, casa aceea nu ţine, ci se sparge şi în aceste cazuri părinţii trebuie să recunoască că au dat un sfat prost.

6. Din negrija de suflet a celor din casă, din negrija de spovedanie, de Sfânta Împărtăşanie şi de rânduielile Bisericii, care sunt poruncile lui Dumnezeu, care dacă nu se păzesc, păzesc pe ale diavolului şi nu pot să aibă linişte;

7. Din petrecere fără post. Cei ce se umplu de mânie sunt cei plini de fiere, care se înmulţeşte în corpul omului atunci când mănâncă carne multă şi nu posteşte. Plin de fiere fiind, te umpli de mânie şi astfel îşi sar în cap unii la alţii. Aşa, pentru o vorbă cât de neînsemnată, pentru o bucată de lemn ce nu e la locul ei, îi sare în cap celuilalt;

8. Şi o ultimă pricină este desfrânarea soţilor. Dar soţii cum desfrânează, când sunt legiuiţi? Aşa bine, căci nu mai ţin seamă de miercuri, de vineri, de zilele postului şi de sărbători. Nu mai ţin nicio rânduială. Şi bate Dumnezeu nerânduiala ca să se facă rânduială.

VRĂJMAŞUL – ANTIHRIST

782. Potrivnicul a dat primul război cu Adam în rai şi, prin el, cu noi cu toţi, întrucât toţi eram în Adam (Romani 5, 12). E primul război pierdut de om. Înfrângerea lui însă o repetă întreg neamul omenesc, mii de ani de-a rândul; iar ceea ce a făcut Adam facem şi noi, fiecare. E limpede că la mijloc a fost o neascultare, o încovoiere a unei meniri, dată omului de Dumnezeu (A se vedea şi Sfântul Maxim Mărturisitorul, Răspunsuri către Talasie, Filocalia vol. 3).

783. Mântuitorul a înfrânt întâi pe potrivnicul în duh, în apariţia lui personală din pustie, biruind prin dragostea de Dumnezeu ispita aceluia când îl îmbia cu momeala plăcerii din materia lumii. Noi, muritorii n-avem de a începe lupta de la arătarea făţişă şi personală a potrivnicului; căci, după unii, ne-ar fugi mintea de spaima arătării lui înfiorătoare. E lucru ştiut că sistemul nostru nervos, răvășit de atâtea vicii săvârşite de noi sau de un şir întreg de părinţi înaintaşi, nu suportă impresii prea tari, ca peste toate acestea să rămână sănătos. Noi trebuie să începem urmarea Mântuitorului de la purificarea de

patimi, ca să ajungem după multă vreme la o sănătate, fizică şi psihică, în stare de a ne apropria, fără primejdii grave, acolo de unde doar Iisus a început lupta. E lucru ştiut şi probat de medicină că spaimele (traumatismele) peste puterea de răbdare a sistemului nervos îl dezechilibrează şi, după slăbiciunea la care-l găseşte, poate să-l ducă până la boala epilepsiei, care seamănă mult cu îndrăcirea, descrisă de Evanghelii.

Fireşte că şi noi în lupta cu patimile – treabă de începători, dar care poate ţine o viaţă întreagă – trebuie să dăm cu el o luptă în duh. În această luptă încă suntem scutiţi prin rânduiala dumnezeiască de a-l vedea în toată fioroasa lui prezenţă.

De la această deosebire încolo, lupta pentru mântuire, atât a Mântuitorului, cât şi a ucenicului, urmează aceeaşi cărare şi stadii. Astfel, după ce Iisus l-a bătut pe potrivnic în pustie, a venit să-l bată şi în lume, în societatea omenească stăpânită de acela. De aceea, urmând pe Domnul, spunem că mântuirea nu se câştigă cu o faptă răzleaţă, ci presupune şi o faţă socială; nimeni nu se mântuieşte singur; de mântuirea sa se mai leagă o mulţime de oameni.

784. Mândria lui nu poate răbda bătaie; acesta-i chinul păcatului său că, totuşi, trebuie s-o capete. Deci, dacă a fost bătut când se lupta cu noi din afară, prin gura lumii, dacă a trebuit să fugă ruşinat, după zeci de ani de lupte dinlăuntru, din trup şi din suflet, atunci sufletul şi mintea, făcându-se curate, îl prind în prezenţa nevăzută. Atunci, nemaiavând ce face, vine în persoană să se războiască cu noi. De acum începe războiul minţii omului cu mintea cea vicleană, sau războiul nevăzut. Spre războiul acesta însă să nu îndrăznească nimeni, de n-a fost chemat de Dumnezeu cu rost de a ruşina puterea vrăjmaşă şi a mai întări neputinţa oamenilor spre război, căci nu e un război de glumă.

785. Asupra diavolului avem aceste trei arme: Numele Domnului şi al Maicii Domnului, despre care zice Sfântul Ioan Scărarul că: „Armă mai tare în cer şi pe pământ nu avem, ca numele lui Dumnezeu”. Iar a doua armă pe care o avem împotriva puterii vrăjmaşe este Sfânta Cruce
(1 Corinteni 1, 18). (Aş întreba pe cei ce nu au cruce: cu ce semn vă apăraţi voi de diavol ?) Ei însă nu au semn, că nu-i lasă (diavolul n.n.) să-l facă. Nu în zadar semnul Crucii îl numeşte Biserica: „Armă nebiruită asupra diavolului, Crucea Ta ne-ai dat”. Iar a treia armă de

apărare este smerenia sufletului. Deci, chiar în ceasul tulburării tale, să zici în adâncul inimii: „Pentru păcatele mele pătimesc acestea, Doamne, izbăveşte-mă de cel rău”. Şi întoarce-te cu inimă bună către Dumnezeu, orice gânduri rele ai avea, pălmuindu-ţi mintea, căci vede Tatăl osteneala fiului şi nicidecum nu-l lasă.

786. Îngăduie Dumnezeu ispititorului să se apropie, ca un vameş al văzduhului, de robii lui Dumnezeu ca să-i cerce nu cumva să se mai afle la ei ceva iubire de sine, ceva mândrie, sau părere înaltă, şi prin aceasta să-i întineze iarăşi în cele dintâi, sau în mai mari să-i cufunde.

787. El e „acela” care va veni în numele său – nu al lui Dumnezeu – evreu de neam, care va tirăni sub ascultarea sa tot pământul. Căci „acela” va primi să fie împărat peste strălucirea tuturor împărăţiilor pământului (Matei 4, 8-9).

788a. Diavolul dă sfaturile lui la toţi, dar nu are putere peste cei ce nu-l ascultă!

788b. Să nu vorbeşti niciodată despre proiectele tale, căci cel rău ştie doar ce vorbeşti nu şi ce gândeşti şi ţi le nimiceşte.

789. Diavolul ştie şi el Scriptura, însă diavoleşte, deoarece mintea lui fiind nebună, strâmbă înţelesul oricărui cuvânt, de vreme ce el nu stă în adevăr, ci în minciună.

790. „Acela” nu se mulţumeşte numai să înşele pe oameni cu amânarea pocăinţei pe mâine, pe poimâine, la bătrâneţe, ci luptă nebun cerând: 1. moarte lui Dumnezeu; 2. moarte învăţăturii Sale; 3. moarte creştinilor, ucenicilor Săi; 4. pustiire Bisericii Sale şi oprirea Sfintei Jertfe celei de-a pururi, care este Sfânta Liturghie.

791. Vrăjmaşul, ca să-şi ajungă ţinta fărădelegii, îmbie sufletului ispita întâi, cea prin plăcere, aducându-i momeli plăcute la vedere şi bune la gustare, potrivite cu fiecare putere frântă a sufletului în parte.

792. Diavolul prezintă patimile din om ca plăcute şi uşoare.

793. Toată strădania potrivnicului aceasta este: să desfacă dragostea şi cunoştinţa noastră de Dumnezeu şi să le dea, prin patimi, ca obiect de preocupare nimicul şi absurdul. De aceea, vicleanul nu se dă la o parte de a reduce la nimic şi la absurd chiar şi virtuţile. Drept aceea, e destul să izbutească o mutare mai încoace, mai aici, a scopului ultim al virtuţilor şi cu asta a redus la nimicul slavei deşarte şi la absurd toată strădania virtuţii. Iată-ne, printr-o singură întorsătură măiastră a vicleanului, deşertând virtuţile în sacul spart al patimilor şi

culegând, în schimb, vorbe goale de la oameni şi rânjetul lui sinistru. Trebuie, deci, multă şi adâncă deosebire a gândurilor.

794. Diavolul ştie cât iubeşte Dumnezeu pe om, de aceea îl pârăşte neîncetat înaintea lui Dumnezeu, că-I risipeşte avuţiile.

795. Cel rău vrea să ocupe scaunul lui Dumnezeu.

796. Cu trecere de vreme, satana s-a mai iscusit în rele. Pe cine poate să-l întoarcă împotriva lui Dumnezeu, o face, rânjind (1 Petru 5, 8) bucuros; pe cine iubeşte pe Dumnezeu, dar călătoreşte fără sfat şi întrebare, îl învaţă şi el să iubească pe Dumnezeu şi-l laudă, că face bine – fără să priceapă unul ca acesta că a căzut la laudă străină şi că în credinţa lui s-a încâlcit un fir subţire de putere vrăjmaşă.

797. Vicleanul bagă de seamă ce face Dumnezeu şi face şi el la fel. Trimite Dumnezeu slujitori, trimite şi el; trimite Dumnezeu vedenii, se arată şi el. Propovăduieşte Dumnezeu iubirea de oameni fără deosebiri şi margini, propovăduieşte şi el. Cu un cuvânt: contraface tot ce face Dumnezeu şi dă de râpă pe oameni cu mulţimea înşelăciunilor.

S-a făcut de-o îndrăzneală nemaipomenită, încât şi lumina dumnezeiască o contraface, nu în înţelesul că s-ar putea apropia să strâmbe adevărata lumină, căci l-ar face scrum şi nu poate sta într-însa, ci năluceşte şi el o lumină, cu care amăgeşte pe cine poate şi pe cine vede că umblă cu îndrăzneală după daruri dumnezeieşti, înainte de dobândirea smereniei statornice. Aşa se preface în chip mincinos şi în înger al luminii (2 Corinteni 11, 14) şi în hristos mincinos (Matei 24, 24) şi înşeala pe mulţi, zicând: „Eu sunt hristos!” (Luca 21, 8). Şi te trimit să propovăduieşti şi să faci cutare şi cutare…

798. Ştiţi cum sunt nebunii: se dau pe sine de ceva mare şi pretind să li se supună oamenii, se cred pe sine stăpâni şi împăraţi, că aşa cere boala lor; cu atât mai vârtos o cere Lucifer, începătorul nebuniei. Deci, orice iubire, în păruta lui împărăţie, e o risipire; şi orice ură – după voia lui cea rea – o mare faptă bună. Dar, împărăţia fiind de drept a lui Dumnezeu, care este lumea întreagă, chivernisită de oameni cu ură, nu cu iubire, îngrămădeşte pe cheltuitorii ei cu o mare datorie de plată lui Dumnezeu. Orice ascultare de Stăpânul adevărat al lumii e o daună în împărăţia „stăpânului” nebun şi orice ascultare de stăpânul nebun al pământului îngrămădeşte pe oameni sub povara unei datorii sau greşeli făcute lui Dumnezeu.

799. Cum zice un Părinte, Antihrist – care nu se mulţumeşte numai cu necredinţa sa, ci vrea necredinţa tuturora – nu va avea

astâmpăr decât în ziua când ar izbuti să ucidă pe Dumnezeu şi să-L azvârle din inima şi mintea celui din urmă credincios rămas pe pământ; şi nu râvneşte, nebunul la o mândrie mai mare, decât aceea de a termina o dată cu Dumnezeu, iar în locul Lui să-şi împlânte în sufletul omului ca pe o sabie a iadului, chipul său de fiară.

800. Chinurile cele de pe urmă, cele de la Antihrist, în care va lucra toată puterea Satanei, vor întrece toate prigoanele câte s-au înteţit asupra creştinilor, de la început până în zilele acelea.

CELE MAI FRUMOASE CUVINTE ALE PĂRINTELUI ARSENIE BOCA EXPLICATE DE PĂRINTELE TEOFIL

Părintele Arsenie a fost un om cu o capacitate sufletească deosebită şi cred că Părintele, orice ar fi fost, ar fi fost un om deosebit. Adică dacă era inginer, nu era un inginer comun; dacă era profesor, era un profesor excepţional; dacă era un doctor, era un doctor deosebit. El a avut o înzestrare nativă deosebită şi când l-am cunoscut eu, în ’42, avea 32 de ani şi deja avea un nume mare. Cum a ajuns la aceasta Părintele nu a spus niciodată, însă eu, personal, cred că a avut o înzestrare de la Dumnezeu pe care dacă nu o ai nu poţi fi niciodată ceea ce a fost Părintele Arsenie. Apoi el a studiat mult, nu numai Teologie, ci a studiat şi artă, a făcut Şcoala de Belle Arte, secţia pictură, a făcut şi ceva Medicină, cunoştea şi chestiuni de medicină, şi toate acestea la un loc i-au dat capacitatea de a lucra ca un om bine înzestrat şi cu o cultură bine pusă la punct.

Cândva stăteam în faţa unei icoane făcute de Părintele Arsenie la Bucureşti pentru mănăstirea noastră, o icoană cu Adormirea Maicii Domnului, care se găseşte acum în Muzeul mănăstirii noastre. Stăteam în faţa acestei icoane şi o prezentam unui cadru universitar de la Sibiu, şi zic: „Eu cred că Părintele Arsenie este un geniu”. Şi respectivul spune: „Asta înseamnă că are o cultură perfectă şi încă ceva”. Şi zic eu: „Nu ştiu dacă are o cultură perfectă, dar sunt sigur că are încă ceva”. Ăsta a fost Părintele Arsenie.

Avea o putere de sinteză deosebită, o putere de intuiţie şi o putere de a cunoaşte totdeauna esenţialul într-o chestiune. Când îi puneai o problemă, el imediat avea răspunsul. Şi de la el au rămas şi cuvinte scrise, în manuscrisele lui. De pildă, când l-am întâlnit eu pentru prima dată, mi-a şi spus un cuvânt, o formulă. Zice: „Mă, nu toţi din lume se prăpădesc, nici toţi din mănăstire se mântuiesc”. Deci avea

o posibilitate de a formula ceva. Sau cândva spunea el aşa: „În mintea strâmbă şi lucrul drept se strâmbă”. Asta le place la mulţi, am băgat de seamă că le place. Când le spun că Părintele a zis că: „În mintea strâmbă şi lucrul drept se strâmbă”, oamenii râd, în general. De ce râd? Pentru că îşi dau seama că aşa e. Numai că e greu să ştii când ţi-e mintea strâmbă. Sau zicea Părintele că: „Cea mai lungă cale e calea care duce de la urechi la inimă”, adică de la informaţie la convingere. Şi zicea Părintele că: „Mustrarea învinge, dar nu convinge”, sau că: „Bobul lui de grâu se preschimbă în tăciune, iar el se crede grâu nedreptăţit”.

Din câţi oameni am cunoscut eu lucrători în Biserică, Părintele Arsenie a fost unic. Unic prin gândirea lui, prin stilul lui de lucru.

Dragostea lui Dumnezeu pentru cel mai mare păcătos este mai mare decât dragostea celui mai mare sfânt faţă de Dumnezeu.

Părintele Arsenie a zis o vorbă cât lumea asta de mare – ba mai mare decât lumea asta! Şi anume a zis aşa: „Iubirea lui Dumnezeu faţă de cel mai mare păcătos îi mai mare decât iubirea celui mai mare sfânt faţă de Dumnezeu”. Nu poate iubi un sfânt pe Dumnezeu, cât ar fi sfântul de mare, cât iubeşte Dumnezeu pe cel mai mare păcătos; şi-l aşteaptă; şi vrea să-l primească; şi aleargă înaintea lui, după cum citim în pilda cu fiul risipitor, unde se spune că tatăl nu l-a aşteptat pe fiul care se întorcea; l-a aşteptat într-un fel, dar când l-a văzut că vine, nu l-a mai ţinut locul: a alergat înaintea lui, ca să-l primească, să-l îmbrăţişeze, să-l sărute, să-l ajute, să-l aşeze iarăşi în starea din care a plecat. Pentru că din inima lui, fiul n-a plecat niciodată! El a rămas în inima tatălui, aşa cum rămânem noi în inima lui Dumnezeu, în inima Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în inima Maicii Domnului, oricât de depărtaţi am fi, oricâte rele am face. Până trăim în această viaţă Dumnezeu nu ne părăseşte. Noi putem să părăsim pe Dumnezeu, dar Dumnezeu nu poate să ne părăsească pe noi. Cu o astfel de afirmaţie, Părintele ne dă încredere în bunătatea lui Dumnezeu, în iubirea lui Dumnezeu faţă de noi, păcătoşii, căci se afirmă şi în rugăciunile de dezlegare ale sfintei noastre Biserici, că mila lui Dumnezeu este tot atât de mare, tot atât de infinită, cum este de infinită şi mărirea Lui, de vreme ce se spune: „Că precum este mărirea Ta, aşa este şi mila Ta”. Cuvântul spus de Părintele Arsenie, în formularea de mai sus, ne aduce aminte şi de ceea ce spune Psalmistul, prin cuvintele acestea: „Cât e de sus cerul deasupra pământului atât de mare e bunătatea Lui (a lui

Dumnezeu) spre cei ce se tem de Dânsul. Cât de departe e Răsăritul de Apus, atâta a depărtat El de noi fărădelegile noastre. Cum miluieşte un tată pe copiii săi, aşa miluieşte Domnul pe cei ce se tem de Dânsul" (Psalmul 102, 10-13).

Să-ţi fereşti capul de frig şi de prostie!

E un cuvânt care merită să fie ştiut şi urmat, el putând fi de folos tuturor celor ce nu iau aminte la ei înşişi, tuturor celor care vor să braveze şi nu se gândesc la urmările pe care le pot avea, spre răul lor, nişte atitudini care nu sunt destul de bine gândite şi controlate. Să luăm, deci, aminte la cuvântul de mai sus şi să-l împlinim în cele două laturi ale lui.

În mintea strâmbă şi lucrul drept se strâmbă.

Aşa obişnuia să spună Părintele Arsenie, care urmărea pentru oameni o minte dreaptă şi lucruri drepte şi îndreptare spre mintea cea bună. Valoarea acestui cuvânt o intuiesc toţi cei ce îl aud, şi asta se întâmplă des, căci noi îl aducem înaintea vizitatorilor şi închinătorilor noştri, mai ales atunci când au prilejul să vadă o pictură a Părintelui Arsenie reprezentând Adormirea Maicii Domnului, pictură în faţa căreia se opresc cu admiraţie mulţi dintre cei ce vizitează Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta. Mintea se strâmbă în urma patimilor şi se îndreaptă pe măsura curăţirii de patimi. Când mintea se îndreaptă, vede lucrurile drept, deci aşa cum sunt ele. „În mintea strâmbă şi lucrul drept se strâmbă". Asta le place la mulţi, am băgat de seamă că le place. Când le spun că Părintele a zis că „în mintea strâmbă si lucrul drept se strâmbă", oamenii râd în general. De ce râd? Pentru că îşi dau seama că aşa e. Numai că e greu să ştii când ţi-e mintea strâmbă.

Cea mai lungă cale este calea care duce de la urechi la inimă.

Cea mai lungă cale este calea care duce de la urechi la inimă, adică de la informaţie la convingere. Oameni de informaţie religioasă sunt mai mulţi decât cei ce au convingeri religioase. E necesară şi informaţia, care adeseori se face prin auzire. Dar a rămâne la informaţie înseamnă doar a fi la începutul drumului, „la urechi". Până la inimă mai e o cale lungă, „cea mai lungă cale".

Un suflet trist este un suflet cu luminile stinse.

Cuvântul acesta ne aduce aminte de un cuvânt asemănător, cu circulaţie mai ales în lumea din Apus: „Un sfânt trist este un trist sfânt”. Părintele a fost întotdeauna pentru optimism, pentru bucurie, credinţa noastră fiind „izvor de bucurie”, creştinismul fiind „religia bucuriei”. Domnul Hristos le-a spus ucenicilor Săi: „Acestea vi le spun, ca bucuria Mea să fie întru voi şi ca bucuria voastră să fie deplină” (Ioan 15, 11).

Bobul lui de grâu se preschimbă în tăciune, iar el se crede grâu nedreptăţit.

Aşa caracteriza Părintele Arsenie pe omul care se abate de la cele bune şi care nu caută şi nu primeşte îndreptarea, ci îşi explică el mai bine cele pentru sine condamnând pe cei ce vreau să-l îndrepte. Începutul oricărei îndreptări este să-ţi recunoşti greşeala. „Când greşeala s-a făcut în tine aşezare şi adevăr”, când o ai ca deprindere şi o mai şi justifici, atunci „nu mai e greşeală, ci e păcat de moarte”. Într-o astfel de situaţie, cel ce se crede a fi drept, fără să şi fie de fapt, nu mai e bob de grâu, ci doar tăciune.

Mustrarea învinge, dar nu convinge.

Este şi aceasta o cugetare la care e bine să luăm aminte. Are şi mustrarea rostul şi puterea ei, dar ea, ca şi constrângere, doar învinge, însă de convins nu convinge. De la învingere până la convingere e o cale lungă, poate tot atât de lungă, cât cea de la informaţie la convingere, cât cea de la urechi la inimă.

Ajutaţi-mă să vă pot ajuta.

Asta înseamnă că nu cel care vrea să te ajute te ajută cel mai mult, ci tu eşti cel care poţi să fii ajutat. Dacă eşti deschis spre ajutor te poate ajuta omul de lângă tine şi omul superior ţie; dar dacă nu-l recunoşti superior, ba, dimpotrivă, îl judeci şi-l calci în picioare, atunci nu te poate ajuta, pentru că omul este fiinţa care poate zice nu, şi zice nu!

Dacă tot trebuie să suferim, măcar să nu suferim zadarnic.

Pentru a putea folosi suferinţa spre binele său, omul trebuie să creadă că suferinţa are un sens pentru el, chiar dacă pe moment nu înţelege. De fapt, cel care înţelege şi ştie cum să suporte suferinţa, nu mai suferă.

Să ai înţelegere faţă de neputinţa omenească.

Părintele Arsenie, Dumnezeu să-l odihnească, mi-a spus cândva un cuvânt; de fapt, nu mie, ci unui părinte, pe atunci student la teologie, un cuvânt pe care eu îl socotesc cel mai important cuvânt pe care l-am auzit de la el din câte ştiu că le-a spus şi le-a scris, anume: „Să ai înţelegere faţă de neputinţa omenească".

Mă, nu toţi din lume se prăpădesc, nici toţi din mănăstire se mântuiesc.

Avea o putere de sinteză deosebită, o putere de intuiţie şi o putere de a cunoaşte totdeauna esenţialul într-o chestiune. Când îi puneai o problemă, el imediat avea răspunsul. Şi de la el au rămas şi cuvinte scrise, în manuscrisele lui. De pildă, când l-am întâlnit eu pentru prima dată, mi-a si spus un cuvânt, o formulă. Zice: „Mă, nu toţi din lume se prăpădesc, nici toţi din mănăstire se mântuiesc". Deci, avea o posibilitate de a formula ceva.

Nici abuzul, nici refuzul.

În legătură cu sexualitatea în familie, Părintele Arsenie zicea: „Nici abuzul, nici refuzul".

Fiecare dintre noi ducem un necredincios în spate.

Zicea Părintele Arsenie referindu-se la trup: „Fiecare dintre noi ducem un necredincios în spate".

Nasteţi-vă sfinţi!

Părintele Arsenie îi îndemna pe oameni să nască sfinţi. Bineînţeles că pentru a naşte sfinţi trebuie să fii sfânt sau trebuie să tragi de tine spre idealul sfinţeniei. Şi când începem să ne ocupăm de noi înşine, putem să ne cunoaştem, să aflăm negativele noastre, să cunoaştem încărcătura dată de alţii şi pusă în noi, s-o rezolvăm; dar aceasta cere timp şi osteneală.

Cu mine de două ori trebuie să se întâlnească omul…

Părintele zicea că de două ori trebuia să se întâlnească omul cu el: o dată când îi spune şi a doua oară la moarte, să-i spună dacă a făcut ce i-a spus. Foarte corect! Ce rost are să meargă, cum merg unii, că să-i spună unul, că să-i spună altul, că un cuvânt de folos, că nu ştiu ce…

şi-apoi adună la cuvinte de folos şi nu împlineşte nimic!

Oxigen, glicogen, somn, să-ţi păstrezi hormonii şi să ai concepţie de viaţă creştină.

A trecut pe la mine un tânăr care a fost la Părintele Arsenie. Şi ştiind eu că a fost la Părintele Arsenie, zic: „Măi, ce ţi-a spus Părintele Arsenie?”. Şi tânărul acela spune: „Ştiţi ce mi-a spus? Oxigen, glicogen, somn, să-ţi păstrezi hormonii şi să ai concepţie de viaţă creştină”.

Se cunoaşte că Părintele a învăţat medicină şi că de fapt el îşi dădea seama că omul este şi trup, nu e numai suflet. Eu am dat un îndrumar pentru suflet. Părintele vine şi dă ceva pentru trup şi zice: *Oxigen*. Ce înseamnă asta? Aer cât mai bun, să trăieşti în aer cât mai bun. *Glicogen*: să ai o hrană raţională, căci numai aşa poţi să ai un echilibru organic. Să ai glicogen, adică zahăr din ficat. Cum? Printr-o hrană raţională, nici mai mult nici prea puţin. După aceea *somn*. Sunt unii care spun că e destul călugărului să doarmă un ceas. Dacă m-aş întâlni cu acela care a spus aşa, i-aş spune că nu are dreptate. Ştiţi de ce? Pentru că somnul e o binecuvântare de la Dumnezeu şi Părintele şi-a dat seama de lucrul acesta. De curând, am găsit în volumul XI din **Filocalie** că trebuie să dormi cel puţin şase ore, e mai raţional Sfântul Varsanufie decât cel care a scris în **Pateric** că e destul să dormi numai un ceas. Şi Părintele Arsenie zicea că cel puţin şase ceasuri de somn continuu. Cel puţin, adică înseamnă şi mai mult. Bineînţeles, nu vreo zece ceasuri, cum dorm unii acuma, vara, se culcă pe la zece şi se scoală a doua zi tot pe la zece. E cam prea mult.

Al patrulea punct: *să-ţi păstrezi hormonii*, adică să nu faci risipă de energie sexuală. Şi Părintele şi noi care spovedim, întâlnim oameni dărâmaţi prin abuzuri şi, de aceea îndrăznim să spunem: fiţi atenţi, nu faceţi abuz, nu faceţi risipă de energie sexuală.

Şi al cincilea punct: *să ai concepţie de viaţă creştină*, adică să nu umbli după alte concepţii de viaţă, ştiu eu, yoga, zen şi altele.

Concepţia de viaţă creştină, câtă o avem, ne statorniceşte în gândul şi dorinţa de a ne ridica mai presus de fire, de a îndumnezei firea, prin harul şi îndurările şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Tocmai de aceea folosim şi resursele fireşti, câte le avem la îndemână: aerul (aerul bun), hrana raţională, somnul şi energia vitală, pe care nu vrem să o risipim pe plăceri, ci vrem s-o canalizăm spre binele nostru material şi spiritual. Aşa dorea Părintele Arsenie, care a formulat

îndreptarul de viaţă, pe care l-a predat tinerilor şi oricui care vrea să ia aminte la el.

Domnul Hristos a fost răstignit cu spatele pe crucea materială şi cu faţa pe crucea spirituală.

Unii dintre călugări nu sunt călugări, ci cuiere de haine călugăreşti.

Cine face curte nu face carte.

Pe o pictura făcută de Părintele Arsenie cu Judecata de Apoi e scris: **„Tu eşti noi".** „Tu eşti noi", ca şi când ar spune faptele oamenilor: Fii atent că tu cum eşti acum, să ştii că eşti noi, tu eşti ceea ce ai făcut, tu eşti ceea ce ai gândit, tu eşti ceea ce ai vorbit, tu eşti ceea ce ai simţit, tu eşti ceea ce ai citit. Tu eşti noi. Noi ne-am alcătuit în tine. Cartea vieţii tale eşti tu însuţi.

MĂRTURII

P.S. Daniil Partoşanul

Părintele Arsenie Boca – o abordare simpatetică a relaţiei tânăr-duhovnic1

„Părintele Arsenie ştia că la tinereţe se pune temelia vieţii omului, a dezvoltării omului pentru mai târziu şi pentru totdeauna şi de aceea era şi înconjurat de tineri; îl căutau tinerii şi îl ascultau şi-i primeau poveţele şi sfaturile, venite ca din partea lui Dumnezeu. Simţeai, când îţi vorbea Părintele Arsenie, că îţi vorbeşte Dumnezeu prin Sfinţia Sa".

Prea Sfinţitul Dr. Daniil Partoşanul, Episcop vicar al Mitropoliei Banatului cu atribuţii în administrarea Episcopiei Române din Iugoslavia

După 160 de ani, credincioşii români ortodocşi din Banatul Iugoslav au episcop, în persoana P. S. Sale Daniil Partoşanul. Născut la 23 septembrie 1957 în Hăţăgel, com. Densuş (jud. Hunedoara), P. S. Sa este unul dintre cei ce au lăsat frumoase urme în spiritualitatea Ţării Haţegului. La 25 martie 1984 (după absolvirea Institutului Teologic din Sibiu şi a cursurilor postuniversitare ale Facultă!ilor de Teologie Ortodoxă din Bucureşti şi Tesalonic-Grecia) intră în monahism la

Mănăstirea Hodoş-Bodrog, fiind hirotonit preot la 10 aprilie 1984. Din 1991 este cadru universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Arad, disciplina Patrologie și literatură postpatristică. Între 1986 – 1999 este preot la Prislop şi Densuş. Între 1999-2000 ctitoreşte schitul Retezat. La 31 martie-1aprilie 2001 este hirotonit episcop vicar al Mitropoliei Banatului, cu atribuţii în administrarea Episcopiei Române din Iugoslavia (cu sediul la Vârşeţ).

— Prea Sfinţite Daniil, sunteţi unul dintre puţinii care l-au cunoscut, mai îndeaproape, pe Părintele Arsenie Boca, pe acest „ctitor al Filocaliei româneşti", cum îl numea un alt mare ctitor al iubirii de Frumos – şi l-am amintit aici pe Părintele Dumitru Stăniloae.

— Astăzi, aici, la Timişoara, ca episcop vicar şi administrator al Episcopiei Ortodoxe de Vârşeţ, mărturisesc înaintea lui Dumnezeu şi înaintea tuturor cititorilor că pentru patru lucruri, în mod deosebit, petrecute în viaţa mea, nu sunt şi nu voi fi niciodată vrednic a mulţumi îndeajuns lui Dumnezeu.

În primul rând, pentru faptul că, la 15 ani, mi-a îndrumat paşii spre Teologie, respectiv spre Seminarul Teologic din Caransebeş, apoi spre Institutul Teologic din Sibiu, după aceea spre cursurile de doctorat de la Bucureşti şi, mai apoi, spre Facultatea de Teologie din cadrul Universităţii Aristotelice din Tesalonic – Grecia.

În al doilea rând, pentru faptul că, la începutul celui de-al doilea an de studenţie la Sibiu, Dumnezeu mi-a rânduit paşii, în ziua de 26 octombrie, sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Dimitrie Izvorâtorul de Mir, spre Părintele Arsenie Boca, pe care l-am întâlnit întâia dată în casa parohială a bisericii sale ortodoxe din Drăgănescu, comuna Mihăileşti, din apropierea Bucureştilor, unde Sfinţia Sa, de mai mulţi ani, picta şi lucra în semiclandestinitate la biserica ce astăzi îi poartă pictura exprimată şi reprezentată într-un mod deosebit în stil neobizantin curat ortodox, pedagogic, duhovnicesc şi chiar profetic.

În al treilea rând, trebuie să-I mulţumesc lui Dumnezeu pentru faptul că mi-a îndrumat paşii înspre viaţa monahală, mai întâi spre mănăstirea Sâmbăta Brâncoveanu unde am fost frate, mai apoi spre mănăstirea Hodoş-Bodrog unde am fost călugărit şi în cele din urmă spre sfânta mănăstire Prislop unde am putut să fiu mai mult în apropierea Părintelui Arsenie, în ultimii ani ai vieţii Sfinţiei Sale.

În al patrulea rând, trebuie să mulţumesc lui Dumnezeu şi să-mi plec capul cu nevrednicie pentru harul arhieriei la care m-a chemat şi

pentru slujba de ierarh şi de episcop în Biserica Sa, Biserica Ortodoxă, acum, pentru fraţii noştri români ortodocşi din Banatul Iugoslav, care, după 160 de ani, au în persoana mea un ierarh, silindu-mă şi străduindu-mă să-i călăuzesc, să-i păstoresc şi să-i conduc spre Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

În viaţa mea personală, mai mulţi oameni au avut roluri deosebite. În primul rând părinţii mei. Apoi preotul care m-a botezat şi mi-a îndrumat paşii spre seminarul teologic, profesorii de la Caransebeş, Sibiu, Bucureşti, Tesalonic, colegii profesori şi studenţi de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Arad unde predau în continuare Patristica, Î.P.S. Sa Mitropolitul Nicolae al Banatului, care m-a propus pentru alegerea şi hirotonirea întru arhiereu, fratele Traian Dorz, conducătorul spiritual al Oastei Domnului în anii ’70 şi ’80, pe care l-am cunoscut de asemenea. Dar în mod cu totul şi cu totul aparte, cu totul şi cu totul deosebit în viaţa mea, un rol crucial l-a avut şi-l are persoana şi personalitatea duhovnicească, harismatică, de statură neopatristică, a Părintelui Arsenie Boca, atât de cinstit, de cunoscut, de apreciat, de căutat şi de recunoscut chiar şi ca sfânt de către o mulţime uriaşă de credincioşi.

— *Mai vorbiţi-ne puţin despre prima întâlnire cu Sfinţia Sa!*

— Eram student la Sibiu, în toamna anului 1979, când, auzind de la maicile de la mănăstirea Prislop – unde petreceam vacanţele de vară, satul meu natal fiind la aproximativ 7 km spre sud de sfânta mănăstire Prislop, din jud. Hunedoara – despre Părintele Arsenie. Am ajuns la Sfinţia Sa, după ce am călătorit cu trenul o noapte, de la Sibiu spre Bucureşti. Prima întâlnire cu Părintele, ca şi toate celelalte, m-a marcat profund, m-a răscolit, m-a remontat, m-a zidit sufleteşte şi duhovniceşte. Părintele Arsenie, din nefericire, era atunci civil, întrucât fusese pe nedrept scos din mănăstirea Prislop prin Decretul 410 din 1959 (Părintele Arsenie a plecat din Prislop la începutul lui mai ‘59, şi nu datorită Decretului 410 n.n.). După ce a lucrat o vreme în Schitul Maicilor la Bucureşti, după ce a pictat parţial biserica „Sfântul Elefterie” din Bucureşti, ieşind la pensie – o pensie minoră, în 1968 a început pictura bisericii parohiale ortodoxe din Drăgănescu, unde a lucrat vreme de 15 ani cu multă dragoste, cu răbdare, prin multe încercări, şi unde – cum spunea Sfinţia Sa însuşi – a fost căutat şi cercetat duhovniceşte de o adevărată „avalanşă de oameni”. Pun aceste cuvinte în ghilimele pentru că îi aparţin şi eu însumi l-am auzit zicând

aceasta. Pe Părintele Arsenie l-am frecventat discret și clandestin în toţi anii cât am fost apoi student la Sibiu. După aceea, fiind doctorand la Bucureşti, am avut prilejul mai mult şi mai îndeaproape să-l întâlnesc, tot acolo, în biserică la Drăgănescu. De asemenea, cu Sfinţia Sa am avut fericirea să fiu de două ori în călătorii şi drumeţii în Munţii Retezat, o dată la Sinaia, la Ghelar şi în alte părţi.

— Întâlnirile cu oamenii mari rămân, pentru totdeauna, marcate de amintirea și prezenţa lor. Ce „urme” a lăsat Părintele Arsenie în viaţa Prea Sfinţiei Voastre?

— De fapt, Sfinţia Sa este cel care m-a îndrumat spre studii şi cursuri de doctorat. Întâlnirea cu Sfinţia Sa a fost decisivă în a lua hotărârea de a intra în monahism. Pe Părintele Arsenie l-am reîntâlnit de mai multe ori la Mănăstirea Prislop – unde am ajuns preot slujitor, la sfatul și povăţuirea Sfinţiei Sale, între 1986 şi 1988, 17 decembrie, când l-am întâlnit pentru ultima dată – Sfinţia Sa trecând la cele veşnice în 28 noiembrie 1989.

— Cuviosul Arsenie a fost – o spun cei ce l-au cunoscut și i-au recunoscut ***Cărarea Împărăţiei*** *– unul din cei mai mari teologi-duhovnici ai neamului românesc. Care e „poziţia” Prea Sfinţiei Voastre faţă de această consideraţie?*

— Părintele Arsenie a fost un om excepţional, un om extraordinar, un om al lui Dumnezeu, un mare părinte al Bisericii noastre. Pentru mine personal, cel mai mare din veacul nostru și din vremea noastră. Neînţeles de mulţi, neiubit de mulţi, neapreciat de mulţi, a fost însă căutat, iubit, stimat, cinstit şi în timpul vieţii, şi mai ales după moarte, de o mulţime de credincioşi, de o mulţime de oameni ai lui Dumnezeu, creştini care sunt deschişi mai mult spre acel simţ al sacrului, al sfinţeniei, care radia şi pe care-l transmitea personalitatea Părintelui Arsenie.

Despre Părintele Arsenie trebuie să vină vremea, cât mai curând posibil, să se scrie mai mult, să se vorbească mai mult; și eu sunt absolut sigur, și mărturisesc cu toată responsabilitatea mea de episcop și membru al B.O.R., că mai devreme sau mai târziu va veni timpul rânduit de Dumnezeu când Părintele Arsenie Boca va fi canonizat. Sfinţia Sa a fost un mare duhovnic, a fost un pictor bisericesc, a fost un zugrav de suflete, a fost un predicator de statură patristică, ne-a lăsat **Cărarea Împărăţiei** ca pe o călăuză pentru viaţa duhovnicească, și sunt sigur că, de acolo de unde este, ne povăţuieşte, ne călăuzeşte,

mijlocește pentru noi, ne ocrotește. Iar mormântul Sfinției Sale de la Mănăstirea Prislop, duhul Sfinției Sale de la Mănăstirea Sâmbăta-Brâncoveanu, ctitoria Sfinției Sale de la Sinaia, pictura Sfinției Sale de la biserica din Drăgănescu vor vorbi și vorbesc chiar pentru foarte multă vreme, dacă nu cumva pentru totdeauna, despre trăirea în Hristos, credința în Hristos, dragostea față de Hristos, despre adevărul Bisericii Ortodoxe, mormântul Sfinției Sale și crucea de la mormânt fiind dintre cele mai cunoscute și importante în același timp și discrete locuri de pelerinaj, unde vin creștini din toată țara și chiar și din alte părți. Vin, se roagă, aprind o lumânare, se închină și cer mijlocirea prin rugăciunea de foc a Părintelui Arsenie pentru ei, pentru familie, pentru țară, pentru lume, pentru Biserică, pentru noi, toți.

— *Ce sfaturi deosebite vă dădea Părintele?*

— Legătura dintre un începător, cum am fost și am rămas eu, și Părintele Arsenie nu poate fi exprimată și explicată în cuvinte. Am o mulțime de cuvinte, de învățături, de povățuiri, de sfaturi, dar și mustrări; și mulțumesc lui Dumnezeu și Părintelui Arsenie, în mod deosebit, pentru aceste cuvinte care m-au zidit lăuntric, care mă țin lăuntric, care sunt pietrele de temelie ale vieții mele duhovnicești, atâta câtă este. Am multe cuvinte de la Părintele Arsenie, am auzit multe cuvinte, îmi plăcea să stau în apropierea Sfinției Sale, ascultându-l cum vorbea cu oamenii, cum le asculta necazurile, cum le explica problemele și necazurile și cum îi povățuia și îi sfătuia. Părintele Arsenie a purtat și a menținut aprinsă în veacul nostru o conștiință creștină, duhovnicească, filocalică, apostolică și patristică de cel mai înalt nivel și de cea mai adâncă și profundă simțire și trăire. Eu sunt sigur că pentru neamul românesc, pentru poporul român, pentru ortodoxia românească, astăzi, dar mai ales mâine și, cu siguranță, poimâine, în viitor, Părintele Arsenie va fi pentru noi, românii, ceea ce Sf. Serafim de Sarov a fost pentru ortodocșii ruși sau Sf. Grigore Palama pentru greci și pentru ortodoxia ecumenică sau alți și alți sfinți din istoria creștinismului, a ortodoxiei și a Bisericii.

— *Ce credeți că ar spune lumii de azi Părintele Arsenie (și o spune, cu siguranță!)?*

— Atunci când Părintele Arsenie și-a isprăvit de scris și de redactat **Cărarea Împărăției**, a căutat un subtitlu acestei cărți, acestei scrieri-testament a Sfinției Sale, și l-a ales pe următorul: **Un răspuns creștin la neliniștile vremii**. Prin urmare, mesajul Părintelui Arsenie

pentru noi, toţi, în mod deosebit pentru cei care l-am cunoscut, ca şi pentru cei care nu l-au cunoscut, ca şi pentru cei care nu l-au recunoscut şi nu-l recunosc, este credinţa în Dumnezeu, în Mântuitorul Iisus Hristos, în Ortodoxie, în Biserică, în Harul şi Darul Sfântului Duh şi al Sfintelor Taine, prin rugăciune, prin citirea Sfintelor Scripturi, prin umilinţă şi pocăinţă, prin citirea şi studiul Sfinţilor Părinţi şi prin întreaga noastră trăire şi concepţie de viaţă creştină. Părintele Arsenie punea foarte mult accent pe viaţa duhovnicească, pe conştiinţa atotprezenţei lui Dumnezeu, pe dezvoltarea în fiecare om, în fiecare suflet, a acestei conştiinţe, a atotprezenţei lui Dumnezeu. Adică omul, creştinul, credinciosul, monahul, preotul, ierarhul să fie conştienţi de atotprezenţa lui Dumnezeu, de faptul că Dumnezeu este în orice loc şi în orice timp şi ne vede, ne aude, ne simte şi ne ştie tot ceea ce facem, gândim sau vorbim. Şi, ştiind de acest lucru, trăind acest adevăr dogmatic, altele vor fi vorbele noastre, gândurile noastre, simţirile noastre, trăirile noastre. În explicarea necazurilor şi a problemelor oamenilor, a crucilor pe care oamenii le au de purtat, fiecare într-un fel sau altul, de la Dumnezeu, Părintele Arsenie promova ideea legii ispăşirii, a faptului că păcatele noastre sunt cauzele durerilor noastre. Şi, cum spunea şi scria Sfinţia Sa: „Am vrut să pun mâna pe rădăcina durerii care nu este alta decât păcatul”, păcatul săvârşit sau urmările păcatelor moştenite de la moşii şi strămoşii noştri, de la părinţii noştri, au urmări şi în viaţa noastră sau lasă urmări şi în viaţa urmaşilor. De aceea, păcatele se cuvine să fie ispăşite, spovedite, iertate, dezlegate şi stinse în harul, puterea şi iubirea lui Dumnezeu, prin pocăinţa noastră, prin umilinţă, prin lacrimă, prin rugăciune, prin smerenie.

Aflându-te în prezenţa şi în apropierea Părintelui Arsenie, simţeai prezenţa lui Dumnezeu şi Îl simţeai pe Hristos trăind şi vorbind în Părintele Arsenie. Era şi este un lucru extraordinar – cum spunea cineva – în viaţa noastră, în viaţa oamenilor să întâlnim un sfânt. Eu pot să spun că acest lucru l-am simţit şi l-am trăit şi sunt absolut convins şi responsabil de ceea ce spun acum.

— *Să abordăm puţin relaţia tânăr–duhovnic: Prea Sfinţia Voastră – Părintele Arsenie. Cum se raporta Părintele la tinereţea şi tinerii vremii Sfinţiei Sale?*

— Părintele Arsenie aprecia, fără îndoială, foarte mult pe tineri şi căuta să-i îndrume ca să-şi închine tinereţea lui Hristos şi Bisericii Sale. Părintele Arsenie ştia că la tinereţe se pune temelia vieţii omului,

a dezvoltării omului pentru mai târziu şi pentru totdeauna şi de aceea era şi înconjurat de tineri; îl căutau tinerii, şi nu numai, şi îl ascultau şi-i primeau poveţele şi sfaturile, venite ca din partea lui Dumnezeu. Simţeai, când îţi vorbea Părintele Arsenie, că îţi vorbeşte Dumnezeu prin Sfinţia Sa. Şi acesta este un lucru foarte important şi foarte necesar şi-n vremurile de astăzi, ca să se ridice oameni ai lui Dumnezeu, adevăraţi, care să fie călăuze şi care să fie povăţuitori pentru ceilalţi.

— *Amintiri, experienţe singulare...*

— În legătură cu amintirile şi experienţele şi trăirile deosebite în preajma Părintelui Arsenie, nu-mi îngădui acum să vorbesc despre ele sau despre toate acestea, pentru că este imposibil. Poate va rândui Dumnezeu o vreme când voi scrie aceste lucruri într-o carte despre viaţa Părintelui Arsenie şi despre semnele pe care Dumnezeu ni le-a trimis prin viaţa şi lucrarea duhovnicească a Sfinţiei Sale. Însă pot să amintesc doar faptul că simţeai în prezenţa Părintelui Arsenie că te vede, te cunoaşte, că-ţi ştie nu numai prezentul, dar şi trecutul, şi îţi intuieşte viitorul. Cu doisprezece ani înainte de a ajunge printr-o bursă să studiez în Grecia, Părintele Arsenie mi-a spus şi mi-a dat de înţeles acest lucru. Şi multe alte lucruri care s-au împlinit la vremea potrivită conform spuselor şi cuvintelor duhovniceşti ale Sfinţiei Sale. Însă nu vreau să fiu înţeles greşit şi să accentuez doar faptul şi latura profetică a personalităţii Părintelui Arsenie. Şi aceasta a fost şi este esenţială, dar aceasta se leagă de cea duhovnicească, de cea neopatristică, de cea neofilocalică, de cea creştină şi ortodoxă.

— *Un cuvânt de mângâiere şi de alinare?*

— Aş aminti cuvântul Sfântului Ignatie Teoforul, purtătorul de Dumnezeu – mutat la Domnul în anul 107 d. Hr., fost episcop al Antiohiei, martirizat la Roma şi sfâşiat de fiarele sălbatice în arena romană – scrise şi adresate în epistola Sfântului Policarp către acest episcop al Smirnei, ucenic oarecum şi părinte apostolic, discipol al Sfântului Ioan Evanghelistul: „*Toús kairoús katamántane!*” – Citeşte vremurile! Datori suntem şi noi, creştinii, astăzi, preoţi, duhovnici, monahi, ierarhi mai ales, să citim, să descifrăm, să căutăm să înţelegem vremurile pe care le trăim şi mesajul lui Dumnezeu în vremurile acestea destul de tulburi, destul de instabile, destul de pline de incertitudine. Cunoaştem cu toţii cuvintele celebre de pe mormântul lui Kant: „Cerul înstelat deasupra mea şi conştiinţa morală din mine”.

Eu aş adăuga: „Cerul înnorat deasupra noastră şi credinţa creştină din noi”. Aceasta ne ţine, aceasta ne menţine şi aceasta ne va duce şi ne va trece în veşnicie. Să căutăm să fim creştini cât mai mult, ucenici ai lui Hristos, ucenici ai Sfinţilor Părinţi, ucenici ai părinţilor duhovniceşti şi fiecare, după măsura noastră, să aducem unul treizeci, altul şaizeci, altul o sută din roadele duhovniceşti.

Iar în încheiere aş dori să amintesc un cuvânt pe care Părintele Arsenie mi l-a spus într-una din primele întâlniri. Eram un grup restrâns de studenţi teologi de la Sibiu şi ne-a zis următoarele: „Să vă întăriţi convingerea în credinţă încât să fiţi gata să vă puneţi capul pe butuc, dacă timpul o va cere”.

Arhimandritul Teofil Părăian2

Despre Părintele Arsenie am auzit pentru prima dată în anul 1942 prin aprilie. Mi l-a pus în atenţie Părintele Ioan Opriş, care era paroh în satul meu, satul Topârcea, din judeţul Sibiu, un om cult, un preot tânăr. Ştia despre Părintele Arsenie Boca, ştia despre Mănăstirea de la Sâmbăta. El mi-a dat şi ideea să mă fac călugăr. După ce am aflat despre Părintele Arsenie Boca i-am scris o scrisoare. Am învăţat în iunie 1942 să scriu la maşina de scris, notarul din sat mi-a dat voie să folosesc maşina de scris de la Primărie şi i-am scris o scrisoare la care am primit răspuns prin intermediar. Părintele Arsenie Boca l-a delegat pe un diacon de la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus să-mi scrie el un răspuns ca din partea Părintelui, adică să-mi atragă atenţia asupra rugăciunii cu care se mântuiesc călugării. E vorba de diaconul Vasile Şortan care în cele din urmă n-a mai rămas la Mănăstire. Mi-a scris ca din partea Părintelui şi mi-a atras atenţia asupra rugăciunii „Doamne Iisuse Hristoase…”.

Eu am stăruit încât m-am întâlnit cu Părintele şi în 30 august 1942. Am ajuns la Sâmbăta în dimineaţa zilei de 30 august. Era o zi de Duminică şi era Duminica în care s-a citit din Evanghelie Pilda cu Nunta fiului de împărat, după Evanghelia de la Matei, cu adaosul care este numai în Sfânta Evanghelie de la Matei, cu omul care neavând haine de nuntă a intrat totuşi la nuntă şi care a fost scos afară legat de mâini şi de picioare şi aruncat în întunericul cel mai dinafară. Atunci Părintele o ţinut şi o predică. Eu de fapt pe Părintele Arsenie Boca nu l-am auzit vorbind altădată decât în Duminica aceea şi a doua zi dimineaţa, luni, în 31 august 1942, ţinând un fel de cuvânt îndrumător pentru credincioşii care erau de faţă la Mănăstire.

Prima predică pe care am auzit-o, prima şi ultima la drept vorbind, ţinută de Părintele Arsenie Boca avea trei teme – mi-aduc aminte foarte bine de predica aceea, am ţinut-o minte poate pentru că ştiam că o ţine un om deosebit – anume, mai întâi Părintele o vorbit despre haina de nuntă. Şi a spus că pentru el cuvântul din Sfânta Evanghelie despre cel care o intrat fără haină de nuntă a fost un cuvânt de care s-o poticnit el de multă vreme, în înţelesul că la un moment dat şi-a văzut haina cu care era îmbrăcat, ca rezultat al vieţii pe care a dus-o probabil Părintele Arsenie, şi zicea Părintele că şi-a văzut haina, expresia este a lui „ca o spălătoare", murdară ca o spălătoare. Şi-atuncea, după ce şi-o văzut haina murdară ca o spălătoare, o fost preocupat de curăţirea hainei, ca să ajungă să aibă „haină de nuntă". Şi spunea el că ar fi făcut orice numai să-şi vadă haina curată, orice lucru de jos din lumea aceasta din câte se pot face l-ar fi făcut, a zis atunci: „Aş fi mutat şi ceea ce nu se poate spune aici". După o vreme, nu o spus câtă vreme o trecut de atunci, fiind la Mănăstire la Sâmbăta, n-o spus unde o avut intuiţia hainei de nuntă, adică a hainei pe care o purta, dar la Sâmbăta fiind, după ce s-a încadrat în Mănăstire, o avut o vedenie. Se făcea că e în biserica Mănăstirii, în locul acela unde se trece din pronaos în naos, în locul acela mai strâmt, a văzut un copil care plutea în aer. Nu se sprijinea de pereţi zicea Părintele, plutea în aer şi copilul i-a arătat cu mâna spre Părintele. El atunci s-o uitat la el însuşi şi şi-o văzut haina cu care era îmbrăcat, de data aceasta curată, cu o pată pe ea cam de o jumătate de metru, şi asta reprezenta un păcat. Nu a spus ce păcat, doar că copilul i-a atras atenţia că el mai are un păcat pe lângă cel care se arăta în pata de pe haină şi păcatul acela, şi-o dat Părintele seama că e din pricina că o întâmpinat vedenia cu „Doamne", şi-atunci o spus el că cuvântul „Doamne" se adresează numai lui Dumnezeu şi Domnului Hristos, nici măcar Maicii Domnului, şi şi-o dat seama că el o făcut acest păcat, păcat care atunci când şi-o dat seama că l-o făcut, copilul o zâmbit, ceea ce însemna că o nimerit.

Adevărul este, fac aici o paranteză, că de câte ori l-am întâlnit pe Părintele, sau de câte ori am vorbit despre Părintele, sau am vorbit cu el, sau o venit vorba despre el, niciodată nu m-am gândit că Părintele Arsenie este omul cu două păcate, sau cu mai puţin de două păcate, poate fără niciun păcat la drept vorbind. El s-o prezentat pe sine atunci public în faţa credincioşilor care erau de faţă ca un om cu două păcate. Unul reflectat pe haină, ca o pată, despre care el n-a spus ce este, şi

celălalt care a fost de pe urma faptului că a întâmpinat vedenia cu „Doamne”. Mai fac o paranteză, sau în continuarea aceleiaşi paranteze, aş zice eu că nu ştiu dacă cineva poate să fie vinovat de pe urma faptului că întâmpină o vedenie cu un cuvânt, că acel cuvânt nu îl caracterizează la drept vorbind şi nu ştiu dacă există într-adevăr o vină în chestiunea aceasta.

A doua temă pe care a tratat-o Părintele a privit responsabilitatea preotului, responsabilităţile îndrumătorului de suflete; o citit din cartea Proorocului Iezechiel, cuvântul adresat stăjerului, când îi spune Dumnezeu proorocului: Fiul omului, dacă eşti pus străjer şi îi anunţi pe oameni despre iminenţa pericolului ei vor muri pentru păcatele lor dacă nu te vor asculta, dar tu vei fi nevinovat. Iar dacă nu-i vei anunţa, atunci sângele lor se va cere din palma ta.

A treia temă a fost în legătură cu Sfânta Împărtăşanie. A citit din Sfânta Scriptură a Noului Testament, din Epistola I către Corinteni cap. 11, la sfârşitul capitolului, unde sunt cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Să se cerceteze omul pe sine şi numai aşa să mănânce din această pâine şi să bea din acest pahar, că cine mănâncă şi bea Trupul şi Sângele Domnului cu nevrednicie mănâncă şi îşi bea sieşi osândă. De aceea printre voi sunt mulţi slabi şi bolnavi şi bună parte mor”.

Mă gândesc eu acuma că cuvintele acestea ale Sfântului Apostol Pavel se referă mai ales la o boală şi la o slăbiciune sufletească, pentru că bolnavi nu sunt numai între creştini şi nu sunt numai între creştinii nevrednici să zicem, ci sunt şi înafară de creştinism, respectiv toţi oamenii pot fi bolnavi şi slabi şi morţi. Da’ Părintele a interpretat chestiunea aceasta cumva şi în înţeles fizic, că şi bolile fizice de multe ori sunt de pe urma faptelor rele pe care le fac oamenii. Asta a fost predica Părintelui. Am vorbit puţin cu el după Slujbă. El nu vorbea Duminica cu oamenii pentru că era împresurat de mulţi credincioşi şi atuncea el vroia să facă deosebire între o zi de lucru şi o zi de Duminică. Vroia să se odihnească, să se retragă. Deci nu o fost posibil să stau de vorbă cu el decât Duminică seara. Şi Duminică seara mi-o spus un cuvânt care mi-o rămas de atuncea: „Nu toţi cei din lume se prăpădesc, nici toţi cei din mănăstire se mântuiesc”.

Încă ceva: după ce o ţinut cuvântul către credincioşi, predica, s-o ocupat puţin şi de nişte copii care erau acolo de faţă şi le-o vorbit despre conştiinţă şi o formulat definiţia cugetului sau conştiinţei ca fiind: „Glasul lui Dumnezeu care vorbeşte în noi şi arată ce este bine şi

ce este rău”.

A doua zi o ţinut un cuvânt de îndrumare pentru credincioşii care erau de faţă, deşi el o şi exceptat pe unii, erau nişte copii, pe mine nu m-o exceptat, era vorba despre necazurile care le vin părinţilor prin copii. Le-o zis despre cazuri când părinţii sunt responsabili pentru copiii lor care vin în lumea aceasta cu defecte. O atras atenţia asupra faptului de a fi oamenii cununaţi la biserică, de avea slujba cununiei, o pus în atenţie faptul că soţii nu trenuie să consume băuturi alcolice, căci chiar şi un pahar de vin pe care îl bea cineva care după aceea se angajează la conceperea unui copil este dăunător pentru copilul care urmează să se nască. O atras atenţia că atâta vreme cât cineva care a fost în război şi se întoarce acasă şi încă mai are visuri cu groaza pe care o trăit-o pe front în timpul războiului, câtă vreme mai are astfel de traume să zicem, nu are voie să se angajeze la conceperea copiilor, deoarece copiii pot să aibă neputinţe de pe urma faptului că părinţii nu sunt destul de liniştiţi. Aşa că Părintele era de atunci, din 1942, preocupat de chestiuni de felul acesta, de responsabilitatea părinţilor pentru copiii lor. Lucruri pe care după aceea le-o dezvoltat şi le-o prezentat în **Cărarea Împărăţiei**, în special în capitolul **Ereditate şi spirit** şi în subcapitolele **Copii căzuţi între tâlhari** şi **Copii născuţi în lanţuri**. După aceea Părintele o spovedit în ziua aceea de 31 august 1942, o spovedit întâi pe un tânăr, pe un student în medicină care urma să meargă pe front. L-o ţinut foarte mult, sau mie mi s-o părut că l-o ţinut foarte mult. După aceea m-o spovedit şi pe mine. A fost singura spovedanie pe care am făcut-o la Părintele. Aveam 13 ani şi jumătate. Dorinţa mea era să mă fac călugăr. De fapt am avut, aş putea zice vocaţie pentru asta, în sensul că întotdeauna mi-o părut bine să aud despre călugări, mi-aş fi dorit să vorbesc cu călugări, aş fi vrut să ştiu ce fac călugării, cum trăiesc, ce mănâncă, cât dorm, cum dorm, cum se roagă. Nişte lucruri de felul acesta le-am avut în vedere de pe atuncea şi m-am prezentat la mănăstire la Sâmbăta cu dorinţa să rămân la Mănăstire. Nu s-o putut. De fapt chestiunea a tratat-o Părintele Arsenie. N-o trebuit să mergem mai departe, să mai întrebăm pe cineva. Dar, pentru că Mitropolitul Nicolae Bălan care o restaurat mănăstirea de la Sâmbăta, mănăstire Voevodală zidită de Constantin Brâncoveanu, dar dărâmată şi rămasă în ruină până în 1928 când Mitrpolitul Nicolae Bălan s-o îngrijit de restaurarea bisericii şi de reînfiinţarea Mănăstirii, Mitropolitul voia să aibă acolo numai

absolvenţi de Teologie. Cu gândul acesta a pornit. Bineînţeles că nu şi l-a putut duce la îndeplinire decât în parte, pentru că nu s-au prezentat mulţi absolvenţi de Teologie.

Mănăstirea a început cu trei oameni, cu trei candidaţi la călugărie, şi anume: cu Părintele Arsenie, cu Părintele Nicolae Mladin, care a ajuns profesor la Teologie prin purtarea de grijă a Mitropolitului Nicolae Bălan care s-a interesat foarte mult de Academia Andreiană pentru care o format profesori, şi după aceea în 1940 s-a aşezat şi Părintele Serafim care venea de la studii din Grecia. Părintele Serafim şi cu Părintele Arsenie au fost trimişi de Mitropolitul Nicolae Bălan la Sfântul Munte ca să cunoască realităţile de acolo. Mitropolitul îşi dădea seama că începe cu oameni nepregătiţi în altă mănăstire şi atunci i-o trimis la Sfântul Munte. Părintele Arsenie o stat acolo trei luni, din 1939 din martie începând şi s-o întors şi s-a aşezat la Sâmbăta. Şi Părintele Serafim o rămas acolo 6 luni la Sfântul Munte şi un an şcolar la Atena la Teologie.

Părintele Serafim o adus de la Athos un caiet cu texte ascetico-mistice dar nu numai din **Filocalie**. De exemplu un cuvânt al Sfântului Ioan Gură de Aur despre rugăciunea de toată vremea, care de fapt nu e autentic, aşa se zice că nu e autentic, nici nu a fost publicat în **Filocalia**.

Părintele Arsenie, după ce a terminat Teologia, pentru că era talentat la pictură, a fost trimis de Mitropolitul Nicolae Bălan la Bucureşti unde o urmat Şcoala de „Belle Arte". O făcut pictură şi sculptură. Şi tot atuncea o frecventat şi cursuri de medicină, în special de genetică. De aceea Părintele o lucrat cu toată capacitatea lui. El, după cum ziceau oamenii, şi aveau şi dreptate, a fost un om cu dar de la Dumnezeu.

Mitropolitul nostru, zilele trecute, Duminica trecută, o sfinţit o troiţă la intrarea în Mănăstirea noastră. Şi cu ocazia asta o spus de câteva ori că Părintele Arsenie a fost un călugăr mare. Şi la sfinţirea monumentului, acea cruce de marmoră, a pomenit Mitropolitul de Părintele Arsenie ca de un „mare duovnic al vremii sale" şi ca de un „Zalmoxis al neamului românesc". Sunt cuvintele Mitropolitului Antonie, care i-o fost într-un fel ucenic, în sensul că o fost călugărit de Părintele Arsenie la Prislop.

De aceea, Părintele, având şi cunoştinţe de artă, putea să-şi dea seama şi de pe figura omului despre starea lui sufletească. Chiar şi de

pe fotografii. Veneau oamenii la el cu fotografia cuiva şi ziceau: uite, asta este fata cu care vreau să mă căsătoresc şi Părintele zicea: Nu-i bună. Sau îi bună, contând, cred, şi pe ceea ce îi spunea figura.

La noi la Mănăstire o fost o carte în bibliotecă, nu ştiu pe unde o mai apucat sau pe unde mai este, o carte intitulată: **Revelation du visage –** cum descoperă faţa starea interioară. Din 1949 ştiu de cartea aceasta. Era și cu desene explicative. Deci Părintele nu a lucrat numai cu asta, că îi descoperea Dumnezeu, ci el o lucrat şi cu nişte lucruri ştiinţifice. De exemplu, în ceea ce priveşte cunoştinţele medicale. El îşi dădea seama de tarele ereditare şi le explica. Îi trimitea pe unii dintre credincioșii care veneau la Părintele să se ducă să-şi facă analiza sângelui şi să vină cu rezultatul la el. Și-apoi el trăgea nişte concluzii. Sau o fost un caz în Sâmbăta de Sus, o fată, care vroia să se căsătorească cu un băiat din Hârseni. Băiatul din Hârseni avea un tată care gângăvea. Părintele nu ştiu dacă l-o trimis sau nu să-şi facă analiza sângelui, dar şi-o dat seama că ceva nu-i în regulă. Când vorbea, gângăvea. Şi Părintele şi-o dat seama că e o tare ereditară, că e un sânge bolnav. Şi soţia respectivului, deci mama băiatului, la fel, nu era ea ca toţi oamenii, nu era ea destul de luminată la minte. Şi Părintele, fără să-i dea o explicaţie i-o spus fetei: „Să nu te căsătorești cu Gheorghe, că nu o să aveţi copii sănătoşi". Dar ea totuşi s-a căsătorit şi-o avut un copil. Şi copilul, de la o vreme, de la trei ani, o început să aibă îndărăptări fizice și, bineînţeles, și spirituale. De la o vreme, nu o mai putut nici să vorbească şi la şapte ani o murit. Bineînţeles că persoana respectivă o spus: o avut dreptate Părintele, Părintele are dar de la Dumnezeu, că o ştiut că nu o să am copii sănătoşi şi că vor muri. Ori Părintele putea ştii asta și fără să aibă dar de la Dumnezeu. Dar el o lucrat cu toate mijloacele lui.

Au mai fost şi alte cazuri, un caz din Ludişor. Un bărbat o vrut să se căsătorească cu o fată. Fata avea ceva la un ochi. Părintele şi-o dat seama că ceva nu e în regulă şi i-o spus băiatului: „O iubeşti?". Şi el o zis: „Da". Şi atuncea Părintele o zis: „Ia-o". Şi o luat-o. Şi după ce s-au căsătorit ei sau dus la Cluj, la o clinică şi s-a constatat că femeia e bolnavă, are sângele contaminat. Şi omul nu o mai vrut să stea cu ea. Şi asta s-a socotit un eşec al Părintelui Arsenie. În realitate, nu o fost un eşec al Părintelui, de vreme ce i-o spus că, dacă o iubeşte, să o ia. Că el, dacă ar fi iubit-o, ar fi susţinut-o şi în suferinţă şi nu ar mai fi făcut niciun caz. Ori, el s-a despărţit de ea, s-a recăsătorit, el trăieşte şi

acuma, are vreo 80 de ani. Însă acuma o ajuns și el în declin. Nu mai recunoaşte oamenii, nu mai are ţinere de minte. Copiii îi sunt sănătoşi.

Ceea ce făcea Părintele, și asta e interesant de ştiut şi de reţinut, niciodată nu calcula un răspuns. Ce îi venea prima dată în minte aceea spunea. Şi cu asta rezolva o chestiune sau nu o rezolva dar, în orice caz, își spunea punctul de vedere. O fost şi nereuşite multe în viaţa Părintelui în sensul acesta. Să amintesc un caz: un preot din Sibiu, i-am spus de multe ori: măi, tu eşti un eşec al Părintelui Arsenie. În sensul că l-a îndrumat să se căsătorească cu fata cu care s-a căsătorit şi nu o duce bine, nu o duc bine. Trăiesc totuşi împreună, au un băiat, soţia este funcţionară la o bancă... Părintele i-a pus-o în vedere odată când s-a dus el acolo la Drăgănescu, unde lucra Părintele pe atuncea, și o zis că l-ar interesa o fată, că ar vrea să se căsătorească. Şi atuncea Părintele i-o zis: „ia-o pe asta". I-a arătat-o şi după aceea el a fost preocupat de chestiunea aceasta. A luat-o în căsătorie, dar acum nu-i bine. Realitatea este că nu e bine şi i-am zis eu că e un eşec al Părintelui Arsenie. Dumnezeu ştie până la urmă dacă e eşec sau nu-i eşec, dar te-ai gândi aşa, că dacă te duci la cineva să te îndrumeze, ar fi cazul să te îndrumeze să te căsătoreşti, când e vorba de căsătorie, nu să suporţi o căsătorie, ci să te fericeşti în căsătorie. Este un preot în apropierea noastră şi tot aşa s-a dus la Părintele şi tot aşa i-o pus în atenţie o fată, dar o fată infirmă. A dus-o foarte greu, pentru că ea era infirmă nu numai fizic, în sensul că nu putea merge foarte bine, avea un fel de şchiopătare, avea un picior mai scurt, sau ceva de felul acesta, şi Părintele i-a spus să se căsătorească. Ea nu l-a înţeles pe Părintele, în orice caz nu l-a înţeles pe Părintele ca Părinte şi poate nici ca soţ. Părintele se socotea întotdeauna asuprit de soţia lui. Şi au 5 copii totuşi, dintre care unul e călugăr la noi la Mănăstire, Părintele Casian.

Părintele Arsenie era întotdeauna la îndemâna oamenilor. Eu, personal, am impresia că uneori şi căuta să facă pe omul care ştie multe şi că ştie bine ce ştie. Dar, în orice caz, cu pregătirea pe care o avut-o şi cu cunoştinţele pe care le-a avut a lucrat mai bine decât am fi lucrat ceilalţi care nu aveam astfel de cunoştinţe şi pe care nici nu trebuie să le ai neapărat ca să fii îndrumător de suflete.

La spovedania mea Părintele m-a întrebat un lucru care mi s-a părut curios că mă întrebă. Şi anume, m-a întrebat dacă mi-a venit vreodată în minte să omor vreun om. Acuma, poate că la vârsta aceea, de 13 ani şi jumătate nu era cazul să îmi pună o astfel de întrebare,

deşi, după aceea mi-am dat seama de ce mi-a pus-o. Pentru că Părintele ştia că copilul este oglinda părinţilor, că fiecare dintre noi aducem o încărcătură din străfunduri de existenţă, că fiecare dintre noi suntem sinteza înaintaşilor noştri – părinţi, bunici, străbunici, până unde ajunge spectrul vital al existenţei noastre. Şi, bineînţeles că, chiar dacă m-am mirat, i-am dat răspunsul care era de fapt, nu i-am dat un răspuns evaziv, i-am spus că niciodată nu mi-a venit să omor un om. Părintele vroia să intre în legătură cu înaintaşii mei, să vadă eventual din ce tâlhari am apărut eu în această lume. Probabil s-a gândit la aceasta că, fiind un nevăzător, fiind un „copil născut în lanţuri", fiind un „om născut între tâlhari", a vrut să ştie dacă părinţii mei sunt, într-adevăr, ceea ce gândea el că sunt. Mulţumesc lui Dumnezeu, am avut nişte părinţi, nu pot zice ca Sfânta Tereza de Lisieux: „Să ştiţi că eu am avut nişte părinţi sfinţi". Nu pot zice lucrul acesta, dar, în orice caz, au fost oameni de treabă şi-au văzut de îndatoririle pe care le-au avut, ne-au crescut, ne-au îndrumat bine. Că or fi având şi ei vreo vină… mă rog, Dumnezeu ştie de toate. Nu ne alegem noi părinţii şi nici părinţii nu ne aleg pe noi şi venim în lume în contextul fizic, fiziologic şi social în care am venit în lume.

M-a îndrumat Părintele atuncea să fac rugăciunea cu care se mântuiesc călugării. Şi asta arată că Părintele, de fapt, avea o putere de sinteză şi o putere de pătrundere şi scotea nişte concluzii bune, în înţelesul că el, dacă şi-a dat seama că eu nu pot rămâne acolo, nefiind absolvent de Teologie şi neavând vârsta la care se poate hotărî cineva să se facă călugăr şi având şi deficienţa cu care am străbătut prin viaţă, Părintele şi-o dat seama de asta şi atuncea a zis, totuşi, că aş putea face eu ceea ce fac călugării, adică să zic: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Am luat aminte la ce mi-a zis Părintele. Adică el ce mi-a zis de fapt să zic „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", mi-o spus că aceasta e rugăciunea cu care se mântuiesc călugării, mi-o spus că această rugăciune să o zic în gând, nu cu cuvântul vorbit, ci în gând, s-o lipesc de respiraţie în felul următor: Între respiraţii, deci fără să inspir şi fără să expir, acolo unde se întâlneşte o respiraţie cu cealaltă, să zic „Doamne", trăgând aerul în piept, odată cu aceasta, să zic „Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu", şi dând aerul afară din piept „miluieşte-mă pe mine păcătosul". Altceva nu mi-a mai spus în legătură cu asta. De aceasta pot să zic eu că Părintele Arsenie a fost un ctitor la

existenţa mea.

Când l-am întâlnit a doua oară, după 23 de ani, nu-şi mai aducea aminte de mine şi nici de îndrumările pe care mi le-a dat. Important însă este că eu mi-am adus aminte şi că am folosit îndrumările pe care mi le-a dat. Şi nu mi-a zis să iau legătură cu un îndrumător, cu un om care practică rugăciunea, cu cineva care ştie ce ispite pot veni, care, având o experienţă, ar putea trage nişte concluzii şi ar putea să mă direcţioneze. Doar mi-a spus ceva care zic eu că nu a fost o îndrumare foarte bine gândită. Şi anume, eu am zis că dacă nu pot să rămân aici la Mănăstire, eu mă duc să fac şcoală. Şi Părintele nu a zis să fac şcoală. A zis: „Da, dar şcoala nu te duce la mântuire”. Acuma a avut dreptate, că dacă eu m-aş fi ocupat de rugăciunea de toată vremea cu exclusivitate, poate că aş fi ajuns la nişte performanţe sau la nişte rezultate pe care le presupunea Părintele. Însă eu nu am putut face lucrul acesta şi eu i-am spus Părintelui că nici părinţii mei nu ar fi de acord să renunţ la şcoală. Acuma nu mă mai pot gândi ce ar fi fost dacă ar fi fost altceva, pentru că eu am mers pe direcţia şcolii şi eu mă bucur că am mers pe direcţia şcolii. Chiar în toamna aceluiaşi an, în 1942, am plecat la Timişoara, la o Şcoală Specială. Aveam cinci clase făcute la Cluj şi am continuat clasa a şasea la Timişoara la o Şcoală Specială şi după aceea am fost elev la Liceul Loga, un liceu de văzători, însă am făcut mai mult la fără frecvenţă. După aceea m-am dus şi la Teologie şi asta m-a favorizat şi pentru preoţie. Dacă mă duceam la mănăstire, cred că n-ajugeam eu niciodată mai mult decât un călugăr simplu şi călugăr simplu simplu. Adică, nu numai simplu ca formă, ci simplu şi ca gândire. Eu nu am ţinut seama de ce mi-a zis Părintele şi am făcut şcoală, care chiar dacă nu m-a adus la mântuire, m-a dus totuşi la ceva, la ceea ce sunt prin şcoală.

Cu Părintele nu m-am mai întâlnit 23 de ani. În 1949 cred, pe la începutul anului, fiind deja student la Teologie în anul I, am auzit că Părintele a venit la Sibiu şi că e la Profesorul Nicolae Mladin. Mi-a spus un student care îl cunoştea de la Sâmbăta.

Părintele a avut o activitate deosebită şi Părintele a fost o personalitate puternică de atuncea, din 1941, 1942 a intrat în atenţia oamenilor şi oamenii erau sensibilizaţi atuncea, plecau pe front şi Părintele îi îndruma. Spunea cineva că i-a spus: „Măi, niciodată să nu tragi la ţintă! Tragi în gol”. Mergeau oamenii să se roage pentru ei, să le dea binecuvântare. Mergeau părinţii copiilor, mergeau copiii împreună

cu părinţii. Era o situaţie specială, care i-a sensibilizat pe oameni.

Părintele a lucrat şi în nişte condiţii care au favorizat stilul lui de lucru. Dar a avut o activitate cu răsunet în conştiinţa oamenilor. Nu prea erau personalităţi de seama Părintelui pe vremea aceea... Nici atunci şi nici după aceea.

La Sâmbăta te puteai duce la doi duhovnici: la Părintele Arsenie sau la Părintele Serafim. Dar toată lumea îl prefera pe Părintele Arsenie, nu pe Părintele Serafim. Deşi, eu, ca om, l-am preţuit mai mult pe Părintele Serafim decât pe Părintele Arsenie. Mi-a convenit mie personal mai mult Părintele Serafim decât Părintele Arsenie. Dar niciodată nu aş fi putut zice că Părintele Arsenie e mai mic decât Părintele Serafim. Fiecare era mare în felul lui. Dar nici ei, ca temperament şi ca formare nu s-au potrivit. S-au înţeles în sensul acesta că nu s-au exclus. Nu s-au completat, ci fiecare a avut stilul lui de lucru.

Părintele Arsenie a fost un om cu o înzestrare deosebită, în sensul că orice lucru pe care l-ai fi întrebat, şi lucruri tehnice, cum se face o casă, orice ştia. Ori, Părintele Serafim, săracu', dacă bătea un cui trebuia să-l scoată apoi cineva şi să-l bată cumsecade. Nu putea aşa ceva. De aceea el nu a avut niciodată o înaintare, în sensul acesta, că el e un om deosebit. Deşi era deosebit şi era mai bun ca Părintele Arsenie ca inimă, era mai de inimă, mai cald la suflet, nu putea să bruscheze pe cineva. Ori, Părintele Arsenie era dintr-o dată, ca din pleasna bicului, te pocnea şi rămâneai pocnit. Nu îl interesa, nu a avut o caldură sufletească. Totuşi, a şi avut. De pildă, Maica Teodosia Laţcu a avut două iubiri: pe Părintele Arsenie şi pe maica Veronica. Ea a cosiderat că Părintele a fost extraordinar. Dar, zic eu, nu pentru oricine.

Şi, cum ziceam, în timpul cât a fost Părintele la Sâmbăta, a venit lume multă. Păi veneau studenţi de la Teologie din Bucureşti. Mitropolitul nostru Antonie, ca student la Teologie în anul 2 a venit la Sâmbăta împreună cu colegi de-ai lui, cu colege de-ale lui. S-au organizat la Sâmbăta întâlniri cu Părintele Arsenie, Părintele îi primea la spovedanie, Părintele Arsenie le ţinea cuvântări în care punea în valoare credinţa creştină, punea în valoare rezultatele ştiinţei. Era un om cu o cultură bine pusă la punct.

Mişcarea asta s-a stins repede după aceea. Ăsta e necazul. Adică eu aş zice că, şi m-am întrebat de multe ori, unde sunt oamenii aceia mulţi care veneau la Părintele? Ce a însemnat pentru ei întâlnirea cu

Părintele, în viaţa lor de toate zilele, în societatea în care au trăit? Ce a însemnat influenţa Părintelui în existenţa lor, în progresul lor spiritual? Deci, Părintele Arsenie i-a fascinat, pur și simplu, i-a făcut să fie copleşiţi în faţa lui. Unii s-au spovedit la Părintele. Însă, în general, oamenii, așa cum a zis şi Părintele odată: „Oamenii rămân tot oameni”.

Atunci, în 1942, nu era chiar așa multă lume în jurul Părintelui. Deşi era, pentru că în acea Duminică în care am fost eu erau mulţi la mănăstire, mai ales din pătura ţărănească. Intelectuali erau mai puţini, pentru că intelectuali sunt mai puţini şi în societate. Cei mai mulţi oameni sunt oameni simpli. Pe atuncea, domina omul simplu. Şi ăştia erau cei care veneau. Părintele ţinea o predică hotărâtă și cu fiecare vorbea aşa, de la egal la egal. Nu zicea „dumneavoastră“. (...) Avea aşa o prestanţă, o autoritate, o siguranţă a cuvântului, o siguranţă a verdictului. Şi asta a durat la Sâmbăta până în 1948. Veneau oamenii de la 40 de km pe jos la mănăstire, de la Poiana Mărului. Un grup de oameni de 20 sau 50 de persoane porneau din Poiana Mărului dimineaţa şi seara erau la Sâmbăta, venind pe jos, să-l vadă pe Părintele Arsenie, să-l asculte, să-l admire. Veneau şi de mai departe. Părintele le vorbea la fiecare pe limba lui. (...)

Eu, până în 1949, nu am mai ajuns la Sâmbăta. Părintele Arsenie era plecat când am mai ajuns eu la Sâmbăta. Plecase în 1948, la sfârşitul lui octombrie. Eram student la Teologie şi eram în vacanţa de Paşti. Părintele Serafim era atuncea conducătorul mănăstirii. Cu dânsul m-am înţeles eu foarte bine de atuncea și am rămas în legatură toată viaţa, până la sfârşitul vieţii Părintelui şi şi după aceea. Ori, cu Părintele Arsenie nu ştiu dacă aş fi reușit să formez o legatură din asta.

În 1949, să continui ce am început, eram student la Teologie şi am aflat că Părintele Arsenie era la Sibiu. Am trimis vorbă printr-un student care mergea la Sâmbăta, care îl cunoştea de când era elev de liceu şi care mergea împreună cu părinţii la Sămbăta, şi l-am rugat să-i spună Părintelui Arsenie că sunt și eu acolo și că aş vrea să vorbesc cu el. De fapt nu atâta doream eu să vorbesc cu el, cât mi-aş fi dorit să vorbească el cu mine. Şi Părintele nu mi-a dat-o în bună, că hai să vorbim. Deşi eu am găsit asta, aşa cumva, o lipsă a Părintelui. Poate nu l-a luminat Dumnezeu, poate nu am fost eu vrednic, nu ştiu ce interpretări se pot da. Da’ realitatea asta este: nu a vrut să stea de vorbă cu mine. No bine, nu a vrut, nu a vrut. Nu aveam ce să fac. Mi s-a mai întâmplat o situaţie dintr-aceasta în 1987. În 1987 Părintele

Arsenie era la Prislop. Acolo era plecat de la Sâmbăta. (...)

Între timp Mănăstirea de la Prislop a devenit mănăstire de maici prin stăruinţa Maicii Zamfira, care era absolventă de Teologie, care îl cunoştea pe Părintele Arsenie, care s-a dus şi ea la Prislop împreună cu Părintele Arsenie şi s-au aranjat lucrurile în aşa fel încât mănăstirea de la Prislop să devină mănăstire de maici. Şi Părintele a rămas acolo ca duhovnic la obştea din Mănăstirea Prislop, obște care a durat până în 1959. Părintele a avut acolo o întrerupere, în sensul că în 1951-1952, cam pe atuncea, a fost arestat și dus la Canal. Se făcea pe atuncea Canalul Dunăre-Marea Neagră, care după aceea s-a părăsit şi la care au lucrat mulţi deţinuţi politici. Şi Părintele a fost între cei care au lucrat acolo. A stat acolo cam vreo 9 luni. Apoi s-a întors la Prislop, a fost foarte mult urmărit de Securitate şi maica Zamfira l-a ajutat pe Părintele, în sensul acesta de a-l scuti pe Părintele de relaţiile cu oamenii. A fost foarte dură. Chiar și călugări care se duceau să-l vadă pe Părintele aveau de suferit. Îi baga într-o magazie acolo, și îi ţinea de seara până dimineaţa şi dimineaţa le dădea drumul. Eu nu ştiu dacă şi Părintele Arsenie cumva nu a avut o amestecare în toată treaba aceasta. În sensul acesta că el nu a dorit să mai aibă treabă prea mult cu oamenii, ca să fie scutit de deranjul Securităţii. Şi atuncea, maica Zamfira a fost cerberul care l-a ajutat pe Părintele să fie scutit de relaţiile cu oamenii. Bine, mai vorbea el cu câte cineva, mai ales cu oamenii mai cunoscuţi, cu cei cu care avea ceva relaţii sau care erau mai deosebiţi, dar, în general, făcea în aşa fel încât să nu se ajungă la el. Și asta a mers până în 1959.

În 1959 a primit ordin din partea Episcopiei Aradului, asta a fost în mai, să părăsească Mănăstirea Prislop. A fost o dispoziţie pe care, de fapt, a dat-o stăpânirea, Guvernul, prin Departamentul Cultelor, şi nu numai pentru Părintele. Şi de la noi de la Sâmbăta au plecat atuncea vreo patru inşi. Şi apoi toamna a fost un decret care a golit mănăstirile. În 1959 a fost decretul şi s-a aplicat în 1960, în primăvară. Ori, Părintele, în 1959, în mai, a părăsit Mănăstirea Prislop şi s-a dus la Bucureşti. Şi având el pregătire de pictor şi de sculptor s-a angajat la Atelierele Patriarhiei şi a lucrat acolo vreme de 10 ani. A pictat icoane, în special pe email. În 1969 a început pictura de la Drăgănescu. Cum s-a ajuns la asta? Maica Zamfira, care a fost stareţă la Prislop, s-a retras şi ea de la Prislop, o dată cu Părintele. Mănăstirea s-a desfinţat atuncea, maicile şi surorile s-au dus la Sibiu, au stat în Sibiu şi apoi în

Răşinari, unde au lucrat la Arta Manuală. Maica Zamfira s-a dus cu Părintele. Părintele a stat în Bucureşti până în 1980, 1981. În 1982 parcă, s-a sfinţit biserica de la Drăgănescu, pe care Părintele a pictat-o de două ori. A pictat-o în tempera prima dată şi s-a „pangarit", cum zicea el, adică s-a afumat de lumânări. După aceea, a găsit modalitatea să scoată lumânările din biserică şi s-a apucat Părintele şi a mai pictat-o o dată. În 1982, cred, s-a sfinţit biserica de la Dragănescu.

Pentru că a venit vorba de pictura Părintelui Arsenie, prin 1970 și ceva, în legătură cu epitaful pictat de Părintele şi care se putea vedea de vizitatori în holul stăreţiei vechi, stăteam de vorbă cu un cadru universitar din Sibiu, pe nume Bologa. Şi zic şi eu în legătură cu epitaful: Epitaful acesta este unul deosebit, făcut de un Părinte despre care zic eu că este un geniu. Şi domnul respectiv a zis: „Asta înseamnă că are o cultură perfectă şi încă ceva". Şi am zis: Nu ştiu dacă are o cultură perfectă, dar, sigur, pe lângă cultura pe care o are, are „încă ceva".

Părintele, după ce a terminat pictura la Drăgănescu, s-a retras, a stat prin Bucureşti, la Sinaia. Pentru că la Sinaia grupul acela de surori și de maici care au fost în subordinea Părintelui cândva la Prislop și-au cumpărat o vilă, din munca lor. Ele au muncit la Munca Manuală, mai întâi în Sibiu, apoi în Răşinari şi apoi s-au mutat la Sinaia. Acolo este un fel de aşezământ cvasi-monahal. Părintele a avut acolo o chilie, a stat acolo, acolo a și murit în 1989 și grupul acesta mai există. Maica Zamfira e conducătoarea acestui grup, care nu ai putea zice că e o unitate monahală. E o unitate monahală doar în sensul acesta, că stau acolo nişte vieţuitoare care trăiesc cum trăiesc călugării. (…)

Părintele la Sinaia a murit. S-au făcut multe vorbe în legătură cu moartea Părintelui. De fapt, el a murit de moarte naturală. A avut ceva cu rinichii.

Nu ştiu dacă am continuat ideea aceea că Părintele, în 1949, nu a vrut să vorbească cu mine. Deși eu zic că ar fi trebuit să vorbească cu mine şi pentru că l-am rugat, dar şi pentru că, fiind eu într-o situaţie specială, zic eu, aveam nevoie de un ajutor mai mult decât cineva care este într-o situaţie obişnuită. Nu vreau eu să mă prevalez de nişte lucruri. De exemplu, Părintele Şoima, un părinte care a fost profesor de muzică şi de tipic la Teologie, odată nu mi-a prea convenit mie treaba aceasta, dar după aceea mi-am dat seama că a avut dreptate, vroiam să plec acasă. Şi Părintele Şoima se gândea că e mai bine să rămân, era de

Rusalii, era o festivitate la Sibiu în legătură cu Mitropolitul Nicolae Bălan. Nu mai ştiu eu cum a fost, cum n-a fost, dar ştiu că a fost vorba de asta că vreau să plec şi că o mai vrut cineva să plece şi nu l-a lăsat Părintele Şoima. Da' zice: „Dumitale zice îţi dau voie, că dumneata nu ai aşa de multe bucurii câte avem noi". Mie nu mi-a prea convenit treaba asta, că a zis el vorba asta, dar după aceea mi-am dat seama că a avut dreptate. Adică, domnule, într-o situaţie specială trebuie şi un tratament special. Nu aşa că nu vorbesc, lasă-l încolo de Teofil, nu vorbesc cu el. Şi apoi nu am mai ajuns să vorbesc cu Părintele decât în 1965. La Prislop nu am fost. I-am mai scris o scrisoare la care a răspuns Părintele, dar nu mie mi-a scris, ci Părintelui Serafim, că o să-mi scrie. Da' nu mi-a mai scris. Când m-am întâlnit cu el în 1965, mi-a spus: „Măi, îmi aduc aminte de scrisoarea aceea" şi a căutat el o modalitate de a se scuza, că tocmai de aceea că nu mi-a scris m-a avut el în vedere mai mult decât dacă mi-ar fi scris şi m-ar fi uitat. Dar, în sfârşit, sunt lucruri pe care Dumnezeu le ştie, nici nu are rost să le îmblăteşti de pe-o parte pe cealaltă, că tot ălea-s.

În 1965 când m-am întâlnit cu Părintele, într-adevăt a fost o întâlnire cu rost şi cu folos. Părintele mi-a pus în atenţie un lucru care, zic eu, este bine să îl aibă în vedere oricine. Şi anume despre cunoştinţa de Dumnezeu prin Dumnezeu sau despre cunoştinţa de Dumnezeu prin studiu. Şi zicea Părintele: „Teologie pot să facă şi păgânii şi necredincioşii". Dar noi trebuie să căutăm o cunoştinţă pe care ne-o dă Dumnezeu, cumva prin limpezimea sufletului. Mi-a pus în atenţie Catavasia I din Catavasiile Înălţării: „Cu dumnezeiescul nor fiind acoperit, gângavul a spus legea cea scrisă de Dumnezeu. Căci scuturând tina de pe ochii minţii vede pe Cel ce este şi se învaţă cunoştinţa Duhului, cinstind cu dumnezeieşti cântări". Bineînţeles că am reţinut catavasia, pentru că o ştiam şi a făcut nişte referiri la asta şi mi-au plăcut foarte mult referirile. Adică, aici este vorba despre Moise, despre Duhul Sfânt Care-l învăluie pe Moise, Dumnezeu Care îi vorbeşte, despre condiţia de a-ţi vorbi Dumnezeu, în înţelesul că trebuie sa-ţi scuturi tina de pe ochii minţii – pentru că avea Părintele vorba: „În mintea strâmbă şi lucrul drept se strâmbă". Să izvorască din sufletul tău nişte cântări spre slava lui Dumnezeu, cântări din intuiţia măreţiei lui Dumnezeu.

Atunci eu am fost la Părintele Arsenie cu un student care a plecat în oraş între timp. Părintele m-a dus într-un birou şi se ducea şi

lucra şi după aceea mai venea şi mai stăteam puţin de vorbă. Şi când să plecăm, Părintele o luat bagajul studentului acela şi am ieşit. El o ieşit înaintea mea şi nu m-a condus, aşa ca să-l aud eu pe unde merge şi să merg după el. Nu mi-a fost foarte comodă treaba şi mă miram eu aşa. Poate mai avea el şi nişte dorinţe de a face el nişte experienţe… ce ştiu eu? Dar, atunci când am fost eu în 1965 la Bucureşti cu băiatul acela, care acum e preot şi e consilier la Sibiu, Părintele Simion Săsăujan era student în anul 3 la Teologie. Şi a zis Părintele către el: „Să fii înţelegător faţă de neputinţa omenească”. Mi-a plăcut foarte mult cuvântul acesta şi eu îl socotesc cel mai important cuvânt dintre cuvintele rostite de Părintele Arsenie. „Să ai înţelegere faţă de neputinţa omenească”. M-am gândit de foarte multe ori la lucrul acesta, l-am spus de foarte multe ori şi, mai ales, am constatat că neputinţa omenească este o realitate din care mulţi nici nu pot ieşi. Chiar şi noi înşine, de multe ori suntem limitaţi cu posibilităţile de a ne manifesta, aşa că e de mare importanţă să fii înţelegător faţă de neputinţa omenească. Bineînţeles, toate cuvintele Părintelui, câte le ştim şi câte le putem şti, sunt importante, dar cred că de măsura asta nu este niciunul. Deci, în cazul nostru, să-l înţelegi şi pe acela care te vorbeşte de rău, să-l înţelegi şi pe acela care nu-şi poate ţine gura, să-l înţelegi şi pe acela care vrea să facă un lucru peste tine, că vrea el să-l facă, chiar dacă nu vrei tu să-l facă, toate lucrurile acestea să le categoriseşti ca neputinţă omenească şi să-ţi dai seama că altfel nu se poate.

Eu m-am mai întâlnit cu Părintele şi de altă dată. Părintele a fost cum a putut el să fie faţă de mine. Eu nu am fost un admirator al Părintelui Arsenie, deşi m-am bucurat de toate afirmaţiile lui care au ajuns la mine. Mi-ar fi părut tare bine dacă se putea face un om din doi, şi anume: un om cu mintea Părintelui Arsenie şi un om cu inima Părintelui Serafim. Ar fi fost ceva excepţional. Nu se poate, fiecare este cum este. Eu l-am preferat pe Părintele Serafim totdeauna, chiar dacă mi-au plăcut verdictele date de Părintele Arsenie. L-am considerat totdeauna o personalitate puternică, ca şi care nu a mai existat altcineva în Biserică, din câţi ştiu eu, din cât cunosc eu, contemporani cu noi. Nu mă gândesc că nu au fost în istorie personalităţi cu mai multă priză la oameni decât Părintele Arsenie. Din câţi oameni am cunoscut eu, care au lucrat în Biserică, consider că Părintele Arsenie a fost cel mai de vârf, **Culmea vieţuitorilor şi propovăduitorilor în**

contemporaneitatea noastră. A avut şi autoritate, a avut şi cultură. Să ne gândim numai la îndreptarul acela de viaţă cu oxigen, glicogen, somn, să-ţi păstrezi hormonii şi să ai concepţie de viaţă creştină, deja vezi că este un om de excepţie, un om care ţine seama şi de lumea aceasta, nu numai de lumea de dincolo. Dacă ne gândim la toate lucrurile acestea ne dăm seama că Părintele a fost, într-adevăr, un om mare. A fost un duhovnic mare, a fost şi un om cu pătrundere, a fost şi om cu dar de la Dumnezeu, a fost şi om cu perspectivă, cu lărgime de gândire, de înţelegere. Şi-a dat el seama că nu poţi să schimbi multe în lumea aceasta, dar, în orice caz, a fost omul care şi-a dat seama de nişte realităţi la care noiăştialalţi nu ajungem. Cu toatea acestea, s-a impus în conştiinţa multor credincioşi, în aşa fel încât nu numai cei care l-au cunoscut l-au avut în seamă, cât şi cei care nu l-au cunoscut, care au aflat de la alţii de Părintele Arsenie, au fost îndrumaţi. Se îndemnau unii pe alţii să meargă pe la Părintele Arsenie. Unii dintre ei au reţinut anumite lucruri, cum am reţinut eu rugăciunea de toată vremea, cum am reţinut Catavasia de la Înălţarea Domnului, cum am reţinut faptul că Teologie pot face şi păgânii, cum am reţinut că trebuie să ai înţelegere faţă de neputinţa omenească. Sunt nişte lucruri care au rămas după Părintele. Şi apoi gândurile lui din **Cărarea Împărăţiei**. Doar atâta îmi pare rău, că sunt gânduri de început, nu sunt gânduri de către sfârşit, adică gânduri de către sfârşitul vieţii. Bineînţeles că îl caracterizează – cu gândurile cu care a început cu acelea a şi lucrat în general. Deşi am impresia că Părintele şi-a mai şi schimbat din idei, din gândurile lui. De exemplu la început îi îndruma pe mulţi să se facă călugări. Către sfârşitul vieţii îndemna să nu se mai facă călugări, probabil şi pentru motivul că şi-a dat seama că mulţi dintre cei care s-au făcut călugări nu au realizat ceva deosebit în viaţa lor, în viaţa mănăstirii şi în viaţa Bisericii.

Fântâniţa Părintelui Arsenie

Fântâniţa de lângă mănăstire nu Părintele a descoperit-o. Era acolo un izvor natural. Părintele a fost atenţionat despre existenţa acelui izvor de către un frate de la mănăstire. Şi fratele respectiv a spus: Părinte, să ştiţi că eu ştiu undeva un izvor cu nişte apă foarte bună. Şi Părintele a zis că vrea să-l vadă şi el. Şi aşa s-a dus Părintele la izvor şi a văzut că e apă bună. Ani şi ani izvorul acesta a rămas aşa, fără să se îngrijească cineva să facă acolo nişte bănci şi o masă. Acestea le-a făcut Părintele Efrem, un părinte care a murit în 1984. Nu el personal,

ci a angajat nişte oameni. Şi s-a făcut ceea ce este acolo.

Acolo s-a vindecat o fată care 17 ani a fost în cărucior şi după 17 ani i-a venit puterea acolo, la fântâniţă.

Părintele Ieromonah Dionisie Ignat de la Mănăstirea Albac povesteşte împrejurarea cum Maria Silaghi şi-a căpătat întregimea trupului la „Fântâna Părintelui Arsenie”.

„Eram student în anul I la Teologie la Sibiu, sunt şi sibian, de loc din Cisnădie şi fiind în vacanţa de vară am primit ascultare de la Î.P.S. Serafim acuma, atuncea era duhovnicul Institutului de Teologie, «să te duci să stai 2 săptămâni la Sâmbăta». Fiind prieten cu Maria Silaghi, fiindcă o ajutam tot mereu la biserică, îi duceam căruciorul sau o purtam în spate, pentru că avea scleroză în plăgi de 17 ani. Şi avea tot mereu nevoie de ajutor să o ducă cineva, să o urce, să o coboare scările, să o ducă la biserică. Cu vreo două zile înaite de a merge la Sâmbăta am trecut pe la ea şi i-am zis: uite, m-a trimis P.S. Serafim să stau acolo la Sâmbăta vreo două săptămâni şi zice: şi noi ne-am gândit să venim, dar ştim că e mai greu… da’ zic eu, haida să mergem că dacă sunt şi eu acolo vă mai ajut şi eu să vă mai duc cu căruciorul. Şi a zis că tare ar vrea să ajungă la izvor. Şi eu am zis că haide să mergem. Era într-o vineri când am ajuns acolo. S-a pregătit pentru spovedanie şi pentru Sfânta Împărtăşanie, chiar în vinerea aceea dimineaţa s-a spovedit, a fost la Sfânta Liturghie, s-a împărtăşit, după împărtăşanie a stat la Sfântul Maslu, iar după Sfântul Maslu, pe la ora 15 ne-am înţeles că, după ce se odihneşte, să o duc eu cu căruciorul până la izvor acolo, erau vreo 2 km. Era 3 august 1990. Şi pe la ora 14.30 s-au ridicat nişte nori de ploaie foarte mari şi dădea înapoi să nu mai mergem. Da’ am spus: haide să mergem, că ajută Dumnezeu, ne ajută Părintele Arsenie. Şi am pornit încet, încet. La pârâiaşul acela, peste care a trebuit să trecem, erau acolo nişte muncitori care s-au împotmolit cu maşina şi zice: trebuie să ne întoarcem înapoi, că mi-e ruşine să nu mă vadă că mă treci în spate. Şi am zis că nu-i nimica, trecem printr-altă parte. Şi am ocolit puţin maşina aceea şi ne-am dus pe mai în jos puţin şi am trecut şi am împins căruciorul până acolo sus, la izvor. La izvor l-am tras în sus, că era mai uşor de tras, decât de împins şi l-am lăsat lângă drum acolo sus. Apoi am dus-o în braţe până la izvoraş. S-a spălat pe picioruşe, pe mâini, pe faţă, am spus «Cuvine-se cu adevărat» şi am mai spus nişte rugăciuni.

Apoi au venit nişte turişti mai gălăgioşi şi am zis ca hai să

megem, că nu mai îi de noi aicea. Şi zice: mă ţin de tine, până când ne depărtăm, ca să nu vadă ăştia că mă duci în spate. Şi zic, bine, ţine-te. Şi s-a ţinut, a mers şi am ajuns până la cărucior. La cărucior zice: simt aşa o putere în picioare hai să mergem până la drum, că am văzut că ai tras greu căruciorul în sus, că era pietriş, erau bolovani. Şi când a ajuns la drum, tot aşa a zis: să ştii că nu mă dor picioarele. De obicei, când mergea mai mult de 10 metri i se întorceau picioarele, mâinile i se suceau. Şi când am ajuns la drum am spus că acuma, dacă tot mergem, să mergem până la mănăstire. Şi atuncea a mers până la mănăstire, a intrat în mănăstire pe picioarele ei. Era sora Iuliana, era sora Ana, adică Aurica acolo, care au văzut şi s-au minunat. Însă făcuse febră musculară şi sâmbăta nu s-a mai putut ridica din pat. Dar Duminică la Liturghie s-a ridicat şi de atunci nu s-a mai aşezat în cărucior. Acuma este în obștea Schitului din Retezat, împreună cu sora ei, care o mai îngrijeşte."3

DESPRE „FÂNTÂNI" (DUHOVNICI)

„Cei săraci și lipsiţi caută apă, dar nu o găsesc; limba lor este uscată de sete" (Isaia 41, 17), din pricină că Izvorul apei celei vii L-au părăsit și „și-au săpat fântâni sparte, care nu pot ține apă" (Ieremia 2, 13).

De toată starea asta rea a lucrurilor are să dea seama și poporul, căci toată decăderea e de la părinţi începătură – „Și preotului i se va întâmpla ca și poporului" (Isaia 24, 2). Asta le spunea Părintele Arsenie credincioșilor atunci când veneau la dânsul să se plângă de preoţii lor. Îi îndemna pe oameni să nu se mai văicărească, ci să nască sfinţi, să nu mai sape „fântâni sparte", dacă într-adevăr sunt însetaţi.

Deci, cu alte cuvinte spus: „Sapă, frate, sapă, sapă, Până când vei da de apă. Ctitor fii fântânilor, ce Gura, inima ne-adapă." (Lucian Blaga)

„Cele mai multe lucruri au locţiitori: când n-ai la îndemână un ciocan și vrei totuși să baţi un cui, pot fi de folos o piatră sau tocul de la pantof. Când îţi lipseşte masa pe care să-ţi aşezi hrana, un placaj poate face şi el destul de bine treaba. Un scaun poate fi înlocuit de un bolovan, un cuţit – de un ciob de sticlă ascuţit, cutia de chibrituri – prin cremene şi iască. Dacă vrei să faci o groapă în pământ şi n-ai sapă, poţi încerca cu un băţ, dacă n-ai oglindă să-ţi vezi chipul, poţi folosi un

lighean cu apă. La nevoie, când te prinde furtuna şi n-ai casă, te poţi adăposti într-o colibă sau chiar sub buza unei stânci, iar un buştean poate uneori servi drept barcă, aşa cum două-trei pietre încinse bine în foc pot fi întrebuinţate drept plită. Şi aşa mai departe. Dar o fântână cu ce să o înlocuieşti?

Fântânile nu au locţiitori.

Câte deosebiri nu întâlneşti la fântâni! Unele sunt extrovertite, precum cele arteziene; Ele îşi risipesc cu profunzime şi generozitate apa. Cele mai multe dintre acestea arată un clar dezinteres pentru util; cu un vădit temperament de artist, ele ne desfată prin nenumăratele curcubee strălucitoare. Fântânile de ţară sunt mai reţinute şi mai introvertite. Unele, totuşi, semeţe, cele cu cumpănă, îţi fac semn de departe, te atrag, te îndeamnă să te serveşti de ele. Pe altele, modeste, pitulate sub câte un copac, având un mic acoperiş conic, o pălărie de protecţie deasupra, trebuie să ştii să le găseşti. Există fântâni princiare, cu grifoni, delfini, scoici şi naiade, toate cioplite în piatră. Există fântâni cazone, cenuşii, plasate exact în centrul curţii închise a unei cazărmi. Există fântâni serioase, grave, cu mecanismele bine unse, dar şi fântâni glumeţe, care te împroaşcă şi te stropesc atunci când te străduieşti să întrebuinţezi apa pe care ai scos-o din ele. Unele scârţâie de bătrâneţe din toate încheieturile şi au ghizdurile antice şi acoperite de muşchi, altele îşi proclamă, cu trufie, printr-o inscripţie, vârsta şi cine le-a săpat. Există fântâni care astâmpără de îndată setea, altele, care ţi-o sporesc pe ce bei mai mult. De unele n-ai vrea să te mai îndepărtezi şi le ţii minte toată viaţa. Pe altele le părăseşti repede şi le uiţi de îndată ce nu le mai vezi în preajmă. Fântânile au, fiecare, fire, temperament, caracter şi obiceiuri proprii, neasemenea. Dacă n-ar avea apă, ai spune că nu există nimic comun între ele. Dar au. (...)

Fântânile au şi reputaţii cum nu se poate mai diferite între ele: despre unele se spun poveşti de spaimă, cum că, spre pildă, şi-ar fi găsit în ele sfârşitul vreo fată nemângâiată. Despre altele se zice că mijlocesc întâlniri, cum fusese cea dintre Isaac şi Rebecca. Unele au renumele de a avea o apă cu virtuţi curative şi de aceea atrag în jurul lor o mulţime de oameni în zilele de sărbătoare, iar când renumele le este încă şi mai mare, se fac într-acolo veritabile procesiuni. Întâlneşti fântâni despre care circulă atâtea calomnii încât, deşi sunt puse în mijlocul pieţei oraşului, pe unde trec zilnic mii de oameni, nimeni nu vrea să se uite la ele. Despre altele, dimpotrivă, se crede că sunt în

stare, contra unui bănuţ aruncat în apa lor, să-l facă pe drumeţul ce l-a azvârlit acolo să revină la ele. Reputaţiile fântânilor se fac şi se desfac: fântâni importante cândva îşi pierd, nu prea se ştie exact de ce, mai tot creditul şi ajung să fie de-a dreptul abandonate, părăsite. Stau, de aici înainte, pierdute, cu trupul prădat de buruieni, cu cumpăna prăbuşită, cu găleata mâncată de rugină, înnămolite şi uitate de Dumnezeu. (...)

La unele fântâni, oricât te-ai roti în jurul lor, vezi numai zidărie, ţevi şi lanţuri. La altele, oricât te apleci deasupra ghizdurilor, nu zăreşti decât tenebrele adâncului. Dar mai sunt şi fântâni din care, atunci când te uiţi în penumbra lor, te priveşte, luminos şi albastru, un ochi de cer."1

Prin urmare, frate, „Sapă numai, sapă, sapă, Până dai de stele-n apă!" (Lucian Blaga)

CONCLUZII

Am început lucrarea de faţă cu îndemnul cuprins în Epistola către Evrei, în capitolul 13. Până aici am avut în vedere prima parte a acestuia, şi anume: „Aduceţi-vă aminte de mai-marii voştri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviţi cu luare-aminte cum şi-au încheiat viaţa...", şi am văzut şi cu acest prilej că Părintele Arsenie Boca este unul dintre mai-marii noştri, căruia i se cuvine amintirea noastră. Dar, de-acum, ar trebui să ne gândim şi la ultima parte a îndemnului de mai sus şi anume la: „urmaţi-le credinţa". Ar trebui, deci, să ne întrebăm ce s-a întâmplat în acest timp care a trecut de la moartea Părintelui Arsenie. I-am urmat credinţa? Generaţia tânără de teologi sau monahii, mai ales cei pe care i-a îndrumat personal, au transformat moştenirea Părintelui Arsenie într-un punct de plecare întru mărturisire?

Cei care au simţit contemporaneitatea cu Părintele drept o binecuvântare, împreună cu cei care-l descoperă acum pe Părintele, citindu-i scrierile sau ascultând mărturii despre dânsul, după cuvântul Epistolei amintite, sunt îndemnaţi să o facă.

Unii însă, din pricini numai de ei gândite, sunt de părere că despre activitatea şi lucrările Părintelui Arsenie „se cuvine mai mult şi mai bine să se tacă, decât să se vorbească..."1. Acesta este şi principalul motiv pentru care, despre Părintele Arsenie nu au apărut cărţi, aşa cum au apărut despre toţi marii duhovnici ai României.

În afară de **Cărarea Împărăţiei,** care a dispărut de mult de pe piaţă (de fapt eu nu am văzut-o niciodată într-o librărie de carte

religioasă2), mai sunt multe predici, meditaţii, schiţe şi desene care încă nu au fost tipărite, poate – zic unii – pentru a respecta ultima dorinţă a Părintelui Arsenie, anume aceea de a nu-i fi date publicităţii.

Cu ele însă sau fără ele, tot există un interes crescând faţă de personalitatea Părintelui Arsenie.

Este ştiut, de pildă, fapul că dintre toate mormintele duhovnicilor români, mormântul Sfinţiei Sale este cel mai căutat, devenind unul dintre cele mai cunoscute locuri de pelerinaj la care merg creştini din toată ţara, an de an tot mai mulţi.

Tot în acest sens, un exemplu concret şi foarte concludent şi el este acela că, pe Internet, în cazul vizitatorilor de Pagini de spiritualitate ortodoxă, cele mai căutate nume sunt „arsenie” şi „boca”, lucru pe care îl ilustrează cât se poate de limpede Statistica unui astfel de Site, pe care o reproducem în **Anexa III.**

Dar, în legătură cu Părintele Arsenie Boca constatăm, cu părere de rău, că există şi extreme: pe de-o parte, unii îl învinuiesc şi îl suspectează de tot felul de lucruri3, iar pe de altă parte alţii, cei însetaţi de legende mai mult sau mai puţin miraculoase4, exagerează în ceea ce priveşte viaţa şi activitatea Sfinţiei Sale. Din 1989 încoace am tot întâlnit asfel de atitudini sau mărturisiri apărute în diverse publicaţii, semnate fie de gazetari aflaţi în treabă, fie de omeni care se pretind deştepţi, cu aere de intelectuali5, fie de feţe bisericeşti, care au dat dovadă că nu au înţeles că sunt şi lucruri care se situează deasupra întâmplărilor în jurul cărora se pot face exerciţii gazetăreşti, lucruri care trebuie să se continue a se desfăşura dincolo de zgomotul şi de curiozitatea întreţinute în jurul unor realităţi umflate de gazete, ca lucrurile sfinte şi mari, ca şi creşterea grâului, ca viaţa intimă a familiei, ca respiraţia continuă, ca rugăciunea zilnică6.

Cu toate acestea însă şi aceştia, asemenea celor care l-au surghiunit pe Părintele Arsenie, nu i-au stins slava, ci, dimpotrivă, i-au înălţat-o şi mai mult, au făcut-o mai strălucitoare.

„Aşa e cu natura faptelor duhovniceşti. Nicio piedică materială nu le opreşte! Dimpotrivă, înfloresc şi cresc în fiecare zi. Nu le veştejeşte nici timpul şi nu le opreşte nici depărtarea.”7

În acest înţeles numea Sfântul Ioan Gură de Aur trupurile sfinţilor şi izvoare, şi rădăcini, şi miruri duhovniceşti.

„Pentru că izvorul, rădăcina şi mirul, adică parfumul, nu-şi îngrădesc însuşirile lor numai la ele, ci le răspândesc la mare depărtare

în jurul lor. De pildă, izvoarele izvorăsc multă apă, dar nu ţin apele în sânul lor, ci dau naştere la râuri care curg mai departe şi se întâlnesc cu marea. Şi aşa, izvoarele, ca o mână întinsă, îmbrăţişează prin prelungirile lor apele mărilor. La fel, rădăcinile plantelor şi ale arborilor stau ascunse în sânurile pământului; dar puterea lor nu rămâne jos în pământ; mai ales aceasta este însuşirea viţei de vie care se agaţă de copacii înconjurători. Când coardele viţei de vie se agaţă de ramurile de sus ale copacilor, târându-se pe ele, se întind până la mare depărtare şi fac prin desişul frunzelor un acoperiş întins. Asta e şi însuşirea mirurilor, a parfumurilor. Parfumurile sunt păstrate în casă, dar adeseori mirosul lor plăcut se răspândeşte prin ferestre pe uliţe, pe străzi, în piaţă şi vesteşte trecătorilor calitatea parfumurilor din casă. Dacă izvorul şi rădăcina, dacă natura plantelor şi a aromatelor au atâta putere, apoi cu atât mai mult trupurile sfinţilor."8

Că spusele acestea nu-s minciuni îl arată marile pelerinaje de la mormântul Părintelui Arsenie.

ANEXA I

Cuvânt lămuritor în privinţa unor afirmaţii din anexa la „Cărarea Împărăţiei", prezentată sub titlul „Notă asupra ediţiei", semnată de Monahia Zamfira Constantinescu1

Moto:
„Dacă cerţi pe cerşetorul, căruia o pâine-i dai,
Raiul nu e pentru tine, nici tu nu eşti pentru rai.
Miere chiar de i-ai da astfel, nu e faptă de creştin,
Căci până să-ţi guste mierea, i-ai turnat pe ea pelin".

Vasile Militaru: **Vorbe cu tâlc**

Consideraţii generale

Cartea Părintelui Arsenie, **Cărarea Împărăţiei,** apărută recent în Editura Episcopiei Aradului, este urmată de o postfaţă, scrisă de Prea Sfinţitul Timotei Seviciu al Aradului, de o scrisoare adresată Părintelui Arsenie de Nichifor Crainic şi de nişte mărturisiri făcute de Părintele Profesor Universitar Simion Todoran. Toate acestea sunt scrise decent şi odihnitor, iar atmosfera creată de ele se potriveşte cu cartea pe care o prezintă. Nu tot aşa stau lucrurile în privinţa **Notei**

asupra ediţiei, semnată de Monahia Zamfira Constantinescu, în care nu se prezintă observaţii asupra cărţii – cum era de aşteptat, ci se dau şi unele lămuriri – care, până la urmă, au şi ele nevoie de lămurire, iar aceasta se face într-o formă care tulbură „calea senină", pe care ne-o indică lucrarea Părintelui Arsenie. Este „veninul" şi „pelinul" turnat peste „mierea" cărţii şi a mărturisirilor care o însoţesc. Toţi cei cu care am venit la vorbă despre **Cărarea Împărăţiei** şi-au exprimat nemulţumirile, pentru aprecierile din **Notă asupra ediţiei**, care nu privesc ediţia, ci lucruri în afara ei. Toţi apreciază negativ afirmaţiile la care ne este luarea-aminte şi de care ne vom ocupa mai jos.

Bietul Părinte Bodogae!

Îndată după trecerea la cele veşnice a Părintelui Arsenie, fostul său coleg de Teologie şi chiar de bancă, Părintele Teodor Bodogae, s-a simţit îndemnat să scrie câteva rânduri **În amintirea Părintelui Arsenie**, pe care le-a publicat în „Telegraful Român", din luna ianuarie 1990 . Nu-mi pot închipui că Părintele Bodogae s-ar fi putut gândi că articolul său de pomenire a Părintelui Arsenie va fi considerat cândva, după aproape şase ani, ca fiind scris „la comandă", cu scopul precis de a „minimaliza şi caricaturiza" „această complexă, harică şi marcantă personalitate a monahismului din Ardeal".

Luând aminte la o astfel de apreciere sau supoziţie, gândul mi se duce la cuvântul Domnului Hristos: „De va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat, iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat. Şi dacă lumina din tine este întuneric, întunericul cu cât mai mult?" (Matei 6, 22–23). Mă gândesc, de asemenea, la ceea ce i-a spus stăpânul din pilda cu lucrătorii tocmiţi la vie (Matei 20, 1 şi urm.) unui nemulţumit: „sau ochiul tău e rău, pentru că eu sunt bun?" (Matei 20, 15). Să nu uităm apoi că „Din prisosinţa inimii grăieşte gura" (Matei 12, 34). Un monah simplu, trăitor odinioară în mănăstirea noastră de la Sâmbăta, spunea: „Pe om, dacă îl cauţi de bun, bun îl găseşti, iar dacă-l cauţi de rău, şi rău îl găseşti". Eu am citit şi recitit şi am analizat articolul Părintelui Bodogae despre Părintele Arsenie şi n-am găsit în el nimic „minimalizat şi caricaturizat". L-am înţeles ca pe un articol de aducere aminte şi atâta tot.

Cum stau lucrurile în legătură cu numele Părintelui Arsenie înscris pe crucea-monument a luptătorilor din rezistenţa anticomunistă, monument ce se găseşte în curtea mănăstirii noastre?

În toamna anului 1995 s-a ridicat în curtea Mănăstirii de la

Sâmbăta o cruce monument, pe care se află scrise numele celor ce au murit pentru ţară, făcând parte dintre cei ce au luptat în Munţii Făgăraşului, în rezistenţa anticomunistă.

Drept cap de listă a fost scris numele Părintelui Arsenie. Spun „a fost scris”, pentru că acum nu mai este scris, deoarece în seara zilei de 21 noiembrie a fost şters, în mod abuziv, de către un fanatic apărător al numelui Părintelui Arsenie. Şi când te gândeşti că acel fanatic este în rosturi de îndrumător de oameni şi mai ales de tineri!

Ni se reproşează că nu ne-am opus noi, „Prea Cuvioşii Părinţi de la Mănăstirea Sâmbăta, cu ştirea cărora s-a făcut acest lucru, ba mai având şi binecuvântarea arhierească”. Cine poate face o astfel de afirmaţie, anume că lucrurile s-au petrecut cu ştirea noastră şi cu binecuvântarea arhierească, înseamnă că ştie mai bine decât noi. Ori, aşa ceva nu se poate.

Părinţii de la Sâmbăta s-au văzut în faţa faptului împlinit. Fără îndoială că binecuvântare şi aprobare pentru monument a fost, şi pentru aşezarea lui în curtea mănăstirii. Nu cred că s-au discutat şi chestiuni de amănunt, cum ar fi aceea dacă să fie sau nu scris şi numele Părintelui Arsenie pe monument. Părinţii de la Sâmbăta au luat la cunoştinţă că numele Părintelui Arsenie e scris pe monument abia atunci când monumentul a fost ridicat şi când, la drept vorbind, nu se mai putea face nimic. Şi mai e ceva: personal, când am aflat că numele Părintelui e scris pe monument, mi-am zis: „Cei care l-au scris vor fi ştiind mai bine decât mine, decât noi, de ce l-au scris”. Şi mai departe, mi-am zis: „Cine ştie ce acţiuni va fi desfăşurat Părintele, de care noi nu ştim, dar de care ştiu cei ce l-au pus cap de listă”. În sfârşit – şi asta nu trebuie să fie trecută cu vederea –, la festivitatea de sfinţire a monumentului, Î.P.S. Mitropolit Antonie, în legătură cu prezenţa numelui Părintelui Arsenie pe cruce, a spus: „Am văzut pe cruce şi numele Părintelui Arsenie Boca, vestitul mare duhovnic al vremii, un Zamolxis al neamului românesc, şi nu m-am mirat deloc; m-aş fi mirat să nu fie… Ctitorii acestei cruci monumentale ştiu desigur de ce au trecut pe cruce şi numele Părintelui Arsenie. Ne vor spune ceva. Pentru istorie, voi putea completa şi eu unele lucruri, în memoriile mele; în ceea ce poate vor fi cândva memoriile mele”. (Cuvintele acestea au fost imprimate pe casetă, de unde le-am redat). În această perspectivă au ştiut cei de la Sâmbăta de prezenţa numelui Părintelui Arsenie pe cruce şi nu s-au opus. Cine s-a opus, n-a ştiut sau n-a vrut să ştie de

acestea.

Având în vedere toate acestea, ne putem da seama că înscrierea numelui Părintelui Arsenie pe monumentul de la Sâmbăta n-a fost – cum se afirmă – „o ultimă încercare de a răstălmăci rostul şi sensul profund creştin al activităţii Părintelui Arsenie".

E bine că s-a pus în atenţie faptul că Părintele Arsenie n-a fost scos de la Sâmbăta de autorităţile locale, ci a primit ascultare de la Mitropolitul Nicolae Bălan să organizeze Mănăstirea Prislop, însuşi Mitropolitul ducându-l pe Părintele la Prislop. La acestea se mai poate adăuga că Părintele a fost chemat de Mitropolitul Nicolae să se întoarcă la Sâmbăta când Mănăstirea Prislop a trecut în perimetrul eparhiei Aradului, dar Părintele Arsenie i-a cerut Mitropolitului să-l lase în continuare la Prislop. Cunosc, în această privinţă, câteva scrisori ale Părintelui, adresate Mitropolitului Nicolae Bălan şi Părintelui Grovu, pe cel din urmă rugându-l să intervină pentru a i se da binecuvântarea să rămână la Prislop.

„Nici mort nu mă mai întorc la Sâmbăta"

În ceea ce priveşte cele în legătură cu locul de înmormântare, cu deshumarea şi cu o eventuală mutare a osemintelor Părintelui Arsenie la Sâmbăta, despre toate acestea am luat la cunoştinţă din cele afirmate în expunerea anexă la „notă asupra ediţiei".

Nu mai ştiu de unde şi prin ce împrejurare mi s-a împlântat în minte ideea că Părintele va fi înmormântat la Mănăstirea de la Sâmbăta. Abia la moartea Părintelui am înţeles că gândul meu nu se potriveşte cu realitatea şi abia de curând am aflat că Părintele şi-a ales loc de înmormântare şi că a zis: „Nici mort nu mă mai întorc la Sâmbăta", şi cu alt prilej: „Pecetluit să-mi fie mormântul până la a doua venire". Nu-mi amintesc să se fi vorbit vreodată în mănăstirea noastră despre o reînhumare la mănăstirea la care şi-a început activitatea. Este de mirare deci că în altă parte s-a putut vorbi despre aşa ceva şi că asta începe să se ştie abia acum, din informaţiile semnate de Maica Zamfira. Mulţumim de informaţii. Nu ne deranjează cu nimic.

Un acatist contestat şi un om defăimat

Am lăsat la urmă cele două scrieri ale Părintelui Ieromonah Dometie Moian, **Acatistul Prea Cuviosului Părinte Arsenie** şi **Viaţa Sfântului Prea Cuvios Părinte Arsenie**, în privinţa cărora a fost şi mai este atâta zbatere.

Din referirile făcute la aceste scrieri reiese că ele au fost scrise şi răspândite „cu încuviinţarea Prea Cuvioşilor Părinţi de la Sâmbăta şi cu binecuvântare arhierească”. Să ştiţi că nu-i aşa! Eu am aflat de acatist atunci când se dactilografia. L-a dactilografiat un Părinte, licenţiat în Teologie, împlinind rugămintea autorului. Ştiind aceasta, nu mi-am făcut nicio grijă în ceea ce priveşte conţinutul, căci mi-am zis că Părintele, fiind licenţiat în Teologie, dacă va fi necesar, va face corecturile de rigoare. Astfel, acatistul nu m-a interesat, aşa că n-am avut curiozitatea nici să-l cunosc. În ce-l priveşte pe autor, nu-l ştiam a fi „maniac şi exaltat religios” – cum este înfăţişat în rândurile la care ne este luarea aminte –, ci îl ştiam om inteligent, chiar dacă nu avea pregătire şcolară, şi îl mai ştiam cu multă evlavie la Părintele Arsenie. În cuvântul meu de la înmormântarea Părintelui Ieromonah Dometie, am spus despre el următoarele: „Părintele Dometie, cu rosturile pe care le-a avut, s-a făcut plăcut oamenilor. Şi să ştiţi că ceea ce l-a caracterizat cel mai mult şi mai mult – poate mai mult decât pe oricare dintre noi –, a fost evlavia lui la Părintele Arsenie. A fost copleşit de măreţia Părintelui Arsenie, pe care l-a văzut ca pe un om mare, ca pe un prooroc, ca pe un om cu dar de la Dumnezeu, şi tot timpul căuta prilej să spună ceva frumos despre Părintele. Şi asta l-a dus să alcătuiască un acatist pentru Părintele Arsenie. Acatistul a început să circule chiar de la început. E drept că nu-i la măsurile la care ar trebui să fie un acatist. Oamenii totuşi au evlavie la Părintele Arsenie şi la forma aceasta de revărsare de suflet. Şi asta i-a adus Părintelui Dometie nişte necazuri: a avut şi are nişte împotrivitori … La Părintele Dometie au răscolit unii şi au găsit şi anumite rele, între care vina aceasta că a făcut un acatist Părintelui Arsenie. Şi acum se continuă încă, să zicem aşa, „defăimarea lui”. Iubiţi credincioşi, noi nu suntem chemaţi să spunem ce-i bine şi ce-i rău. În **Pateric** se spune că un călugăr a judecat pe cineva şi l-a socotit că este rău. Îngerul s-a dus cu sufletul celui judecat la cel ce-l osândise şi a zis: „Unde să-l pun pe acesta pe care l-ai judecat, la bine sau la rău?”. Dacă ar veni îngerul acum, la noi, să ne întrebe: „Unde să pun sufletul Părintelui Dometie?”, toţi am răspunde: „Să-l pui la bine. Să-l pui la bine, pentru că a fost un om în care s-au odihnit oamenii, un om de care noi ne-am bucurat; a fost un om util mănăstirii; un om care şi-a văzut de treabă, un om cu evlavie. Şi dacă a făcut totuşi şi ceva rău, dar nu se poate zice că alcătuirea acatistului pentru Părintele Arsenie este ceva rău, dacă a

avut umbre şi pete pe suflet, iată că Biserica ne-a adunat să ne rugăm ca Dumnezeu să-i ierte toată greşeala ce a făcut, cu voie şi fără de voie; să-l aşeze cu drepţii şi cu sfinţii. Noi îl ţinem unde-l avem, adică în inima noastră, în cinstirea noastră, în iubirea noastră, şi ne ducem mai departe viaţa purtându-l în sufletele noastre".

Punând acum faţă în faţă afirmaţiile celor ce-l defaimă şi cele ale cinstitorilor, Părintele Dometie, Dumnezeu să-l odihnească, apare, pe de o parte, ca fiind numai „cu patru clase" – deşi a făcut întreaga şcoală primară, precum şi o şcoală de ucenici –, „maniac şi exaltat religios", iar pe de altă parte, „om inteligent şi evlavios, învrednicit de harul preoţiei, e drept, la vârstă înaintată, dar după mai mult de zece ani de diaconie şi după aproape patruzeci de ani de călugărie". Cine are dreptate? Căci prezentarea e diferită.

Mă uimeşte afirmaţia că acatistul a fost scris „cu încuviinţarea Prea Cuvioşilor Părinţi de la Sâmbăta" şi că această încuviinţare i s-a dat Părintelui Dometie, „probabil, fiind (se înţelege, Părinţii de la Sâmbăta) de acelaşi nivel cu autorul, iar alţii ca să-l denigreze". E groaznic să constaţi la ce se poate gândi cineva pus pe defăimare. Adică, de ce să-l denigrăm pe un coleg al nostru?

Cât priveşte răspândirea acatistului, la care ne este luarea aminte, aceasta n-are nicio legătură cu mănăstirea şi nici cu Părintele Dometie, care doar l-a scris. Răspândirea au făcut-o credincioşii, care au evlavie la Părintele Arsenie şi care îşi revarsă sufletul cinstitor, prin acatistul pe care îl au la îndemână. Dacă ar fi unul mai bun, l-ar folosi pe acela; cum acesta este singurul pe care îl au, pe acesta îl şi folosesc. Şi apoi, aşa cum se citesc şi alte cărţi apocrife – cum e **Visul Maicii Domnului** – spre înmulţirea evlaviei, de ce nu s-ar putea citi şi acest acatist, tot spre înmulţirea evlaviei sau spre manifestarea evlaviei?

Orice încercare de denigrare a Părintelui Dometie, ca să se pună în umbră acatistul scris de el, este fără rost, deoarece credincioşii nu citesc acatistul din evlavie faţă de autor sau raportându-se la autor – despre care unii nu ştiu nimic sau aproape nimic, iar alţii ştiu prea puţin –, ci din evlavie faţă de Părintele Arsenie, pentru care este alcătuit. Pe mine nu mă deranjează cu nimic existenţa acestui acatist, şi n-am de gând să-l opresc pe cineva de a-l citi, deşi eu însumi nu-l citesc, pentru că, deşi am respect faţă de Părintele Arsenie, nu am un cult pentru el.

Câteva nedumeriri

Acestea fiind zise, mi-au mai rămas şi câteva nedumeriri, în legătură cu rândurile pe care le am în vedere, în expunerea de faţă.

Citind cele scrise spre informare şi lămurire, constaţi că de câte ori e vorba despre Mitropolitul Nicolae Bălan, el este pomenit ca „Mitropolitul Bălan". Astfel, în nota la scrisoarea lui Nichifor Crainic, adresată Părintelui Arsenie, e scris: „Nichifor Crainic e ocrotit de Părintele Arsenie, cu încuviinţarea Mitropolitului Bălan". Mai departe, în aceeaşi expunere, citim: „Părintele a fost dus cu maşina de Mitropolitul Bălan". Nu ştiu pe ce se întemeiază acest fel de a spune, dar fie-mi îngăduit să afirm că e o necuviinţă. E ca şi când ar afirma cineva că lucrarea **Cărarea Împărăţiei** a fost scrisă de Părintele Boca sau că nota asupra ediţiei e semnată de Monahia Constantinescu. De ce să nu se spună, cum e corect: „Mitropolitul Nicolae Bălan?". Şi ar fi cazul să se vorbească corect, mai ales când ne gândim că Mitropolitul Nicolae Bălan l-a hirotonit pe Părintele Arsenie diacon şi preot şi că l-a făcut călugăr. Tot Mitropolitul Nicolae Bălan i-a dat bursă pentru Şcoala de Arte Frumoase şi l-a trimis şi la Sfântul Munte. În sfârşit, Mitropolitul Nicolae Bălan este ctitorul Mănăstirii Brâncoveanu, la care şi-a început Părintele Arsenie viaţa de mănăstire şi unde şi-a desfăşurat activitatea vreme de nouă ani, chiar dacă „nici mort nu se mai întoarce la Sâmbăta".

Este vreo deosebire între săvârşire şi moarte?

A doua nedumerire este aceea că, de fiecare dată când a venit vorba de trecerea la cele veşnice a Părintelui Arsenie, se exprimă aceasta prin cuvântul: „săvârşirea din viaţă", în timp ce, cu privire la Părintele Bodogae, e scris: „Înainte de a muri...". E vorba cumva de vreo nuanţă? Unii mor şi alţii se săvârşesc?

Ceva ce nu-ţi poţi închipui

În sfârşit, cea de-a treia nedumerire îmi vine de pe urma constatării că o călugăriţă, „Monahia Zamfira Constantinescu", cu mai bine de patruzeci şi cinci de ani de călugărie şi cu aproape tot atâţia ani de vieţuire în preajma Părintelui Arsenie, la vârsta de 70 de ani de viaţă, poate purta în suflet atâta răutate, câtă emană din rândurile pe care le semnează, ca un ultim cuvânt însoţitor al cărţii **Cărarea Împărăţiei**. Şi cuvântul, aşa cum ne apare, este „pelinul" şi „veninul", turnat peste mierea celor pe care le pecetluieşte. E ultima impresie şi

nu e cea bună…

Arhimandritul Teofil Părăian

Notă:

Aceste rânduri le-am scris în zilele de 8 şi 9 februarie 1996. Le-am scris dintr-o necesitate sufletească, ca un fel de despovărare de greutatea ce o purtam pe suflet, de pe urma celor scrise, cu atâta răutate, în ultimul cuvânt însoţitor al **Cărării Împărăţiei**. N-am vrut să fiu polemic şi cred că nici nu sunt. Unele observaţii trebuiau totuşi să fie făcute şi le-am făcut, fără să fiu incisiv. N-am cu nimenea nimic, aşa cum lumina n-are nimic cu umbrele şi cu petele pe care le descoperă.

ANEXA II

În pelerinaj la Sâmbăta de Sus1

Niciodată nu mi s-au arătat mai profunde şi mai pline de înţeles creştin cuvintele psalmistului care zice: „Ridicat-am ochii mei la munţi de unde-mi va veni ajutorul meu, ajutorul meu de la Domnul Cel ce a făcut cerul şi pământul", ca la ocazia pelerinajului la altarul ctitoriei marelui mucenic al Legii strămoşeşti şi al neamului românesc, Voevodul Constantin Brâncoveanu, de la Sâmbăta de Sus, la care m-am învrednicit şi eu să iau parte anul acesta.

Cu părere de rău de a nu fi putut să zăbovesc mai mult în jurul acestui sfânt altar, dar cu inima plină de harul binecuvântării pe care Marele Ierarh al Ardealului Î.P.S. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan, l-a revărsat asupra tuturor fiilor săi duhovniceşti, voi încerca totuşi să aştern aci câteva gânduri ce m-au făcut să retrăiesc clipele în care şi-a desfăşurat viaţa Brâncoveanu Constantin.

În adevăr, Mânăstirea de la Sâmbăta de Sus a fost şi va fi pentru neamul românesc, dar mai ales pentru cel din Ţara Oltului şi din întreg Ardealul, simbolul ortodoxiei noastre şi a fiinţei noastre naţionale. Aşezată chiar la picioarele munţilor Făgăraşului, acest loc de închinare a fost pentru poporul românesc din Ardeal o citadelă a rezistenţei lui în veacul 18-lea, când urgia habsburgică, susţinută de ura de neînţeles a fraţilor uniţi, în frunte cu episcopul de la Blaj, se abătuse asupra Bisericii Ortodoxe şi a poporului român ortodox din Ardeal.

Când a fost ridicată această mănăstire, Brâncoveanu Constantin a înţeles că numai acolo în munţii cari-i dau atmosfera prielnică trăirii

intense cu Dumnezeu, este cu putinţă ca românul de amândouă părţile Carpaţilor să se desbrace de haina păcatului şi să se ridice pe culmile cele neprihănite de unde să ceară ajutorul lui Dumnezeu în primejdii şi nevoi. Căci ca unul care trăia în neîntreruptă comuniune cu Hristos Domnul şi Isbăvitorul nostru, el a înţeles că sfânta ortodoxie a neamului a mai fost păstrată mai cu deosebire pentru neamul nostru în mănăstiri. Mănăstirile au fost acelea care au asigurat neamului nostru în timpurile de mare vitregie izvorul de la care se adăpa el pentru a-şi păstra nealterată conştiinţa că aparţine unei naţiuni care în Biserica ortodoxă şi numai prin această Biserică Ortodoxă are a-şi afirma drepturile lui la o viaţă mai înaltă, mai demnă şi mai independentă.

Mănăstirile au fost oazele unde se odihnea sufletul neamului nostru românesc pentru ca refăcut şi întărit cu forţe noi, să reia lupta şi s-o ducă la bun sfârşit.

Dar aceste mânăstiri sunt tot atâtea pilde de trăire creştinească în mijlocul unei lumi prinsă în mrejele secularismului veacului nostru, ucigător de suflete şi rătăcitor de conştiinţe. În ele omul modern găseşte chipul cel mai sigur şi cel mai autentic al trăirii în neîntreruptă legătură cu Creatorul său, Dumnezeu.

Căci în atmosfera de evlavie, de reculegere şi de minunată meditaţie, el reuşeşte să înţeleagă că viaţa nu este dată să o petrecem pentru a sluji pământului, ci trăind pe pământ să avem certitudinea că altă viaţă va începe pentru noi dincolo de mormânt, către care trebuie să tindem ca spre binele nostru suprem. Ruperea legăturilor vieţii noastre cu climatul pe care mânăstirile au au ştiut să-l păstreze neîntinat, duce la o înfricoşătoare sărăcie sufletească care mai devreme sau mai târziu se arată în toate manifestările noastre atât ca inşi, cât şi ca societate. Şi de aici isvorăsc cele mai mari desordini sociale pe care a putut să le înregistreze istoria.

Poporul nostru însă, născut şi crescut de duhul Ortodoxiei în Biserică, dar mai ales de mânăstirile noastre, a înţeles că simţul său legat mai mult de adevărurile lui Dumnezeu decât de ceea ce este schimbător şi trecător, că puterea, tăria şi curajul lui în vremurile de cumplită încleştare între popoare, i-a venit numai din luminata trăire cu Dumnezeu în jurul altarelor acestor sfinte mânăstiri, ctitorii voevodale sau particulare. În jurul lor şi la sânul lor el a ştiut să desprindă voia lui Dumnezeu și să simtă cum braţul atotputernic al Ziditorului îl ocrotea şi-l ducea la biruinţă.

Toate acestea le-a dăruit – şi le va dărui şi în viitor după restaurare, – poporului român din Ardeal altarul sfânt al ctitoriei lui Brâncoveanu Constantin.

Duhul lui Brâncoveanu se va fi bucurat împreună cu îngerii din ceruri că în această zi mare „Vinerea” din săptămâna Învierii Domnului, „Isvorul tămăduirii”, poporul român ortodox venit pe timp ploios, ca să-şi întâmpine ierarhul care îi poartă bucuriile şi necazurile în sufletul Său de mare român şi de mare creştin, a simţit încă odată cum se revarsă peste el binefacerile cerului la rugăciunile şi binecuvântările pe care cei doi ierarhi, Î.P. Sfinţitul Mitropolit Nicolae, şi P.S. Nicolae Colan al Clujului înconjuraţi de sobor de preoţi, le îndreptau către Cel atotputernic.

În adevăr, săvârşirea sfintei liturghii a fost pentru toţi cei ce veniseră la Sâmbăta de Sus, prilej de bucurii care au făcut să stoarcă lacrimi din ochi. Vreau să vorbesc de mişcătoarea şi emoţionanta tundere în monahism pe seama acestei ctitorii voevodale, a unuia din mulţii şi luminaţii absolvenţi ai „Academiei Andreiane”, păr. diacon Boca, diplomat al şcoalei de Belle-Arte din Bucureşti. Moţ după locul de naştere, crescut şi îndrumat în studiul teologiei, tânărul monah a înţeles să dea ascultare gândurilor marelui Ierarh al Bisericii noastre, consacrându-şi viaţa lui Hristos prin studiul picturii bisericeşti, pe care s-o desfăşoare acolo în liniştea munţilor pe care Brâncoveanu îi alesese ca loc de retragere şi de rugăciune.

Iată de ce cred că duhul lui Brâncoveanu a tresăltat de bucurie văzându-şi opera reînviată şi împodobită în chip atât de minunat de Mitropolitul Ardealului din România Mare, care se pare că a fost înscris în planul Providenţei să reia şi să afirme în chipul cel mai solemn testamentul Voevodului martir împotriva tuturor gândurilor celor rele atât dinlăuntrul, cât şi din afara hotarelor ţării noastre.

Toate acestea şi-au găsit expresia însemnătăţii lor atât religioase cât şi naţionale în predica pe care Î.P.S. Mitropolit Nicolae a binevoit s-o rostească dând-o ca pe o hrană isvorâtoare de tărie şi de curaj mai ales în vremurile tulburi prin care trecem.

În adevăr, cuvintele Î.P. Sfinţitului Mitropolit au fost prinos de recunoştinţă adus memoriei Voevodului Brâncoveanu, mort pentru Legea şi pentru Neamul românesc, afirmarea drepturilor noastre milenare pe aceste meleaguri, scăldate de râurile harului ceresc prin aceste locaşuri de închinare care ne-au crescut şi păstrat ca neam, şi în

sfârşit, un sfânt legământ pentru viitor, cum că în strânsă legătură cu duhul înaintaşilor noştri cari au ştiut să-şi jertfească viaţa pentru apărarea altarelor lui Hristos, vom fi şi noi în stare să le urmăm pilda crezând şi trăind ca şi ei în Biserică. Într-o totală dăruire dezinteresată în mâinile lui Dumnezeu, făcându-i voia, atât în zile de pace cât şi în zile de sbucium, ca şi printr-o profundă vieţuire cu Hristos, adăpându-ne de la altarul acestor lăcaşuri de închinare, vom avea siguranţa că nimeni şi nimic nu ne va smulge pe viitor moştenirea pe care înaintaşii noştri ne-au transmis-o. Chiar atunci când suferim, Dumnezeu urmăreşte curăţirea noastră de sgura păcatului. Dar dacă până acum avem pace, apoi este aceasta tot voia lui Dumnezeu care ne-a lăsat răgazul necesar pentru a ne întoarce la El. Timpurile prin care trecem cer de la noi, atât de la cei de la ţară, cât mai ales de la cei din oraşe, revenirea pe cărările lui Dumnezeu, la credinţa în El şi la trăirea cu El.

Numai în felul acesta vom putea să fim una în jurul Majestăţii Sale Regelui Carol II-lea, care poartă sarcina conducerii destinelor neamului nostru. În jurul lui, spune Î.P.S. Mitropolit Nicolae, avem datoria a ne uni pentru a fi tari şi în duhul lui Hristos se cade a purta sarcina unii altora pentru a asigura ţării maximum de muncă şi de roade bogate. Căci dacă moşii şi strămoşii noştri au putut rezista de-a lungul veacurilor, apoi cu atât mai mult noi datori suntem să le urmăm pilda şi să stăm ca şi ei în vecinătatea lui Dumnezeu.

Nu mai puţin mişcătoare au fost cuvintele pe care P.S. Episcop Nicolae al Clujului le-a rostit poporului arătând cât de înălţătoare şi grăitoare este această zi a Isvorului Tămăduirii.

Întreaga regiune de la Sâmbăta de Sus şi-a îmbrăcat haina de sărbătoare pe care lumina Învierii Domnului o luminase şi o sfinţise. Bucuria Învierii s-a revărsat şi asupra ei, iar apa din isvorul care a fost sfinţit se va fi prefăcut în isvor de apă vie care va tămădui toate boalele şi toate neputinţele trupeşti şi sufleteşti.

Dar mai presus de toate rămâne reactualizarea testamentului lui Brâncoveanu Constantin, pe care Î.P. Sf. Mitropolitul Nicolae a ştiut, cu măiestria oamenilor care văd peste veacuri, să o facă o vie realitate ortodoxă şi naţională, răscumpărând prin jertfe de tot felul căderea celui care pe drept cuvânt a fost numit de popor „Satanasie” şi afirmând sus şi tare drepturile noastre de popor creştin ortodox şi român pe aceste meleaguri.

Diacon Haralambie Cojocaru
ANEXA III

NOTE
ARGUMENT

1. La Mănăstirea Ciucea în 2000, şi la Biblioteca Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în 2001.

INTRODUCERE

1. O relatare mai detaliată a acestei întâmplări ne oferă **Mineiul** lunii august, care se reduce la următoarele: Suferind de lepră, Regele Avgar a trimis la Hristos pe arhivarul său Hannan (Anania), cu o scrisoare în care-I cerea lui Hristos să vină la Edessa pentru a-l vindeca. Cum Hannan era pictor, Avgar i-a recomandat să facă portretul lui Hristos şi să i-l aducă în cazul în care Acesta ar fi refuzat să vină. Aflându-L pe Hristos înconjurat de mult popor, Hannan s-a urcat pe o piatră pentru a-L vedea mai bine. A încercat să-I facă portretul, dar nu a reuşit, din pricina „slavei negrăite a chipului Său care se schimba mereu sub puterea harului". Văzând că Hannan de străduieşte să-I isvodească portretul, Hristos a cerut apă, S-a spălat, Şi-a şters faţa cu o maramă, pe care a rămas imprimat chipul Său. (Aceasta este prima icoană a lui Hristos, numită în Biserica Ortodoxă „nefăcută de mâna omenească" – *acheiropoiètos*.) I-a dat marama lui Hannan pentru ca acesta să o poarte împreună cu scrisoarea către cel care îl trimisese.
2. **Lacrima prigoanei – Din lupta legionarelor romånce**, capitolul **Evocări** – Otilia Rădulescu Aroneasa, Editura Gordian, Timişoara, 1994, p. 48.

VIAŢA ŞI LUCRAREA PĂRINTELUI ARSENIE BOCA

1. Probabil că numele de Zian vine de la Sânzian.
2. Majoritatea absolvenţilor liceului brădean au devenit preoţi şi avocaţi.
3. Romulus Neag, **Părintele Arsenie Boca în Alma Mater Zarandensis,** „Gândirea", Serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997, p. 28.
4. Ibid., pp. 28-29.
5. Ibid., p. 30.

6. Ibid., p. 29.

7. În ceea ce priveşte afirmaţiile pe care Monahia Zamfira Constantinescu le face în **Notă asupra Ediţiei I** (vezi: **Cărarea Împăraţiei**, ediţia a 2-a, pp. 340-341) în legătură cu articolul Părintelui Teodor Bodogae, împărtăşesc întru totul opinia Părintelui Teofil Părăian. Vezi **Anexa I** din această lucrare**: Cuvânt lămuritor în privinţa unor afirmaţii din anexa la „Cărarea Împărăţiei", prezentată sub titlul „Notă asupra ediţiei", semnată de Monahia Zamfira Constantinescu**. Text preluat din: Arhimandritul Teofil Părăian, **Cuvinte lămuritoare**, Editura Teognost, 2002, pp. 35-43.

8. Pr. Prof. Teodor Bodogae, **În amintirea Părintelui Arsenie Boca**, „Telegraful Român", nr. 2-4, 1990, p. 4.

9. cf. Romulus Neag, **Părintele Arsenie Boca în Alma Mater Zarandensis,** „Gândirea", Serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997, pp. 26-31.

10. E vorba de Părintele Arhimandrit Antipa Dinescu (1859-1942).

11. Traduceri ale **Filocaliei** existau deja şi se înscriau în activitatea mai generală de traducere din Sfinţii Părinţi, pentru necesităţile învăţământului teologic. Părintele Serafim Popescu şi Părintele Arsenie Boca au adus de la Athos manuscrisele româneşti ale **Filocaliei**, care se aflau acolo adunate pentru tipar din 1937 şi pentru care monahii, neavând mijloacele de a le tipări acolo, au încercat să obţină sprijin din ţară. Se mai ştie apoi că Nichifor Crainic planificase tipărirea tuturor manuscriselor Sfinţilor Părinţi aflate la Sfântul Munte. (cf. Vlad Protopopescu, **Pentru mai dreapta cinstire a lumii Părintelui Stăniloae**, „Puncte Cardinale", nr. 6/102, iunie 1999, p. 9.)

12. Dumitru Stăniloae, din **Prefaţa** primului volum al **Filocaliei**, Sibiu, la „Naşterea Domnului", 1946.

13. Idem, din **Prefaţa** volumului 2 al **Filocaliei**, Bucureşti, „Înălţarea Domnului", 1947.

14. cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, **Istoria Mănăstirii Prislop**, Arad 1986, p. 158.

15. Dr. Grigorie T. Marcu, „Revista Teologică", nr. 9-10, septembrie-octombrie, 1940, p. 525.

16. Ibid., p. 524.

17. Diacon Haralambie Cojocaru, **În pelerinaj la Sâmbăta de Sus**, „Telegraful Român", 12 mai 1940, p. 6, fragment; vezi textul în întregime în **Anexa II** din această lucrare.

18. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu spune că Părintele Arsenie a fost hitotonit în iunie 1940 – cf: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, **Istoria Mănăstirii Prislop**, Arad 1986, p. 158; Părintele Ciprian Negrean, în **Preoţi ortodocşi în închisorile comuniste**, Editura Patmos, 2001, p. 52, spune că Părintele Arsenie a fost călugărit şi hirotonit în acelaşi an, adică în 1939. Însă conform ştirii preluate din „Telegraful Român”/1942, datele oferite de dânşii sunt greşite. Părintele Nicolae Streza, într-o conferinţă susţinută la Cluj-Napoca în data de 11 aprilie 2002, a afirmat și dânsul că Părintele Arsenie a fost hirotonit pe data de 10 aprilie 1942, aşa cum am calculat şi eu cu ajutorul **Evanghelistarului**, pornind de la ştirea din „Telegraful Român”.

19. Ştire: **Praznicul duhovnicesc de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus**, „Telegraful Român”, 12 aprilie 1942, p. 4.

20. Romulus Neag, **Părintele Arsenie Boca în Alma Mater Zaradensis,** „Gândirea”, serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997, p. 29.

21. Cât de actual este acest text, la care ar cam trebui sa ia aminte gazetarii noştri de azi, ahtiaţi după senzaţional şi paranormal!

22. Dumitru Stăniloae, **Lucrarea de la Mănăstirea Brâncoveanu**, „Telegraful Român”, 8 august 1943, Sibiu, pp. 1-2.

23. Romulus Neag, **Părintele Arsenie Boca în Alma Mater Zarandensis,** „Gândirea”, serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997, p. 29.

24. Ibid., p. 30.

25. Dan Lucinescu, **Jertfa**, Editura Fides, Iaşi, 1997, p. 41.

26. Pentru că în jurul bisericii s-au construit zidurile care azi formează incinta mănăstirii, nu se mai păstrează aproape nimic din această lucrare a Părintelui Arsenie. Doar câteva mărturii scrise şi puţinele fotografii din acele vremuri ne mai arată cât de minunat şi cu câtă pricepere şi bun gust a fost îngrijită „Grădina Maicii Domnului” de la Sâmbăta. Puţinele pietre – rămase şi mutate ici-colo, anume alese şi frumos amplasate oarecând de Părintele Arsenie în acel parc natural dimprejurul bisericii –, dacă alte mărturii au amuţit, încă mai grăiesc despre cel ce le-a pus. În legătură cu acest fapt, se spune că Părintele Veniamin Tohăneanu (numit stareţ la Sâmbăta după plecarea Părintelui Arsenie), când s-a întâlnit la Bucureşti cu Părintele Arsenie, a fost întrebat de acesta: „Ce mai zic pietrele de la Sâmbăta, Tohănene?”, cu înţelesul acesta, că dacă eu tac, pietrele vorbesc.

27. Ion Gavrilă Ogoranu, **De ce am scris numele Părintelui Arsenie Boca pe crucea de la Mănăstirea Sâmbăta**, „Puncte

Cardinale”, nr. 2/62, 1996, p.15.

28. A se vedea şi: Ion Gavrilă Ogoranu, **Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc**, Editura Marineasa, Timişoara, 1993, vol. 1, p. 51, 108; Virgil Maxim, **Imn pentru crucea purtată**, Editura Gordian 1997, Timişoara, vol. 1, p. 135, 143, 145, 185; Nicolae Pop, **Păcatul nerostirii adevărului**, „Puncte Cardinale”, nr. 8/80, august 1997, p. 7; Vlad Protopopescu, **Pentru mai dreapta cinstire a lumii Părintelui Stăniloae**, „Puncte Cardinale”, nr. 6/102, iunie 1999, p. 9.

29. **Amintirile Mitropolitului Antonie Plămădeală**, Convorbiri cu Dragoş Şeuleanu şi Carmen Dumitru, Editura Cum, Bucureşti, 1999, pp.139-142.

30. **Cărarea Împărăţiei**, Monahia Zamfira Constantinescu, **Notă asupra Ediţiei I**, p. 339.

31. Lidia Ionescu Stăniloae, **Lumina faptei din lumina cuvântului, Împreună cu tatăl meu, Dumitru Stăniloae**, Editura Humatitas, 2000, p. 129.

32. cf. Romulus Neag, **Părintele Arsenie Boca în Alma Mater Zarandensis,** „Gândirea”, serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997, p. 31.

33. Irénée Hausherr, **Paternitatea şi îndrumarea duhovnicească în Răsăritul creştin**, Editura Deisis, Sibiu, 1999, p. 9.

34. Martor, **Măritul praznic de la Mănăstirea Brâncoveanu**, „Telegraful Român”, 16 mai 1948, nr 7-8, p. 6.

35. „Adevărul este că în mijlocul mulţimii erau şi unii care nu veneau pentru formarea lor religioasă, ci doară, doară, să găsească în spusele Părintelui vreun sprijin al convingerilor sau ideilor lor.” (Monahia Zamfira Constantinescu)

36. **Lacrima prigoanei – Din lupta legionarelor românce**, capitolul **Evocări** – Otilia Rădulescu Aroneasa, Editura Gordian, Timişoara, 1994, p. 48.

37. „În ciuda înstăpânirii comuniste, poporului român nu-i lipseau mişcările duhovniceşti. La vremea de care vorbim, fenomenul Arsenie Boca, de anvergură naţională, se pecetluia pe sine prin arestarea protagonistului; la Vladimireşti se năştea un altul, în faza lui pură, al cărui miez nu erau atât „vedeniile” Veronicăi Furău, cât predica duhovnicului Ioan Iovan; ambele cu ecouri până‘n zilele noastre; nu trebuie trecute cu vederea cele două mari şi autentice vetre duhovniceşti, cea de la Sihăstria, prin Părintele Cleopa Ilie, şi cea de la Techirghiol, prin Părintele Arsenie Papacioc, ambele, de

asemenea, străbătând deceniile roşii.” (Bartolomeu Valeriu Anania, Cuvânt înainte la: Monahul Daniil (Sandu Tudor), **Acatiste**, Editura Anastasia, 1997, p. 8)

38. Bartolomeu Anania, **Atitudini**, Editura Arhidiecezană, 1999, p. 28.

39. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, **Istoria Mănăstirii Prislop**, Arad 1986, p. 56.

40. cf: **Hotărârea Sinodului Mitropolitan**, cuprinsă în **Cărarea Împărăţiei**, ediţia a 2-a, Editura Sfintei Episcopii a Aradului, 2000, pp. 346-347.

41. cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, **Istoria Mănăstirii Prislop**, Arad 1986, p. 57.

42. cf. Antonie Plămădeală, în **Amintirile Mitropolitului Antonie Plămădeală**, Editura Cum, 1999, p. 114.

43. Naş la călugărie a fost Părintele Daniil (Sandu Tudor). Este vorba de cunoscutul scriitor, gazetar, fost ofiţer de marină şi pilot Sandu Tudor (pe numele său adevărat, Alexandru Teodorescu), devenit călugăr în 1948, sub numele de Agaton, în Mănăstirea Antim din Bucureşti, unde organizează şi conduce gruparea duhovnicească „Rugul Aprins”, din care făcea parte şi viitorul mitropolit al Ardealului, Antonie Plămădeală. După o primă arestare şi o detenţie de 3 ani, Agaton se aşează în Schitul Crasna din Judeţul Gorj, unde este hirotonit ieromonah. Apoi îmbracă schima cea mare şi devine Ieroschimonahul Daniil, în Mănăstirea Neamţ, de unde se va retrage la Schitul Rarău; de aici va fi arestat de Securitate, în noaptea de 13/14 iunie 1958. (cf. Bartolomeu Valeriu Anania, **Acatiste**, Editura Anastasia, 1997.)

44. Ieromonahul Dometie (1924-1975) (înzestrat de Dumnezeu cu darul deosebit al cântării, a fost numit „Cucuzel” de către Părintele Arsenie) a slujit ulterior în diferite parohii în Transilvania, iar mai târziu s-a remarcat ca un iscusit şi apreciat duhovnic. Dânsul este cunoscut de cei mai mulţi credincioşi ca restauratorul şi duhovnicul mănăstirii de maici de la Râmeţi. Colegul său, ierodiaconul Antonie, trecut în 1950 la Mănăstirea Slatina în Moldova, hirotonit ieromonah în 1953, în 1970 a fost ales episcop vicar patriarhal, din ianuarie 1980 episcop la Buzău, iar din februarie 1982 arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului. (cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, **Istoria Mănăstirii Prislop**, Arad 1986, p. 57)

45. cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, ibid., p. 57.

46. Pentru că e vorba de o carte publicată înainte de ’89, Părintele Mircea Păcurariu nu a putut spune că Monahia Zamfira a fost numită stareţă a Mănăstirii Prislop, pentru că de fapt mănăstirea rămăsese fără stareţ, întrucât Päintele stareţ Arsenie Boca fusese arestat de Securitate în noaptea de 15 spre 16 ianuarie 1951. Părintele Arsenie s-a întors la mănăstire abia în 1952, de Buna Vestire.

47. **Dezvăluiri istorice – Documente inedite despre părintele Arsenie Boca, stareţul mănăstirii Prislop**, prezentate de Arhid. Mihai Săsăujan, în „Calea Mântuirii”, nr. 11, p. 4.

48. Ibid.

49. Dimitrie Bejan, **Vifornița cea mare**, Editura Tehnică, 1996, p. 124-125.

50. A se vedea şi: **Mărturisitori de după gratii – Slujitori ai Bisericii în temniţele comuniste**, Supliment al Revistei **Renaşterea**, Cluj-Napoca, 1995, p. 15.

51. Părintele Arsenie a plecat de la Mănăstirea Prislop în mai 1959, înainte de decretul din 10 noiembrie 1959, decret aplicat în luna mai 1960, după Paşti, şi care avantaja călugării cu studii teologice. Deci nu a plecat o dată cu decretul, aşa cum scrie P.S. Daniil, în „Chipul Cetăţii”, o revistă din Sibiu. (cf. Arhimandritul Teofil Părăian)

52. Din mărturiile celor care au trăit evenimentele din 1959 şi imediat următoare, rezultă că P.S. Episcop Andrei, în momentul redactării actelor de referinţă, nu era în măsură de a iscăli valid. În plus, a făgăduit că va rechema imediat pe cei îndepărtaţi, după ce va primi avizul Patriarhului Justinian. (vezi: **Hotărârea Sinodului Mitropolitan**, cuprinsă în **Cărarea Împărăţiei**, ediţia a 2-a, Editura Sfintei Episcopii a Aradului, 2000, pp. 347-348)

53. Prin Hotărârea Sinodului Mitropolitan întrunit la 9 noiembrie 1998 semnată de Î.P.S. Părinte Nicolae Corneanu Mitropolitul Banatului, P.S. Părinte Timotei Seviciu Episcopul Aradului și Hunedoarei și P.S. Părinte Laurenţiu Streza Episcopul Caransebeşului, se revine asupra deciziilor de alungare din Mănăstirea Prislop a Părintelui Protosinghel Arsenie Boca şi a maicii stareţe stavrofora Zamfira Constantinescu şi „socoteşte potrivit ca după Revoluţia Română, când s-au limpezit aspecte critice din trecut, să reabiliteze pe toţi slujitorii şi vieţuitoarele de aici, cu osebire pe toate maicile şi surorile din perioada Decretului 410/1959”. În consecinţă, se anulează Deciziile nr. 2407/1959 şi 2408/1959, considerând

reintegraţi în viaţa obştei prislopene pe toţi cei împricinaţi. Prin aceeaşi Hotărâre, Aşezământul monahal din Sinaia a fost recunoscut ca metoc al Mănăstirii Prislop. (vezi: ibid., pp. 346-348)

54. Ibid., p. 347.

55. Părintele Arsenie, din nefericire, era atunci civil. (cf. P.S. Daniil Partoşanul)

56. **Hotărârea Sinodului ...**, ibid., p. 347.

57. Arsenie Boca, **Cărarea Împărăţiei**, Cuvânt înainte.

58. Fragment dintr-o scrisoare dată de Nichifor Crainic Părintelui Arsenie Boca după întâlnirea de câteva ceasuri pe care au avut-o în toamna anului 1971, în biserica din satul Drăgănescu.

59. Părintele Arsenie a scris multe cuvinte la scenele pe care le-a pictat, de exemplu la „Judecata de apoi", e scris acolo că ar zice faptele omului: „Tu eşti noi". Deci „Tu eşti noi", adică noi suntem cele care te-au alcătuit. Sunt acolo o mulţime de cuvinte frumoase şi îndrumătoare care arată că Părintele Arsenie de fapt nu a fost un om de rând. (cf. Arhimandritul Teofil Părăian)

60. Am reprodus aici textul explicativ pe care Părintele Arsenie l-a scris lângă această compoziţie.

61. Nu trebuie să ne surprindă prea mult acest fapt, întrucât se ştie, a mai spus-o şi Părintele Nicolae Steinhardt, că „Orice adevărat artist e şi profet". (Nicolae Steinhardt, **Monahul de la Rohia răspunde la 365 de întrebări incomode adresate de Zaharia Sângeorzan**, Editura Revistei „Literatorul", 1992, p.51)

Despre pictura de la Drăgănescu a se vedea şi: Nichifor Crainic, **Scrisoare către Părintele Arsenie Boca**, „Gândirea", serie nouă, anul II, nr. 1/1993, p. 19, sau în **Cărarea Împărăţiei**, ediţia a 2-a, pp. 331-333; Ovidiu Vuia, **Arsenie Boca, Ieromonahul artist**, „Gândirea", serie nouă, anul IV, nr. 4-5/1998, pp. 64-68; Prof. Tatiana Sergiu, **Părintele Arsenie Boca sau Universul sfânt al culorilor (Minunea de la Mihăileşti)**, text cuprins în volumul **Unde a fost Biserica**, a Pr. Prof. Ion Buga, Editura Sf. Gheorghe Vechi, Bucureşti, 2001, pp. 187-191; Vasile Andru, **Mistici din Carpaţi**, Editura Crist, Bucureşti, 2000, pp. 165-168. A se vedea apoi şi revista „Gândirea", Serie nouă, începând cu anul 1997, unde, aproape în fiecare număr, sunt reproduceri color după frescele de la Drăgănescu.

62. cf. **Cărarea Împărăţiei**, Monahia Zamfira Constantinescu, **Notă asupra ediţiei I**, p. 342.

63. Ibid.
64. Ibid.
65. Ibid., p. 343.
66. Arhimandritul Teofil Părăian, **Întâmpinări**, Editura Sofia, Bucureşti, 2000, pp. 238-240.
67. În perioada când a fost la Sâmbăta Părintele Arsenie a îndrumat foarte mulţi oameni să meargă la mănăstire, în special pe cei din zona Făgăraşului. Dar după decretul din 1959 nu a mai trimis pe nimeni. A îndrumat în special fete spre Mănăstrirea Bistriţa unde s-au răzvrătit asupra autorităţilor bisericeşti, ajungând în final la Mănăstirea Hurezi, Tismana şi Ţigăneşti.

Exemple de maici: Maica Ambrozia Stoia (în prezent la Prislop, a trecut pe la Mănăstirea Dintr-un lemn, Bistriţa şi Hurezi), maicile Eufimia şi Filareta Botu (prima la Mănăstirea Robaia, unde a şi murit, cealaltă la Mănăstirea Hurezi), Maica Benedicta din Ludişor (Mănăstirea Hurezi), Maica Timoteia (Mănăstirea Hurezi, Bistriţa, în prezent la Prislop), Maicile Apolinaria şi Paisia de la Prislop, Maica Teodora (Mănăstirea Bistriţa, Tismana, iar ultimii 30 de ani la Sâmbăta unde este şi înmormântată).

Exemple de călugări: Actualul Mitropolit Antonie Plămădeală şi Părintele Dometie de la Râmeţi, călugăriţi de Părintele Arsenie la Mănăstirea Prislop. Monahul Alexie, omorât la Mănăstirea Izbuc de tâlhari, Monahul Ieronim Ştefănescu, Părinţii Veniamin şi Timotei Tohăneanu, Visarion Leancu, Dometie şi Varnava, toţi de la Mănăstirea Sâmbăta.

Foarte mulţi însă se declară trimişi de Părintele Arsenie, în realitate, după cum am mai spus, după decretul din 1959, Părintele Arsenie nu a mai trimis pe nimeni la mănăstire. (Arhimandritul Teofil Părăian)
68. Cuvântul are o eficacitate deplină numai când are acoperirea aurului care este viaţa celui ce-l rosteşte. cf. Dumitru Stăniloae, **Lucrarea de la Mănăstirea Brâncoveanu**, „Telegraful Român”, 8 august 1943, Sibiu, p. 1.
69. Învăţătura aceasta că adevăratul Părinte spiritual rămâne mai degrabă mistagogul decât legiuitorul (cf. André Scrima, **Timpul Rugului Aprins**, Editura Humanitas, p. 189) reiese şi din următoarea apoftegmă din **Pateric**:

„Un frate l-a întrebat pe Avva Pimen, zicând: Nişte fraţi locuiesc

cu mine; voieşti să le poruncesc lor? I-a răspuns lui bătrânul: Nu, ci fă tu întâi aceasta, şi de voiesc să trăiască, ei singuri vor vedea. I-a zis lui fratele: Voiesc şi ei, Părinte, să le poruncesc. Zis-a lui bătrânul: Nu, ci te fă lor pildă, iar nu dătător de lege”. (**Patericul**, Alba Iulia, 1990, Apoftegma 173 de la Avva Pimen, p. 188)

70. Părintele Arsenie Boca, **Scrisoare către Prea Sfinţitul Andrei Mageru, Episcopul Aradului, cu privire la reînfiinţarea mănăstirii Geoagiului ca mănăstire de maici, din 7 mai 1952**, „Gândirea”, serie nouă, nr. 5/1993.

71. cf. Arhimandritul Teofil Părăian.

72. P.S. Episcop Daniil Partoşanul, **Părintele Arsenie Boca – o abordare simpatetică a relaţiei tânăr-duhovnic**, (interviu) în: **Tinereţe, ideal, Biserică**, Editura Agaton, Făgăraş, 2002, pp. 45-50.

73. Idem, Din cuvântul rostit cu prilejul pomenirii săvârşite la Mănăstirea Prislop în 28 noiembrie 2001, legată de împlinirea a 12 ani de la mutarea la Domnul a Părintelui Arsenie.

O SINTEZĂ A GÂDIRII PĂRINTELUI ARSENIE BOCA

Tradiţia vie a apoftegmelor

1. Lucien Regnault, **Viaţa cotidiană a Părinţilor deşertului în Egiptul secolului IV**, Deisis, pp. 32-33.

Apoftegmele Părinţilor Contemporani

1. cf. Arhimandritul Teofil Părăian.

2. Cele 800 de cuvinte cuprinse aici ar fi putut deveni mai multe, dar poate că nu cu mult mai multe, dacă aş fi dispus de un material mai bogat.

O SINTEZĂ A GÂDIRII PĂRINTELUI ARSENIE BOCA ÎN 800 DE CAPETE

1. **Trepte spre vieţuierea în monahism**, cap. *Tâlcuirea rânduielii tunderii în monahism*, (copie după mss.).

2. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Condiţiile uceniciei.*

3. Ibid., *Păstorul şi oile*.

4. Ibid.

5. Ibid., *Crinii pustiei*.

6. **Trepte ...,** cap. *Treptele vieţuirii duhovniceşti*.

7. Ibid.

8. Ibid.
9. **Cărarea Împărăţiei**, ediţia a 2-a, p. 200.
10. **Trepte ...**, cap. *Despre sfaturile Evangheliei şi voturile monahale*.
11. **Trepte ...**, cap. V*otul ascultării; Votul ascultării şi personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*
12. Ibid.
13. Ibid.
14. Ibid.
15. Ibid.
16. **Cărarea Împărăţiei**, p. 198
17. Ibid., p. 198
18. Ibid.
19. Ibid.
20. Ibid., pp. 198-199
21. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Ispititorii cu dajdia*.
22. Ibid., *Mărturia unui ateu*.
23. Ibid.
24. Ibid.
25. Ibid., *Semănătorul*.
26. Ibid., *Despre copiii lepădaţi*.
27. Ibid.
28. Ibid.
29. Ibid.
30. Ibid., *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite în biserica de la Drăgănescu*.
31. **Cărarea Împărăţiei**, p. 265.
32. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
33. Ibid.
34. **Cărarea Împărăţiei**, p. 247.
35. Ibid., p. 15.
36. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
37. **Cărarea Împărăţiei**, p. 299.
38. Ibid.

39. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Nepăsarea absolută, o primejdie infinită*.
40. **Cărarea Împărăţiei**, pp. 299-300.
41. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Tânărul bogat*.
42. **Cărarea Împărăţiei**, p. 300.
43. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Cei mai bogaţi săraci*.
44. *Nebunii*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/2000, pp. 92-93.
45. Ibid.
46. Ibid.
47. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Nepăsarea absolută, o primejdie infinită*.
48. Ibid., *Pedeapsa cu lepra*.
49. Ibid., *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
50. Ibid.
51. Ibid., *Despre durerile oamenilor*.
52. **Cărarea Împărăţiei**, p. 144.
53. Ibid., p. 142.
54. Ibid.
55. Ibid.
56. Ibid., p. 157.
57. Ibid.
58. Ibid., p. 171.
59. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
60. **Cărarea Împărăţiei**, p. 325.
61. *În Duminica Ortodoxiei,* „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/1999, p. 43.
62. **Cărarea Împărăţiei**, p. 14.
63. Ibid., p. 16.
64. Ibid., p. 26.
65. Ibid., p. 27.
66. Ibid., p. 28.
67. Ibid., p. 39.
68. Ibid.
69. Ibid., p. 54.
70. Ibid., p. 252.
71. (Ibid., p. 2.

72. **Trepte ...**, cap. *Tâlcuirea rânduielii tunderii în monahism.*
73. Ibid.
74. Ibid.
75. Ibid.
76. Ibid.
77. Ibid.
78. Ibid.
79. Ibid.
80. Ibid.
81. Ibid.
82. Ibid., cap. *Războiul nevăzut sau despre ispite*.
83. Ibid., cap. *Despre sfaturile Evangheliei şi voturile monahale*.
84. Ibid.
85. Ibid.
86. Ibid.
87. Ibid.
88. Ibid., cap. *Războiul nevăzut sau despre ispite*.
89. Ibid., cap. *Chipul cel dinlăuntru şi cel dinafară al monahului.*
90. Ibid.
91. Ibid.
92. Ibid.
93. Ibid.
94. Ibid.
95. Ibid.
96. Ibid., cap. *Votul ascultării; Votul ascultării şi personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*
97. Ibid.
98. Ibid.
99. Ibid.
100. Ibid., cap. *Rostul şi însemnătatea monahismului.*
101. Ibid.
102. Ibid., cap. *Purtarea monahului fată de rude, prieteni, cunoscuţi şi faţă de credincioşii care vin la mănăstire.*
103. **Cărarea Împărăţiei**, p. 197.
104. Ibid.
105. **Trepte ...**, cap. *Petrecerea monahului în lume.*
106. Ibid.
107. Ibid.

108. Ibid.
109. Ibid.
110. Ibid.
111. Ibid.
112. Ibid., cap. *Rostul şi însemnătatea monahismului.*
113. Ibid., cap. *Purtarea monahului faţă de superior şi faţă de obşte, faţă de ascultări şi faţă de bunurile mănăstirii.*
114. *Zicere.*
115. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Nu eşti departe de Împărăţie.*
116. **Cărarea Împărăţiei**, p. 269.
117. Ibid.
118. Ibid., pp. 269-270.
119. Ibid., p. 270.
120. Ibid., p. 260.
121. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
122. Ibid.
123. Ibid.
124. Ibid.
125. Ibid.
126. Ibid.
127. Ibid.
128. Ibid.
129. Ibid.
130. Ibid.
131. **Cărarea Împărăţiei**, p. 65.
132. Ibid., p. 256.
133. Ibid., p. 288.
134. Ibid., pp. 86-87.
135. Ibid., p. 102.
136. Ibid., p. 110.
137. Ibid., p. 148.
138. Ibid., p. 149.
139. Ibid., p. 87.
140. Ibid.
141. Ibid.
142. Ibid., pp. 87-88.

143a. Ibid., p. 154.
143b. Zicere.
144. Ibid., p. 264.
145. Ibid., p. 264.
146. Ibid.
147. Ibid., p. 272.
148. Ibid.
149. Ibid.
150. Ibid., p. 282.
151. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *S-a supărat Iisus*.
152. Ibid.
153. Ibid., *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
154. Ibid., *S-a supărat Iisus*.
155. Ibid., *Sfinţenie*.
156. Ibid., *Ca de la sine înţeles*.
157. Ibid., *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
158. Ibid.
159. Ibid., *Despre durerile oamenilor*.
160. **Cărarea Împărăţiei**, p. 244-247.
161. Ibid., p. 147.
162. Ibid., p. 211.
163. Ibid.
164. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Un grăunte de credinţă*.
165. Ibid.
167. Ibid.
168. Ibid.
169. Ibid., *Crinii pustiei*.
170. Ibid., *O minune furată.*
171. Ibid., *Suprafaţă şi adânc*.
172. **Fiii Învierii** (mss.), *Orbul din naştere şi sufletele oarbe*, pp. 68-70, „Străjerul Ortodox”, nr. 1/2001, p. 2.
173. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Un grăunte de credinţă*.
174. **Cărarea Împărăţiei**, p. 25.
175. Ibid., p. 267.
176. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *De Sfinţii*

Apostoli Petru și Pavel.

177. Ibid.

178. Ibid., *Chemări la apostolie*.

179. Ibid., *Păstorul și oile*.

180. *Semne de sfârșit de sâmbătă*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 4-5/1998, pp. 77-78.

181. Ibid.

182. **Cărarea Împărăției**, p. 277.

183. Ibid.

184. Ibid., p. 210.

185. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Cuvinte interzise.*

186. Ibid.

187. **Cărarea Împărăției**, p. 265.

188. Ibid., p. 276.

189. Ibid., p. 282.

190. Ibid., p. 78.

191. Ibid., pp. 178-179.

192. Ibid., p. 179.

193. Zicere.

194. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*

195. **Cărarea Împărăției**, p. 41.

196. Ibid., p. pp. 112-113.

197. Ibid., p. 282.

198. Ibid., p. 39.

199. Ibid., p. 41.

200. Ibid., p. 194.

201. Ibid.

202. Ibid.

203. Ibid., pp. 195-196.

204. Ibid., p. 199.

205. Ibid.

206. Ibid.

207. Ibid.

208. Ibid., pp. 199-200.

209. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*

210. **Cărarea Împărăţiei**, p. 146.
211. Ibid., p. 148.
212. Ibid., p. 211.
213. Ibid.
214. Ibid., p. 278.
215. **Trepte ...**, cap. *Rostul şi însemnătatea monahismului.*
216. Ibid.
217. Ibid.
218. Ibid.
219. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
220. Ibid.
221. Ibid.
222. Ibid., *Un grăunte de credinţă.*
223. Ibid., Rugăciuni nepotrivite.
224. Ibid.
225. Ibid., *Tânărul bogat.*
226. Ibid., *Crinii pustiei.*
227. Ibid., *Un grăunte de credinţă.*
228. Ibid., *Nepăsarea absolută, o primejdie infinită.*
229. Ibid., *Sfântul Mucenic Dimitrie.*
230. **Cărarea Împărăţiei**, p. 239.
231. Ibid., p. 241.
232. Ibid., p. 145.
233. Ibid., pp. 145-146.
234. Ibid., p. 149.
235. Ibid., p. 224.
236. Ibid., p. 226.
237. Ibid., p. 234.
238. Ibid., pp. 235-236.
239. Ibid., p. 236.
240. Ibid.
241. Ibid.
242. Ibid.
243. Ibid., p. 237.
244. Ibid., pp. 236-237.
245. Ibid., p. 259.
246. Ibid., p. 257.

247. Ibid., p. 267.
248. Ibid., pp. 267-268.
249. Ibid., p. 268.
250. Ibid., p. 281.
251. Ibid., p. 259.
252. Ibid.
253. Ibid., p. 260.
254. Ibid., p. 191.
255. Ibid., p. 162.
256a. Ibid., p. 163.
256b. Zicere.
257. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Ca de la sine înţeles.*
258. **Fiii Învierii** (mss.), *Un ideal de rugăciune,* pp. 82-83, „Străjerul Ortodox", nr. 6/2001, p. 2.
259. **Cărarea Împărăţiei**, p. 145.
260. Ibid., p. 145.
261. Ibid., p. 133.
262. Ibid.
263. Ibid.
264. Ibid., pp. 133-134.
265. Ibid., p. 134.
266. *Răutatea şi Firea,* „Gândirea", Serie nouă, nr. 1-3/ 1998, p. 17.
267. **Cărarea Împărăţiei**, p. 134.
268. **Trepte...**, cap. *Petrecerea monahului în lume.*
269. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
270. Ibid.
271. Ibid.
272. Ibid., *Gadarenii şi sufletul.*
273. **Cărarea Împărăţiei**, p. 45.
274. **Trepte...**, cap. *Spovedania şi despre cercetarea conştiinţei; Citirea Dumnezeieştilor Scripturi; Lecturi spirituale*.
275. Ibid.
276. Ibid.
277. **Cărarea Împărăţiei**, p. 154.
278. Ibid., pp. 173-174.

279. Ibid., p. 174.
280. Ibid., p. 176.
281. Ibid.
282. Ibid., p. 200.
283. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Piatra unghiulară.*
284. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Iconomul nedrept.*
285. **Fiii Învierii** (mss.), *Un ideal de rugăciune*, pp. 82-83, „Străjerul Ortodox”, nr. 6/2001, p. 2.
286. *Cine e Iisus?*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/98. p. 46,.
287. **Fiii Învierii** (mss.), *Cine este Iisus?*, pp. 28-31, „Străjerul Ortodox", nr. 6/2000, pp. 1-2.
288. *Ţara de obârşie*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/ 2001, pp. 34-35.
289. (Dincolo de chip, Vanvulescu)
290. **Cărarea Împărăţiei**, p. 151.
291. Ibid., p. 152.
292. Ibid., p. 153.
293. Ibid., p. 154.
294. Ibid.
295. Ibid., p. 261.
296. Ibid.
297. Ibid., p. 41.
298. Ibid., p. 278.
299. Ibid., p. 287.
300. Ibid., p. 135.
301. Ibid., p. 157.
302. Ibid.
303. Ibid., p. 159.
304. Ibid., pp. 171-172.
305. Ibid., p. 172.
306. Ibid.
307. Ibid., p. 178.
308. Ibid., p. 179.
309. Ibid., p. 183.
310. Ibid., pp. 183-184.
311. Ibid., p. 191.

312. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Semănătorul.*
313. **Cărarea Împărăţiei**, pp. 31-32.
314. Ibid., p. 169.
315. Ibid.
316. Ibid., p. 178.
317. *Un Om nou se naşte*, „Gândirea", Serie nouă, nr. 6-7/1998, pp. 29-31.
318. **Cărarea Împărăţiei**, p. 204.
319. Ibid., p. 314.
320. Ibid.
321. Ibid.
322. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *De Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel.*
323. **Cărarea Împărăţiei**, p. 22.
324. Ibid., p. 23.
325. Ibid.
326. Ibid.
327. Ibid., p. 184.
328. Ibid., p. 189.
329. Ibid., p. 317.
330. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Marele Iuda.*
331. Ibid.
332. *Împărăţia nevăzută*, „Gândirea", Serie nouă, nr. 4-5/99, p.42-43.
333. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Împărăţia aruncată.*
334. Ibid.
335. Ibid., *Cearta lui Iisus cu Petru.*
336. Ibid.
337. Ibid., *Condiţiile uceniciei.*
338. Ibid., *Amărăciune divină.*
339. *Ţara de obârşie*, „Gândirea", Serie nouă, nr. 1-3/ 2001, pp. 34-35.
340. **Trepte...**, cap. *Războiul nevăzut sau despre ispite.*
341. **Cărarea Împărăţiei**, p. 242.
342. Ibid., pp. 242-243.
343. Ibid., pp. 243-244.
344. Ibid., p. 244.

345. Ibid., pp. 268-269.
346. Ibid., p. 255.
347. Ibid., p. 256.
348. Ibid., pp. 256-257.
349. Ibid., p. 257.
350. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
351. Zicere.
352. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Cearta lui Iisus cu Petru.*
353. Ibid.
354. **Cărarea Împărăţiei**, p. 297.
355. Ibid., pp. 112-113.
356. Ibid., pp. 321-322.
357. Ibid., p. 322.
358. Ibid.
359. Ibid., p. 325.
360. Ibid., p. 326.
361. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Taina răbdării.*
362. **Trepte**..., cap. *Despre lepădarea de sine.*
363. Ibid.
364. **Cărarea Împărăţiei**, p. 197.
365. **Trepte**..., cap. *Despre lepădarea de sine.*
366. Ibid., cap. *Despre răbdare, mândrie, smerenie, tăierea voii, smerita cugetare.*
367. Ibid.
368. Ibid. cap. *Tâlcuirea rânduielii tunderii în monahism.*
369. Ibid.
370. Ibid., *Măsurile vremurilor.*
371. Ibid.
372. Ibid.
373. Ibid.
374. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *O minune cu totul anevoie.*
375. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Condiţiile uceniciei.*
376. **Cărarea Împărăţiei**, pp. 18-19.
377. Ibid., pp. 19-20.

378. Ibid., p. 20.
379. Ibid., p. 293.
380. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
381. Ibid.
382. **Cărarea Împărăţiei**, p. 66.
383. **Trepte...**, cap. *Despre răbdare, mândrie, smerenie, tăierea voii, smerita cugetare.*
384. Ibid.
385. Ibid.
386. Ibid., cap. *Chipul cel dinlăuntru şi cel dinafară al monahului.*
387. Ibid.
388. Ibid.
389. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Osândirea iertării.*
390. **Cărarea Împărăţiei**, p. 16.
391. Ibid., p. 18.
392. Ibid., p. 20.
393. Ibid., p. 33.
394. Ibid., p. 34.
395. Ibid., p. 100.
396. Ibid.
397. **Trepte...**, cap. *Tâlcuirea rânduielii tunderii în monahism.*
398. **Cărarea Împărăţiei**, p. 157.
399. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *De Sfinţii Apostoi Petru şi Pavel.*
400. Ibid., *O privire în rai*.
401. Ibid., *Cearta lui Iisus cu Petru.*
402. **Cărarea Împărăţiei**, p. 257.
403. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Cuvinte interzise.*
404. **Cărarea Împărăţiei**, p. 13.
405. Ibid., p. 65.
406. *Nebunii*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/2000, pp. 92-93.
407. **Cărarea Împărăţiei**, p. 136.
408. Trepte..., cap. Rostul şi însemnătatea monahismului.
409. Ibid., cap. *Tâlcuirea rânduielii tunderii în monahism.*
410. **Cărarea Împărăţiei**, pp. 173-174.

411. Ibid., p. 213.
412. Ibid., p. 214.
413. Ibid., p. 258.
414. Ibid., p. 101.
415. Ibid., p. 308.
416. Ibid.
417. Ibid., p. 309.
418. Ibid.
419. Zicere.
420. **Cărarea Împărăţiei**, p. 290.
421. Ibid., p. 77.
422. Ibid., p. 48.
423. Ibid., p. 55.
424. Ibid.
425. Ibid.
426. Ibid., p. 56.
427. Ibid., p. 89.
428. Ibid., p. 90.
429. Ibid.
430. Ibid., p. 111.
431. Ibid., p. 159.
432. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Cearta lui Iisus cu Petru.*
433. Ibid., *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
434. **Trepte...**, cap. *Votul ascultării; Votul ascultării şi personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*
435. **Cărarea Împărăţiei**, p. 201.
436. Ibid., p. 149.
437. Ibid., p. 233.
438. Ibid., pp. 276-277.
439. Ibid., pp. 295-296.
440. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Păstorul şi oile.*
441. *Un Om nou se naşte*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 6-7/1998, pp. 29-31.
442. **Cărarea Împărăţiei**, p. 85.
443a. Ibid., pp. 297-298.
443b. Zicere.

444. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *De Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel*.

445. *Un Om nou se naște*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 6-7/1998, pp. 29-31.

446. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Despre durerile oamenilor.*

447. **Cărarea Împărăţiei**, p. 152.

448. Ibid.

449. Ibid., p. 153.

450. Ibid., p. 154.

451. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*

452. **Cărarea Împărăţiei**, p. 179.

453. Ibid., p. 180.

454. Ibid., p. 315.

455. Ibid., p. 277.

456. Ibid., p. 42.

457. Ibid.

458. Ibid., p. 134.

459. Ibid.

460. Ibid., p. 135.

461. Ibid., p. 154.

462. **Trepte...**, cap. *Spovedania şi despre certarea conştiinţei; Citirea dumnezeieștilor Scripturi; Lecturi spirituale.*

463. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*

464. **Cărarea Împărăţiei**, p. 178.

465. Ibid.

466. Ibid.

467. Ibid., p. 261.

468. Ibid., p. 282.

469. Ibid., p. 300.

470. Ibid.

471. Ibid., pp. 300-301.

472. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Ioan, capătul proorocilor.*

473. Ibid., *Prietenul păcătoşilor.*

474. Ibid.

475. Ibid.
476. Ibid., *Crinii pustiei.*
477. **Fiii Învierii** (mss.), *Orbul din naştere şi sufletele oarbe*, pp. 68-70, „Străjerul Ortodox”, nr. 1/2001, p. 1.
478. **Trepte...**, cap. *Votul ascultării; Votul ascultării şi personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*
479. **Cărarea Împărăţiei**, p. 212.
480. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Samarineanul.*
481. **Cărarea Împărăţiei**, p. 29.
482. Ibid., p. 179.
483. Ibid., p. 213.
484. **Fiii Învierii** (mss.), *Bucuriile lui Iisus*, pp. 77-78, în „Străjerul Ortodox”, nr. 5/2001, p. 3.
485. Zicere.
486. **Cărarea Împărăţiei**, pp. 114-115.
487. Ibid., p. 116.
488. Ibid., p. 293.
490. Ibid., p. 295.
491. Ibid.
492. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Neam fără semn.*
493. Ibid., *Ispititorii cu dajdia.*
494. **Cărarea Împărăţiei**, p. 171.
495. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Ca de la sine înţeles.*
496. **Cărarea Împărăţiei**, p. 149.
497. Ibid., p. 150.
498. **Trepte...**, cap. *Despre post şi rugăciune.*
499. Ibid.
500. Ibid.
501. Ibid.
502. Ibid.
503. Ibid.
504. Ibid. cap. *Purtarea monahului faţă de superior şi faţă de obşte, faţă de ascultări şi faţă de bunurile mănăstirii.*
505. **Cărarea Împărăţiei**, p. 140.
506. Ibid., p. 88.

507. Ibid., p. 114.
508. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
509. **Cărarea Împărăţiei**, p. 17.
510. Ibid., p. 276.
511. Ibid., p. 284.
512. Ibid.
513. Ibid., p. 285.
514. Ibid., pp. 300-301.
515. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Iconomul nedrept.*
516. Ibid., *Păstorul şi oile.*
517. Ibid.
518. **Cărarea Împărăţiei**, p. 189.
519. Ibid., pp. 189-191.
520. Ibid., pp. 14-15.
521. Ibid., p. 16.
522. Ibid., p. 35.
523. Ibid., p. 36.
524. Ibid.
525. Ibid., p. 148.
526. Ibid.
527. Ibid., pp. 154-155.
528. Ibid., p. 159.
529. Ibid., p. 282.
530. Ibid., p. 285.
531. Ibid., p. 324.
532. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Taina răbdării.*
533. Ibid.
534. Ibid.
535. Ibid., *Măsurile vremurilor.*
536. Ibid., *Dincolo de întâmplări.*
537. Ibid.
538. Ibid.
539. Ibid.
540. Ibid.
541. Ibid.
542. **Cărarea Împărăţiei,** p. 48.

543. Ibid., p. 50.

544. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*

545. **Cărarea Împărăţiei,** p. 261.

546. Ibid., p. 261.

547. Ibid., p. 262.

548. Ibid.

549. Ibid.

550. Ibid., p. 263.

551. Ibid., p. 147.

552. Ibid.

553. Ibid., p. 19.

554. Ibid., pp. 20-21.

555. Ibid., p. 53.

556. Ibid., p. 53.

557. Ibid., p. 54.

558. Ibid., pp. 112-113.

559. **Trepte...**, cap. *Despre răbdare, mândrie, smerenie, tăierea voii, smerita cugetare.*

560. Ibid.

561. Ibid.

562. Ibid.

563. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Taina răbdării.*

564. Ibid.

565. Ibid.

566. Ibid.

567. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Omul, Dumnezeu fără vreme.*

568. **Fiii Învierii** (mss.), *Orbul din naştere şi sufletele oarbe*, pp. 68-70, „Străjerul Ortodox”, nr. 1/2001, p. 2.

569. *Răutatea şi Firea*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/1998, p. 17.

570. *În Duminica Ortodoxiei*, ibid., nr. 1-3/1999, p. 43.

571. **Cărarea Împărăţiei,** p. 110.

572. Ibid.

573. Ibid.

574. Ibid., p. 162.

575. Ibid., pp. 171-172.

576. Ibid., p. 172.
577. Ibid., p. 173.
578. Ibid., p. 174.
579. Ibid., p. 177.
580. Ibid.
581. Ibid., p. 178.
582. Ibid., p. 179.
583. Ibid., p. 200.
584. Ibid.
585. Ibid., p. 191.
586. Ibid., p. 20.
587. Ibid., p. 157.
588. Ibid., p. 146.
589. Ibid., pp. 140-141.
590. Ibid., p. 147.
591. Ibid., pp. 146-147.
592. Ibid., pp. 151-152.
593. **Trepte...**, cap. *Războiul nevăzut sau despre ispite.*
594. Ibid.
595. Ibid.
596. Ibid.
597. Ibid.
598. Ibid., cap. *Despre răbdare, mândrie, smerenie, tăierea voii, smerita cugetare.*
599. **Cărarea Împărăţiei,** p. 159, 156.
600. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Pedeapsa cu lepra.*
601. **Cărarea Împărăţiei,** p. 280.
602. **Trepte...**, cap. Rostul şi însemnătatea monahismului.
603. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Întrebarea întrebărilor.*
604. **Cărarea Împărăţiei**, p. 43.
605. Ibid., p. 281.
606. Ibid., p. 169.
607. Ibid., p. 20
608. **Trepte...**, cap. *Despre post şi rugăciune*.
609. Ibid.
610. Ibid.

611. Ibid.
612. Ibid., cap. *Tâlcuirea rânduielii tunderii în monahism.*
613. **Cărarea Împărăţiei,** p. 169.
614. Ibid., p. 176.
615. Ibid., p. 177.
616. Ibid., p. 194.
617. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Dicolo de chip.*
618. **Cărarea Împărăţiei,** p. 285.
619. Ibid. p. 59.
620. **Trepte...**, cap. *Spovedania şi despre cercetarea conştiinţei; Citirea Dumnezeieştilor Scripturi; Lecturi spirituale.*
621. Ibid.
622. Ibid.
623. **Cărarea Împărăţiei**, p. 179.
624. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
625. Ibid.
626. **Fiii Învierii** (mss.), *Socoteală omenească şi socoteală dumnezeiască*, pp. 12-13, „Străjerul Ortodox", nr. 2/2001, p. 1.
627. **Trepte...**, cap. *Treptele vieţuirii duhovniceşti.*
628. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
629. **Cărarea Împărăţiei,** p. 124.
630. Ibid., p. 123.
631. Ibid.
632. Ibid., p. 124.
633. Ibid., pp. 124-125.
634. Ibid., p. 123.
636. **Cărarea Împărăţiei**, p. 123.
637. Ibid., pp. 140-141.
638. Ibid., p. 141.
639. Ibid.
640. Ibid., p. 143.
641. Ibid., p. 15.
642. Ibid., p. 26.
643. *Mieii, misionari între lupi*, „Gândirea", Serie nouă, nr. 1-3/98, p. 17.
644. **Trepte...**, cap. *Chipul cel dinlăuntru şi cel dinafară al*

monahului.

645. Ibid., cap. *Votul ascultării; Votul ascultării şi personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*

646. Ibid.

647. Ibid.

648. **Cărarea Împărăţiei,** p. 201.

649. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Sfinţenie.*

650. Ibid., *Dincolo de întâmplări.*

651. Ibid.

652. **Cărarea Împărăţiei,** p. 161.

653. Ibid., p. 202.

654. Ibid., p. 203.

655. Ibid.

656. Ibid., pp. 205-206.

657. Ibid., p. 206.

658. Ibid., pp. 210-211.

659. Ibid., p. 278.

660. Ibid.

661. Ibid., p. 281.

662. Ibid.

663. Ibid.

664. Ibid., p. 283.

665. Ibid., p. 284.

666. Ibid., p. 285.

667. Ibid., p. 286.

668. Ibid., p. 287.

669. Ibid., p. 297.

670. Ibid., pp. 249-251.

671. Ibid., p. 43.

672. Ibid., p. 44.

673. Ibid.

674. Ibid., pp. 45-46.

675. Ibid., p. 46.

676. Ibid., p. 47.

677. Ibid., p. 58.

678. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *O privire în Rai.*

679. Ibid., *Cearta lui Iisus cu Petru.*

680. Ibid., *Amărăciune divină.*

681. **Trepte...**, cap. *Votul ascultării; Votul ascultării și personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*

682. **Cărarea Împărăției,** p. 160.

683. Ibid., p. 161.

684. Ibid., pp. 67-69.

685. Ibid., p. 76.

686. Ibid., p. 42.

687. Ibid.

688. **Trepte...**, cap. *Spovedania și despre cercetarea conștiinței; Citirea Dumnezeieștilor Scripturi; Lecturi spirituale.*

689. Ibid.

690. Ibid.

691. Ibid.

692. Ibid.

693. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *De Sfinții Apostoli Petru și Pavel.*

694. **Cărarea Împărăției,** p. 253.

695. Ibid., pp. 253-254.

696. Ibid., p. 254.

697. Ibid., p. 255.

698. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*

699. Ibid.

700. Zicere.

701. **Cărarea Împărăției**, p. 42.

702. Ibid., p. 48.

703. Ibid., p. 49.

704. Ibid., p. 200.

705. Ibid.

706. Ibid., p. 313.

707. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Sfântul Nicolae.*

708. **Fiii Învierii** (mss.), *Cananeanca*, pp. 65-66, „Străjerul Ortodox”, nr. 4/2001, p. 1.

709. **Cărarea Împărăției**, p. 23.

710. Ibid., p. 24.

711. Ibid.

712. Ibid., p. 308.

713. Ibid., p. 314.
714. Ibid.
715. Ibid., pp. 314-315.
716. Ibid., p. 315.
717. Ibid.
718. Ibid., p. 316.
719. Ibid.
720. Ibid.
721. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Pedeapsa cu lepra.*
722. Ibid., *Chemări la apostolie.*
723. Ibid., *Ocuparea Templului din Ierusalim.*
724. **Cărarea Împărăţiei**, p. 210.
725. Ibid.
726. Ibid., pp. 210-211.
727. Ibid., p. 233.
728. Ibid.
729. Ibid., p. 234.
730. Ibid.
731. Ibid., p. 242.
732. Ibid., p. 298.
733. **Fiii Învierii** (mss.), *Siguranţa absolută*, pp. 47-48, „Străjerul Ortodox", nr. 5/2000, p. 1.
734. **Trepte**..., cap. *Chipul cel dinlăuntru şi cel dinafară al monahului.*
735. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
736. **Cărarea Împărăţiei**, pp. 195-196.
737. Ibid., p. 196.
738. Ibid.
739. Ibid., p. 199.
740. Ibid., p. 279.
741. Ibid., pp. 279-280.
742. Ibid., p. 281.
743. Ibid., p. 282.
744. Ibid., p. 296.
745. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Talanţii Împărăţiei*.

746. Ibid.
747. Ibid.
748. Ibid.
749. **Cărarea Împărăţiei**, pp. 155-156.
750. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Chemări la apostolie*.
751. **Cărarea Împărăţiei**, p. 280.
752. Ibid., p. 21.
753. Ibid.
754. Ibid.
755. Ibid., p. 22.
756. **Fiii Învierii** (mss.), *Iisus şi slăbănogul*, pp. 86-87, „Străjerul Ortodox", nr. 3/2001, p. 1.
757. **Cărarea Împărăţiei**, p. 259.
758. Ibid., p. 317.
759. Ibid., p. 26.
760. Ibid., p. 54.
761. Ibid., p. 55.
762. Ibid., p. 115.
763. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Nu eşti departe de Împărăţie.*
764. Ibid.
765. Ibid., *Respinşi, chemaţi, trimişi.*
766. Ibid.
767. Ibid., *Condiţiile uceniciei*.
768. Ibid., *Chemări la apostolie*.
769. Ibid.
770. *În Duminica Ortodoxiei*, „Gândirea", Serie nouă, nr. 1-3/1999, p. 43.
771. **Cărarea Împărăţiei**, p. 196.
772. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Dincolo de chip.*
773. **Cărarea Împărăţiei**, p. 119.
774. Ibid., pp. 142-143.
775. Ibid., p. 143.
776. **Trepte...**, cap. *Despre sfaturile Evangheliei şi voturile monahale*.
777. Ibid., cap. *Votul ascultării; Votul ascultării şi personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*

778. Ibid.
779. Ibid.
780. **Cărarea Împărăţiei,** p. 123.
781. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Despre durerile oamenilor.*
782. **Cărarea Împărăţiei,** p. 133.
783. Ibid., pp. 32-33.
784. Ibid., p. 25.
785. Ibid., pp. 25-26.
786. Ibid., p. 43.
787. Ibid., p. 121.
788. Ibid., p. 44.
789. Ibid., p. 29.
790. Ibid., p. 122.
791. Ibid., p. 135.
792. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
793. **Cărarea Împărăţiei**, p. 180.
794. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Iconomul nedrept.*
795. Ibid., *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
796. **Cărarea Împărăţiei**, p. 182.
797. Ibid., p. 182.
798. Ibid., p. 298.
799. Ibid., p. 122.
800. Ibid.

MĂRTURII

1. **P.S. Daniil Partoşanul, Părintele Arsenie Boca – o abordare simpatetică a relaţiei tânăr-duhovnic,** interviu realizat de Romeo Petraşciuc, Tmişoara, Octombrie 2001, publicat în **Tinereţe, ideal, Biserică**, Editura Agaton, Făgăraş, 2002.
2. **Arhimandritul Teofil Părăian,** înregistrare audio la Mănăstirea „Sub Piatră“, în 22 aug. 2001.
3. Mărturie culeasă de Părintele Teofil în 21 august 2001.

DESPRE FÂNTÂNI

1. Andrei Cornea, **Penumbra**, Editura Polirom, Iaşi, 1998, pp.

139-142.

CONCLUZII

1. cf. Părintele Daniil Stoenescu, **28 Noiembrie – o zi cu cruce...**, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1/1993, p. 20.

2. M-am întrebat apoi de ce cartea nu are ISBN? Asta ar însemna că nici în bibliotecile publice nu e de găsit.

3. A se vedea de pildă: Arhimandritul Ioasaf Popa, **Vocaţia monahală şi conţinutul voturilor călugăreşti**, „Vestitorul Ortodoxiei”, nr. 109, ianuarie 1994. Fără să-l numească direct, autorul face aluzie la Părintele Arsenie.

4. Este vorba de textele apărute în „Formula AS”.

5. Ileana Marinescu, **Umilă mărturisire despre Părintele Arsenie Boca**, „Transilvania”, nr. 1-2, 1994, pp. 34-35.

6. cf. Părintele Dumitru Stăniloae, **Lucrarea de la Mănăstirea Brâncoveanu**, „Telegraful Român”, 8 august 1943, pp. 1-2.

7. Sfântul Ioan Gură de Aur, **Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi, Părintele nostru Eustaţie, arhiepiscopul Antiohiei cele Mari**, în: **Predici la sărbători Împărăteşti şi cuvântări de laudă la Sfinţi**, EIBMBOR, Bucureşti, 2002, p. 388.

8. Ibid.

ANEXA I

1. Text preluat din: Arhimandritul Teofil Părăian, **Cuvinte lămuritoare**, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2002.

ANEXA II

1. Text publicat în: „Telegraful Român”, 12 mai 1940, p. 6.

ANEXA III

1. Este vorba despre Statistica Site-ului **Nistea’s Page** de la adresa: www15. brinkster.com/inistea

BIBLIOGRAFIE

A. TEXTE SACRE ŞI LITURGICE

Biblia sau Sfânta Scriptură, traducerea Părinţilor Prof. Vasile Radu şi Gala Galaction, ediţiile din 1936 şi 1939;

Biblia sau Sfânta Scriptură, EIBMBOR, Bucureşti 1993;

Mineiul, luna august, ediţia a III-a, Tipografia Cărţilor Bisericeşti, Bucureşti, 1929;
Vieţile Sfinţilor pe Noiembrie, ediţia a 2-a, Episcopia Romanului, 2000.

B. TEXTE PATRISTICE

Filocalia românească, traducere, introduceri şi note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, vol. I-IV, Sibiu, 1946-1948; vol. V-X, Bucureşti, 1997-1981; vol. XI-XII, Bucureşti, 1990-1991;
Patericul, Episcopia Ortodoxă Română, Alba-Iulia, 1990;

C. STUDII ŞI ARTICOLE

AIOANEI, C., Trancotă C., *Desfiinţaţi Mănăstirile – Un ordin care nu a mai sosit*, „Magazin Istoric”, august 1998, pp. 29-32.
ANANIA, Arhiepiscopul Bartolomeu, *Atitudini*, Editura Arhidiecezană, Cluj-Napoca, 1999;
ANDRU, Vasile, *Mistici din Carpaţi*, Editura Crist, Bucureşti, 2000;
BĂLAN, Arhimandritul Ioanichie, *Pateric românesc*, ediţia a II-a, Editura Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos, Galaţi, 1990;
BĂLAN, Arhimandritul Ioanichie, *Vetre de sihăstrie românească*, EIBMBOR, Bucureşti, 1982;
BEJAN, Dimitrie, *Vifornița cea mare*, Editura Tehnică, Bucureşti, 1996;
BLAGA, Lucian, *Poezii*, Editura pentru Literatură, 1967;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Cărarea Împărăţiei*, ediţia I-a, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Aradului, Arad, 1995; ediţia a II-a, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Aradului, Arad, 2000;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Trepte spre vieţuierea în monahism*, copie după un mss.;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Pravila Albă*, copie după un mss.;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Predici şi ziceri*, consemnate de Părintele Petru Vanvulescu, „Caietul Părintelui Petru Vanvulescu”, mss.;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Predici*, copiate dintr-un caiet al Părintelui Arsenie de Maica Miruna de la Sinaia, „Caietul Părintelui Ioan Fărcaş”, mss.;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Scrisoare către Prea Sfinţitul Andrei*

Mageru, Episcopul Aradului, cu privire la reînfiinţarea Mănăstirii Geoagiului ca mănăstire de maici, din 7 mai 1952, „Gândirea”, Serie nouă, anul II, nr. 5/1993, pp. 39-40;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos*, reproducere după pictura bisericii din satul Drăgănescu, „Gândirea”, Serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997; „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 6-7/1998;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Colind armonizat de Părintele Arsenie Boca, pe versuri de Nichifor Crainic*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997; „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 6-7/1998;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Învierea Domnului nostru Iisus Hristos*, reproducere după pictura bisericii din satul Drăgănescu, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 1-3/1998;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Pogorârea la iad*, reproducere după pictura bisericii din satul Drăgănescu, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 1-3/1998;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Misionari între lupi*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 1-3/1998, p. 17;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Cine este Iisus?*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 1-3/1998, p. 46;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Schimbarea la Faţă*, reproducere după pictura bisericii din satul Drăgănescu, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 4-5/1998;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Semne de sfârşit de sâmbătă*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 4-5/1998, pp. 77-78;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Un Om nou se naşte*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 6-7/1998, pp. 29-31;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos*, reproducere după o icoană pictată de Părintele Arsenie Boca, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 6-7/1998;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *În Duminica Ortodoxiei*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VIII, nr. 1-3/1999, p. 43;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Împărăţia nevăzută*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VIII, nr. 4-5/1999, pp. 42-43;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Nebunii*, „Gândirea”, Serie nouă, anul IX, nr. 1-3/2000, pp. 92-93;
BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Unde mai sunt astăzi limbile de foc?*, „Gândirea”, Serie nouă, anul IX, nr. 4-6/2000, pp. 22-23;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Ţara de obârşie*, „Gândirea”, Serie nouă, anul IX, nr. 1-3/2001, pp. 34-35;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Vârstele libertăţii*, „Gândirea”, Serie nouă, anul X, nr. 4-6/2001, p. 103;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Siguranţa absolută*, „Străjerul Ortodox”, nr. 5/2000, p. 1, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 47-48;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Cine este Iisus?*, „Străjerul Ortodox”, nr. 6/2000, pp. 1-2, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 28-31;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Orbul din naştere şi sufletele oarbe*, „Străjerul Ortodox”, nr. 1/2001, pp. 1-2, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 68-70;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Socoteală omenească şi socoteală dumnezeiască*, „Străjerul Ortodox”, nr. 2/2001, p. 1, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 12-13;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Iisus şi slăbănogul*, „Străjerul Ortodox”, nr. 3/2001, p. 1, p. 3, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 86-87;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Cananeanca*, „Străjerul Ortodox”, nr. 4/2001, pp. 1-2, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 65-66;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Bucuriile lui Iisus*, „Străjerul Ortodox”, nr. 5/2001, p. 1, p. 3, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 77-78;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Un ideal de rugăciune*, „Străjerul Ortodox”, nr. 6/2001, pp. 1-2, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 82-83;

BODOGAE, Pr. Prof. Teodor, *În amintirea Părintelui Arsenie*, „Telegraful Român”, nr. 2-4/1990, p. 4;

COJOCARU, diaconul Haralambie, În pelerinaj la Sâmbăta de Sus, „Telegraful Român”, 12 mai 1940, p. 6;

CONSTANTINESCU, Monahia Zamfira, *O lămurire necesară*, „Telegraful Român”, nr. 3-4, 1992, p. 3;

CONSTANTINESCU, Monahia Zamfira, *Aţi întrecut măsura D-lor intelectuali de la Revista „Transilvania” – Sibiu*, „Gândirea”, Serie nouă, anul III, nr. 3-4/1994, pp. 97-98;

CONSTANTINESCU, Monahia Zamfira, *Precizări*, „Gândirea”, Serie nouă, anul V, nr. 1-2/1996, pp. 38-39;

CONSTANTINESCU, Monahia Zamfira, *Post-Scriptum la o lucrare de istoria isihasmului românesc*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 1-3/1998, pp. 95-96;

CORBU, Adrian (Ieromonahul Agapie), Despre o mărturie care şi-a greşit ţinta, „Gândirea”, Serie nouă, anul III, nr. 3-4/1994, p. 96;

CORNEA, Andrei, *Penumbra*, Editura Polirom, Iaşi, 1998;
CRAINIC, Nichifor, *Zile albe, zile negre*, Casa Editorială Gândirea, Bucureşti, 1991;
Idem, *Scrisoare către Părintele Arsenie Boca*, „Gândirea”, Serie nouă, anul II, nr. 1/1993, p.19;
HAUSHERR, Irénée, *Paternitatea şi îndrumarea duhovnicească în Răsăritul creştin*, Editura Deisis, Sibiu, 1999;
IONAŞCU, Arhimandritul Juvenalie, *Experienţa rugăciunii lui Iisus în spiritualitatea românească*, Editura Anastasia, Bucureşti, 2001;
IONESCU, Pr. Ioan, *Cărarea Împărăţiei – Recenzie*, în „Ortodoxia”, nr. 3-4/1996, pp. 105-108;
JOANTĂ, Mitropolitul Serafim, *Isihasmul, tradiţie şi cultură românească*, Editura Anastasia, 1994;
LUCINESCU, Dan, *Jertfa*, Editura Fides, Iaşi, 1997;
MANEA, Vasile, *Preoţi ortodocşi în închisorile comuniste*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2001;
MARCU, Dr. Grigorie, *Intrări în monahism* (Ştire), „Revista Teologică”, nr. 9-10/1940, p. 524;
MARCU, Dr. Grigorie, *Pelerinajul de la Mănăstirea Brâncoveanu* (Ştire), „Revista Teologică”, nr. 9-10/1940, p. 525;
MARINESCU, Ileana, *Umilă mărturisire despre Părintele Arsenie Boca*, „Transilvania”, nr. 1-2/1994, pp. 34-35;
MAXIM, Virgil, *Imn pentru crucea purtată*, 2 volume, Editura Gordian, Timişoara, 1997;
MLADIN, Mitropolitul Nicolae, *Prelegeri de mistică ortodoxă*, Editura Veritas, Târgu-Mureş, 1996;
MOIAN, Ieromonahul Dometie, *Viaţa Sfântului Prea Cuviosului Părinte Arsenie Boca*, manuscris, Mănăstirea Brâncoveanu, 28 noiembrie 1991;
MOIAN, Ieromonahul Dometie, *Acatistul Prea Cuviosului Părintelui nostru Arsenie Boca*, manuscris, Mănăstirea Brâncoveanu, 28 noiembrie 1991;
NEAG, Romulus, *Părintele Arsenie Boca în Alma Mater Zarandensis*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997, pp. 26-31;
OGORANU, Ion Gavrilă, *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*, 2 volume, Editura Marineasa, Timişoara, 1993;
OGORANU, Ion Gavrilă, *De ce am scris numele Părintelui Arsenie Boca pe crucea de la Mănăstirea Sâmbăta*, „Puncte Cardinale”, nr. 2/62,

februarie 1996, p. 15;
PĂCURARIU, Pr. Prof. Dr. Mircea, *Istoria Mănăstirii Prislop*, Arad, 1996;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Din cuvintele Părintelui Arsenie Boca*, „Telegraful Român”, nr. 15-16/1990, p.2;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Un om de care s-au bucurat oamenii*, „Telegraful Român”, nr. 1-4/1991, p.7;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Ne vorbeşte Părintele Teofil*, Editura Episcopiei Romanului, Roman, 1997;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Duhovnici români în dialog cu tinerii*, Editura Bizantină, Bucureşti, 1997;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Lumini de gând*, Editura Antim, Cluj-Napoca, 1997;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Gânduri bune pentru gânduri bune*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1998;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Prescuri pentru cuminecături*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1998;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Cuvinte către tineri*, Editura Omniscop, Craiova, 1998;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Din vistieria inimii mele*, A.S.C.O.R. Craiova, 2000;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Întâmpinări*, Editura Sofia, Bucureşti, 2000;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Pentru cealaltă vreme a vieţii mele*, Editura Deisis, Sibiu, 2001;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Veniţi de luaţi bucurie*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2001;
PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Cuvinte lămuritoare*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2002;
PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Antonie, *Amintirile Mitropolitului Antonie Plămădeală*, (*Convorbiri cu Dragoş Şeuleanu şi Carmen Dumitriu)*, Editura Cum, Bucureşti, 1999;
POP, Nicolae, *Păcatul nerostirii adevărului*, „Puncte Cardinale”, nr. 8/80, august 1997, p. 7;
PROTOPOPESCU, Vlad, *Pentru mai dreapta cinstire a lumii Părintelui Stăniloae*, „Puncte Cardinale”, nr. 6/102, iulie 1999, pp. 8-9;
REGNAULT, Lucien, *Viaţa cotidiană a Părinţilor deşertului în Egiptul secolului IV*, Editura Deisis, Sibiu, 1997;

SĂSĂUJAN, Arhidiaconul Mihai, *Dezvăluiri istorice. Documente inedite despre Părintele Arsenie Boca, Stareţul Mănăstirii Prislop*, „Calea Mântuirii”, nr. 11/2002, p. 4;

SCRIMA, Andrei, *Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în tradiţia răsăriteană*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1996;

SRGIU, Prof. Tatiana, *Părintele Arsenie Boca sau Universul Sfânt al culorii (Minunea de la Mihăileşti)*, în: Pr. Prof. Ion Buga, *Unde a fost Biserica*, Editura SF. Gheorghe Vechi, Bucureşti, 2001;

STĂNILOAE, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Lucrarea de la Mănăstirea Brâncoveanu*, „Telegraful Român”, 8 august 1943, pp. 1-2;

STĂNILOAE, Ionescu Lidia, *Lumina faptei din lumina cuvântului. Împreună cu tatăl meu, Dumitru Stăniloae*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2000;

STOENESCU, Episcopul Daniil Partoşanul, *Între contestări şi exagerări*, „Gândirea”, Serie nouă, anul III, nr. 3-4/1994, pp. 94-95;

STOENESCU, Episcopul Daniil Partoşanul, *Cărarea Împărăţiei, un răspuns creştin la neliniştile vremii*, „Gândirea”, Serie nouă, anul V, nr. 1-2/1996, pp. 110-111;

STOENESCU, Episcopul Daniil Partoșanul, *28 Noiembrie – o zi cu cruce*, „Gândirea”, Serie nouă, anul II, nr. 1/1993, p. 20;

TUDOR, Monahul Daniil (Sandu Tudor), *Acatiste*, Editura Anastasia, Bucureşti, 1997;

VUIA, Ovidiu, Arsenie Boca, Ieromonahul artist, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 4-5/1998, pp. 64-68;

***, *Tinereţe, ideal, Biserică*, Editura Agaton, Făgăraş, 2002;

***, *Mărturisitori de după gratii, Slujitori în temniţele comuniste*, Supliment al Revistei „Renașterea”, Editura Arhidiecezană, Cluj-Napoca, 1995;

***, *Lacrima prigoanei, Din lupta legionarelor romånce*, 2 volume, Editura Gordian, Timişoara, 1994;

***, *Părintele Dometie de la Râmeţi* (despre), Editura Bizantină, Bucureşti, 2001;

***, *Jurnalism, diletanţi şi neadevăruri*, „Gândirea”, Serie nouă, anul IX, nr. 1-3/2000, p.129;

***, *Praznicul de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus* (ştire), „Telegraful Român”, 12 aprilie 1942, p. 4;

***, *Măritul praznic de la Mănăstirea Brâncoveanu*, „Telegraful Român”, 16 mai 1948, p. 6;

***, *Convorbiri realizate de Sorin Dumitrescu, (Convorbirea cu Maica Mina)*, Editura Anastasia, Bucureşti, 2001.

Cuprins